

POZYCJA KONSUMENTA NA RYNKU ENERGII ELEKTRYCZNEJ

WARSZAWA - WROCŁAW

CZERWIEC 2011

Słownik energetyczny

D

Detaliczny handel energią - Sprzedaż energii do odbiorców końcowych (konsumentów).

Dystrybucja - transport energii sieciami dystrybucyjnymi średniego (110 kV) i niskiego (400V) napięcia w celu dostarczenia jej odbiorcom.

Dystrybutor - przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dystrybucją energii elektrycznej, tzn. dostarczające energię, którą odbiorca zakupi od sprzedawcy. Inaczej nazywany jest również Operatorem Systemu Dystrybucyjnego (OSD).

E

Elektroenergetyka - dziedzina przemysłu zajmująca się zagadnieniami produkowania, przesyłania, przetwarzania, gromadzenia i wykorzystywania energii elektrycznej.

G

Generalna Umowa Dystrybucji (GUD) - umowa zawierana pomiędzy dystrybutorem energii a sprzedawcami energii (spółkami obrotu), którzy chcą sprzedawać energię odbiorcom mającym swoją siedzibę na obszarze działalności danego dystrybutora. Umowa ta reguluje wzajemne relacje pomiędzy dystrybutorem a sprzedawcą.

Grupa taryfowa - grupa odbiorców pobierających energię, dla których stosuje się jeden zestaw cen lub stawek opłat i warunków ich stosowania.

Grupa taryfowa G - to przede wszystkim gospodarstwa domowe. Jednakże taryfa G ma także zastosowanie wobec lokali mających charakter zbiorowego zamieszkania m.in.: domy akademickie, internaty, plebanie, koszary wojskowe, domy opieki społecznej, hospicja, domy dziecka. Tak więc, pojęcie odbiorcy należącego do grupy taryfowej G jest pojęciem nieco szerszym niż odbiorcy w gospodarstwach domowych.

Grupa przyłączeniowa - podmioty przyłączane do sieci dzieli się na następujące grupy przyłączeniowe:

- a) grupa I - podmioty przyłączane bezpośrednio do sieci o napięciu znamionowym wyższym niż 110 kV,
- b) grupa II - podmioty przyłączane bezpośrednio do sieci o napięciu znamionowym 110 kV,
- c) grupa III - podmioty przyłączane bezpośrednio do sieci rozdzielczej o napięciu znamionowym wyższym niż 1 kV, lecz niższym niż 110 kV,
- d) grupa IV - podmioty przyłączane bezpośrednio do sieci rozdzielczej o napięciu znamionowym nie wyższym niż 1 kV oraz o mocy przyłączeniowej większej niż 40 kW lub prądzie znamionowym zabezpieczenia przedlicznikowego w torze prądowym większym niż 63 A,
- e) grupa V - podmioty przyłączane bezpośrednio do sieci rozdzielczej, o napięciu znamionowym nie wyższym niż 1 kV oraz mocy przyłączeniowej nie większej niż 40 kW i prądzie znamionowym zabezpieczenia przedlicznikowego nie większym niż 63 A,
- f) grupa VI - podmioty przyłączane do sieci poprzez tymczasowe przyłączenie, które będzie, na zasadach określonych w umowie, zastąpione przyłączeniem docelowym, lub podmioty przyłączone do sieci na czas określony, lecz nie dłuższy niż rok.

H

Hurtowy handel energią - Handel energią przez spółki posiadające koncesję na obrót energią, bez sprzedaży towaru do odbiorców końcowych (wtedy mamy doczynienia z handlem detalicznym).

K

Komisja Europejska (KE) - organ wykonawczy Unii Europejskiej z siedzibą w Brukseli. Jest instytucją odpowiedzialną za bieżącą politykę Unii. Posiada wyłączną inicjatywę legislacyjną w zakresie prawa unijnego oraz jest uprawniona do wydawania rozporządzeń wykonawczych.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Konsument - osoba fizyczna, która nabywa towar konsumpcyjny w celu niezwiązanym z działalnością zawodową lub gospodarczą.

Kilowatogodzina (kW×h) - jednostka energii elektrycznej, określająca ilość energii, jaką urządzenie o mocy 1 kW zużywa w ciągu jednej godziny.

Koncesjonowanie przedsiębiorstw energetycznych - polega na sprawdzeniu, czy przedsiębiorstwo energetyczne spełnia warunki ustawowe. Jeśli postępowanie przeprowadzone przed Prezesem Urzędu Regulacji Energetyki zakończy się pozytywnie, przedsiębiorstwo otrzymuje zezwolenie na prowadzenie określonej działalności gospodarczej w sektorze paliwowo-energetycznym.

L

Liberalizacja rynku energii - umożliwienie swobodnego dostępu do energetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, prawo wyboru sprzedawcy oraz uwolnienie cen energii elektrycznej.

Licznik energii elektrycznej - urządzenie służące do pomiaru energii elektrycznej. Najczęściej stosowane są liczniki indukcyjne, z obracającą się metalową tarczą i mechanicznym liczydłem. Wypierane są coraz częściej przez nowocześniejsze, wielofunkcyjne liczniki elektroniczne. Liczniki instalowane w gospodarstwach domowych to najczęściej liczniki energii czynnej, o odpowiedniej klasie dokładności, a ich wskazania służą do rozliczeń finansowych pomiędzy dostawcą energii elektrycznej, a odbiorcą.

Licznik przedpłatowy - Układ pomiarowo - rozliczeniowy energii elektrycznej, w którym doływ energii elektrycznej zostaje uruchomiony po uiszczeniu z góry należności za określoną ilość energii.

M

Market coupling - integrowanie rynków elektroenergetycznych różnych krajów/regionów.

Miejsce dostarczenia energii - punkt w sieci, do którego przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza energię elektryczną.

Moc bierna (Q) - moc, którą urządzenie elektryczne pobiera z sieci elektroenergetycznej i magazynuje w postaci energii pola elektrycznego i magnetycznego. Moc ta jest niezbędna do działania urządzeń takich jak: silnik elektryczny, transformator. Jednostką mocy biernej jest var (var).

Moc czynna (P) - moc, którą urządzenie pobiera z sieci elektroenergetycznej i przetwarza na energię mechaniczną, ciepłą lub świetlną. Moc ta jest pobierana przez każde urządzenie w gospodarstwie domowym. Jednostką mocy czynnej jest wat (W).

Moc pobrana - największa 15-minutowa moc czynna pobrana z sieci w danym okresie rozliczeniowym.

Moc przyłączeniowa - największa moc czynna pobierana przez odbiorcę określona w odpowiedniej umowie między dostawcą a odbiorcą energii.

Moc umowna - moc czynna pobierana lub wprowadzana do sieci, określona w umowie o świadczenie usług przesyłowych lub umowie sprzedaży energii, jako wartość maksymalna ze średnich wartości tej mocy w okresie 15 minut lub w przypadku, gdy urządzenia pomiarowe na to pozwalają w okresie 1 godziny.

N

Napięcie elektryczne (U) - jest różnicą potencjałów pomiędzy dwoma punktami w obwodzie elektrycznym. Wielkość ta wyrażana jest woltach (V). W instalacji jednofazowej napięcie ma wartość 230 V z pewnymi odchyleniami od tej wartości określonymi w taryfie.

Napięcie niskie (nn) - napięcie do 1000 V.

Napięcie średnie (SN) - napięcie wyższe od 1000 V i niższe od 110 kV.

Napięcie najwyższe (NN) - napięcie powyżej 110 kV.

Napięcie wysokie (WN) - wszystkie napięcia wyższe od 1000 V.

Niekonwencjonalne źródło energii - źródło, które nie wykorzystuje w procesie przetwarzania spalania organicznych paliw kopalnianych (np. węgla). Pod tym pojęciem należy rozumieć wszelkie odnawialne źródła energii, jak również energię nuklearną.

Nielegalne pobieranie energii - jest to pobieranie energii bez zawarcia umowy kompleksowej albo umowy sprzedaży energii i umowy o świadczenie usług dystrybucji lub/i z całkowitym albo częściowym pominięciem układu pomiarowo - rozliczeniowego ewentualnie poprzez ingerencję w ten układ mającą wpływ na zafałszowanie pomiarów pobrania energii.

O

Obrót - jest to działalność gospodarcza prowadzona przez sprzedawcę energii, polegająca na jej zakupie a następnie odsprzedaży odbiorcom.

Odbiorca - każdy, kto pobiera energię elektryczną na podstawie umowy z przedsiębiorstwem energetycznym.

Odbiorca grupy G - odbiorca kupujący energię elektryczną w celu zużycia jej w gospodarstwie domowym lub w lokalach mających charakter zbiorowego zamieszkania np. domy akademickie, internaty, plebanie, koszary wojskowe, domy opieki społecznej, hospicja, domy dziecka.

Odbiorca końcowy - odbiorca kupujący energię elektryczną na własny użytek (potrzeby własne).

Odbiorcy w gospodarstwach domowych (konsumenci) - odbiorcy kupujący energię na potrzeby własnego gospodarstwa domowego z wyłączeniem działalności handlowej lub zawodowej.

Odbiornik energii elektrycznej - urządzenie przeznaczone do przetwarzania energii elektrycznej w inną formę energii np. energię świetlną, ciepłą, mechaniczną.

Odnawialne źródła energii (OZE) - Źródła wykorzystujące w procesie wytwarzania energię: wiatru, słoneczną, wody lub biomasy.

Okres rozliczeniowy - okres pomiędzy dwoma kolejnymi rozliczeniowymi odczytami wskazań układu pomiarowo-rozliczeniowego.

Opłata abonamentowa - Opłata pobierana przez firmę dystrybucyjną, która jest naliczana za dokonywanie odczytów licznika oraz wystawianie i przysyłanie rachunków za prąd. Naliczana jest ona w złotych za miesiąc.

Opłata dystrybucyjna stała - Opłata pobierana przez firmę dystrybucyjną za to, że zapewnia odpowiedni poziom mocy dostarczanego prądu. Opłata ta jest naliczana w złotych za miesiąc (dla gospodarstw domowych) lub w zł za każdy kW (kilowat) mocy umownej (dla firm).

Opłata dystrybucyjna zmienna - opłata za dostarczanie prądu do naszych domów przez firmę dystrybucyjną (OSD). Naliczana jest w złotych za każdą kilowatogodzinę dostarczonej energii.

Opłata przesyłowa - opłata przesyłowa obejmuje koszty przesłania energii elektrycznej z elektrowni do odbiorcy. Opłata ta zawiera składnik stały i składnik zmienny. Składnik zmienny zależy od ilości zużytej energii. Składnik stały płacimy niezależnie od zużytej energii, ponieważ linie energetyczne i elektrownie są w stałej gotowości by energię wyprodukować i przesłać do odbiorcy.

Opłata przyłączeniowa - opłata pobierana za przyłączenie do sieci określona zgodnie z obowiązującą Taryfą dla energii elektrycznej.

Opłata za zużytą energię - Opłata pobierana przez sprzedawcę prądu za każdą zużytą przez odbiorcę kWh (kilowatogodzinę) energii.

OSD - Operator Systemu Dystrybucyjnego - patrz hasło Dystrybutor.

P

Prawo energetyczne - Podstawowy akt prawny regulujący stosunki na polskim rynku energii elektrycznej, charakteryzujący również podstawowe prawa i obowiązki uczestników tego rynku, w tym klientów indywidualnych (gospodarstw domowych). Ustawa Prawo Energetyczne została uchwalona 10 kwietnia 1997 roku i do chwili obecnej podlegała licznym nowelizacjom (t.j. Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm.).

Przedsiębiorstwo energetyczne - podmiot prowadzący działalność gospodarczą związaną z wytwarzaniem, przesyłaniem, dystrybucją lub obrotem energią elektryczną.

Przesył - transport energii elektrycznej siecią przesyłową wysokiego napięcia (220 i 400 kV) od wytwórców do dystrybutorów. W Polsce sieć przesyłowa należy do Polskich Sieci Elektroenergetycznych, a zarządza nią operator systemu przesyłowego - firma PSE-Operator SA.

Przyłącze - linia odgałęźna napowietrzna lub kablowa w sieci rozdzielczej zasilająca bezpośrednio instalację odbiorcy.

R

Rzecznik Odbiorców Paliw i Energii - działa przy Urzędzie Regulacji Energetyki. Do jego zadań należy m.in. bezpłatne poradnictwo i udzielanie pomocy odbiorcom energii elektrycznej, paliw gazowych i ciepła oraz występowanie do przedsiębiorstw energetycznych w zakresie ochrony interesów odbiorców. Adres: ul. Chłodna 64, 00-872 Warszawa, tel.: 22 66 16 220, e-mail: rzecznik.odbiorcow@ure.gov.pl

S

Sieć przesyłowa - stacje i linie elektroenergetyczne o najwyższym napięciu tj. 220 kV i 400 kV służące do przesyłu energii elektrycznej na duże odległości.

Sieć dystrybucyjna - Sieć elektroenergetyczna, której właścicielem jest dystrybutor odpowiedzialny za jej funkcjonowanie, która służy do transportu energii do odbiorców.

Sieć rozdzielcza - stacje i linie elektroenergetyczne przeznaczone do rozdziału energii elektrycznej o napięciu nie wyższym niż 110 kV.

Smart Grid - to koncepcja sieci energetycznych (a właściwie całego systemu energetycznego), który uzyskujemy poprzez wyposażenie odbiorców w czytające zużycie energii „inteligentne liczniki” (smart metering) - które na bieżąco komunikują się z systemem centralnym.

Smart metering - tzw. „inteligentne liczniki” energii umożliwiające bezpośrednią komunikację między odbiorcą a sprzedawcą energii - możliwy jest przesył danych z licznika do sprzedawcy, ale także od sprzedawcy do licznika.

Spółka Obrotu - Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się hurtowym handlem energią lub detalicznym handlem energią. Spółka obrotu może sprzedawać energię elektryczną Klientom bez względu na miejsce ich zamieszkania bądź prowadzenia działalności gospodarczej.

Sprzedawca energii (SSD) - Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się detalicznym handlem energią. Sprzedawca może sprzedawać energię odbiorcom bez względu na miejsce ich zamieszkania pod warunkiem, że ma podpisaną Generalną Umowę Dystrybucji (GUD) z dystrybutorem świadczącym usługi dystrybucji na terenie miejsca zamieszkania odbiorców.

Sprzedawca z urzędu - Przedsiębiorstwo energetyczne zobowiązane do świadczenia usług kompleksowych odbiorcom nie korzystającym z prawa wyboru sprzedawcy (zasady TPA).

Stacja elektroenergetyczna - zespół urządzeń służących do rozdzielania albo przetwarzania i rozdzielania energii elektrycznej znajdujących się we wspólnym wydzielonym pomieszczeniu lub na ogrodzonym terenie albo umieszczony na konstrukcji wsporczej.

T

Taryfa - zbiór cen i stawek opłat oraz warunków ich stosowania obowiązujących w danym przedsiębiorstwie energetycznym, opracowywany co roku i zatwierdzany przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

TPA - zasada swobodnego dostępu do sieci (ang. Third Party Access), dzięki której odbiorcy (w tym gospodarstwa domowe) mogą wybierać swojego sprzedawcę energii elektrycznej.

U

Układ pomiarowo-rozliczeniowy - jest to układ składający się z licznika lub zespołu liczników energii elektrycznej w połączeniu z urządzeniami pomocniczymi (np. przekładniki prądowe, napięciowe i urządzenia sterujące) służący do pomiaru oraz rozliczeń pobieranej energii elektrycznej w danym punkcie układu elektroenergetycznego.

Umowa kompleksowa - umowa zawierająca postanowienia umowy sprzedaży oraz umowy o świadczenie usług dystrybucji. Sprzedawca w imieniu odbiorcy energii zawiera umowę o świadczenie usług dystrybucji z Operatorem Systemu Dystrybucyjnego (dystrybutorem).

Umowa o świadczenie usług dystrybucji - umowa zawierana pomiędzy odbiorcą energii a dystrybutorem na podstawie której energia jest dostarczana do odbiorcy.

Umowa przyłączeniowa - umowa zawierana pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a podmiotem przyłączanym do sieci. Reguluje prawa i obowiązki stron w procesie przyłączania i stanowi podstawę do rozpoczęcia realizacji prac projektowych i budowlano-montażowych wymaganych przy przyłączeniu.

Spis treści

Słownik energetyczny	3
Część I. Charakterystyka rynku energii elektrycznej.....	14
1. Strukturalne aspekty rynku energii elektrycznej	14
1.1. Budowa jednolitego wewnętrznego europejskiego rynku energii elektrycznej ...	15
1.2. Konsolidacja i koncentracja przemysłu elektroenergetycznego w państwach członkowskich.....	22
1.3. Stopień konsolidacji i koncentracji sektora elektroenergetycznego w Polsce	30
1.4. Segmentacja działalności sektora elektroenergetycznego w Polsce.....	34
2. Zasady obrotu energią elektryczną.....	41
2.1. Obrót hurtowy.....	41
2.2. Obrót detaliczny	44
3. Zasady i przedmiot regulacji na rynku energii elektrycznej w Polsce a prawa i obowiązki konsumentów	55
3.1. Zakres i przedmiot regulacji technicznej.....	55
Część II. Sytuacja prawna i ekonomiczna odbiorców indywidualnych na rynku energii elektrycznej.....	71
1. Umowy stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorstwa elektroenergetyczne	71
2. Kształtowanie cen energii elektrycznej dla odbiorców indywidualnych.....	84
3. Rozliczenia za zużycie energii elektrycznej	90
4. Perspektywa uwolnienia cen energii elektrycznej dla gospodarstw domowych.....	93
Część III. Ochrona konsumentów na rynku energii elektrycznej	97
1. Rola Prezesa URE z uwzględnieniem Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii	98
2. Rola Miejskich i Powiatowych Rzeczników Konsumentów	103
3. Działania Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w zakresie ochrony konsumentów na rynku energii elektrycznej	107
4. Aspekty ekologiczne na rynku energii elektrycznej	123
Część IV. Naruszenia w umowach zawieranych z konsumentami ..	128
1. Analiza umów dostarczania energii elektrycznej.....	130
1.1. Postanowienia umowne wyłączające lub ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego	130
1.2. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające termin płatności.....	136
1.3. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające zasady dostarczania konsumentom korespondencji	138
1.4. Postanowienia umowne przyznające przedsiębiorstwu energetycznemu prawo do jednostronnego rozwiązania umowy	140
1.5. Postanowienia niedozwolone dotyczące ustalania właściwości sądu w przypadku rozstrzygania sporów wynikających z umów.....	141
1.6. Naruszenie obowiązków informacyjnych wynikających z ustawy Prawo energetyczne.....	142
1.7. Inne naruszenia.....	144
2. Analiza umów przyłączeniowych.....	146
2.1. Postanowienia wyłączające lub ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy	146
2.2. Postanowienia określające w sposób nieuprawniony prawa i obowiązki stron z tytułu wykonanych prac.....	148

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

2.3. Postanowienia przyznające przedsiębiorstwom energetycznym prawo do odstąpienia od umowy	151
2.4. Postanowienia uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do podwyższenia opłaty za przyłączenie bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy	152
2.5. Postanowienia niedozwolone dotyczące ustalania właściwości sądu w przypadku rozstrzygania sporów wynikających z umowy	153
2.6. Naruszenie we wzorcach umownych obowiązków informacyjnych wynikających z ustawy Prawo energetyczne	154
3. Podsumowanie analizy prawnej wzorców umownych stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne	155
Zakończenie.....	158
Załącznik nr 1. Wykaz decyzji w sprawie koncentracji wydanych przez Prezesa UOKiK w latach 2009 - luty 2011	160
Załącznik Nr 2 Wykaz zakwestionowanych postanowień wzorców umownych stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne	162

Wstęp

Niniejszy raport jest pierwszym dokumentem, który stara się w sposób syntetyczny przedstawić pozycję konsumenta na rynku energii elektrycznej. Budowa tego rynku trwa nie tylko w Polsce ale równoległe również w całej Unii Europejskiej. Celem jest utworzenie rynku wewnętrznego energii elektrycznej na całym obszarze Unii Europejskiej, na wzór innych rynków towarowych, tak aby możliwy był na nim swobodny przepływ towarów (energii) i usług (przesyłu, dystrybucji). Utworzenie rynku energii zależy przede wszystkim od przebudowy struktury przemysłu elektroenergetycznego, czyli rozdzielenia wytwarzania i obrotu energią elektryczną od jej przesyłu i dystrybucji, praktycznej realizacji zasady TPA¹, uwolnienia cen na poziomie obrotu hurtowego i detalicznego, przeciwdziałania dalszej koncentracji, zwłaszcza horyzontalnej, unowocześnień infrastruktury energetycznej, wydania stosownych w tym zakresie uregulowań prawnych. Po raz pierwszy też w tej fazie rozwoju sektora energetycznego i budowy w sposób administracyjny rynku energii elektrycznej zwraca się uwagę na to, aby korzyści z tych zmian były dostępne również dla konsumentów. Można zatem przyjąć, iż wraz z tworzeniem reguł konkurencji na rynku energii elektrycznej, rozpoczyna się okres w którym przedsiębiorstwa sektora elektroenergetycznego będą, tak jak to jest na innych rynkach, coraz bardziej zorientowane na odkrywanie i zaspokajanie potrzeb konsumentów, a tym samym działały zgodnie z ich interesem w większym niż do tej pory stopniu. Te prokonsumenckie cele wyraźnie też akcentuje trzeci pakiet liberalizacyjny wydany dla sektora elektroenergetycznego przez Unię Europejską.

Przez dziesiątki lat sektor elektroenergetyczny działał wyłącznie jako pewien układ techniczny. Dominowały w nim zagadnienia techniczne, technologiczne i inwestycyjne. Z punktu widzenia ekonomicznego przedsiębiorstwa energetyczne działały jako monopole naturalne, z wszystkimi wadami nieefektywności charakterystycznymi dla tego typu podmiotów gospodarczych. Odbiorcy energii, w tym gospodarstwa domowe, byli „przypisani” do dostawcy energii - zakładu energetycznego - położonego na terenie ich lokalizacji. W tym łańcuchu przepływu energii odgrywali oni całkowicie pasywną rolę, zgodnie z obowiązującymi wówczas regulacjami prawnymi i organizacją sektora elektroenergetycznego.

¹ Zasada TPA (z ang. *Third Party Access*) oznacza wdrożenie systemu zapewniającego dostęp stronie trzeciej do systemu przesyłowego i dystrybucyjnego, opartego na opublikowanych taryfach, mającego zastosowanie do wszystkich uprawnionych odbiorców i stosowanego obiektywnie, bez dyskryminacji w odniesieniu do użytkowników systemu. W praktyce zasada TPA oznacza przyznanie odbiorcy prawa do swobodnego wyboru i zmiany dostawcy na niedyskryminacyjnych warunkach

Pozycja konsumenta w tych relacjach nie uległa też zasadniczej zmianie po wprowadzeniu w 1997 r. prawa energetycznego. Warto zauważyć, iż ustawa Prawo energetyczne w ogóle nie operuje pojęciem konsument. Posługuje się ono tylko pojęciem odbiorcy energii. Takim terminem nie operują także dostawcy energii, którzy podzieli odbiorców na grupy taryfowe, kwalifikując konsumentów jako gospodarstwa domowe do grupy taryfowej G, łącznie np. z domami akademickimi, internatami, plebaniami, koszarami wojskowymi, domami opieki społecznej, itp. W stosunku do konsumentów ustawa Prawo energetyczne nadając pewne uprawnienia w zakresie rozwiązywania sporów Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki (URE) ukróciło jedynie niektóre wcześniej stosowane przez firmy energetyczne praktyki monopolistyczne, które w tym czasie były rozpatrywane przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) w trybie administracyjnym.

Pasywna pozycja konsumentów po wprowadzeniu prawa energetycznego właściwie nie zmieniła się. Wyłączeni oni zostali np. w ogóle z procesu stanowienia i zatwierdzania taryf dla gospodarstw domowych. Co prawda ustawa Prawo energetyczne wskazuje, iż Prezes URE powinien w swej działalności zmierzać do równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii, ale nigdzie wśród tych odbiorców nie jest zauważona najliczniejsza grupa odbiorców energii, którą stanowią konsumenci. Z doświadczenia organu antymonopolowego wynika zaś, iż tymi odbiorcami których interesy firmy energetyczne uwzględniają w kontaktach handlowych są przede wszystkim wielkie firmy przemysłowe lub inni wielcy odbiorcy energii jak duże gminy. Zresztą sam Prezes URE dostrzegając niekompletność rozwiązań pod tym względem utworzył w ramach swojego urzędu stanowisko Rzecznika Odbiorów Paliw i Energii, mającego za zadanie pomagać konsumentom w rozwiązywaniu indywidualnych problemów z dostawcami energii. W Raporcie wskazane są też inne braki prawa energetycznego w obszarze ochrony interesów konsumentów, które muszą być uzupełnione zanim nastąpi pełne uwolnienie cen na detalicznym rynku energii.

W aktualnym więc stanie prawnym i faktycznym głównym wyrazicielem interesów polskich konsumentów na rynku energii elektrycznej jest Prezes UOKiK. W praktyce interes ten realizuje on zgodnie z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów w swojej działalności decyzyjnej, co jest przedmiotem części trzeciej Raportu.

Raport powstał w oparciu o analizę zgromadzonych przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów danych empirycznych oraz na podstawie interpretacji i przedstawienia przepisów prawnych związanych z sektorem elektroenergetycznym. Dane te uzyskano w wyniku rozprawienia ankiety wśród przedsiębiorstw energetycznych.

Badaniem objęto siedmiu operatorów systemów dystrybucyjnych, tj. Energa Operator SA z siedzibą w Gdańsku, EnergiaPro SA z siedzibą we Wrocławiu, Enea Operator Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu, Enion SA z siedzibą w Krakowie, PGE Dystrybucja SA z siedzibą w Lublinie, RWE Stoen Operator Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie i Vattenfall Distribution Poland SA z siedzibą w Gliwicach. Drugą grupą badanych przedsiębiorstw energetycznych byli sprzedawcy energii a mianowicie: Enea SA z siedzibą w Poznaniu, Energia Obrót SA z siedzibą w Gdańsku, PGE Obrót SA z siedzibą w Rzeszowie, RWE Polska SA z siedzibą w Warszawie, Tauron Sprzedaż Sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie oraz Vattenfall Sales Poland Sp. z o.o. z siedzibą w Gliwicach. Ważnym źródłem informacji wykorzystanych w Raporcie są również dokumenty wydane w sprawie sektora elektroenergetycznego przez organy Unii Europejskiej, dane statystyczne i opracowania publikowane przez różne instytucje zajmujące się analizą tego sektora, w tym Urząd Regulacji Energetyki. Bazą sporządzenia mniejszego Raport były też materiały i dane znajdujące się w zasobach UOKiK oraz informacje otrzymane od rzeczników konsumentów miast metropolitarnych.

Raport składa się z czterech części. W części pierwszej przedstawiona jest aktualna struktura sektora elektroenergetycznego w krajach Unii Europejskiej i w Polsce, zachodzące w nim procesy gospodarcze, procesy liberalizacji rynku, jego segmentacja, regulacja techniczna i społeczna. Wszystkie te zagadnienia są przedstawione w kontekście promocji i rozwoju konkurencji oraz pozycji konsumentów energii na docelowo konkurencyjnym

Część druga koncentruje się na sytuacji prawnej konsumenta na rynku energii w świetle obowiązującego prawa energetycznego, na rodzajach umów stosowanych w obrocie z konsumentami, procedurze zmiany dostawcy energii, zasadach kształtowania taryf dla gospodarstw domowych, zasadach rozliczeń za energię opartych na prognozach, na szacowanych korzyściach i zagrożeniach dla konsumentów w związku z planowanym uwolnieniem cen oraz powodach wprowadzenia osłon dla tzw. odbiorców wrażliwych.

Część trzecia przedstawia praktyczną działalność w zakresie ochrony interesów konsumentów i konkurencji na rynku energii elektrycznej instytucji do tego powołanych, w tym najszerszą i najbardziej skuteczną w tym wymiarze działalność UOKiK.

Ostatnia część raportu poświęcona jest analizie wzorców umów stosowanych przez dostawców energii w obrocie z konsumentami z punktu widzenia naruszenia w nich zbiorowych interesów konsumentów oraz zamieszczenia niedozwolonych klauzul umownych.

Część I. Charakterystyka rynku energii elektrycznej

1. Strukturalne aspekty rynku energii elektrycznej

Wprowadzenie

Na rynku energii elektrycznej można wyodrębnić cztery podstawowe grupy uczestników, do których należą: wytwórcy, spółki obrotu, operatorzy sieciowi oraz odbiorcy.

W ramach pierwszej grupy wyodrębnia się elektrownie konwencjonalne, które wytwarzają energię przy wykorzystaniu nieodnawialnych źródeł energii (w Polsce jest to węgiel kamienny i węgiel brunatny) oraz elektrownie niekonwencjonalne wykorzystujące odnawialne źródła energii (w Polsce jest to nadal niewielki udział pod postacią elektrowni wodnych oraz siłowni wiatrowych). Następną grupą to spółki obrotu zajmujące się handlem energią, którą zakupują od wytwórców lub od spółek zajmujących się obrotem hurtowym i sprzedają odbiorcom końcowym. Wytwarzanie i obrót energią elektryczną stanowią dziedziny, w ramach których możliwa jest konkurencja, w odróżnieniu od działalności sieciowej, która na danym obszarze stanowi monopol naturalny.

W ramach działalności sieciowej wyodrębniono dwa rodzaje operatorów. Pierwszy z nich to operator sieci przesyłowej (OSP), którym w Polsce jest PSE Operator S.A., drugim są lokalni operatorzy sieci dystrybucyjnych (OSD). Aktualnie w Polsce działa 7 dużych OSD należących do pionowo zintegrowanych grup energetycznych. Operator sieci przesyłowej odpowiada za przesył energii elektrycznej o wysokim napięciu (220 i 400 kV) na znaczne odległości bezpośrednio od wytwórców do tzw. Głównych Punktów Zasilających (GPZ). Następnie OSD przy wykorzystaniu sieci dystrybucyjnych transportuje energię elektryczną (o niskim i średnim napięciu od 230 V do 110 kV) z GPZ-ów bezpośrednio do odbiorców końcowych.

Ostatnia grupa uczestników rynku energii elektrycznej to odbiorcy końcowi. Zasadniczo można wyróżnić dwa typy odbiorców końcowych. Pierwszymi są gospodarstwa domowe (zakupujące energię w celach komunalno-bytowych), a drugimi odbiorcy nie będący gospodarstwami domowymi, zakupujący energię na potrzeby prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej, zwani odbiorcami przemysłowymi.

Odbiorcy będący gospodarstwami domowymi przewyższają liczebnie odbiorców przemysłowych. Ich liczba w Polsce w przybliżeniu wynosi odpowiednio 14,8 mln oraz 1,7 mln odbiorców. Odbiorcy przemysłowi przeważają natomiast gdy chodzi o zużycie energii elektrycznej. Podział jest taki, że przemysł zużywa prawie trzy czwarte krajowego zużycia energii elektrycznej, zaś na gospodarstwa domowe przyda jedna czwarta.

Wszyscy odbiorcy z dniem 1 lipca 2007 r. uzyskali prawo swobodnego wyboru dostawcy energii (zasada TPA). Popularność korzystania z tego prawa w Polsce jest zdecydowanie większa w grupie odbiorców przemysłowych w porównaniu z gospodarstwami domowymi. Przyczyny tego stanu rzeczy zostaną zanalizowane w kolejnych punktach tej części Raportu.

1.1. Budowa jednolitego wewnętrznego europejskiego rynku energii elektrycznej

Polska stając się członkiem Unii Europejskiej od 2004 r. jest zobowiązana do aktywnego uczestniczenia w budowie jednolitego rynku wewnętrznego energii elektrycznej, co wiąże się z implementacją obowiązujących w tym zakresie regulacji unijnych dotyczących tego sektora. Konstruowanie rynku wewnętrznego dla obrotu energią elektryczną na wzór innych rynków towarowych wiąże się jednocześnie z wbudowaniem w ten rynek zasad konkurencji w celu osiągnięcia korzyści, które przynoszą rynki konkurencyjne konsumentom. Wprowadzenie reguł konkurencji na tym rynku na obszarze całej Unii nie jest jednak rzeczą łatwą i szybką do zrealizowania, tym niemniej zarówno Parlament Europejski, Rada oraz Komisja ostatnimi inicjatywami starają się nadrobić występujące tutaj opóźnienia. Kluczowe regulacje w tym zakresie zawarte zostały w tzw. trzech pakietach liberalizacyjnych, które ukazały się w latach 1996 - 2009, co przedstawia tabela nr 1 na stronie 22.

Pierwszym europejskim pakietem liberalizacyjnym określa się dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 96/92/WE z dnia 19 grudnia 1996 r. dotyczącą wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej² oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 98/30/WE z dnia 22 czerwca 1998 r. dotyczącą wspólnych zasad

² Dz. Urz. UE L 27 z 19.12.1996 r., str. 20.

w odniesieniu do rynku wewnętrznego gazu ziemnego³. Na drugi pakiet składają się dwie dyrektywy z dnia 26 czerwca 2003 r. przyjęte przez Parlament Europejski i Radę. Pierwsza w sprawie wspólnych zasad dla wewnętrznego rynku energii elektrycznej 2003/54/WE, uchylająca Dyrektywę 96/92/WE⁴, oraz druga w sprawie wspólnych zasad dla wewnętrznego rynku gazu ziemnego 2003/55/WE, uchylająca Dyrektywę 98/30/WE⁵. Przyjęcie nowych dyrektyw miało na celu przyspieszenie procesu liberalizacji sektorów energii elektrycznej i gazu ziemnego w państwach Unii Europejskiej, w szczególności poprzez rozwiązanie problemów z budową wewnętrznego rynku energii elektrycznej i gazu oraz kwestii dotyczących m.in. dostępu stron trzecich do sieci, taryfikacji i roli w tym procesie organów regulacyjnych, a także zrównania stopnia otwarcia rynku energii elektrycznej i gazu w poszczególnych państwach członkowskich.

Komisja Europejska dała państwom członkowskim czas na wdrożenie postanowień drugiego pakietu liberalizacyjnego do dnia 1 lipca 2004 r. z możliwością odroczenia wejścia w życie postanowienia o wydzieleniu operatorów systemów dystrybucyjnych maksymalnie do dnia 1 lipca 2007 r. Efekty jego wdrożenia nie były jednak zadowalające dla odbiorców energii. W szczególności należy podkreślić brak osiągnięcia realnej konkurencji na rynku energii elektrycznej, a także fakt niewystarczającego rozdzielania działalności regulowanej od nieregulowanej u operatorów systemów (tzw. *unbundling*), co stanowi jedną z głównych barier dla konkurencji i bezpieczeństwa dostaw.

W związku z tym 13 lipca 2009 r. przyjęty został trzeci - najbardziej kompleksowy i prokonsumencki - pakiet liberalizacyjny⁶, na który składają się dwie dyrektywy, trzy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego oraz Rady. Podstawą jego wprowadzenia była niezadowalająca ocena eliminacji barier w rozwoju konkurencji w wyniku rozwiązań przyjętych we wcześniejszych aktach prawnych. Dlatego w trzecim pakiecie główny nacisk został położony na:

³ Dz. Urz. UE L 204 z 22 czerwca 1998 r., str. 1.

⁴ Dz. Urz. WE L 176 z 15 lipca 2003 r., s. 37.

⁵ Dz. Urz. WE L 176 z 15 lipca 2003 r., s. 57.

⁶ W skład trzeciego pakietu wchodzi następujące akty prawne: dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE (Dz.Urz.UE. L 211 z 13 lipca 2009 r., str. 55), dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE (Dz. Urz. UE L 211 z 13 lipca 2009 r., str. 94), Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 713/2009/WE z dnia 13 lipca 2009 r. ustanawiające Agencję ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki (Dz. Urz. UE L 211 z 13 lipca 2009 r., str. 1), Rozporządzenie 714/2009/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci w odniesieniu do transgranicznej wymiany energii elektrycznej i uchylające rozporządzenie 1228/2003/WE (Dz.Urz.UE L 211 z 13 lipca 2009 r., str. 15) oraz Rozporządzenie 715/2009/WE w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowych gazu ziemnego i uchylające rozporządzenie 1775/2005/WE (Dz. Urz. UE L 211 z 13 lipca 2009 r., str. 16).

- zapewnienie skutecznego rozdzielenia działalności przesyłowej od działalności związanej z produkcją i dostawą energii (*effective unbundling*);
- zapewnienie współpracy pomiędzy operatorami systemów przesyłowych poszczególnych krajów członkowskich w celu zagwarantowania konkurencji i dostaw energii elektrycznej po najbardziej konkurencyjnej cenie. Dla realizacji tego celu państwa członkowskie oraz krajowe organy regulacyjne mają ułatwiać transgraniczny dostęp nowych dostawców energii elektrycznej pochodzącej z różnych źródeł energii, jak również dostęp nowych dostawców mocy wytwórczych;
- zapewnienie niezależności i rozszerzenie kompetencji regulatorów rynku energii elektrycznej i gazu, a także powołanie Agencji ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki oraz
- ochronę odbiorców w gospodarstwach domowych.

Wśród rozwiązań wzmacniających pozycję konsumentów na rynku energii elektrycznej znalazły się następujące zasady:

- **usługa publiczna,**

to znaczy zapewnienie gospodarstwom domowym prawa do dostaw energii elektrycznej o określonej jakości oraz wyraźnie porównywalnych, przejrzystych i uzasadnionych cenach. Aby zapewnić świadczenie usługi powszechnej państwa członkowskie mogą wyznaczyć dostawcę z urzędu, natomiast spółki dystrybucyjne mają obowiązek przyłączania odbiorców do sieci na warunkach określonych w dyrektywie;

- **prawo wyboru dostawcy energii,**

czyli prawo wszystkich odbiorców do zakupu energii elektrycznej od dostawcy zarejestrowanego w dowolnym państwie członkowskim. Warunkiem skorzystania z tej możliwości jest: po pierwsze - zgoda dostawcy, a po drugie - dostosowanie się przez niego do obowiązujących zasad dotyczących handlu i bilansowania w danym państwie. W związku z tym, państwa członkowskie są zobowiązane do wprowadzenia procedur administracyjnych, które zapobiegą dyskryminowaniu dostawców energii, zarejestrowanych w innym państwie UE. Poza możliwością zakupu energii od dostawcy

zarejestrowanego w innym państwie członkowskim, odbiorcom energii zagwarantowano prawo do zmiany dostawcy energii w terminie trzech tygodni;

- **informowanie konsumentów o zużyciu i kosztach energii,**

w tym przypadku odbiorcy energii powinni mieć dostęp do danych na temat ilości zużywanej przez siebie energii oraz cen i kosztów usług, związanych z zakupem energii tak ,aby mogli porównać te dane z ofertą konkurencyjnych dostawców;

- **świadomość praw odbiorców energii,**

polegająca na wzmocnieniu i zagwarantowaniu realizacji praw konsumentów. Prawa te powinny być egzekwowane przez same państwa członkowskie lub też przez wyznaczone przez nie organy regulacyjne. Konsumentom powinni mieć dostęp do jasnych i zrozumiałych informacji na temat swoich praw na rynku energii. Państwa członkowskie są zobowiązane do otwarcia w tym celu punktów kontaktowych, gdzie konsumenci energii będą mogli uzyskać niezbędne informacje na temat swoich praw, obowiązujących przepisów oraz dostępnych środków rozstrzygnięcia sporów;

- **ubóstwo energetyczne,**

w tej kwestii państwa członkowskie powinny zapewnić niezbędne dostawy energii również dla odbiorców wrażliwych, czyli biednych, przy czym możliwe jest tu stosowanie podejścia zintegrowanego, polegającego na połączeniu ochrony odbiorców wrażliwych z polityką socjalną.

- **czytelność rachunków za energię,**

w tym zakresie na rachunkach lub wraz z rachunkami dostawcy energii elektrycznej dokładnie mają określić:

- udział każdego źródła energii w ogólnym koszyku paliw dostawcy w poprzednim roku w sposób zrozumiały i łatwo porównywalny na poziomie krajowym;

- informacje na temat praw odbiorców w odniesieniu do dostępnych środków rozstrzygnięcia sporów;

- **promowanie efektywności u odbiorców końcowych,**

ma m.in. polegać na wprowadzeniu innowacyjnych formuł cenowych oraz rozwoju inteligentnych sieci (*smart grid*) i systemów pomiarowych (*smart meter*). Według założeń w inteligentne systemy pomiarowe powinno zostać wyposażonych do 2020 r. przynajmniej 80% konsumentów.

W ramach postanowień wchodzących w skład trzeciego pakietu liberalizacyjnego powołana została ponadto Agencja ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki (ACER), która jest organem regulacyjnym Unii Europejskiej posiadającym osobowość prawną oraz zdolność do czynności prawnych w każdym z państw członkowskich. Celem powołania ACER jest wspieranie krajowych regulatorów i Komisji Europejskiej w wykonywaniu ich zadań na poziomie unijnym. Oficjalna inauguracja działalności ACER odbyła się 3 marca 2011 r. w Lublanie.

Wszystkie akty prawne wchodzące w skład tzw. „trzeciego pakietu energetycznego” - dotyczące zarówno energii elektrycznej, jak również gazu ziemnego - zostały przyjęte w lipcu 2009 r., natomiast państwa członkowskie miały okres 18 miesięcy, tj. do dnia 3 marca 2011 r., aby dokonać transpozycji dwóch wchodzących w skład pakietu dyrektyw do prawa krajowego. Jedyne przepisy dotyczące *unbundlingu* mają wejść w życie rok później, tj. do dnia 3 marca 2012 r. Rozporządzenia nie wymagające implementacji do prawa krajowego weszły w życie w dniu 3 marca 2011 r.

Terminy implementacji rozwiązań zawartych w trzecim pakiecie nie zostały jednak dotrzymane. Żadne z państw członkowskich nie wypełniło wszystkich obowiązków na dzień 3 marca 2011 r. Najbliżej wdrożenia „trzeciego pakietu energetycznego” są Portugalia, Dania, Włochy, Francja, Austria, Czechy i Grecja. W połowie 2011r. roku mają dołączyć do tych państw również Niemcy. W przypadku Polski, Hiszpanii, Litwy, Irlandii, Bułgarii i Rumunii, Komisja Europejska oczekuje pełnego wdrożenia pakietu jesienią 2011r.

W ostatnim raporcie na temat budowy wewnętrznego rynku energii elektrycznej z 2010r.⁷, Komisja podkreśliła, iż zainteresowanie sprawami konsumentów na rynku energii elektrycznej wzrosło również wśród krajowych regulatorów. Zainteresowanie to dotyczy wprowadzania inteligentnego opomiarowania oraz inteligentnych sieci i osiągnięcia dzięki temu rynku bardziej przejrzystego, na którym konsumentowi łatwiej będzie zmienić dostawcę energii. Innym ważnym elementem rozwoju konkurencji, na którym agencje regulacyjne państw członkowskich skupiają obecnie uwagę, jest

⁷ Raport taki jest publikowany corocznie.

zintensyfikowanie współpracy pomiędzy europejskimi giełdami energii w celu zwiększenia przepływu energii pomiędzy państwami członkowskimi, a także zwiększenia zainteresowania przedsiębiorstw energetycznych inwestycjami w nowoczesną infrastrukturę, niezbędną dla ożywienia konkurencji. Główne elementy wszystkich pakietów liberalizacyjnych zostały zamieszczone w tabeli nr 1 na str. 22.

Równie ważnym celem polityki energetycznej Unii Europejskiej, z punktu widzenia interesów konsumentów, jest urzeczywistnienie funkcjonowania rynków regionalnych, mających stopniowo, krok po kroku doprowadzić do powstania rynku wewnętrznego obejmującego całą Unię Europejską. Polska została przydzielona tutaj do dwóch regionów tj. Europy Środkowo-Wschodniej wraz z Niemcami, Republiką Czeską, Słowacją, Węgrami, Austrią i Słowenią oraz Europy Północnej z Danią, Szwecją, Finlandią i Niemcami. Realizacja tych projektów wiąże się jednak z ogromnymi nakładami inwestycyjnymi na rozwój nowoczesnej infrastruktury, w tym szczególnie tworzących połączenia między sieciami energetycznymi sąsiadujących ze sobą państw członkowskich. Brak tych połączeń w przypadku Polski jest głównym problemem integracji polskiego systemu energetycznego z systemem europejskim. Jest to też główny czynnik izolacji rynku polskiego od rynków energii naszych najbliższych sąsiadów.

Trzeba wszakże dodać, iż na tym odcinku dokonane zostały już pierwsze przedsięwzięcia. Nastąpiło sprzężenie rynku energii elektrycznej na obszarze Niemiec i Austrii oraz Czech i Słowacji. Rynki niemiecki i austriacki zintegrowały się bez żadnych ograniczeń a czeski i słowacki połączyły się poprzez tzw. *market coupling*⁸.

W lutym 2010 r. polska Towarowa Giełda Energii, czeska giełda energii - PXE oraz austriacka giełda - EXAA podpisały memorandum o współpracy, w zakresie integracji rynków spot opartej o model *market coupling*. W grudniu 2010 r. uruchomiono także - w ramach Europy Północnej - połączenie pomiędzy Polską i Szwecją. W 2011r. powinno dojść ponadto do utworzenia *market coupling* na polskim i czeskim rynku energii elektrycznej. Według założeń do 2015 r. rynki energii elektrycznej wszystkich krajów UE mają być połączone poprzez *market coupling* w jeden wspólny rynek.

Głównym założeniem mechanizmu *market coupling* jest maksymalizacja wyniku ekonomicznego dla wszystkich uczestników rynku: tańsza energia elektryczna w jednym kraju zaspokaja popyt i obniża cenę w innym kraju uczestniczącym w mechanizmie. Przy założeniu nieograniczoności udostępnionych połączeń transgranicznych ceny w

⁸ *Market coupling* to połączenie mocy dostępnych na krajowych rynkach w jeden zintegrowany system

sąsiadujących krajach, w których wdrożony został mechanizm *market coupling*, z czasem się zrównają. Import/eksport energii elektrycznej pomiędzy krajami odbywa się do momentu zrównania się cen na zaangażowanych rynkach lub do momentu wyczerpania dostępnych na danym połączeniu zdolności przesyłowych. Warto w tym miejscu odnotować, iż do uzyskania korzyści płynących z *market coupling* w postaci całkowitej konwergencji rynków oraz cen na zaangażowanych w proces giełdach energii, nie mogą istnieć żadne ograniczenia przesyłowe na połączeniach transgranicznych objętych tym mechanizmem.

Biorąc pod uwagę rynek polski trzeba stwierdzić, iż aktualny stan techniczny połączeń transgranicznych z krajami sąsiednimi nie jest dla nas korzystny. Pozwala on na wymianę energii elektrycznej w ilości nie większej niż 10% krajowego zużycia. **Oznacza to, iż polski rynek energii elektrycznej pozostaje w izolacji, stanowiąc odrębny rynek geograficzny i nie jest poddany presji konkurencji ze strony potencjalnych dostawców energii z innych państw członkowskich, co szczególnie ma negatywny wpływ na sytuację polskich konsumentów, w kontekście mało zróżnicowanych ofert cenowych krajowych dostawców.** Należy w tym miejscu dodać, że wprowadzony mechanizm *market coupling* na połączeniu ze Szwecją jest obecnie wykorzystywany do sprzedaży energii przede wszystkim na rynek szwedzki (eksport z Polski, przy prawie pełnym wykorzystaniu zdolności przesyłowych). Odmienna sytuacja natomiast występuje w zakresie przesyłu energii do Polski (import ze Szwecji). Tutaj, ze względu na wysokość cen, udostępniane zdolności przesyłowe nie są wykorzystywane prawie wcale. Dodatkowo przybliżona kalkulacja maksymalnie udostępnianych zdolności przesyłowych na tym połączeniu w skali roku, w stosunku do zużycia energii elektrycznej w Polsce w 2010 r., pokazuje, iż ilość energii elektrycznej objętej tym mechanizmem stanowi tylko niewielki odsetek krajowego popytu (ok. 3%).

Tabela nr 1. Główne elementy pakietów liberalizacyjnych w odniesieniu do rynku energii elektrycznej

1996 r. Dyrektywa 96/92/WE tzw. „pierwszy pakiet liberalizacyjny”	2003 r. Dyrektywa 2003/54/WE tzw. „drugi pakiet liberalizacyjny”	2009 r. Dyrektywa 2009/72/WE tzw. „trzeci pakiet liberalizacyjny”
<ul style="list-style-type: none"> - Unbundling rachunkowy, - Dostęp do rynku w formule negocjowanego TPA lub Single Buyer (jeden kupujący), - Prawo wyboru sprzedawcy dla odbiorców zużywających ponad 40GWh rocznie w obrębie całej UE, - Obowiązek wyznaczenia operatorów sieci przesyłowej (OSP), - Bardzo ogólne wymagania dotyczące organu regulacyjnego, ograniczające się w zasadzie do wskazania potrzeby utworzenia takiego organu w Państwach Członkowskich. 	<ul style="list-style-type: none"> - Unbundling prawny - obowiązek organizacyjnego wydzielenia OSD z podmiotów zintegrowanych, - Zapewnienie niezależności OSP i OSD, - Dostęp do rynku w formule regulowanego TPA, - prawo wyboru sprzedawcy dla odbiorców nie będących gospodarstwami domowymi od 1.07.2004 oraz od 1.07.2007 dla wszystkich odbiorców, - Obowiązek wyznaczenia jednego lub więcej organów pełniących funkcję regulatora. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zaostrzenie kryteriów unbundlingu, - Obowiązek zapewnienia tzw. usługi powszechnej, - Położenie większego nacisku na prawa konsumentów, - Czas trwania procedury zmiany sprzedawcy - max 3 tygodnie, - „inteligentne” liczniki energii u 80% odbiorców w okresie do 2020r., - Obowiązek zapewnienia niezależności organom regulacyjnym oraz zwiększenie zakresu kompetencji tych organów, - Utworzenie ENTSO (Agencja ds. współpracy operatorów), - Utworzenie ACER (Agencja ds. współpracy organów regulacyjnych).

Źródło: Rynek energii elektrycznej w Polsce - stan na 31 marca 2010 r. Raport TOE.

1.2. Konsolidacja i koncentracja przemysłu elektroenergetycznego w państwach członkowskich

Jednym z głównych celów polityki energetycznej UE jest liberalizacja rynku energii elektrycznej na jej całym obszarze i utworzenie rynku wewnętrznego energii elektrycznej. Jest to jedyna droga do osiągnięcia zadowalającego poziomu konkurencji, przy wysokiej koncentracji i zintegrowaniu przemysłu energetycznego we wszystkich

państwach członkowskich. Koncerny energetyczne tworzą w nich duże - pionowo zintegrowane - grupy kapitałowe, systematycznie powiększając swoją skalę działania. Przykładem tego jest rynek niemiecki, na którym osiem przedsiębiorstw sieciowych skoncentrowanych zostało w cztery koncerny: RWE, E.ON, EnBW i Vattenfall. Oprócz koncentracji wewnątrznarodowych trwa również ciągły proces ekspansji koncernów na rynki zewnętrzne.

Strukturę własnościową największych energetycznych grup kapitałowych na dzień 31 grudnia 2008 roku przedstawiono w tabeli nr 2. Koncern Vattenfall był w 100 % własnością rządu szwedzkiego⁹. Francuska Grupa EdF do 2004 roku była w całości własnością państwa francuskiego. W 2008 roku udział państwa w kapitale firmy wynosił 84,66%, pracowników 2%, a w obrocie giełdowym znajdowało się 13,2 % akcji będących w rękach inwestorów instytucjonalnych¹⁰. Struktura własnościowa niemieckiego RWE wyglądała tak, że: pracownicy byli w posiadaniu 1% akcji, akcje własne wynosiły 6%, osoby prywatne posiadały 14%, RWEnergie posiadał 15% akcji, a fundusze powiernicze 5% akcji. Pozostałe 59% akcji było w rękach inwestorów instytucjonalnych¹¹. Następny niemiecki koncern E.ON to spółka giełdowa, wchodząca w skład niemieckich i europejskich indeksów DAX, Dow Jones EURO STOXX 50 oraz Dow Jones STOXX Utilities¹².

Tabela nr 2. Struktura własnościowa największych europejskich koncernów energetycznych na koniec 2008 r.

Koncerny energetyczne	Państwo spółki dominującej/zależnej	Struktura własności
EdF	Francja	W 85% własność państwa francuskiego, 2% pracownicy, pozostałe 13 % jest w obrocie giełdowym
ENEL	Włochy	Spółka giełdowa (państwo włoskie posiada ok. 31%)
RWE	Niemcy	Spółka giełdowa
E.ON	Niemcy	Spółka giełdowa
Endesa	Hiszpania	Spółka zależna ENEL
Powergen	Wielka Brytania	Spółka zależna E.ON
Iberdrola	Hiszpania	Spółka giełdowa
Electrabel	Belgia	Spółka zależna GdF Suez (gazowej spółki giełdowej)
Vattenfall	Szwecja	W 100% własność państwa szwedzkiego

Źródło: Małgorzata Ulatowska „Konkurencyjność Europejskich koncernów energetycznych na rynku energii elektrycznej”, www.kpsw.edu.pl/menu/pobierz/RE3/20Ulatowska.pdf

⁹ Annual Report 2008, Vattenfall AB and Intellecta Corporaye AB, Sweden 2009, www.vattenfall.com, s. 1

¹⁰ Annual Report 2008, EDF Group, www.edf.com, s. 13, 76

¹¹ Annual Report 2008, RWE 2009, www.rwe.com, s. 29

¹² Annual Report 2008, E.ON 2009, www.eon.com, s. 28

Dziedziny działalności największych europejskich koncernów energetycznych obejmują w swej strukturze, poza wytwarzaniem i obrotem również przesył i dystrybucję. W tabeli nr 3 przedstawiono ilość produkowanej energii i liczbę odbiorców energii elektrycznej w 2008 r. Największym graczem na rynku energii elektrycznej w UE pod względem ilości wytwarzanej energii jest francuski koncern EdF (ponad 600 TWh), a największym pod względem posiadanych odbiorców włoski Enel (ok. 50 mln odbiorców). Co ważne, zmieniająca się ilość odbiorców energii elektrycznej w poszczególnych koncernach nie wynika jednak z rozwoju handlu energią z zagranicą, lecz przede wszystkim z przeprowadzanych transakcji kapitałowych i przejmowania w ten sposób nowych grup odbiorców.

Tabela nr 3. Wielkość produkcji energii elektrycznej oraz liczba odbiorców energii elektrycznej w wybranych europejskich koncernach energetycznych w 2008 r.

Koncerny energetyczne	Produkcja energii elektrycznej brutto (w TWh)	Liczba odbiorców energii elektrycznej (w tys.)
EdF	610,6	41 000
E.ON	229,0	25 000
RWE	223,7	14 000
Vattenfall	155,8	5 700
Iberdrola	141,3	23 000
ENEL	85,4	49 000
PGE	56,0*	5 100

* wartość netto

Źródło: opracowanie własne UOKiK na podstawie: Małgorzata Ulatowska „Konkurencyjność Europejskich koncernów energetycznych na rynku energii elektrycznej”, www.kpsw.edu.pl/menu/pobierz/RE3/20Ulatowska.pdf

Liderami rynku unijnego są cztery koncerny: francuski EdF, niemieckie E.ON i RWE oraz szwedzki Vattenfall. Szacuje się, że cztery ww. koncerny energetyczne dostarczają około połowy energii elektrycznej wytwarzanej w krajach UE¹³. Do innych znaczących w Europie koncernów energetycznych należą m.in.: hiszpańska Iberdrola i Endesa, włoski Enel oraz czeski CEZ. Biorąc pod uwagę polską PGE, to jest to największa firma gałęzi

¹³ Tomasz Motowidlak - „Podmiotowa struktura europejskiego rynku energii elektrycznej”, Polityka Energetyczna Tom 11 Zeszyt 1 2008 r. s. 27, 29.

elektroenergetycznej w Polsce oraz jedna z największych w Europie Środkowo - Wschodniej pod względem produkcji energii elektrycznej, zainstalowanych mocy wytwórczych oraz liczby odbiorców. W porównaniu do największych koncernów rynku europejskiego, można by ją zakwalifikować jako gracza średniej wielkości.

W podsumowaniu powyższej analizy trzeba nadmienić, iż w zasadzie Unia Europejska nie przeciwstawia się działaniom konsolidacyjnym w sektorze elektroenergetycznym państw członkowskich pod warunkiem, że ich celem nie jest utrata przejrzystości działania. Aby ją zachować zwraca szczególną uwagę na kwestie związane z rozdziałem rachunkowości w zintegrowanych koncernach energetycznych.

Wprowadzanie konkurencji na rynku energii elektrycznej jest przede wszystkim utrudnione wysokim poziomem skonsolidowania przemysłu elektroenergetycznego oraz wysokim poziomem jego skoncentrowania. Poziom koncentracji najczęściej mierzony jest za pomocą wskaźnika Herfindahla - Hirschmana (HHI), który jest sumą kwadratów indywidualnych udziałów w rynku wszystkich przedsiębiorstw [$HHI = \sum (S_i)^2$, gdzie $\sum S_i = 100$]. Poziom koncentracji danego przemysłu świadczy o stopniu jego monopolizacji i tworzy strukturalne warunki gałęzi do konkurencji. Im wyższy poziom wskaźnika, tym niższa zdolność gałęzi do konkurencji. I tak przy HHI poniżej 1000 przemysł jest nieskoncentrowany, HHI od 1000 do 1800 przemysł jest umiarkowanie skoncentrowany, a HHI powyżej 1800 oznacza, iż przemysł jest wysoce skoncentrowany, zaś gdy wskaźnik ten przekracza 2400 koncentracja jest już bardzo wysoka, co może być zagrożeniem dla efektywnej konkurencji. Przy czym dla określenia stopnia koncentracji produkcji (wytwarzania) w sektorze elektroenergetycznym ze względu na jego specyfikę,¹⁴ wskaźniki te zostały podniesione. Przyjęto dla niego następujące wartości graniczne:

- HHI poniżej 750 - rynek nieskoncentrowany;
- HHI pomiędzy 750 a 1800 - rynek umiarkowanie skoncentrowany;
- HHI pomiędzy 1800 a 5000 - rynek wysoce skoncentrowany;
- HHI powyżej 5000 - rynek bardzo wysoko skoncentrowany.

Warto w kontekście tej prezentacji dodać, iż przytoczona klasyfikacja jest zgodna z wytycznymi amerykańskiego Departamentu Sprawiedliwości i Federalnej Komisji ds. Handlu, zgodnie z którymi liczba 1800 jest graniczną wartością wskaźnika HHI, powyżej

¹⁴ Wysoki bazowy poziom koncentracji.

której rynki uznawane powinny być za wysoko skoncentrowane i na których duże połączenia lub przejęcia mogą mieć poważne skutki naruszenia reguł konkurencji.¹⁵

Stopień koncentracji produkcji energii elektrycznej w państwach Unii Europejskiej przedstawiają tabele nr 4 i 5. Wynika z nich, iż poziom tej koncentracji jest wyjątkowo wysoki, względem innych gałęzi przemysłu, mierzony zarówno wskaźnikiem HHI, jak i udziałem 3 największych wytwórców. **Poza małymi wyjątkami, dla tak skoncentrowanych krajowych rynków krajowych jedynym źródłem powstania realnej konkurencji jest wywołanie presji konkurencji potencjalnej.** To jest zaś możliwe tylko poprzez znoszenie barier pomiędzy krajowymi systemami energetycznymi i rozwoju konkurencji, której zasady zostały przedstawione wyżej. Trzeba jednak podkreślić, iż poziom koncentracji na szczeblu sprzedaży energii jest czynnikiem znacznie silniej decydującym o tym, czy w danym państwie konkurencja może się rozwinąć i działać, niż poziom koncentracji w sferze wytwarzania.

Dokonując analizy bardziej szczegółowej łatwo dostrzec, iż wartości indeksów HHI sklasyfikowane jako bardzo wysokie występują w aż siedmiu państwach (powyżej 5000). Do tych krajów należą m.in.: Belgia, Grecja, Słowacja i Francja. Należy przy tym zaznaczyć, iż zgodnie z rekomendacją FERC¹⁶ granica ta usytuowana jest znacznie niżej, tj. na poziomie 1800. W przypadku m.in. Czech, Danii, Litwy, Portugalii Niemiec i Rumunii wskaźnik ten przyjmuje wartości między 1800 a 5000.

Za najbardziej konkurencyjne rynki UE (umiarkowany poziom koncentracji rynku), według wskazań HHI, należy uznać rynki Austrii, Finlandii, Holandii, Polski (przed zamierzoną koncentracją PGE/Energa), Wielkiej Brytanii, Włoch i Węgier.

¹⁵ J. Kamiński, Metody szacowania siły rynkowej w sektorze energetycznym, *Polityka Energetyczna*, tom 12, Zeszyt 2/2 2009, s 234.

¹⁶ Federal Energy Regulatory Commission (FERC) jest niezależną instytucją z siedzibą w USA regulującą międzynarodowy przesył energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej.

Tabela nr 4. Stopień koncentracji wytwarzania energii elektrycznej państw UE

Kraje	Liczba wytwórców z większym niż 5% udziałem w rynku		Udział w rynku 3 największych wytwórców (w%)		Indeks HHI	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Austria	5	6	51,2	50	b.d.	b.d.
Belgia	2	2	99,9	97,5	8390	7206
Bułgaria	6	6	56,4	56,4	b.d.	b.d.
Cypr	1	1	100	100	b.d.	b.d.
Czechy	1	1	76,85	75,3	b.d.	b.d.
Dania	2	2	75	75	b.d.	b.d.
Estonia	1	1	99	99	b.d.	b.d.
Finlandia	4	4	68	68	b.d.	b.d.
Francja	1	1	93	93	6960	b.d.
Niemcy	4	4	85,4	84,7	b.d.	2008
Wielka Brytania	8	8	41	42	986	901
Grecja	1	1	100	100	10000	10000
Węgry	5	5	67	67,9	2119	1911
Irlandia	5	4	71	86	b.d.	b.d.
Włochy	5	5	61,2	57,6	2126	1351
Łotwa	1	1	93	94	8110	8110
Litwa	3	3	84	85	3160	3095
Luxemburg	3	3	80	79	5843	5682
Norwegia	6	6	40	43	b.d.	1826
Polska	5	5	50,9	52,5	1312,	1363,3
Portugalia	2	2	72,5	72,2	4472	4521
Rumunia	5	5	63,7	70,9	1813	2116
Słowacja	1	1	85,2	83,9	6930	5019,9
Słowenia	3	3	92,7	92,5	7208	4369
Hiszpania	5	5	76	72,9	1827	1716
Szwecja	3	3	78	74,7	b.d.	b.d.
Holandia	6	4	61	69,9	1592	1551

Źródło: Opracowanie własne UOKiK na podstawie: „Report on progress in creating the internal gas and electricity market” <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:0251:FIN:EN:PDF>

Tabela nr 5. Poziom koncentracji w sferze wytwarzania energii elektrycznej w poszczególnych krajach UE

Stopień koncentracji na rynku wytwarzania (2008 r.)	Kraj
Bardzo wysoko skoncentrowany rynek [HHI powyżej 5000]	Belgia, Francja, Grecja, Luksemburg, Łotwa, Słowacja, Cypr
Wysoko skoncentrowany rynek [HHI 1800-5000]	Czechy, Niemcy, Litwa, Portugalia, Słowenia, Rumunia, Węgry, Dania, Norwegia
Umiarkowanie skoncentrowany rynek [HHI 750-1800]	Finlandia, Polska, Wielka Brytania, Hiszpania, Włochy, Holandia, Austria

Źródło: Opracowanie własne UOKiK na podstawie: „Report on progress in creating the internal gas and electricity market” <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:0251:FIN:EN:PDF>

Poziom koncentracji rynków energii elektrycznej krajów UE charakteryzują także dane dotyczące udziału w nich krajowych wytwórców energii elektrycznej, które pozwalają na bardziej precyzyjne jego określenie w przedziałach wyznaczonych przez wartości HHI. Wskazują one, iż w 2008 r. najbardziej konkurencyjnym rynkiem, wśród krajów UE, był rynek Wielkiej Brytanii. Funkcjonowała bowiem na nim największa liczba wytwórców (8), których udział w rynku przekraczał 5%, zaś udział największych trzech z nich wynosił tylko 42%. W 2008 roku wysoce skoncentrowana była natomiast produkcja energii w Belgii, na Cyprze, w Estonii, we Francji, w Łotwie i w Słowenii. Udział trzech największych wytwórców przekraczał w tych państwach 90%.

Biorąc pod uwagę ostatni szczebel obrotu energią elektryczną, tj. rynek detaliczny, należy podkreślić, iż koncentracja na nim jest również wysoka. Udział w rynku przypadający na trzy największe przedsiębiorstwa przekroczył w 14 państwach członkowskich UE wartość 70%. Szczegółowe dane na temat tego rynku zawarte są w tabeli numer 6. Co do Polski warto wskazać, iż w wskaźnik ten w 2008 r. kształtował się jeszcze na poziomie 44,3 %, natomiast w 2009 r. - co obrazuje tabela nr 9 - **osiągnął poziom 71%, czyli wzrósł aż o 26,7 punktów procentowych**. Można zatem powiedzieć,

iz Polska dołączyła do grupy państw o najbardziej skoncentrowanych rynkach detalicznych.

Tabela nr 6. Stopień koncentracji handlu detalicznego energią elektryczną państw UE

Kraje	Liczba dostawców	Liczba firm z większym niż 5% udziałem w rynku detalicznym		Udział w rynku detalicznym 3 największych dostawców (w%)	
	2008	2007	2008	2007	2008
Austria	10	7	6	64	62
Belgia	12	4	b.d.	b.d.	b.d.
Bułgaria	1	3	3	97,5	97,5
Cypr	1	1	1	100	100
Czechy	310	3	3	99	99
Dania	16	7	7	b.d.	b.d.
Estonia	3	1	1	99	99
Finlandia	25	4	4	40	40
Francja	17	1	1	94	97
Niemcy	17	3	3	46,1	52
Wielka Brytania	17	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Grecja	37	1	1	100	100
Węgry	78	4	4	87,18	80,73
Irlandia	9	4	4	85	84
Włochy	23	3	3	60	59
Łotwa	2	1	1	100	100
Litwa	2	1	1	100	100
Luxemburg	7	3	4	93	94
Norwegia	26	5	5	31,2	36
Polska	19	6	6	44,9	44,3
Portugalia	4	2	2	99,6	99,6
Rumunia	138	5	5	44	48
Słowacja	176	3	3	35	60
Słowenia	13	7	7	68	58
Hiszpania	75	4	4	83,9	84,8
Szwecja	104	3	3	b.d.	b.d.

Holandia	21	4	4	b.d.	b.d.
----------	----	---	---	------	------

Źródło: Opracowanie własne UOKiK na podstawie: „Report on progress in creating the internal gas and electricity market” <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:0251:FIN:EN:PDF>

1.3. Stopień konsolidacji i koncentracji sektora elektroenergetycznego w Polsce

Do dnia 1 lipca 2007 roku wszyscy konsumenci w Polsce mogli kupować energię wyłącznie na rynku regulowanym. Oznaczało to, że konsument musiał podpisać umowę o dostawę energii z określonym dystrybutorem, na którego terenie zlokalizowany był dom konsumenta i rozliczać się z nim według cen i opłat zawartych w taryfie zatwierdzonej przez Prezesa URE.

Przełom w tym zakresie nastąpił od dnia 1 lipca 2007 r. Z tą chwilą konsument nabył prawo zakupu energii od dowolnego dostawcy, również bezpośrednio od elektrowni. W efekcie konsument polski może korzystać z sieci lokalnego dystrybutora energii bez obowiązku kupowania od niego energii elektrycznej. Nowe przepisy zobowiązały też zintegrowane pionowo przedsiębiorstwa energetyczne do podzielenia się na dwa podmioty: operatora sieci dystrybucyjnej (OSD) oraz sprzedawcę energii (SSD). Mogą być one powiązane kapitałowo, lecz muszą być rozdzielone pod względem formy prawnej, organizacyjnej i podejmowania decyzji od innych działalności niezwiązanych z dystrybucją.

Obecna struktura sektora elektroenergetycznego w Polsce jest rezultatem przeprowadzonych w ostatnich latach procesów konsolidacyjnych, głównie w latach 2006-2007, które stanowiły realizację założeń „Programu dla elektroenergetyki” przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 28 marca 2006 r. W ramach tych procesów utworzone zostały cztery pionowo połączone grupy energetyczne zajmujące się wytwarzaniem, dystrybucją oraz obrotem energią elektryczną, natomiast przesył został zintegrowany w obrębie jednego nowoutworzonego przedsiębiorstwa, tj. PSE Operator S.A. Powstały wtedy następujące grupy energetyczne:

-**PGE S.A.** z siedzibą w Bełchatowie, która powstała w maju 2007 r. w wyniku wniesienia przez Skarb Państwa do Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A. (nazwa spółki została zmieniona we wrześniu 2007 r. na PGE) po 85% udziałów w spółkach PGE Energia S.A. (spółka posiadała po 85% udziałów w ośmiu zakładach energetycznych, a mianowicie: Zakładzie Energetycznym Białystok S.A. z siedzibą w Białymstoku, Zakładzie

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Energetycznym Łódź - Teren S.A. z siedzibą w Łodzi, Zakładzie Energetycznym Warszawa - Teren S.A. z siedzibą w Warszawie, Zamojskiej Korporacji Energetycznej S.A. z siedzibą w Zamościu, Rzeszowskim Zakładzie Energetycznym S.A. z siedzibą w Rzeszowie, Lubelskich Zakładach Energetycznych S.A. z siedzibą w Lublinie, Łódzkim Zakładzie Energetycznym S.A. z siedzibą w Łodzi i Zakładach Energetycznych Okręgu Radomsko - Kieleckiego S.A. z siedzibą w Skarżysko - Kamiennej oraz spółki wytwórczej tj. Zespole Elektrowni Dolna Odra) i PGE Górnictwo i Energetyka S.A.¹⁷. Głównym akcjonariuszem PGE jest Skarb Państwa, do którego należy obecnie ok. 70 % akcji tej spółki. W skład grupy PGE wchodzi blisko 70 spółek bezpośrednio i pośrednio zależnych od PGE;

- **Energa S.A.** z siedzibą w Gdańsku, która została utworzona w 2007 roku w wyniku przejęcia przez Energa kontroli nad Koncernem Energetycznym Energa S.A. z siedzibą w Gdańsku oraz Zespołem Elektrowni Ostrołęka S.A. z siedzibą w Ostrołęce¹⁸. Głównym akcjonariuszem Energa jest Skarb Państwa, do którego należy obecnie ok. 85 % akcji tej spółki. Energa pełni rolę Centrum Korporacyjnego i spółki zarządzającej Grupą Energa. W skład grupy wchodzi ponad 40 spółek zależnych;

- **Tauron Polska Energia S.A.** z siedzibą w Katowicach, w skład której weszły: Południowy Koncern Energetyczny S.A., Enion S.A., EnergiaPro Koncern Energetyczny S.A. oraz Elektrownia Stalowa Wola S.A.. Tauron jest obecnie drugą co do wielkości zintegrowaną grupą energetyczną w Polsce.

- **Enea S.A.** z siedzibą w Poznaniu, do której Skarb Państwa wniósł 100% akcji Elektrowni Kozienice S.A. z siedzibą w Świerżach Górnych.

Na dzień sporządzenia raportu większościami udziałowcami czterech największych grup energetycznych w Polsce jest Skarb Państwa. Planowane są jednak w najbliższym czasie w obrębie tych grup pewne procesy prywatyzacyjne, przy założeniu utrzymania przez Skarb Państwa większościowego pakietu akcji w PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. oraz kontrolnego pakietu akcji w spółce Tauron Polska Energia S.A., na poziomie pozwalającym zachować władztwo korporacyjne Skarbu Państwa. Podmiotami, w przypadku których przewidywane jest zbycie większościowego pakietu akcji są Enea S.A. oraz Energa S.A.¹⁹ Można przyjąć, iż prywatyzacja sektora elektroenergetycznego, nawet częściowa, będzie pozytywnym bodźcem dla zwiększenia efektywności i korzystna dla rodzącej się konkurencji a jednocześnie przy zachowaniu w

¹⁷ Prezes Urzędu wyraził zgodę na powstanie PGE decyzją z dnia 22 grudnia 2006 r. Nr 163/2006.

¹⁸ Prezes Urzędu wydał zgodę na tę koncentrację decyzją z dnia 16 lutego 2007 r. Nr DOK - 19/07.

¹⁹ Obie Spółki są przewidziane do prywatyzacji.

rękach państwa znaczących udziałów zapewniona zostanie należyta dbałość o bezpieczeństwo energetyczne.

Proces tworzenia wspomnianych wyżej grup energetycznych podlegał kontroli Prezesa UOKiK, który badał planowane koncentracje i ich wpływ na konkurencję w gałęzi. Jedynie w przypadku projektu koncentracji w ramach tworzenia grupy energetycznej przy Energa S.A.,²⁰ organ antymonopolowy wydał zgodę na podstawie art. 17 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* uznając, że planowana koncentracja nie spowoduje istotnego ograniczenia konkurencji, w szczególności poprzez powstanie lub umocnienie pozycji dominującej na rynku. W przypadku trzech pozostałych koncentracji Prezes UOKiK doszedł do innych wniosków²¹ i zdecydował w tych przypadkach, o wydaniu zgody na koncentracje na podstawie przepisów art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów*²². Zgodnie z art. 20 ust. 2 Prezes UOKiK wydaje zgodę na dokonanie koncentracji, w wyniku której konkurencja na rynku zostanie istotnie ograniczona, w szczególności przez powstanie lub umocnienie pozycji dominującej na rynku, w przypadku, jeśli odstąpienie od zakazu koncentracji jest uzasadnione, a w szczególności: gdy przyczyni się ona do rozwoju ekonomicznego lub postępu technicznego lub może wywrzeć pozytywny wpływ na gospodarkę narodową.

Ogólną obawą, jaką Prezes UOKiK wyraził w przytoczonych decyzjach, było zagrożenie, jakie niosą ww. koncentracje dla nie objętych konsolidacją: producentów energii elektrycznej, spółek dystrybucyjnych, przedsiębiorstw działających na rynku obrotu oraz odbiorców energii elektrycznej. Wyniki analiz przeprowadzonych przez Prezesa UOKiK w toku prowadzonych postępowań antymonopolowych wykazały, iż koncentracje te stanowią realne zagrożenie dla rozwoju konkurencji poprzez powstanie pozycji dominującej na rynku wytwarzania i wprowadzania do obrotu energii elektrycznej. Argument ten miał szczególne znaczenie w przypadku koncentracji dotyczącej PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., w której wyniku miało powstać przedsiębiorstwo zdecydowanie przewyższające swoim potencjałem pozostałe podmioty rynkowe. Ponadto Prezes UOKiK wskazał w wydanych decyzjach, iż rozwój zasady TPA w realiach zdominowania rynku przez zintegrowane pionowo przedsiębiorstwa skupiające

²⁰ Decyzja DOK-19/07 z dnia 16 lutego 2007 r.

²¹ Decyzje nr: DOK-163/06 z dnia 22 grudnia 2006 r., DOK-29/07 z dnia 8 marca 2007 r. oraz DKK-32/07 z dnia 28 września 2007 r.

²² W przypadku decyzji DOK-163/06 i DOK-29/07 z uwzględnieniem art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów*, który jest artykułem analogicznym do art. 20 ust. 2 w ustawie z 2007 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331).

w swoich strukturach wytwarzanie, sprzedaż i dystrybucję energii elektrycznej może być zagrożony. Przy czym należy zauważyć, iż eliminacja barier poprzez zmianę uregulowań prawnych (tj. prawne wydzielenie OSD ze struktur pionowo zintegrowanego przedsiębiorstwa) nie musi być gwarantem rozwiązania problemu dyskryminacyjnego dostępu do sieci spółkom obrotu spoza grupy. Stąd, Prezes UOKiK wskazał, iż dodatkowo istotne jest rozszerzenie uprawnień Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, w celu umożliwienia stałego i skutecznego nadzoru nad działaniami OSD, będących częścią zintegrowanej grupy energetycznej.

O pozytywnych decyzjach Prezesa UOKiK przesądziły przede wszystkim mające nastąpić bardzo szeroko zakrojone, kompleksowe zmiany w funkcjonowaniu rynku energii, mogące mieć pozytywny wpływ na rozwój konkurencji na nim w dłuższym okresie, a których sukces w znacznej mierze zależał od utworzenia nowej, bardziej skonsolidowanej, struktury rynkowej. W szczególności należy przywołać, plany przeprowadzenia istotnych inwestycji w zakresie budowy nowoczesnych mocy wytwórczych, a także rozwój niedoinwestowanych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych. Nowopowstałe, skonsolidowane i silniejsze finansowo podmioty miały być gwarantem ich realizacji. Nie mniej ważnym argumentem była konieczność wydzielenie i przekazania majątku przesyłowego na rzecz PSE Operator S.A., który miał stać się dzięki temu prawdziwie niezależnym operatorem systemu. Ponadto wzięto także pod uwagę, iż przeprowadzenie omawianych koncentracji umożliwiło rozwiązanie kontraktów długoterminowych, które w tamtym okresie stanowiły jedną z najistotniejszych barier dla rozwoju konkurencyjnego rynku energii elektrycznej w Polsce²³.

W październiku 2010 r. PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. złożyła w Urzędzie wnioszek o wydanie zgody na przejęcie Energa S.A. Po szczegółowej analizie rynku oraz informacji przekazanych przez aktywnego uczestnika koncentracji, Prezes UOKiK wydała w dniu 13 stycznia 2011r. decyzję zakazującą argumentując, iż przeprowadzenie przedmiotowej koncentracji będzie skutkowało istotnym ograniczeniem konkurencji w szczególności na rynku sprzedaży energii elektrycznej²⁴. W wyniku takiego

²³ Kontrakty długoterminowe (KDT) zostały utworzone w Polsce w wyniku konieczności poniesienia przez przedsiębiorstwa wytwarzające energię elektryczną w latach 1993-1998 dużych nakładów. Niewystarczająca siła finansowa wytwórców sprawiła, iż niezbędne było poszukiwanie finansowania zewnętrznego, którego udzieliły banki. Następnie, dla zmniejszenia ryzyka finansowego banków, stworzona została instytucja kontraktów długoterminowych. Wówczas Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A., pełniące funkcję jedyne nabywcy energii elektrycznej w Polsce, zostały zobowiązane do odbioru określonego wolumenu energii po z góry ustalonych cenach. W ten sposób zagwarantowano wytwórcom, w całym okresie kredytowania, osiągnięcie przychodów pozwalających pokryć koszty funkcjonowania przedsiębiorstw i spłaty zobowiązań wynikających z zaciągniętych kredytów. W wyniku wprowadzenia KDT podaż energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym była stosunkowo niska, a cena energii pochodzącej z KDT, w związku z poniesionymi nakładami inwestycyjnymi, była wyższa.

²⁴ Decyzja DKK-1/2011 z dnia 13 stycznia 2011 r.

rozstrzygnięcia PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. złożyła odwołanie od decyzji Prezesa UOKiK do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK).

Pomimo ewentualnych ograniczeń konkurencji, związanych z przeprowadzoną w latach 2006-2007 konsolidacją w sektorze elektroenergetycznym, zdaniem organu antymonopolowego, w obecnej sytuacji nie wydaje się być konieczne podważanie istniejącej struktury rynkowej, szczególnie w zakresie produkcji energii poprzez podejmowanie administracyjnych działań zmierzających do dekoncentracji rynku. Stał on bowiem na stanowisku, że chociaż aktualna struktura nie zapewnia optymalnego rozwoju konkurencji na rynku energii elektrycznej (w zakresie wytwarzania i obrotu energią), to jednak jej stworzenie miało na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju oraz umożliwienie rozbudowy zdolności wytwórczych na dużą skalę.

Aktualnie w polskim sektorze elektroenergetycznym, poza przedsiębiorstwami energetycznymi wchodzącymi w skład wyżej zaprezentowanych czterech pionowo zintegrowanych grup energetycznych, aktywne są także zagraniczne podmioty takie jak Electrabel czy EdF, które choć w mniejszym zakresie, to jednak także skupiają w swoich strukturach wytwarzanie, dystrybucję i obrót energią elektryczną. W kontekście dokonanej konsolidacji sektora elektroenergetycznego pożądanym byłoby jednak wejście do niego nowych graczy, o poważnych zamiarach inwestycyjnych, dzięki którym struktura tego przemysłu w każdym segmencie stałaby się bardziej konkurencyjna.

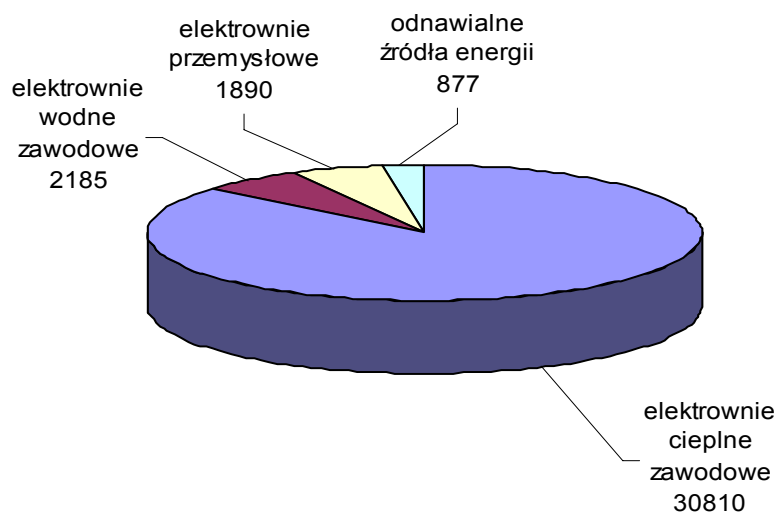
1.4. Segmentacja działalności sektora elektroenergetycznego w Polsce

W strukturze sektora elektroenergetycznego wyodrębnione są następujące obszary działalności: wytwarzanie, przesył, dystrybucja, obrót hurtowy oraz obrót detaliczny.

Wytwarzanie energii elektrycznej

W 2009 r. w Krajowym Systemie Elektroenergetycznym zainstalowanych było ogółem 35 762 MW mocy. Maksymalne szczytowe zapotrzebowanie na moc w 2009 r. wyniosło 24 594 MW. Strukturę i ilość mocy zainstalowanej w poszczególnych źródłach wytwórczych w Polsce przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 1. Struktura mocy zainstalowanej według źródeł energii (w MW)

Źródło: „Informacja Rządu o aktualnej sytuacji i perspektywach polskiej energetyki”, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 grudnia 2010 r.

Z kolei tabela nr 7 przedstawia szczegółowe informacje nt. produkcji ogółem energii elektrycznej w Polsce w latach 2008-2009, z podziałem na poszczególne źródła wytwarzania.

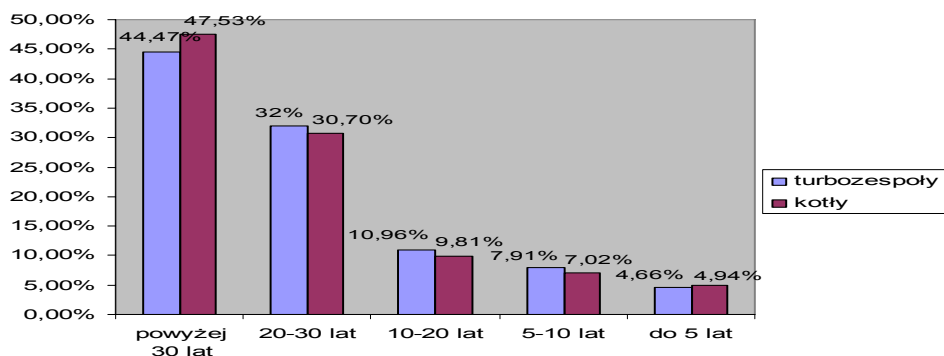
Tabela nr 7. Produkcja energii elektrycznej w Polsce w latach 2008 i 2009.

Wyszczególnienie	2008		2009	
	GWh	%	GWh	%
Produkcja ogółem	155 183	100,0	151 697	100,0
z tego: Elektrownie zawodowe	147 469	95,0	143 509	94,6
w tym: Elektrownie zawodowe ciepłe	144 997	98,3	140 816	98,1
z tego: Elektrownie na węglu kamiennym	84 347	57,2	81 640	56,9
Elektrownie na węglu brunatnym	53 384	36,2	50353	35,1
Elektrownie gazowe	4581	3,1	4664	3,2
Elektrownie przemysłowe	6459	4,2	6589	4,3

Źródło: opracowanie własne UOKiK na podstawie „Informacja statystyczna o energii elektrycznej grudzień 2009, ARE S.A., Biuletyn miesięczny”, www.cire.pl/rynekenergii/podstawa.php?smid=207

Istotną cechą mocy wytwórczych w polskim systemie elektroenergetycznym jest to, iż znaczna ich część jest w dużym stopniu wyeksploatowana. Do poprawy sytuacji w tym zakresie, za sprawą nowych inwestycji w moce wytwórcze, miała przyczynić się opisana wcześniej konsolidacja pionowa przedsiębiorstw. Od przeprowadzenia tej konsolidacji, stan w tym zakresie nie uległ jednak istotnej poprawie. Jak niekorzystna jest to sytuacja przedstawia wykres nr 2. Więcej niż 40% mocy wytwórczych liczy sobie ponad 30 lat, podczas gdy do 5 lat niecałe 5 %.

Wykres nr 2. Struktura wiekowa jednostek wytwórczych

Źródło: „Informacja Rządu o aktualnej sytuacji i perspektywach polskiej energetyki”, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 grudnia 2010 r.

Powstaje więc pytanie, czy osiągnięta zostanie, przy takim tempie zmian, zakładana na 2030 r. struktura produkcji energii elektrycznej w Polsce z podziałem na paliwa, którą obrazuje tabela numer 8.

Tabela nr 8. Docelowa struktura produkcji energii elektrycznej

Wyszczególnienie	udział
Węgiel kamienny	35,8%
Węgiel brunatny	21,0%
Gaz ziemny	6,6%
Produkty naftowe	1,5%
Paliwo jądrowe	15,7%
OZE	18,8%

Źródło: Energetyka Ciepłna i Zawodowa 12/2009, 1/2010.

Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, iż osiągnięcie zakładanej struktury produkcji energii elektrycznej, a zwłaszcza wzrost udziału energii jądrowej i spadek udziału energii ze źródeł konwencjonalnych jest podyktowane nie tylko potrzebą unowocześnienia zdolności wytwórczych oraz wymaganego przez UE ograniczenia emisji CO₂, ale również ożywienia konkurencji.

Do największych wytwórców energii elektrycznej w Polsce należą: PGE (główne elektrownie zlokalizowane są w Bełchatowie, Opolu, Turowie i Dolnej Odrze), Tauron, (główne elektrownie: Jaworzno III, Łaziska, Łagisza, Siersza, Halemba, Blachownia) ZE PAK (zespół elektrowni w Pątnowie, Adamowie i Koninie), Enea (elektrownia Kozienice) oraz GDF Suez (elektrownia Rybnik).

W celu stymulowania rozwoju określonych źródeł wytwarzania energii elektrycznej i wzrostu produkcji energii w tych źródłach wprowadzono system certyfikatów. Obecnie w Polsce systemem certyfikatów są objęte następujące rodzaje źródeł:

- źródła odnawialne - zielone certyfikaty;
- źródła wytwarzające energię elektryczną w procesie kogeneracji, spalające paliwa węglowe - czerwone certyfikaty;
- źródła wytwarzające energię elektryczną w procesie kogeneracji o mocy zainstalowanej poniżej 1 MW lub spalające paliwa gazowe - żółte certyfikaty;
- źródła wykorzystujące gaz z odmetanowania kopalń lub biogaz z przetwarzania biomasy - fioletowe certyfikaty.

System uprawnia producenta określonego, wskazanego powyżej rodzaju energii elektrycznej do otrzymania świadectw pochodzenia - tzw. certyfikatów. Popyt na świadectwa generowany jest przez przedsiębiorstwa energetyczne sprzedające energię do odbiorców finalnych. Zgodnie bowiem z obowiązującym obecnie prawem, są one zobowiązane do przedstawienia do umorzenia Prezesowi URE certyfikatów w ilości odpowiadającej części sprzedanej energii elektrycznej do odbiorców finalnych lub poniesienia opłaty zastępczej. Ilość koniecznych do umorzenia certyfikatów wynika z ogólnie ustalonego obowiązku procentowego w stosunku do wolumenu energii sprzedanej do odbiorców końcowych. System certyfikatów zakłada możliwość spełnienia obowiązku przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia poprzez uiszczenie

opłaty zastępczej na konto Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Jej wielkość jest ustalana przez Prezesa URE.

Przesył energii elektrycznej

Operatorem Systemu Przesyłowego (OSP) w Polsce jest PSE Operator S.A. z siedzibą w Konstancinie - Jeziornej. Obowiązkiem OSP jest zapewnienie bezpiecznej i ekonomicznej pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE). Spółka ta przesyła energię elektryczną sieciami najwyższych napięć tj. 220 kV i 400 kV i zarządza rynkiem bilansującym (bilansowanie systemu polega na równoważeniu zapotrzebowania na energię elektryczną z jej dostawami) oraz ograniczeniami systemowymi w celu zapewnienia bezpiecznego funkcjonowania systemu elektroenergetycznego. OSP jest również odpowiedzialny za udostępnianie zdolności przesyłowych w celu wymiany transgranicznej energii elektrycznej. Podobnie jak majątek wytwórczy, również sieci przesyłowe są w znacznym stopniu zaawansowane wiekowo. Około 80 % linii o napięciu 220 kV, 23 % linii o napięciu 400 kV i ok. 38 % transformatorów ma więcej niż 30 lat. W przedziale między 20-30 lat jest z kolei ok. 19 % linii 220 kV, ok. 56 % linii 400 kV oraz ok. 34 % transformatorów²⁵.

Dystrybucja energii elektrycznej

Z dniem 1 lipca 2007 r. nastąpił rozdział działalności dystrybucyjnej (dostarczania energii elektrycznej odbiorcom końcowym m.in. gospodarstwom domowym, zakładom przemysłowym itp.) od działalności polegającej na sprzedaży energii elektrycznej. Rolę dystrybutorów pełnią wyodrębnieni w ramach grup energetycznych operatorzy systemów dystrybucyjnych (OSD). OSD są operatorami sieci 110 kV oraz średniego i niskiego napięcia. Działalność polegającą na dystrybucji energii elektrycznej na terenie Polski prowadzą przede wszystkim PGE (PGE Dystrybucja S.A.) - wschodnia i centralna Polska, Tauron (Enion S.A. oraz EnergiaPro S.A.) - południowa Polska, Energa (Energa-Operator S.A.) - północna Polska, Enea (Enea Operator Sp. z o.o.), środkowo - zachodnia Polska, Vattenfall (Vattenfall Distribution Poland S.A.) - aglomeracja śląska oraz RWE (RWE Stoen Operator Sp. z o.o.) - miasto stołeczne Warszawa.

²⁵ Dane opierają się na „Informacji Rządu o aktualnej sytuacji i perspektywach polskiej energetyki”, dokumencie przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 14 grudnia 2010 r.

Poniższa mapa przedstawia obszar działania głównych spółek dystrybucyjnych.

Mapa nr 1

Źródło: <http://www.cire.pl/rynekenergii/ze.php>

PGE ok. 5 000 000 odbiorców końcowych, w tym ok. 4 600 000 odbiorców grupy G
 ENEA - ok. 2 300 000 odbiorców końcowych, w tym ok. 2 100 000 odbiorców grupy G
 ENERGA - ok. 2 800 000 odbiorców końcowych, w tym ok. 2 600 000 odbiorców grupy G
 TAURON - ok. 4 000 000 odbiorców końcowych, w tym ok. 3 700 000 odbiorców grupy G
 RWE - ok. 900 000 odbiorców końcowych, w tym ok. 800 000 odbiorców grupy G
 Wattenfall - ok. 1 100 000 odbiorców końcowych, w tym ok. 1 000 000 odbiorców grupy G

Działalność dystrybucyjna pozostałych podmiotów ograniczona jest do niewielkich obszarów. Np. PKP Energetyka Sp. z o.o. świadczy usługi dystrybucyjne głównie na obszarach położonych w pobliżu sieci kolejowej PKP.

Sprzedaż energii elektrycznej

Z dotychczasowej analizy polskiego sektora elektroenergetycznego wynika, iż na rynku sprzedaży energii elektrycznej prym wiodą cztery przedsiębiorstwa. Poziom koncentracji mierzony wskaźnikiem HHI potwierdza, iż jest to rynek wysoko skoncentrowany. Poziom ten jest zbliżony do tego, który występuje w innych państwach członkowskich. Wzrośnie jednak znacznie, co pogorszy warunki konkurencji, gdyby doszło do połączenia pomiędzy PGE i Energa, tj. pierwszym i czwartym graczem na tym rynku. Szczegółowe dane co do skutków sprzed i po zamierzonej koncentracji zawierają tabele 9 i 10.

Tabela nr 9. Udział w krajowym rynku sprzedaży energii elektrycznej oraz wskaźnik HHI w 2009 r. (przed planowaną koncentracją PGE i Energa).

Nazwa Firmy	Udział w rynku w 2009 r. (Si) (w %)	(Si) ²
PGE	29	841
TAURON	26	676
ENEA	16	256
ENERGA	15	225
VATTENFALL	8	64
RWE STOEN	6	36
RAZEM	100	2098

Źródło: opracowanie własne UOKiK na podstawie www.cire.pl/rynekenergii/podstawa.php?smid=207

Po dokonanej koncentracji PGE jako lider przekroczyłby znacznie 40% próg udziału w rynku od którego zaczyna się pozycja dominująca, udział trzech największych graczy liczony wskaźnikiem dyskretnej koncentracji miałby aż 86% rynku (przed koncentracją 71%), natomiast wskaźnik HHI wzrósłby do poziomu prawie 3000 (tabela nr 9). Z punktu widzenia reguł konkurencji powstanie tak silnie skoncentrowanego rynku sprzedaży energii elektrycznej byłoby więc sprzeczne z interesem publicznym, albowiem biorąc pod uwagę również inne czynniki strukturalne jak takie same nośniki energii, technologię, strukturę kosztów, czy wiek elektrowni niewątpliwie wzrósłoby prawdopodobieństwo istotnego ograniczenia konkurencji.

Tabela nr 10. Udział w krajowym rynku sprzedaży energii elektrycznej oraz wskaźnik HHI po planowanej koncentracji PGE i Energa

Nazwa Firmy	Udział w rynku w 2009 r. (Si) (w %)	(Si) ²
PGE	44	1936
TAURON	26	676
ENEA	16	256
VATTENFALL	8	64
RWE STOEN	6	36
RAZEM	100	2968

Źródło: opracowanie własne UOKiK na podstawie www.cire.pl/rynekenergii/podstawa.php?smid=207

2. Zasady obrotu energią elektryczną

W zakresie obrotu (handlu) energią elektryczną w Polsce można wyróżnić obrót hurtowy oraz obrót detaliczny.

2.1. Obrót hurtowy

Hurtowy obrót energią elektryczną odbywa się na następujących segmentach:

a) konkurencyjnym obejmującym:

-kontrakty bilateralne - zawierane pomiędzy wytwórcami energii, a przedsiębiorcami prowadzącymi obrót energią oraz odbiorcami energii;

-Towarową Giełdę Energii S.A. - handel z fizyczną dostawą energii elektrycznej w ramach rynku giełdowego odbywa się poprzez Rynek Dnia Następnego (RDN), Rynek Terminowy Energii Elektrycznej (RTEE), Rynek Dnia Bieżącego (RDB) oraz Aukcje Energii. Najdłużej działającym rynkiem jest Rynek Dnia Następnego, który uruchomiony został w dniu 30 czerwca 2000 r. i jest rynkiem „fizycznym-spot” energii elektrycznej. Notowania na RDN odbywają się codziennie i prowadzone są na dzień przed dobą, w której następuje fizyczna dostawa energii. Rynek Terminowy Energii Elektrycznej został uruchomiony 19 listopada 2008 r. W ramach tego rynku uczestnicy mogą zawierać kontrakty terminowe na dostawę energii elektrycznej, w której sprzedający (wystawca kontraktu) zobowiązuje się do dostarczenia energii elektrycznej w określonym terminie w przyszłości i po określonej cenie, a kupujący (nabywca kontraktu) zobowiązuje się do nabycia energii elektrycznej w określonym terminie i po określonej cenie. Uruchomienie RTEE umożliwiło uczestnikom TGE zaplanowanie sprzedaży/zakupów oraz wyznaczenie ceny energii elektrycznej w dłuższym horyzoncie czasowym do trzech lat. Aktualnie w obrocie na RTEE funkcjonują cztery rodzaje instrumentów ze względu na termin ich wykonania, tygodniowe, miesięczne, kwartalne oraz roczne.

W 2009 r. oferta TGE została rozszerzona o możliwości handlu energią na Rynku Dnia Bieżącego, za pomocą którego dokonywany jest obrót energią elektryczną w dniu poprzedzającym dostawę energii elektrycznej (po zamknięciu sesji) oraz w dniu dostawy energii. Głównym celem wdrożenia RDB było umożliwienie skorygowania pozycji kontraktowych członków TGE, zarówno po zamknięciu sesji RDN, jak i w trakcie trwania doby, w której odbywa się realizacja dostaw. Następnie w 2010 r. członkom TGE udostępniono kolejną formę obrotu energią elektryczną z wykorzystaniem Aukcji Energii. Celem uruchomienia nowego segmentu rynku było umożliwienie obrotu znacząco większą ilością energii elektrycznej w dłuższym okresie czasu (kwartał, rok);

- platformy internetowe - za ich pośrednictwem możliwy jest handel energią elektryczną łączący w sobie cechy rynku kontraktowego oraz giełdowego. W chwili obecnej ilość energii elektrycznej sprzedawanej i kupowanej za pośrednictwem internetowych platform handlowych wyraźnie straciła na znaczeniu, przede wszystkim w wyniku zmian w ustawie - Prawo energetyczne.

Na odrębną uwagę zasługuje POEE Rynek Energii Giełdy Papierów Wartościowych (POEE GPW), która przed wprowadzeniem regulacji prawnych w zakresie obowiązku publicznego obrotu energią elektryczną cieszyła się większą popularnością wśród uczestników rynku niż TGE. Na POEE GPW uczestnicy rynku mogą zawierać transakcje na rynkach dobowo-godzinowym (REK GPW) oraz terminowym (RTE GPW). Pierwszy z nich

umożliwia dokonanie bieżących zakupów i sprzedaży energii elektrycznej z realizacją w krótkiej, 4-dniowej perspektywie czasowej. Natomiast RTE GPW służy do zawierania transakcji w okresach tygodniowych, miesięcznych, kwartalnych oraz rocznych, w systemie notowań ciągłych, notowań pozasesyjnych oraz w przetargach organizowanych zarówno przez giełdę, jak i na wniosek uczestnika obrotu. W tej grupie należy wspomnieć także o tzw. brokerskich platformach handlowych, których przykład stanowią platformy TFS oraz GTI.

b) tzw. rynku bilansującym

tj. miejscu, gdzie dochodzi do zrównoważenia podaży i popytu energii elektrycznej. Rynkiem tym zarządza PSE Operator S.A. Sprzedaż energii na rynku bilansującym w 2009 stanowiła około 9,2% krajowego zużycia energii elektrycznej.

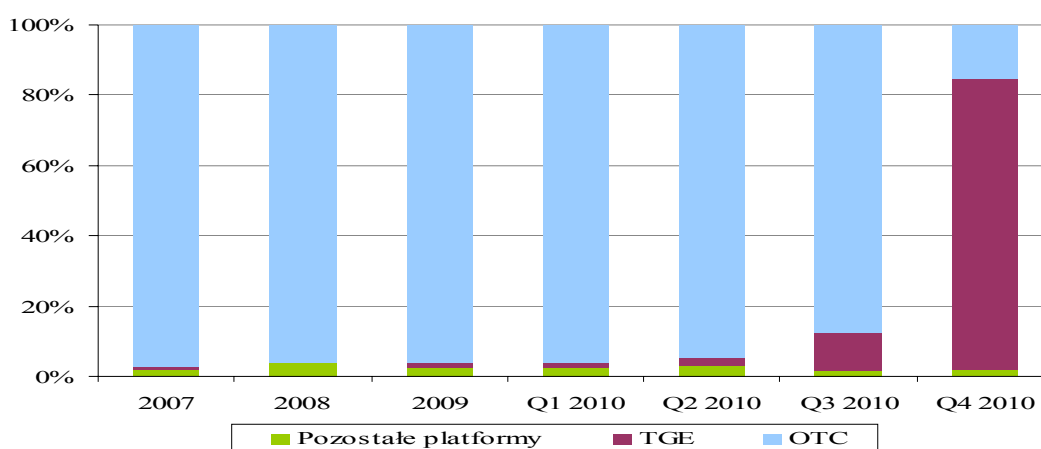
W minionych latach polski rynek energii elektrycznej zdominowany był przez kontrakty dwustronne, które obejmowały ponad 90% wszystkich zawartych na rynku umów. W tamtym okresie (do pierwszego półrocza 2010 r. włącznie) sprzedaż energii elektrycznej poprzez TGE nie przekraczała kilku procent w skali roku (2-3%). Znacząca zmiana dokonała się po wejściu w życie art. 49a ustawy Prawo energetyczne, który nałożył na wytwórców obowiązek publicznego obrotu energią elektryczną, a jego konstrukcja przyczyniła się do przeniesienia znacznego wolumenu obrotu energią elektryczną właśnie na ten rynek.²⁶ Zmiany przepisów nałożyły na wytwórców energii elektrycznej nowe obowiązki w zakresie jej sprzedaży. Przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej, począwszy od 9 sierpnia 2010 r., zostały zobowiązane do sprzedaży na giełdach towarowych lub rynkach regulowanych nie mniej niż 15% energii elektrycznej wytworzonej w danym roku. Przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące wytwarzaniem energii elektrycznej i mające prawo do otrzymania środków na pokrycie tzw. „kosztów osieroconych” (powstałych w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych) zostały z kolei zobowiązane sprzedawać wytworzoną energię elektryczną nie objętą obowiązkiem giełdowym, w sposób zapewniający publiczny, równy dostęp do tej energii, w drodze otwartego przetargu, na internetowej platformie handlowej na rynku regulowanym lub na giełdach towarowych. Aktualnie większość obrotu energią elektryczną wytworzoną w Polsce odbywa się za pomocą rynków funkcjonujących na TGE.

²⁶ Nie bez znaczenia wydaje się tu legislacyjny błąd wynikający z pominięcia w art. 49a ust. 2 ustawy Prawo energetyczne przecinka pomiędzy intencjonalnie dwoma oddzielnymi formami obrotu energią pod postacią internetowych platform handlowych oraz rynków regulowanych

Wprowadzenie tych przepisów spowodowało zatem przesunięcie znacznej części sprzedaży energii elektrycznej odbywającej się w ramach kontraktów bilateralnych do obrotu giełdowego.

Poniżej zamieszczony wykres nr 3 wyraźnie obrazuje zmieniające się *preferencje* uczestników w zakresie skali wykorzystania poszczególnych form handlu energią elektryczną na przestrzeni ostatnich lat.

Wykres nr 3. Zakres wykorzystania poszczególnych form handlu energią elektryczną na polskim rynku w latach 2007-2010

Źródło: Prezentacja TGE S.A. pt. TGE - główna platforma handlu energią w Polsce, marzec 2011 r.

2.2. Obrót detaliczny

Spółki sprzedaży detalicznej (SSD) sprzedają energię elektryczną na detalicznym rynku obrotu energią elektryczną odbiorcom końcowym w gospodarstwach domowych oraz odbiorcom przemysłowym. Pomimo, iż koncesję na obrót energią elektryczną nadaną przez Prezesa URE posiada ponadto 310 podmiotów, to aktywnie na tym rynku działa ich ok. 30. Jednocześnie zdecydowana większość odbiorców końcowych obsługiwana jest przez SSD należące do pionowo zintegrowanych grup energetycznych. Dysproporcja pomiędzy udziałem niezależnych SSD a SSD działających w ramach dużych grup energetycznych jest szczególnie widoczna w grupie odbiorców końcowych będących gospodarstwami domowymi. Wynika to z faktu, iż nieomal 100% odbiorców z tej grupy, pomimo wprowadzenia od 1 lipca 2007 r. prawa do swobodnego wyboru

sprzedawcy energii elektrycznej, korzysta z usług sprzedawcy z urzędu (a więc sprzedawcy powiązanego z OSD na danym terenie). Nieco inna sytuacja ma miejsce w grupie odbiorców przemysłowych, którzy wyraźnie częściej i chętniej korzystają z przysługującego im prawa do zmiany sprzedawcy. Należy przy tym podkreślić, iż ceny energii elektrycznej w grupie odbiorców przemysłowych kształtowane są aktualnie przez rynek, odmiennie niż to ma miejsce w grupie gospodarstw domowych, dla której ceny objęte są taryfą zatwierdzaną przez regulatora. Tym samym odbiorcy ci z jednej strony są bardziej narażeni na wahania cen energii elektrycznej, jednocześnie jednak SSD chętniej konkurują między sobą o odbiorców z tej grupy.

Utrzymanie regulacji cen energii elektrycznej w taryfie G motywowane jest wieloma czynnikami. Kluczowe w tej materii są następujące kwestie: zapewnienie ochrony dla najłabszych ekonomicznie grup odbiorców w gospodarstwach domowych (tzw. odbiorców wrażliwych), uregulowanie zasad sprzedaży awaryjnej zapewniającej ciągłość dostaw energii elektrycznej także w nieprzewidzianych sytuacjach związanych m.in. z bankructwem dotychczasowego sprzedawcy oraz upowszechnienie wśród wszystkich SSD umów kompleksowych (będącymi jednocześnie umowami na dystrybucję i sprzedaż energii)²⁷. Należy w tym miejscu uwzględnić także uregulowania wynikające z art. 49 ustawy Prawo energetyczne, zgodnie z którymi Prezes URE może zwolnić przedsiębiorstwo energetyczne z obowiązku przedkładania taryf do zatwierdzenia, jeżeli stwierdzi, że działa ono w warunkach konkurencji. Przy podejmowaniu tej decyzji, organ regulacyjny bierze pod uwagę takie cechy rynku, jak: liczba uczestników i wielkości ich udziałów w rynku, przejrzystość struktury i zasad funkcjonowania rynku, istnienie barier dostępu do rynku, równoprawne traktowanie uczestników rynku, dostęp do informacji rynkowej, skuteczność kontroli i zabezpieczeń przed wykorzystywaniem pozycji ograniczającej konkurencję, dostępność do wysoko wydajnych technologii. Mając na uwadze cytowaną regulację, należy podkreślić, iż przyjęcie rozwiązań wspomnianych powyżej nie determinuje podjęcia przez regulatora decyzji o zwolnieniu spółek obrotu z obowiązku przedstawiania do zatwierdzenia taryf na sprzedaż energii elektrycznej odbiorcom z grupy taryfowej G. Oczekuje się, iż uwolnienie cen energii elektrycznej dla gospodarstw domowych będzie miało pozytywny wpływ na wzrost konkurencyjności ofert rynkowych kierowanych do tej grupy odbiorców, nie można jednak tego dokonać bez uregulowania wyżej wspomnianych kwestii chroniących odbiorców, zwłaszcza „wrażliwych” przed potencjalnymi negatywnymi skutkami takiej decyzji.

²⁷ Aktualnie możliwość zawarcia umowy kompleksowej ograniczona jest wyłącznie do sprzedawców z urzędu (działających w jednej pionowo zintegrowanej grupie energetycznej z OSD z danego terenu).

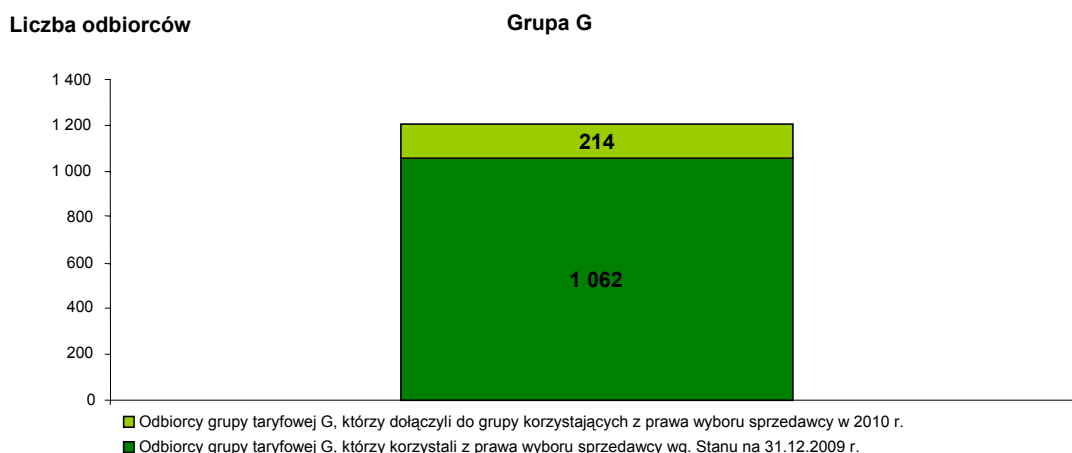
Zjawisko małego zainteresowania zasadą TPA potwierdza liczba odbiorców, którzy skorzystali z prawa wyboru sprzedawcy. W grupie taryfowej G (gospodarstwa domowe) liczba konsumentów, którzy skorzystali z zasady TPA była następująca:

- 2007 r. (od 1 lipca do 31 grudnia 2007 r.) - 541
- 2008 r. - 364
- 2009 r. - 157
- 2010 r. - 214

Wg stanu na koniec grudnia 2010 r. liczba ta dla odbiorców grupy G wyniosła 1276, co przy całkowitej liczbie odbiorców w grupie G wynoszącej 14 727 860²⁸, stanowi zaledwie 0,009%. Można zatem powiedzieć, iż na razie mechanizm dowolnego wyboru dostawcy energii w grupie gospodarstw domowych nie działa.

Wykres nr 4

Zmiana sprzedawcy w grupie taryfowej G

Źródło: Dane URE

Przyczyną niekorzystania z prawa do zmiany sprzedawcy jest przede wszystkim brak alternatywnych ofert w tym segmencie rynku. Cena zatwierdzona przez Prezesa URE dotyczy bowiem wyłącznie odbiorców przyłączonych do sieci wskazanego w decyzji operatora i nie stanowi oferty dla odbiorców spoza tej sieci. Sprzedawcy inni niż sprzedawca z urzędu nie oferują energii tej grupie odbiorców lub oferują ją po wyższej

²⁸ Stan na koniec 2009 r.

cenie. To z kolei jest skutkiem tego, że ceny określone w taryfach są niższe niż te, które funkcjonują na rynku konkurencyjnym. Inną barierą jest brak możliwości podpisywania przez odbiorców w gospodarstwach domowych umów kompleksowych, po podjęciu decyzji o zmianie sprzedawcy. Umowy kompleksowe łączą w sobie postanowienia umowy sprzedaży energii elektrycznej z postanowieniami umowy świadczenia usług dystrybucji. Zmiana sprzedawcy wiąże się z koniecznością rozdzielenia tych umów, co z kolei implikuje konieczność otrzymywania dwóch rachunków (od sprzedawcy i od operatora systemu dystrybucyjnego). Przy stosunkowo nieznacznej oszczędności wynikającej ze zmiany sprzedawcy odbiorca ponieść musi koszt związany z opłaceniem dwóch rachunków, co w znacznej mierze konsumuje oszczędności, płynące ze zmiany sprzedawcy. Otrzymywanie przez odbiorców dwóch rachunków jest niewątpliwie barierą w procesie zmiany sprzedawcy i stawia w uprzywilejowanej pozycji dotychczasowego sprzedawcę (sprzedawcę zasiedziałego, oferującego usługę kompleksową). Nie bez znaczenia dla małego zainteresowania zmianą dostawcy wśród konsumentów - jak wskazuje na to doświadczenie organu antymonopolowego - jest wysoki „stopień trudności” zrozumienia zasad sprzedaży energii elektrycznej pod względem organizacyjnym, technicznym i prawnym przez przeciętnego konsumenta. Zwiększenie jego przejrzystości to cel do którego realizacji namawia operatorów systemów dystrybucyjnych również Komisja Europejska.

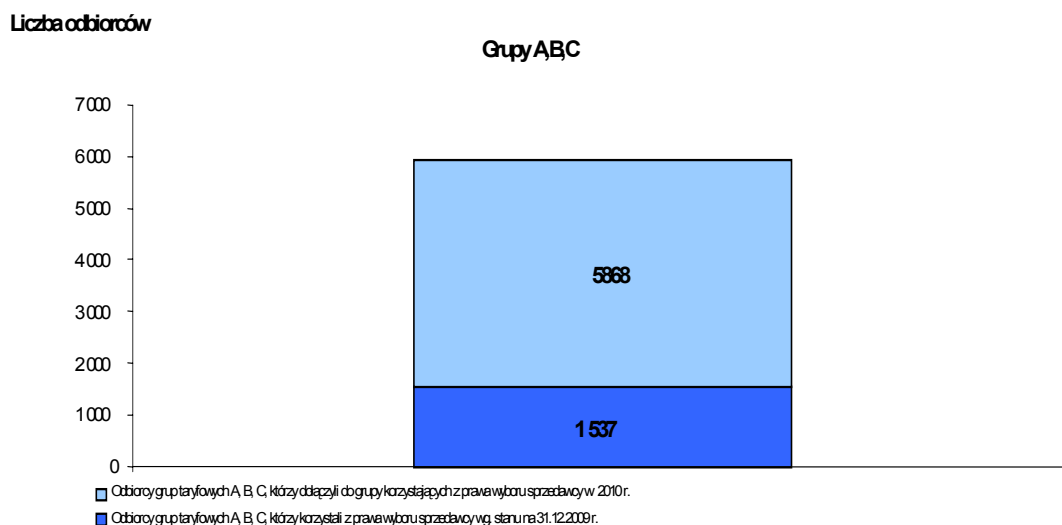
Realizacja usługi na zasadzie kompleksowej jest wprawdzie możliwa dla każdego sprzedawcy, jednakże musi on wcześniej uzgodnić warunki współpracy i wzajemnych rozliczeń z operatorem systemu dystrybucyjnego (w tzw. generalnej umowie dystrybucyjnej - GUD). Z informacji uzyskanych od URE wynika, iż trwają prace nad uzgodnieniem standardowych warunków w zakresie obsługi umowy kompleksowej.

Z kolei w przypadku odbiorców instytucjonalnych (przemysłowi i inni, z wyjątkiem gospodarstw domowych) na koniec 2009 r. liczba odbiorców, którzy skorzystali z prawa wyboru sprzedawcy wyniosła 1537, co przy całkowitej liczbie odbiorców w grupach taryfowych A, B i C wynoszącej 1 653 173²⁹, stanowiło również niewielki odsetek, bo zaledwie 0,09%. W 2010 roku nastąpił jednak znaczący wzrost ww. wielkości. Dane wykazują, że liczba odbiorców, którzy zmienili sprzedawcę w 2010 r. wyniosła 5868. W sumie w latach 2007 - 2010 z zasady TPA skorzystało więc 7405 odbiorców instytucjonalnych, co stanowi 0,45 %. Poniższy wykres ilustruje zmianę sprzedawców w grupach taryfowych A, B i C.

²⁹ Stan na koniec 2009 r.

Wykres nr 5

Zmiana sprzedawcy w grupach taryfowych A, B, C

Źródło: Dane URE

Ceny energii elektrycznej

Z punktu widzenia interesu ekonomicznego konsumentów niewątpliwie najważniejszą kwestią są opłaty, które muszą ponosić za zużycie energii elektrycznej. Jak przedstawia się pod tym względem sytuacja konsumenta polskiego na tle Europy przedstawia tabela nr 11.

Tabela nr 11. Ceny energii elektrycznej dla gospodarstw domowych w 2009 r. w krajach UE

Państwo	Cena po uwzględnieniu siły nabywczej	Cena 100 kWh w EUR	Procent podatku w cenie (w%)
Węgry	24,26	15,96	17
Polska	22,03	12,91	22
Niemcy	21,36	22,94	41
Słowacja	21,12	15,60	16
Czechy	20,01	13,94	17
Portugalia	18,61	15,94	13
Włochy	18,32	19,97	-
Rumunia	17,94	9,79	17
Hiszpania	17,86	16,84	18
Austria	17,17	19,09	28
Dania	17,12	25,53	56
Bułgaria	17,07	8,18	16
Cypr	16,67	16,42	14
Holandia	16,46	18,50	25
Chorwacja	16,22	11,64	20
Irlandia	15,88	18,55	12
Luksemburg	15,72	18,82	12
Wielka Brytania	15,37	14,07	5
Szwecja	14,60	16,46	35
Łotwa	14,44	10,54	9
Litwa	13,71	9,26	17
Estonia	12,52	9,20	24
Norwegia	12,39	15,63	28
Grecja	11,16	10,32	9
Francja	10,61	12,25	25
Finlandia	10,33	12,89	25

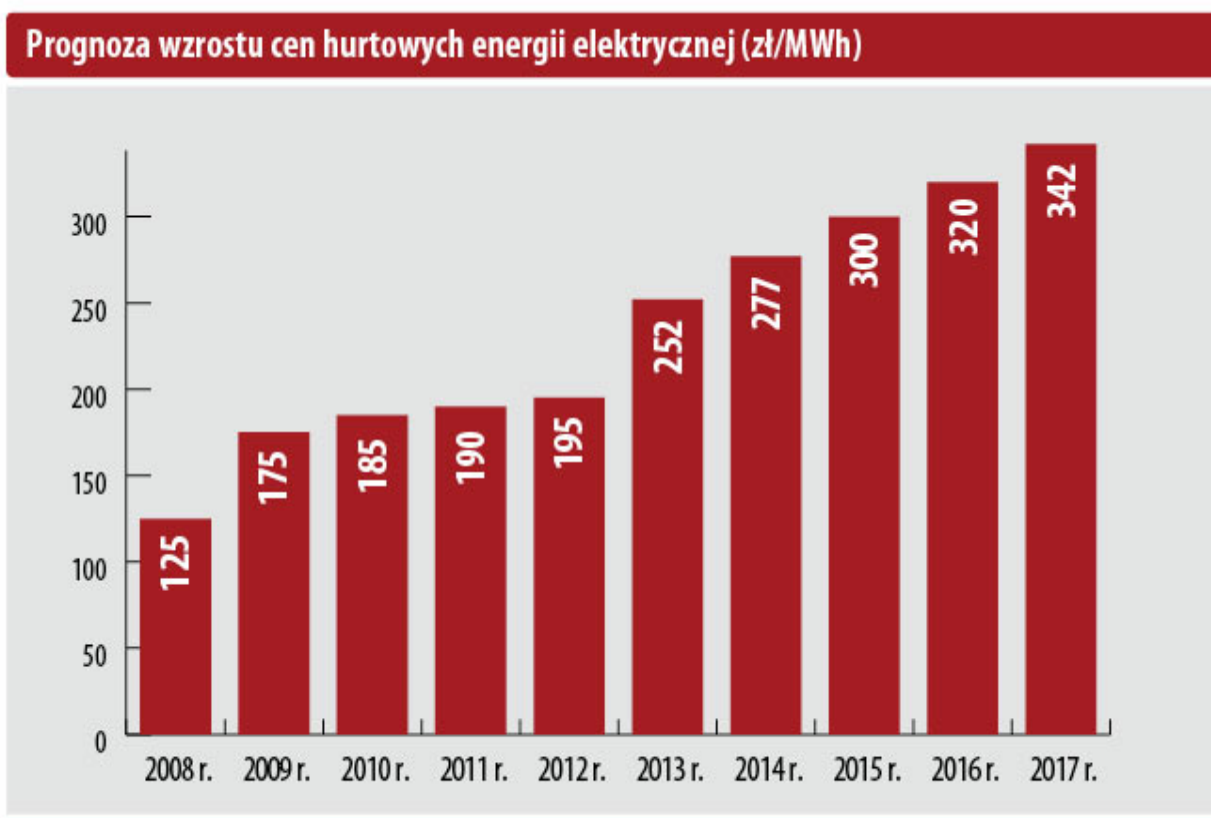
Źródło: Opracowanie własne UOKiK na podstawie Eurostat³⁰

³⁰ Urząd Statystyczny Unii Europejskiej.

Z powyższego zestawienia wynika, że w przeliczeniu na euro energia elektryczna w 2009 r. była nominalnie najtańsza w Bułgarii, Estonii i na Litwie (ok. 8 - 9 euro za 100 kWh). Najdroższa była natomiast w Danii, Niemczech i Włoszech (ok. 20-25 euro za 100 kWh). Średnia cena nominalna energii elektrycznej w UE wynosiła ok. 16,5 euro za 100 kWh, zaś w Polsce niecałe 13 euro, a więc relatywnie należą one do najniższych. **Natomiast po uwzględnieniu siły nabywczej okazuje się, iż cena energii w Polsce mieści się w grupie najwyższych w Europie. Relatywnie drożej jest tylko na Węgrzech.**

Prognozy cen energii elektrycznej również nie są optymistyczne dla polskiego konsumenta. Wynika z nich, iż do roku 2017 nastąpić może nawet 80% wzrost średnich cen hurtowych energii elektrycznej, co następnie przełoży się również na wzrost cen na rynku detalicznym.

Wykres nr 6. Prognoza wzrostu cen hurtowych energii elektrycznej w Polsce

Źródło: Forum Odbiorców Energii Elektrycznej i Gazu

Dla pełnej oceny możliwości rozwoju konkurencji cenowej na rynku detalicznym energii elektrycznej istotne jest również zbadanie konkurencyjności cenowej ofert dostawców w grupie gospodarstw domowych. Przedstawia to tabela nr 12.

Tabela nr 12. Ceny energii elektrycznej w spółkach obrotu w Polsce w latach 2009 - 2011 (cena za 1 kWh netto w zł)

(taryfa G11)

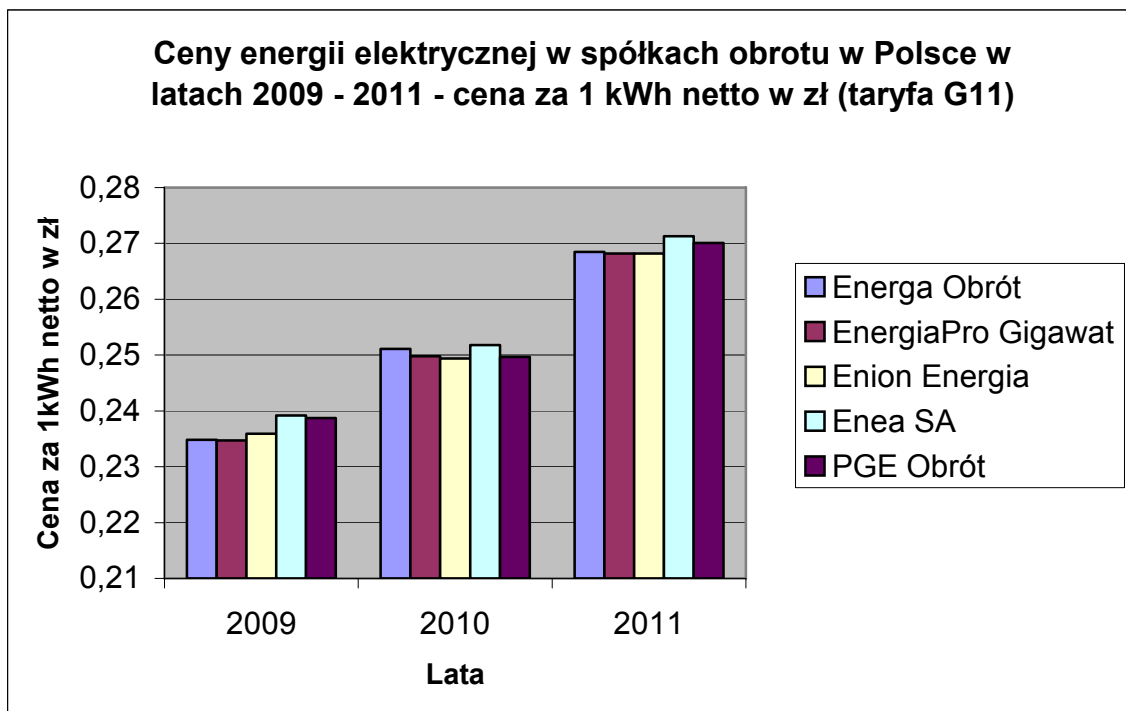
	Sprzedawca energii elektrycznej	1 luty 2009	1 luty 2010	1 luty 2011
1	Energa Obrót	0,2348	0,2511	0,2685
2	EnergiaPro Gigawat	0,2347	0,2498	0,2682
3	Enion Energia	0,2359	0,2494	0,2682
4	Enea S.A.	0,2392	0,2518	0,2713
5	PGE ZEORK S.A.	0,2362	0,2485	0,2703
6	PGE ZE Białystok S.A.	0,2376	0,2495	0,2703
7	PGE OBRÓT S.A *	0,2387	0,2497	0,2703
8	PGE ZEL - T S.A .	0,2363	0,2488	0,2713
9	PGE ZE W - T OBRÓT Sp. z o.o.	0,2375	0,2505	0,2703
10	PGE ZKE S.A .	0,2419	0,2526	0,2703
11	PGE LZE S.A .	0,2383	0,2500	0,2703
12	PGE LUBZEL S.A .	0,2362	0,2483	0,2713
13	Cena średnia	0,2373	0,2500	0,2701
14	Różnica pomiędzy ceną najwyższą i najniższą	0,0072	0,0043	0,0031

* W 2010 r. nastąpiła konsolidacja sprzedawców z grupy PGE - PGE Obrót S.A. przejął pozostałych.

Źródło danych: pismo URE z dnia 18 marca 2011 r oraz informacje od przedsiębiorców.

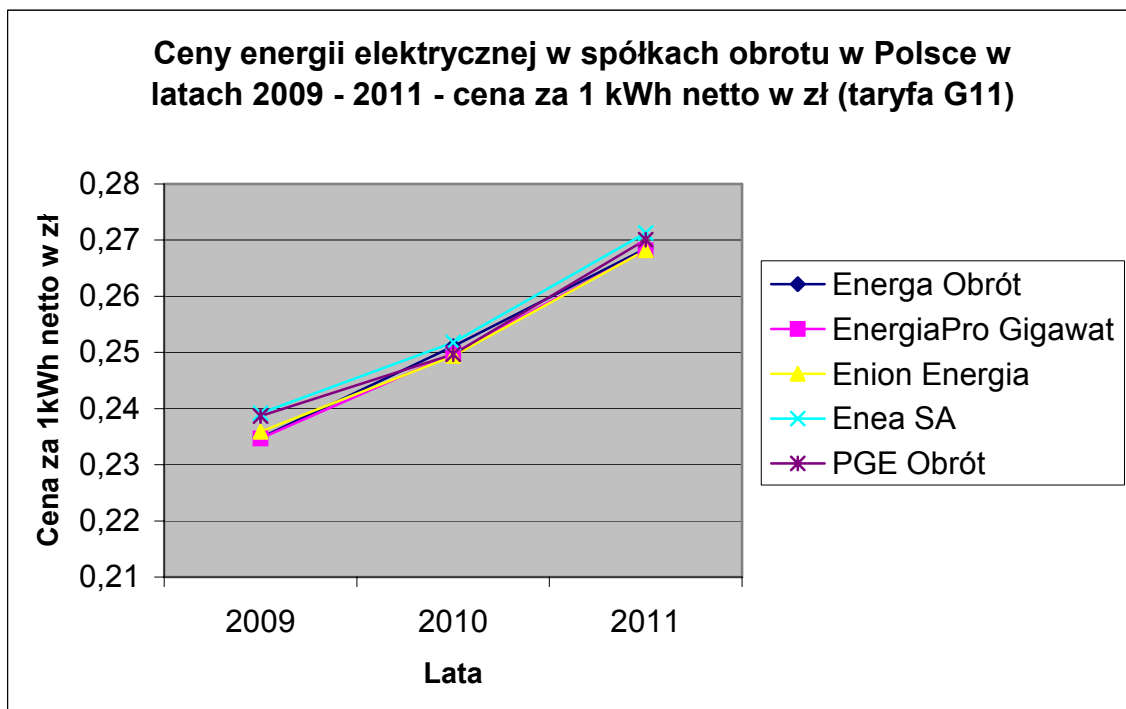
Z powyższego zestawienia wynika, iż różnice cenowe pomiędzy poszczególnymi spółkami są minimalne, wręcz symboliczne. Różnica w 2010 r. pomiędzy najtańszą PGE LUBZEL S.A. a najdroższą PGE ZKE S.A. wynosiła 0,43 grosza za kWh, co odnosząc do przeciętnego rocznego zużycia energii przeciętnej polskiej rodziny na poziomie 2000 kWh daje oszczędności w kwocie 8,6 zł netto w skali roku. W 2011 r. różnice te są jeszcze mniejsze. Brak konkurencyjności cenowej polskich dostawców energii w stosunku do najliczniejszej grupy odbiorców, którymi są konsumenci obrazują dobitnie wykresy nr 7 i 8.

Wykres nr 7. Ceny energii elektrycznej w spółkach obrotu w Polsce

Źródło: opracowanie własne UOKiK

Wykres nr 8. Ceny energii elektrycznej w spółkach obrotu w Polsce

Źródło: opracowanie własne UOKiK

Oceniając przeszkody i ograniczenia w zakresie możliwości zmiany sprzedawcy energii elektrycznej należy wskazać, iż zasadniczą barierą realizacji prawa wyboru sprzedawcy wśród gospodarstw domowych jest aspekt ekonomiczny (opłacalność całej operacji - kwota oszczędności). **Mając na uwadze niewielkie różnice cen energii elektrycznej w ofertach poszczególnych sprzedawców, odbiorcy rezygnują z prawa wyboru sprzedawcy uznając całą operację za nieopłacalną.** Ponadto konieczność płatności dwóch faktur (jednej dla sprzedawcy energii, a drugiej dla operatora systemu dystrybucyjnego) po skorzystaniu z prawa wyboru sprzedawcy, dodatkowo pomniejsza ewentualne korzyści finansowe wynikające z tej zamiany.

Niezależnie od powyższego trzeba wszakże odnotować pewne działania organizacyjne podjęte przez regulatora (URE), który w celu ułatwienia konsumentom zmiany dostawcy energii kończy przygotowania zmierzające do uruchomienia kalkulatora taryfowego, mającego poprzez poprawę przejrzystości analizy cen energii, pomóc odbiorcom w gospodarstwach domowych w procesie wyboru oferty cenowej. Docelowo kalkulator taryfowy zapewni odbiorcom dostęp do informacji o aktualnych ofertach cenowych większości sprzedawców, umożliwi porównywanie tych ofert oraz ułatwi wybór oferty najbardziej atrakcyjnej. Kalkulator zostanie zamieszczony na stronie internetowej www.maszwybor.ure.gov.pl.

Podsumowanie

Z powyższej analizy wynika, iż rynek sprzedaży energii elektrycznej w Polsce jest rynkiem o bardzo wysokiej koncentracji, przy czym koncentracja ta nie zmniejsza się a wręcz odwrotnie, następuje proces jej wzrostu. Ze względu na układy techniczne funkcjonujące w tej gałęzi, powiązania produkcyjne i technologiczne oraz wysoką kapitałochłonność a także długie okresy zwrotu, co w sumie tworzy istotne bariery wejścia, konkurencja na nim nie może rozwinąć się w sposób naturalny. Jest ona więc wymuszona poprzez odpowiednie regulacje prawne zawarte w prawie energetycznym oraz unijnych pakietach liberalizacyjnych, do których państwa członkowskie i uczestnicy tego rynku muszą się dostosować. Jest to więc rynek z punktu widzenia jego skomplikowania technicznego, prawnego i ekonomicznego a także stosowanej terminologii i przewagi kontraktowej dostawców energii mało przyjazny dla konsumentów. Również zasady regulacji, pomimo ich funkcjonowania od 1997 r., są słabo znane i rozumiane wśród konsumentów. **Pozycja konsumenta na tym rynku jest**

więc szczególnie słaba wobec wielkich koncernów energetycznych. Będąc pojedynczym, mało znaczącym dla nich odbiorcą, konsument nie dysponuje żadną siłą przetargową, która osłabiłaby pozycję rynkową firm energetycznych. Taką siłą przetargową posiadają bowiem tylko duzi odbiorcy przemysłowi na rynku hurtowym, którzy dzięki temu mogą wynegocjować korzystniejsze dla siebie ceny. Prawo wyboru i możliwość zmiany dostawcy energii przez gospodarstwa domowe nie zadziała więc w szerszym zakresie dopóty, dopóki nie wzrośnie poziom konkurencji cenowej pomiędzy sprzedawcami na rynku detalicznym energii elektrycznej. W krótkim czasie, jak wskazuje na to analiza strukturalna polskiego sektora elektroenergetycznego i zachowań cenowych sprzedawców energii, taka poprawa właściwie jest mało prawdopodobna. **Skutkiem uwarunkowań strukturalnych występujących w tej gałęzi jest bowiem mało konkurencyjne zachowanie się przedsiębiorstw energetycznych na rynku detalicznym i zbliżone ceny energii.** Czynnikiem tego stanu rzeczy są: wysoka koncentracja produkcji energii i jej obrotu, pochodzenie energii elektrycznej z tych samych nośników tj. węgla kamiennego i brunatnego oraz wytwarzanie energii według tych samych technologii w starych elektrowniach, co sprawia, że koszty jej są podobne. Takie same ponadto są zasady ustalania taryf dla energii oparte na kosztach uzasadnionych w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przesyłania, dystrybucji lub obrotu, co wynika z kolei z prawa energetycznego.

Ważnym ograniczeniem - może nawet kluczowym - a jednocześnie trudnym do usunięcia, jest izolacja polskiego rynku energetycznego od rynku unijnego spowodowana brakiem połączeń transgranicznych. Stanowi ona strategiczną barierę dla rozwoju konkurencji potencjalnej. **W konsekwencji możliwości rozwoju konkurencji cenowej w obecnym stanie strukturalnym tego przemysłu i zachowań cenowych są niewielkie.** Dopiero dostęp polskich konsumentów do dostawców energii pochodzącej ze zróżnicowanych i tańszych źródeł zagranicznych oraz krajowych, co powinno uruchomić oczekiwaną konkurencję realną i potencjalną, poprawi ich ekonomiczną pozycję na rynku energii elektrycznej. W takich okolicznościach każda dalsza koncentracja w sferze wytwarzania lub sprzedaży energii elektrycznej byłaby nieuzasadniona, ponieważ zmniejszając i tak niski poziom konkurencji cenowej oraz pozacenowej byłaby sprzeczna z interesem konsumentów polskich (*consumer welfare*).

3. Zasady i przedmiot regulacji na rynku energii elektrycznej w Polsce a prawa i obowiązki konsumentów

Oprócz regulacji ekonomicznej, której elementy zostały przedstawione w dwóch pierwszych punktach tej części raportu oraz także będą jeszcze omawiane w części drugiej odnoszącej się do taryf i uwolnienia cen, ustawa Prawo energetyczne zawiera także ważne z punktu widzenia interesów konsumentów unormowania w zakresie zagadnień technicznych i spraw społecznych.

3.1. Zakres i przedmiot regulacji technicznej

Zakres tej regulacji zostanie przedstawiony tylko w odniesieniu do relacji zachodzących pomiędzy dostawcą energii a gospodarstwem domowym, w związanych z przyłączeniem odbiorcy do sieci energetycznej oraz dostawą prądu do budynku lub mieszkania. Procedury zawarcia i realizacji umów dostawy energii elektrycznej na rzecz konsumentów (gospodarstw domowych, podobnie jak na rzecz pozostałych odbiorców, uznać należy za silnie sformalizowane. Ich elementy znajdują zasadnicze oparcie w przepisach Prawa energetycznego i wydanych na jego podstawie aktów wykonawczych, Prawa budowlanego³¹, a także zatwierdzanych przez Prezesa URE IRiESD³² i IRiESP³³ i innych przepisów.

Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłem lub dystrybucją energii jest obowiązane zapewnić wszystkim odbiorcom, na zasadzie równego traktowania, świadczenie usług jej przesyłu lub dystrybucji. Świadczenie tych usług odbywa się na podstawie umowy. Ustawa Prawo energetyczne w przypadku energii elektrycznej przewiduje trzy rodzaje umów, tj. umowę sprzedaży, umowę o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji energii oraz umowę kompleksową, zawierającą postanowienia obu ww. umów³⁴.

³¹ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. j. t. Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 ze zm.

³² Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej

³³ Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej

³⁴ Więcej na ten temat zawarto w części II Raportu.

Bez względu na rodzaj umowy o dostarczanie energii, warunkiem jej zawarcia jest uprzednie przyłączenie do sieci. Przepisy Prawa energetycznego³⁵ uzależniają zawarcie umowy o przyłączenie od istnienia m.in. technicznych warunków przyłączenia do sieci.

W niniejszej części Raportu przedstawione zostaną zakres i przedmiot regulacji technicznej, na które składają się :

- wniosek o określenie warunków przyłączenia do sieci;
- warunki przyłączenia do sieci;
- czynności faktycznego przyłączenia do sieci;
- służebność przesyłu.

Wniosek o określenie warunków przyłączenia do sieci

Konsument ubiegający się o przyłączenie do sieci składa w przedsiębiorstwie energetycznym wniosek o określenie warunków przyłączenia do sieci. Wzór wniosku o określenie warunków przyłączenia ustala oraz udostępnia przedsiębiorstwo energetyczne. Wymagania techniczne dotyczące zarówno przedsiębiorstwa energetycznego jak i przyłączanego odbiorcy szczegółowo określają przepisy wykonawcze do Prawa energetycznego.³⁶ Złożenie wniosku o określenie warunków przyłączenia jest równoznaczne ze zgłoszeniem przez odbiorcę zakładowi energetycznemu (OSD) deklaracji przyłączenia konkretnego obiektu do sieci. W przedkładanym wniosku (zgłoszeniu), oprócz oznaczenia strony wnioskującej przyłączenie do sieci, należy określić:

- moc przyłączeniową dla miejsca dostarczenia energii elektrycznej;
- przewidywane roczne zużycie energii;
- przewidywany termin, kiedy energia zacznie być pobierana.

Koniecznym warunkiem rozpatrzenia wniosku konsumenta (gospodarstwa domowego) o określenie warunków przyłączenia jest załączenie do niego:

³⁵ Art. 7 ust. 1

³⁶ Zał. nr 1 do powołanego już wyżej Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 4.05. 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego

- dokumentu potwierdzającego posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z obiektu, w którym będą używane urządzenia lub instalacje elektryczne, bądź złożenia stosownego oświadczenia o dostarczeniu takiego dokumentu przed podpisaniem umowy o przyłączenie,
- planu zabudowy lub szkicu sytuacyjnego, określającego usytuowanie przyłączanego obiektu względem istniejącej sieci oraz sąsiednich obiektów.

Po złożeniu wniosku operator systemu dystrybucyjnego określa warunki przyłączenia do sieci.

Warunki przyłączenia do sieci

Stanowią one w istocie potwierdzenie możliwości odbioru energii przez urządzenia, sieci lub instalacje należące do podmiotu ubiegającego się o przyłączenie. Ustawa Prawo energetyczne oraz rozporządzenia systemowe³⁷ szczegółowo regulują kwestie wydawania warunków technicznych przyłączenia oraz wymogów stawianych ww. urządzeniom, sieciom i instalacjom. Muszą one spełniać wymagania techniczne i eksploatacyjne zapewniające m.in. bezpieczeństwo funkcjonowania systemu elektroenergetycznego, zabezpieczenie tego systemu przed uszkodzeniami spowodowanymi niewłaściwą pracą przyłączonych urządzeń, instalacji i sieci, zabezpieczenie przyłączonych urządzeń, instalacji i sieci przed uszkodzeniami w przypadku awarii lub wprowadzenia ograniczeń w poborze lub dostarczaniu energii, dotrzymanie w miejscu przyłączenia parametrów jakościowych energii, spełnianie wymagań w zakresie ochrony środowiska, określonych w odrębnych przepisach, możliwość dokonywania pomiarów wielkości i parametrów niezbędnych do prowadzenia ruchu sieci oraz rozliczeń za pobrane paliwa lub energię.³⁸

Warunki przyłączenia określają m.in.:

- miejsce przyłączenia;
- miejsce dostarczania energii elektrycznej;

³⁷ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4.05. 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz. U. Nr 93, poz. 623 ze zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz. U. Nr 128, poz. 895 ze zm.).

³⁸ Art. 7a ust. 1 Prawa energetycznego.

- moc przyłączeniową;
- rodzaj przyłącza;
- zakres niezbędnych zmian w sieci związanych z przyłączeniem;
- dane znamionowe urządzeń, instalacji i sieci oraz dopuszczalne graniczne parametry ich pracy;
 - dopuszczalny poziom zmienności parametrów technicznych energii elektrycznej;
 - miejsce zainstalowania układu pomiarowo-rozliczeniowego;
 - wymagania dotyczące układu pomiarowo-rozliczeniowego i systemu pomiarowo-rozliczeniowego;
 - rodzaj i usytuowanie zabezpieczenia głównego, dane znamionowe oraz niezbędne wymagania w zakresie elektroenergetycznej automatyki zabezpieczeniowej i systemowej i in.

Podmioty przyłączane do sieci dzielą się na grupy przyłączeniowe. Podziałowi na ww. grupy odpowiadają następnie szczegółowo określone wymagania techniczne w zakresie przyłączania do sieci. Odbiorcy energii elektrycznej wiejskich i miejskich gospodarstw domowych, przyłączeni na stałe i o standardowych parametrach dostawy zakwalifikowani są do V grupy przyłączeniowej, określającej podmioty przyłączane bezpośrednio do sieci rozdzielczej, o napięciu znamionowym nie wyższym niż 1 kV oraz mocy przyłączeniowej nie większej niż 40 kW i prądzie znamionowym zabezpieczenia przedlicznikowego w torze prądowym nie większym niż 63 A. Do V i IV³⁹ grupy przyłączeniowej kwalifikuje się większość drobnego przemysłu, handel i usługi. Należy wskazać, iż wymagania techniczne w odniesieniu do grupy V, do której zaliczają się gospodarstwa domowe, są niższe, aniżeli w zakresie grup pozostałych.

Przyłączenie obiektu do sieci jest możliwe, jeżeli istnieją techniczne i ekonomiczne warunki przyłączenia do sieci i dostarczania energii elektrycznej, a podmiot (odbiorca) ubiegający się o przyłączenie posiada tytuł prawny do korzystania z obiektu, do którego energia elektryczna ma być dostarczana, oraz spełnił warunki przyłączenia do sieci, które zostały określone przez przedsiębiorstwo energetyczne.

³⁹ Grupa IV - podmioty przyłączane bezpośrednio do sieci rozdzielczej, o napięciu znamionowym nie wyższym niż 1 kV oraz mocy przyłączeniowej wyższej od 40 kW lub prądzie znamionowym zabezpieczenia przedlicznikowego w torze prądowym większym od 63 A.

Po złożeniu wniosku operator systemu dystrybucyjnego określa warunki przyłączenia w terminie :

- 30 dni od dnia złożenia wniosku o określenie warunków przyłączenia przez wnioskodawcę przyłączanego do sieci o napięciu znamionowym nie wyższym niż 1 kV;
- 150 dni od dnia złożenia wniosku o określenie warunków przyłączenia przez wnioskodawcę przyłączanego do sieci o napięciu znamionowym wyższym niż 1 kV.

Wraz z warunkami przyłączenia, konsument zainteresowany przyłączeniem obiektu do sieci otrzymuje projekt umowy o przyłączenie, określający między innymi termin realizacji przyłączenia, wysokość opłaty za przyłączenie oraz sposób jej uregulowania, warunki udostępniania przez przyłączany podmiot nieruchomości w celu budowy lub rozbudowy sieci niezbędnej do realizacji przyłączenia, jak również termin ważności umowy oraz postanowienia dotyczące zmiany warunków umowy i jej wypowiedzenia. Tryb dalszego postępowania zależy od rodzaju projektowanego przyłącza.

Warunki przyłączenia są ważne dwa lata od dnia ich doręczenia. W okresie ważności warunki przyłączenia stanowią warunkowe zobowiązanie przedsiębiorstwa energetycznego do zawarcia umowy o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej. Po tym terminie roszczenie o zawarcie umowy wygasa i odbiorca powinien wystąpić o nowe warunki przyłączenia.

Czynności faktycznego przyłączenia do sieci

Przyłącze doprowadzone do budynku może być napowietrzne albo kablowe przeprowadzone w ziemi. W przypadku **przyłącza napowietrznego** nie są wymagane żadne dodatkowe formalności. Po uzyskaniu warunków przyłączenia następuje realizacja przyłącza.

W przypadku **przyłącza kablowego** konieczna jest dokumentacja techniczna przyłączenia. Może ją wykonać przedsiębiorstwo energetyczne albo elektryk ze stosownymi uprawnieniami, jednak następnie podlega ona zatwierdzeniu przez przedsiębiorstwo energetyczne. Zatwierdzenie jest bezpłatne, jednak wykonanie dokumentacji jest odpłatne.

W dokumentacji znajduje się określenie rodzaju przyłącza, miejsce usytuowania złącza, licznika i wymaganych zabezpieczeń oraz projekt instalacji doprowadzającej

prąd do domu lub na teren budowy. Trasa przebiegu kabla musi znajdować się w odpowiednich odległościach od innych instalacji: gazowej, kanalizacyjnej, wodociągowej, teletechnicznej, co ma duże znaczenie zwłaszcza na terenach o gęstej zabudowie. Przyłącze musi zostać wrysowane w mapę geodezyjną działki z zaznaczonymi wszystkimi instalacjami. Odpowiedzialny za to jest projektant wykonujący projekt przyłącza, ale po wykonaniu projektu należy uzyskać potwierdzenie prawidłowego, bezkolizyjnego prowadzenia instalacji w Zakładzie Uzgodnień Dokumentacji. Jest to obowiązek elektryka, który wykonuje projekt instalacji.

Po wykonaniu przyłącza następuje jego odbiór i podłączenie licznika energii elektrycznej. Liczniki montuje się w miejscach dogodnych do odczytu i kontroli - najczęściej w skrzynce złącza umieszczonej w linii ogrodzenia, czasem na zewnętrznej ścianie budynku. Licznik może być jedno- lub trójfazowy. Licznik może być także dostosowany do rozliczania w taryfie jednostrefowej lub dwustrefowej. W pierwszym przypadku cena prądu jest taka sama przez całą dobę, w drugim zaś odbiorca płaci taniej w niektórych godzinach (zwykle 22.00-6.00 i 13.00-15.00), a przez resztę doby nieco drożej niż w taryfie jednostrefowej. Najczęściej rozliczanie dwutaryfowe jest wybierane, gdy dom ogrzewają piece akumulacyjne. Nie później niż do dnia przyłączenia budynku do sieci odbiorca powinien też podpisać z przedsiębiorcą energetycznym umowę na dostarczanie energii elektrycznej.

Budowę i rozbudowę odcinków sieci służących do przyłączenia instalacji należących do podmiotów ubiegających się o przyłączenie do sieci zapewnia przedsiębiorstwo energetyczne.⁴⁰ Temu obowiązkowi odpowiada obowiązek przyłączanego podmiotu umożliwienia przedsiębiorstwu energetycznemu, w obrębie nieruchomości odbiorcy, budowę i rozbudowę sieci w zakresie niezbędnym do realizacji przyłączenia oraz udostępnienia pomieszczenia lub miejsca na zainstalowanie układów pomiarowych.⁴¹

Za przyłączenie do sieci przedsiębiorstwo energetyczne, pobiera ustaloną w umowie o przyłączenie opłatę. W stosunku do odbiorców z grupy IV i V opłatę ustala się w oparciu o stawki opłat zawarte w taryfie. Stawki te mogą być kalkulowane w odniesieniu do wielkości mocy przyłączeniowej, jednostki długości odcinka sieci służącego do przyłączenia lub rodzaju tego odcinka. Urządzenia, instalacje i sieci

⁴⁰ Art. 7 ust. 6 Prawa energetycznego.

⁴¹ Art. 7 ust. 12 Prawa energetycznego

podmiotów ubiegających się o przyłączenie muszą spełniać także wymagania określone w odrębnych przepisach.⁴²

W przypadku odmowy przyłączenia do sieci elektroenergetycznej odbiorca może szukać pomocy w rozstrzygnięciu sporu u Prezesa URE. Działając na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy Prawo energetyczne, Prezes URE rozstrzyga spór powstały na tle odmowy zawarcia umowy o przyłączenie do sieci, kształtując bezpośrednio treść wzajemnych zobowiązań stron decyzją administracyjną.⁴³

Służebność przesyłu

Z uwagi na fakt, iż urządzenia energetyczne należące do przedsiębiorstw energetycznych znajdują się najczęściej na terenie nieruchomości należących do podmiotów trzecich (w tym konsumentów), przedsiębiorstwa te mają roszczenia o ustanowienie na ich rzecz prawa, polegającego na tym, iż przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu)⁴⁴. Służebność ustanawiana jest w formie aktu notarialnego. **Wprawdzie przepisy nie regulują, kogo obciążać mają koszty jego sporządzenia, jednakże orzecznictwo Prezesa UOKiK uznaje za zakazaną praktykę narzucanie tych kosztów odbiorcom.**⁴⁵

3.2. Zakres i przedmiot regulacji społecznej

Regulacji techniczna i ekonomiczna prawa energetycznego nie powinna przestąpić również sfery wrażliwości społecznej regulowanej przez niego materii. Regulacja usług energetycznych ma charakter szczególny, zaś same usługi należy zaliczyć z pewnością

⁴² Chodzi tu m.in. o Prawo budowlane, ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (j.t. Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380 ze zm.), ustawę o systemie oceny zgodności (j.t. Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2087 ze zm.), rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12.04.2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690 z późn.zm.) i in.

⁴³ Wyrok SN z dnia 12 kwietnia 2011 r., sygn. akt III SK 42/10.

⁴⁴ Art. 305(1) Kc.

⁴⁵ Decyzja Prezesa UOKiK RWR 2/2010 z 22.02.2010.

do szeroko rozumianej sfery usług użyteczności publicznej.⁴⁶ Zakres regulacji społecznej powinien być zawarty w prawie energetycznym i obejmować co najmniej:⁴⁷

- obowiązek ciągłego świadczenia dostawy energii;
- stosowania jednakowych taryf dla odbiorców np. dla terenów miejskich i wiejskich;
- obowiązek wspierania przez władze publiczne tzw. „odbiorców wrażliwych”, co wiąże się z realizacją celu pierwszego;
- obowiązek zakupów, np. energii elektrycznej przez spółki dystrybucyjnej od małych niekonwencjonalnych elektrowni.

Poniżej przedstawione zostaną szczegółowe regulacje zawarte w polskim prawie energetycznym odnoszące się do kwestii społecznych.

Gwarancja pewności dostaw

Prawo energetyczne formułuje podstawową zasadę, zgodnie z którą przedsiębiorstwo energetyczne jest obowiązane zapewnić wszystkim odbiorcom, na zasadzie równego traktowania, świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji energii.⁴⁸ Wprowadza ono katalog stanów faktycznych, uprawniających przedsiębiorstwo do uzasadnionego wstrzymania dostaw. Prawo energetyczne przewiduje cztery sytuacje uzasadniające wstrzymanie dostaw odbiorcom, w tym gospodarstwach domowych⁴⁹:
Należą do nich :

- stwierdzenie w toku kontroli, iż instalacja znajdująca się u odbiorcy stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska;
- stwierdzenie w toku kontroli, iż nastąpił nielegalny pobór energii elektrycznej;
- zwlekanie przez odbiorcę z zapłatą za pobraną energię elektryczną co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności, pomimo uprzedniego powiadomienia na

⁴⁶ Np. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10.07.2007 r. (K 37/04) stwierdził, iż są to „realizowane w skali masowej, usługi użyteczności publicznej (*services publics*)”.

⁴⁷ Z. Jurczyk, Podstawy współczesnej regulacji w sektorach infrastrukturalnych, *Ekonomia* t. 7. Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2000, s.67.

⁴⁸ Art. 4 ust. 2 Prawa energetycznego.

⁴⁹ Art. 6 ust. 3 i 3a oraz art. 6a ust. 3 Prawa energetycznego.

piśmie o zamiarze wypowiedzenia umowy i wyznaczenia dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności;

- nie wyrażenie przez odbiorcę zgody na zainstalowanie przedpłatowego układu pomiarowo-rozliczeniowego.

Katalog ten należy uznać za wyczerpujący co oznacza, iż brak jest prawnej możliwości przerwania dostaw energii elektrycznej w razie zaistnienia stanów faktycznych nie wymienionych w przepisach Prawa energetycznego. Jego poszerzenie poprzez postanowienia umowy jest niedopuszczalne, gdyż takie uregulowania stawiałyby odbiorcę w gorszej sytuacji, aniżeli przewidują to przepisy prawa.⁵⁰

Konsekwencją ww. zasady zamkniętego katalogu przyczyn wstrzymania dostaw energii jest uznanie za nieprawidłowe wstrzymanie dostaw realizowanych na podstawie jednej umowy w celu wyegzekwowania zobowiązań wynikających z innej w sytuacji, gdy odbiorcę łączy z przedsiębiorstwem energetycznym kilka umów.⁵¹ Podobnie próby egzekwowania opłat z tytułu nielegalnego poboru energii elektrycznej poprzez wstrzymanie jej dostaw uznać należy za nielegalne.⁵²

Przedsiębiorstwo energetyczne jest obowiązane do bezzwłocznego wznowienia dostarczania paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła odbiorcom, w tym gospodarstwom domowym, jeżeli ustaną przyczyny uzasadniające wstrzymanie ich dostarczania. W sprawach spornych dotyczących nieuzasadnionego wstrzymania dostarczania energii rozstrzyga Prezes URE⁵³, co uznać należy za istotną gwarancję kontroli w zakresie przestrzegania praw odbiorców.

Szczegółowe uregulowanie kontroli układów pomiarowych, dotrzymania zawartych umów i prawidłowości rozliczeń

Najczęściej napływające do organu antymonopolowego skargi konsumentów dotyczą właśnie tych wymienionych relacji łączących dostawców energii z konsumentami. Prawo energetyczne nakłada jednak na przedsiębiorstwa energetyczne określone obowiązki w tym zakresie, zaś konsumentom przysługują pewne prawa, z

⁵⁰ Wyrok SOKiK z 16 września 2002, sygn. akt XVII Ame 46/01; z 02.07.2003, sygn. akt XVII Ame 78/02.

⁵¹ Wyrok SOKiK z 27 września.2000, sygn. akt XVII Ama 97/99.

⁵² Wyrok SOKiK z 04 czerwca 2007, sygn. akt XVII Ama 101/06.

⁵³ Art. 8 ust. 1 Prawa energetycznego.

których jednak nie w pełni korzystają, czego przyczyną wydaje się być niedostateczne informowanie konsumentów o posiadanych uprawnieniach.

Przepisy Prawa energetycznego szczegółowo regulują przedmiot, tryb kontroli oraz uprawnienia kontrolerów działających w imieniu przedsiębiorstw energetycznych⁵⁴, zawierając poza wymienieniem obowiązków, również wykaz uprawnień odbiorców. Zasady te odnoszą się przede wszystkim (choć nie wyłącznie) do gospodarstw domowych. Jasne uregulowanie zarówno praw, jak i obowiązków odbiorców, ma istotne znaczenie z uwagi na fakt, iż urządzenia będące przedmiotem kontroli znajdują się najczęściej w posiadaniu gospodarstw domowych.

Odbiorcy albo osobie przez odbiorcę upoważnionej przysługuje prawo zgłoszenia, przed podpisaniem protokołu kontroli, umotywowanych zastrzeżeń co do ustaleń zawartych w protokole. Kontrolujący jest obowiązany niezwłocznie dokonać ich analizy i w miarę potrzeby, podjąć dodatkowe czynności kontrolne. W razie stwierdzenia zasadności zastrzeżeń kontrolujący jest obowiązany odpowiednio zmienić lub uzupełnić protokół kontroli, zaś w przypadku nieuwzględnienia zastrzeżeń - przedstawić odbiorcy lub osobie przez odbiorcę upoważnionej pisemne uzasadnienie swojego stanowiska.

Dodatkowo właściwy organ przedsiębiorstwa energetycznego, w terminie 14 dni od dnia otrzymania protokołu kontroli wraz z zastrzeżeniami i stanowiskiem kontrolujących, informuje na piśmie odbiorcę albo osobę przez odbiorcę upoważnioną o zajętych stanowisku wobec nieuwzględnionych przez kontrolujących zastrzeżeń.

Informacje uzyskane w trakcie przeprowadzonej kontroli nie mogą być udostępniane osobom trzecim bez pisemnej zgody odbiorcy, u którego przeprowadzono kontrolę. Niewątpliwym mankamentem ww. rozwiązań jest brak w Prawie energetycznym instytucji nieważności kontroli (i poczynionych w takich warunkach ustaleń) w sytuacji rażącego naruszenia procedury. Niemniej jednak w razie sporu uprawnione organy (Prezes URE w trybie art. 8 ustawy Prawo energetyczne lub sąd powszechny) powinny dokonywać własnych ocen, czy naruszenia te mogły wpłynąć na wyniki kontroli, a w konsekwencji kwestionować poczynione w ich wyniku niekorzystne dla odbiorców ustalenia.

⁵⁴ Art. 6 Prawa energetycznego oraz Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000 r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez przedsiębiorstwa energetyczne (Dz. U. Nr 75, poz. 866).

Zapewnienie możliwości sprawdzenia układu pomiarowo - rozliczeniowego

Powyższa kwestia ma doniosłe znaczenie dla rozliczeń z tytułu dostawy energii dla gospodarstw domowych. Warunki przyłączenia do sieci określają w szczególności miejsce zainstalowania układu pomiarowo - rozliczeniowego⁵⁵. Oznacza to, że podmiot przyłączany do sieci (konsument) powinien zadbać, aby w umowie o przyłączenie do sieci znalazły się zapisy regulujące kwestie odpowiedzialności za zabezpieczenie przed uszkodzeniem układu pomiarowo - rozliczeniowego. Gospodarstwa domowe, które zawarły umowę o przyłączenie do sieci, ponoszą odpowiedzialność za zabezpieczenie układu pomiarowo - rozliczeniowego na takich zasadach, jak to zostało wskazane w umowie. Zasadą jest, iż odbiorca (gospodarstwo domowe) odpowiada za stan techniczny i zabezpieczenie instalacji należącej do niego. Granica odpowiedzialności pomiędzy odbiorcą a przedsiębiorstwem energetycznym powinna być określona w wiążącej strony umowie⁵⁶. Generalnie z umów dostarczania energii elektrycznej wynika odpowiedzialność odbiorcy (gospodarstwa domowego) za licznik energii i za stan plomb. Za sposób zabezpieczenia urządzeń w pomieszczeniach przeznaczonych do wspólnego użytkowania odpowiada właściciel lub zarządca budynku. W razie jego uszkodzenia przez osoby trzecie może zostać postawiony odbiorcy zarzut nielegalnego pobierania energii⁵⁷, co może narazić odbiorcę na zapłatę opłaty przewidzianej w taryfie, odszkodowania na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego⁵⁸ oraz odpowiedzialność karną.⁵⁹ Weryfikacja sporów na tym tle należy do sądów powszechnych (brak kompetencji w tym zakresie Prezesa URE).

Czasem jednak zdarza się, iż pomimo dотоżenia należytej staranności przez odbiorców (gospodarstwa domowe) w zakresie utrzymania i ochrony układu pomiarowo - rozliczeniowego (liczników) oraz przy braku śladów ingerencji osób trzecich, liczniki wskazują zużycie energii rażąco odbiegające od stanu faktycznego. W takim wypadku przedsiębiorstwo energetyczne, na żądanie odbiorcy, ma obowiązek dokonać sprawdzenia prawidłowości działania licznika nie później, niż w ciągu 14 dni od dnia

⁵⁵ §8 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki z 04.04.2007 w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego

⁵⁶ na podstawie §16 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 16 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania budynków mieszkalnych (Dz. U. z 1999 r., Nr 74, poz. 836, z późn. zm.) w czasie użytkowania instalacji i urządzeń w lokalach należy zapewnić ich ochronę przed uszkodzeniem.

⁵⁷ Zgodnie z art. 3 pkt 18 Prawa energetycznego, za nielegalne pobieranie energii może być uznane m.in. jej pobieranie poprzez ingerencję w układ pomiarowo-rozliczeniowy mający wpływ na zafałszowanie pomiarów dokonywanych przez niego

⁵⁸ Na podstawie art. 57 Prawa energetycznego

⁵⁹ Na podstawie art. 278§ 1,3 i 5 kk.

zgłoszenia żądania. Odbiorca ma prawo żądać laboratoryjnego sprawdzenia prawidłowości działania licznika. Takie badanie przeprowadza się w ciągu 14 dni od dnia zgłoszenia żądania. Obowiązek pokrycia kosztów badania laboratoryjnego zależy od jego wyników :

- gdy nie stwierdzono nieprawidłowości w działaniu elementów układu pomiarowo-rozliczeniowego, koszty badania obciążają odbiorcę;
- w przeciwnym wypadku koszty te obciążają przedsiębiorstwo energetyczne.

W terminie 30 dni od dnia otrzymania wyniku badania laboratoryjnego, odbiorca (gospodarstwo domowe) może zlecić wykonanie dodatkowej ekspertyzy badanego uprzednio układu pomiarowo-rozliczeniowego (licznika), zaś przedsiębiorstwo energetyczne ma obowiązek umożliwienia przeprowadzenia takiej ekspertyzy. Koszty badania pokrywa odbiorca, jednakże w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w działaniu układu pomiarowo-rozliczeniowego, przedsiębiorstwo energetyczne zwraca koszty wszystkich ekspertyz, a także dokonuje korekty należności za dostarczoną energię elektryczną.

Dodatkową gwarancją ochrony praw odbiorców (gospodarstw domowych) jest obowiązek przedsiębiorstwa energetycznego wydania odbiorcy - w przypadku wymiany układu pomiarowo-rozliczeniowego w trakcie dostarczania energii elektrycznej, a także po zakończeniu jej dostarczania - dokumentu, zawierającego dane identyfikujące układ pomiarowo-rozliczeniowy i stan wskazań licznika w chwili demontażu.⁶⁰

Ochrona odbiorców wrażliwych przed wzrostem cen energii elektrycznej

Ceny i opłaty (taryfy) za energię elektryczną konsumowaną przez gospodarstwa domowe, częścią których są gospodarstwa o niskich dochodach, zwane odbiorcami wrażliwymi szczególnie na zmiany cen, podlegają wciąż zatwierdzeniu przez Prezesa URE, w przeciwieństwie do cen sprzedaży dla odbiorców przemysłowych, które uwolnione zostały od dnia 1 stycznia 2008 r. Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z których wynika, iż nawet odbiorcy przemysłowi nie są równym

⁶⁰ §43 rozporządzenia Ministra Gospodarki z 04.04.2007 w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego.

partnerem w negocjacjach z przedsiębiorstwami energetycznymi, organ antymonopolowy wyraża obawę o społeczne skutki ewentualnego uwolnienia cen dla gospodarstw domowych. Aktualny jest więc w tym względzie pogląd sformułowany w raporcie z 2010 r.⁶¹, że uwolnienie cen dla konsumentów powinno odbyć się dopiero wówczas, kiedy będzie istniało duże prawdopodobieństwo, iż firmy energetyczne nie wykorzystają tego faktu do nieuzasadnionego ich wzrostu. A to może się spełnić dopiero wtedy, gdy na rynku detalicznym energii elektrycznej zacznie działać faktyczna konkurencja. W kontekście tego zamiaru trzeba zauważyć, iż przepisy **prawa energetycznego nie zawierają aktualnie żadnych instrumentów ochrony najłabszych ekonomicznie gospodarstw domowych**, co jest jego istotnym mankamentem. Ochrona ta zaś będzie niezbędna w okresie przejściowym.

Trzeba bowiem wziąć pod uwagę, iż zwolnienie z obowiązku przedkładania do zatwierdzenia przez Prezesa URE cen sprzedaży energii odbiorcom indywidualnym przez dostawców energii, może doprowadzić, przynajmniej w pierwszym okresie, biorąc pod uwagę, iż Prezes URE kierując się interesem publicznym starał się trzymać ten wzrost na umiarkowanym poziomie, znacznie poniżej zgłaszanych propozycji przedsiębiorstw energetycznych, do wzrostu cen zagrażających realizacji ciągłych jej dostaw wszystkim gospodarstwom domowym, co jest dzisiaj przyjętym standardem europejskim polityki społecznej. Wprowadzenie regulacji w tym przedmiocie jest więc pilnym zadaniem.

Dobrym wzorem, jak powinno przebiegać uwolnienie cen energii dla konsumentów, są doświadczenia brytyjskie, opisane w dalszej części raportu. Organ antymonopolowy stoi na stanowisku, iż w celu kreacji konkurencji na rynku detalicznym energii elektrycznej i po wprowadzeniu możliwości wyboru dostawcy energii przez konsumentów realizacja uwolnienia cen jest nie tylko nieunikniona, ale także pożądana. Przed tym uwolnieniem muszą jednak odpowiednio wcześniej zostać wprowadzone instrumenty pozwalające łagodzić skutki społeczne w przypadku nadmiernego wzrostu cen energii.

Pozytywnie więc należy odnotować przyjęcie przez Radę Ministrów w dniu 11 maja 2010 r. założeń do aktów prawnych wprowadzających system ochrony odbiorcy wrażliwego i przygotowanie na ich podstawie projektu zmian w prawie energetycznych, co nastąpiło w dniu 8 listopada 2010 r. w trakcie obrad stałego komitetu Rady Ministrów i rekomendowanie go Radzie Ministrów. Zgodnie z projektem regulacji, wprowadzenie systemu ochrony odbiorcy wrażliwego wymagać będzie wydania rozporządzenia

⁶¹ „Kierunki rozwoju konkurencji i ochrony konsumentów w polskim sektorze Energetycznym (2010)”

regulującego szczegółowe warunki udzielania i rozliczania dotacji przedmiotowych na ten cel. Obecnie trwają prace koncepcyjne nad kwestiami podmiotowo-technicznymi udzielania i rozliczania ww. dotacji przedmiotowych. Po przyjęciu uzgodnionych rozwiązań przez Radę Ministrów zostaną one skierowane do prac parlamentarnych. Zakłada się, że system ochrony odbiorcy wrażliwego będzie mógł wejść w życie w 2011 r., co ma również na celu terminowe wypełnienie zobowiązań wynikających z przepisów trzeciego pakietu liberalizacyjnego. Z projektowanego systemu ochrony skorzysta ok. 629 tys. rodzin otrzymujących zasiłki stałe bądź okresowe. Skalę wypłacanych dotacji szacuje się na ok. 130 mln zł rocznie, natomiast koszty obsługi tego systemu nie powinny przekroczyć 2 mln zł rocznie⁶².

Promowanie i rozwój energii ze źródeł odnawialnych

Prawo energetyczne zawiera również instrumenty promujące zakup energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii, w szczególności w zakresie źródeł wykorzystujących w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, spadku rzek, biomasy i in. Zasadniczą gwarancją rozwoju tego systemu jest obowiązek zakupu przez przedsiębiorstwa energetyczne określonych ilości energii ze źródeł odnawialnych, zabezpieczony wysokimi karami w przypadku jego niewykonania. Zwraca uwagę również fakt większego nacisku na kwestie rozwoju odnawialnych źródeł energii w dokumencie Polityka energetyczna Polski do roku 2030.⁶³

Cele udziału energii ze źródeł odnawialnych w ostatecznym zużyciu energii brutto oraz w poszczególnych sektorach do 2020 r. zgodnie z „Krajowym planem działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych” przedstawia tabela nr 13.

⁶² <http://sejmometr.pl/interpelacja/YQJfn/1>

⁶³ Szerzej ten temat został omówiony w części III pkt 4 Raportu.

Tabela nr 13. Udział energii ze źródeł odnawialnych w ostatecznym zużyciu energii

Cel	2010	2020
Całkowity udział OZE [%]	9,1%	15,5%
OZE - ciepłownictwo i chłodnictwo [%]	12,0%	17,0%
OZE - elektroenergetyka [%]	6,2%	19,4%
OZE - transport [%]	5,3%	10,2%

Źródło: Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych

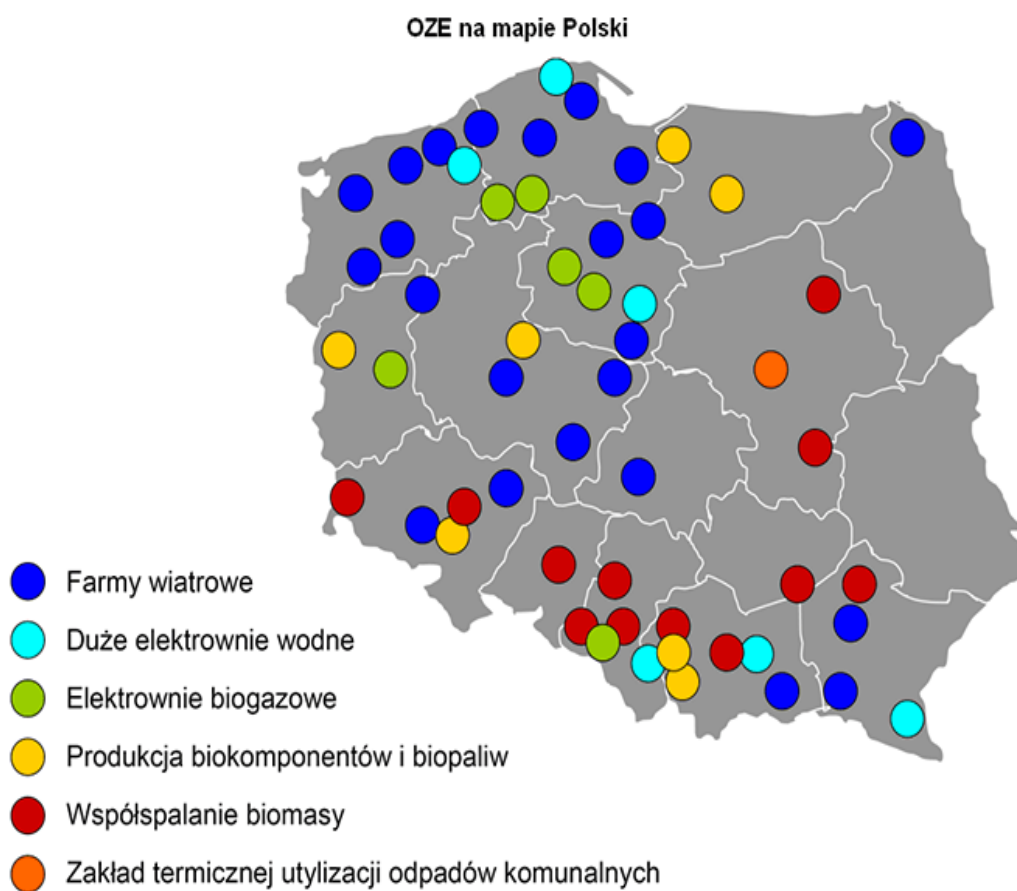
Energia wiatrowa zajmuje w Polsce pierwsze miejsce pod względem zainstalowanej mocy (ponad 1000 MW). Kolejnym źródłem czystej energii są duże elektrownie wodne. Należy jednak oczekiwać, iż przyszłość krajowej hydroenergetyki leży w rozwoju małych elektrowni. Jako obiecujące źródło energii uznawana jest również biomasa.

Tabela nr 14. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych

Rodzaj instalacji	Ilość	Moc [MW]
elektrownie biogazowe	136	79,48
elektrownie biomasowe	16	259,49
instalacje fotowoltaiczne	2	0,01
elektrownie wiatrowe	378	1095,59
elektrownie wodne	737	948,36
Elektrownie realizujące technologię współspalania	41	0,00

Źródło: Urząd Regulacji Energetyki (stan na 30 września 2010 r.)

Mapa nr 2

Źródło: PAliIZ

Źródło: www.paiz.gov.pl/sektory/odnawialne_zrodla_energii⁶⁴

⁶⁴ Informacje ze strony www.paiz.gov.pl/sektory/odnawialne_zrodla_energii

Część II. Sytuacja prawna i ekonomiczna odbiorców indywidualnych na rynku energii elektrycznej

1. Umowy stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorstwa elektroenergetyczne

Umowy, funkcjonujące w relacjach konsumentów z przedsiębiorstwami energetycznymi, są umowami w rozumieniu przepisów Kodeksu Cywilnego. Strony zawierające umowę przyjmują na siebie wyznaczone obowiązki oraz uzyskują określone uprawnienia. Umowa wywołuje nie tylko skutki wyrażone w jej treści, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów⁶⁵. Zakres tych skutków rozgranicza przepis art. 353¹ k.c., zawierający regułę zwaną zasadą swobody umów⁶⁶. Z przepisu tego wynika, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Jedną z ustaw, do których odsyła wskazany przepis prawa jest ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.), która przewiduje nieważność umów w całości lub w części, zawartych z naruszeniem przepisów zakazujących stosowania praktyk ograniczających konkurencję⁶⁷.

Z zasadą swobody umów wiąże się podział umów na umowy nazwane i umowy nienazwane. Umowy zawierane na gruncie prawa energetycznego należy zakwalifikować **do umów nazwanych**, tj. takich, w których ważne elementy uregulowane są przez ustawodawcę. Są to umowy dwustronnie zobowiązujące i wzajemne (zarówno odbiorca, jak i przedsiębiorstwo energetyczne występują w podwójnej roli - każdy jest jednocześnie i dłużnikiem, i wierzycielem). Innymi słowy, w przypadku takich umów obowiązek świadczenia ciąży na obu stronach i jednocześnie strony zobowiązują się w ten sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej. W praktyce, przedsiębiorstwo energetyczne jest zobowiązane np. do sprzedaży lub dystrybucji energii elektrycznej, zaś odbiorca ma obowiązek uiszczać opłatę za dostarczoną energię. Przepisy Prawa energetycznego określają, kto jest stroną umowy. Jest nią przedsiębiorstwo energetyczne (podmiot prowadzący działalność gospodarczą w

⁶⁵ art. 56 k.c.

⁶⁶ M. Swora, Z. Muras Prawo energetyczne. Komentarz., LEX Warszawa 2010, s. 433

⁶⁷ art. 9 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

zakresie wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji paliw albo energii lub obrotu nimi)⁶⁸ oraz odbiorca (każdy, kto otrzymuje lub pobiera paliwa lub energię na podstawie umowy z przedsiębiorstwem energetycznym)⁶⁹. Pozycję odbiorcy uzyskuje się z chwilą zawarcia z przedsiębiorstwem energetycznym umowy, na podstawie której energia elektryczna jest dostarczana. Jest to umowa sprzedaży, umowa o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji lub umowa kompleksowa. W przepisach Prawa energetycznego zostało zawężone pojęcie odbiorcy w ten sposób, że wyróżniono spośród grupy odbiorców w znaczeniu podstawowym dwa typy, tj. odbiorcę końcowego i odbiorcę energii elektrycznej w gospodarstwie domowym⁷⁰. Przy czym odbiorcą końcowym jest odbiorca, który dokonuje zakupu energii na własny użytek, tj. zużywa zakupioną energię na potrzeby własne.

Odbiorca końcowy posiada uprawnienia do zawierania umów, na podstawie których energia dostarczana jest do odbiorcy⁷¹, rozwiązywania tych umów⁷² oraz do organizowania przetargu⁷³.

Szczególnym (zawężonym) rodzajem odbiorcy końcowego jest odbiorca energii elektrycznej w gospodarstwie domowym, który kupuje towar jakim jest energia elektryczna, wyłącznie w celu zużycia go w gospodarstwie domowym⁷⁴. Definicja ta odpowiada definicji odbiorcy będącego gospodarstwem domowym, zawartej w dyrektywie 2009/72. Wynika z niej, że odbiorca będący gospodarstwem domowym, jest odbiorcą dokonującym zakupu energii elektrycznej na potrzeby własnego zużycia w jego gospodarstwie domowym, z wyłączeniem działalności handlowej lub zawodowej⁷⁵. W tym miejscu należy podnieść, że odbiorca w gospodarstwie domowym objęty jest przez ustawodawcę specjalną ochroną. I tak dla przykładu, ustawa Prawo energetyczne przewiduje dla tego rodzaju odbiorcy uproszczony tryb rozwiązania umowy, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza mu energię elektryczną⁷⁶. Natomiast sprzedawca z urzędu⁷⁷ jest zobowiązany do świadczenia usługi kompleksowej i zawarcia umowy kompleksowej (o której mowa poniżej) z odbiorcą energii elektrycznej w gospodarstwie domowym niekorzystającym z prawa wyboru sprzedawcy i

⁶⁸ art. 3 pkt 12 ustawy Prawo energetyczne

⁶⁹ art. 3 pkt 13 ustawy Prawo energetyczne

⁷⁰ art. 3 pkt 13a i 13 b ustawy Prawo energetyczne

⁷¹ art. 5 ust. 4, art. 5a ust. 2 ustawy Prawo energetyczne

⁷² art. 4j ust. 3 i 4, art. 5b ust. 4 ustawy Prawo energetyczne

⁷³ art. 49a ust. 10 ustawy Prawo energetyczne

⁷⁴ art. 3 pkt 13b ustawy Prawo energetyczne

⁷⁵ art. 2 pkt 10 dyr. 2009/72

⁷⁶ art. 4j ust. 4 ustawy Prawo energetyczne

⁷⁷ art. 3 pkt 29 ustawy Prawo energetyczne

przyłączonym do sieci przedsiębiorstwa energetycznego wskazanego w koncesji sprzedawcy z urzędu⁷⁸.

Warunkiem działania sprzedawcy na terenie sieci danego operatora jest zawarcie przez niego umowy o świadczenie usług dystrybucji z tym operatorem, tzw. **generalnej umowy dystrybucji** (GUD). Umowa ta określa warunki funkcjonowania sprzedawcy na terenie operatora oraz jego współpracy z tym operatorem. Może ona przewidywać także warunki współpracy, w przypadku gdy sprzedawca zawarł lub zamierza zawrzeć z odbiorcą przyłączonym do sieci operatora **umowę kompleksową**⁷⁹, tj. umowę zawierającą postanowienia umowy sprzedaży i umowy o świadczenie usług dystrybucji. Obecnie żaden sprzedawca chcący rozpocząć działalność na terenie sieci danego operatora nie może zaproponować odbiorcy zawarcia umowy kompleksowej, co znacznie obniża atrakcyjność oferty dla większości odbiorców szczególnie w gospodarstwach domowych. Stanowi to przykład nierównoprawnego traktowania sprzedawców OSD⁸⁰.

Sprzedawca z urzędu - jako przedsiębiorstwo obrotu zajmuje szczególną rolę na rynku energii elektrycznej. Zostały mu bowiem powierzone obowiązki o charakterze publicznoprawnym w odniesieniu do odbiorców w gospodarstwach domowych. Kategoria „sprzedawca z urzędu” (supplier of last resort) zdefiniowana jest w dokumencie sporządzonym przez Europejską Grupę Regulatorów Energii Elektrycznej i Gazu (ERGEG)⁸¹. Zgodnie z tym dokumentem sprzedawcą z urzędu jest sprzedawca zobowiązany do dostarczania energii lub gazu ziemnego do odbiorców końcowych w sytuacji awaryjnej zgodnie z prawem krajowym, gdy wybrany sprzedawca nie realizuje dostawy. W rozumieniu przepisów unijnych jest to sprzedawca, który w celu zapewnienia ciągłości dostaw niezwłocznie podejmuje dostawę paliw gazowych lub energii elektrycznej.

Natomiast w Polsce, ustawodawca dokonując implementacji przepisów unijnych regulujących omawianą instytucję sprzedawcy z urzędu przyjął odmienne rozwiązanie, albowiem sprzedawcą z urzędu jest sprzedawca, do którego przypisani są odbiorcy, którzy nie skorzystali z prawa wyboru sprzedawcy. Zgodnie z przepisami ustawy Prawo energetyczne został on obciążony nie tylko obowiązkiem sprzedaży energii elektrycznej do odbiorców w gospodarstwach domowych, z którymi inny sprzedawca nie chce

⁷⁸ art. 5a ust. 1 ustawy Prawo energetyczne

⁷⁹ art. 5 ust. 2a pkt 1 lit.a ustawy Prawo energetyczne

⁸⁰ pismo Prezesa URE z dnia 18 marca 2011 r. (DPK-0731-6(2)/2011/MAM)

⁸¹ Best Practice Proposition Customer Protection („Dobre praktyki w zakresie ochrony konsumentów”), <http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER-HOME/EER-PUBLICATIONS/CEER-ERGEG-PAPERS/Customers/2006/E05-CFG-03-06.pdf>.

zawrzeć umowy, ale także obowiązkiem zapewnienia, że energia będzie dostarczana tym odbiorcom na podstawie jednej umowy (kompleksowej)⁸².

Poprzez zapewnienie świadczenia usługi kompleksowej i zawarcia umowy kompleksowej (zawierającej łącznie postanowienia dotyczące sprzedaży energii i świadczenia usługi dystrybucji) implementowano do prawa energetycznego uprawnienie dla odbiorców w gospodarstwie domowym do korzystania z tzw. usługi powszechnej, tj. prawa do dostaw energii elektrycznej o określonej jakości, na ich terytorium, po uzasadnionych, przejrzystych i niedyskryminujących cenach⁸³.

Biorąc pod uwagę istotne informacje związane z ustawowym usytuowaniem odbiorcy energii elektrycznej, a jeszcze bliżej, bo mając na myśli odbiorcę energii elektrycznej w gospodarstwie domowym wypada zauważyć, że przepisy ustawy Prawo energetyczne w ogóle nie posługują się definicją konsumenta zawartą w Kodeksie Cywilnym, do której odsyła przepis ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów⁸⁴, tj. „Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową”. Niemniej jednak zwyczajowo przyjęte jest, iż ustawowe pojęcie odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwie domowym jest równoznaczne z ww. pojęciem konsumenta i dlatego oba te określenia powszechnie używane są zamiennie w relacjach z przedsiębiorstwem energetycznym.⁸⁵

Na specyfikę umów łączących przedsiębiorstwa energetyczne z konsumentami wpływa przede wszystkim to, iż na treść umowy zawieranej pomiędzy przedsiębiorstwem, a odbiorcą oddziaływają nie tylko postanowienia umowne oraz przepisy Kodeksu Cywilnego, lecz również postanowienia taryf, wydawanych przez poszczególne przedsiębiorstwa energetyczne i zatwierdzanych przez Prezesa URE, a także przepisy ustawy Prawo energetyczne oraz uzupełniających tę ustawę aktów wykonawczych.

Przepisy ustawy Prawo energetyczne nie wskazują formy pisemnej ani żadnej innej formy szczególnej jako wymaganej dla skuteczności i ważności umów na podstawie, których odbywa się dostarczanie energii elektrycznej. Obowiązuje tutaj

⁸² M. Swora, Z. Muras Prawo energetyczne. Komentarz LEX Warszawa 2010, s. 475

⁸³ dyr. 2003/54

⁸⁴ art. 4 pkt 12 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

⁸⁵ rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz. U. Nr 93 poz. 623), rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania, kalkulacji taryf oraz zasad rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz. U. Nr 129, poz. 895), rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000 r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez przedsiębiorstwa energetyczne (Dz. U. Nr 75, poz. 866)

zasada swobody formy czynności prawnych⁸⁶. Jednakże w codziennej praktyce przedsiębiorstw energetycznych, ze względu na szczególną złożoność stosunku prawnego oraz z uwagi na bezpieczeństwo obrotu, umowy te zawierane są oczywiście na piśmie. Należy też dodać, że umowy zawierane z konsumentami, którzy w chwili zawarcia umowy mają miejsce zamieszkania na terytorium RP, są sporządzane w języku polskim, jeżeli umowy te będą wykonywane na terytorium RP⁸⁷.

Rodzaje umów

Ustawa Prawo energetyczne⁸⁸ podaje najważniejsze elementy umowy sprzedaży oraz umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji energii.

I tak, **umowa sprzedaży** energii elektrycznej, której przedmiotem jest określenie praw i obowiązków stron związanych ze sprzedażą i zakupem energii elektrycznej, powinna zawierać co najmniej postanowienia określające:

- miejsce dostarczania energii do odbiorcy i ilość energii w podziale na okresy umowne;
- moc umowną oraz warunki wprowadzenia jej zmian;
- cenę lub grupę taryfową stosowane w rozliczeniach i warunki wprowadzania zmian tej ceny i grupy taryfowej;
- sposób prowadzenia rozliczeń;
- wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców;
- odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy;
- okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania.

Z kolei **umowa o świadczenie usług przesyłania** lub dystrybucji, której przedmiotem jest świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej, powinna określać w szczególności:

- moc umowną i warunki wprowadzenia jej zmian;

⁸⁶ art. 60 k.c.

⁸⁷ ustawa z dnia 7.10.1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999 z późn. zm.)

⁸⁸ art. 5 ust. 2, 2a, 2b, 4a ustawy Prawo energetyczne

- ilość przesyłanej energii w podziale na okresy umowne;
- miejsca dostarczania energii do sieci i ich odbioru z sieci;
- standardy jakościowe;
- warunki zapewnienia niezawodności i ciągłości dostarczania energii;
- stawki opłat lub grupę taryfową stosowane w rozliczeniach oraz warunki wprowadzania zmian tych stawek i grupy taryfowej;
- sposób prowadzenia rozliczeń;
- parametry techniczne energii oraz wysokość bonifikaty za niedotrzymanie tych parametrów oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców;
- odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy oraz okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania;
- wybranego przez odbiorcę sprzedawcy, z którym ma zawartą umowę sprzedaży energii elektrycznej oraz zasady zmiany tego sprzedawcy;
- podmiot odpowiedzialny za bilansowanie handlowe⁸⁹.

Dostarczanie energii elektrycznej może również odbywać się na podstawie **umowy kompleksowej**, łączącej cechy wskazanych powyżej: umowy sprzedaży i umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji energii⁹⁰. Przedmiotem tej umowy jest sprzedaż energii elektrycznej oraz zapewnienie świadczenia usług dystrybucyjnych - dostarczanie energii elektrycznej dla konsumentów. Usługa - świadczona zgodnie z postanowieniami umowy kompleksowej - polega na dostarczaniu energii elektrycznej na podstawie jednej umowy cywilnoprawnej, zawartej pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a odbiorcą energii elektrycznej. Umowa tego rodzaju zawierana jest, co do zasady przez tego odbiorcę, który nie korzysta z prawa wyboru sprzedawcy energii elektrycznej. Aktualnie umowa kompleksowa może być zawarta tylko ze sprzedawcą z urzędu. W tym miejscu należy zauważyć, że umowa kompleksowa, która pojawiła się jako nowość w prawie cywilnym wywołuje pewne wątpliwości. Mianowicie, w praktyce odbiorca zawierający taką umowę nie ma pewności, czy łączy go umowa ze sprzedawcą, czy też z przedsiębiorstwem zajmującym się przesyłaniem lub dystrybucją energii elektrycznej. Niemniej jednak w świetle obowiązujących przepisów prawa energetycznego uznać należy, że umowa o której mowa, zawierana jest pomiędzy

⁸⁹ § 14 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz. U. Nr 93 poz. 623),

⁹⁰ art. 5 ust. 3 ustawy Prawo energetyczne

odbiorcą a przedsiębiorstwem energetycznym zajmującym się obrotem energią (sprzedawcą). Sprzedawca w umowie kompleksowej zobowiązuje się wobec odbiorcy do sprzedaży energii elektrycznej i do zapewnienia świadczenia usługi przesyłania lub dystrybucji energii do miejsca jej odbioru z sieci przesyłowej lub dystrybucyjnej. Taka konstrukcja tej umowy powoduje, że sprzedawca staje się dłużnikiem odbiorcy. Odpowiada zatem przed nim za działania i zaniechania przedsiębiorstwa faktycznie transportującego energię. Tym samym w sytuacji roszczeń odszkodowawczych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania postanowień dotyczących sprzedaży oraz postanowień dotyczących świadczenia usługi dystrybucji odbiorca skieruje je do sprzedawcy.

Ustawa Prawo energetyczne, oprócz powyższej, podaje jeszcze inną odmianę umowy kompleksowej. Konstrukcja tej umowy (zawieranej pomiędzy sprzedawcą i odbiorcą) polega na zawarciu w jednej umowie postanowień umowy sprzedaży paliw gazowych lub energii, umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji paliw gazowych lub energii lub umowy o świadczenie usług magazynowania tych paliw. Jednakże przy tym rodzaju umowy kompleksowej, umowa o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji paliw gazowych lub energii oraz umowa o świadczenie usług magazynowania tych paliw zawierane są przez sprzedawcę w imieniu i na rzecz i odbiorcy z przedsiębiorstwem świadczącym te usługi⁹¹. Innymi słowy, sprzedawca zawiera z odbiorcą umowę sprzedaży paliw gazowych lub energii we własnym imieniu oraz, działając w charakterze przedstawiciela odbiorcy, zawiera dodatkowo umowę o świadczenie usług dystrybucji z przedsiębiorstwem zajmującym się przesyłaniem lub dystrybucją tych paliw lub energii w imieniu i na rzecz tego odbiorcy. Przy tak skonstruowanej umowie, w przypadku świadczeń wynikających z umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji albo magazynowania paliw gazowych, dłużnikiem odbiorcy nie będzie sprzedawca, ale przedsiębiorstwo, które faktycznie świadczy te usługi, a więc przedsiębiorstwo zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych lub energii. Do niego odbiorca będzie kierował roszczenie z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania postanowień dotyczących świadczenia usług.⁹²

Projekty powyższych rodzajów umów (sprzedaży, świadczenia usług przesyłania lub dystrybucji, kompleksowej) lub projekty wprowadzenia zmian w zawartych już umowach, z wyjątkiem zmian cen lub stawek opłat określonych w zatwierdzonych

⁹¹ art. 5 ust. 4 ustawy Prawo energetyczne

⁹² M. Swora, Z. Muras Prawo energetyczne. Komentarz., LEX Warszawa 2010, s. 467

taryfach, powinny być przesłane odbiorcy. Jeżeli w zawartych umowach mają być wprowadzone zmiany, wraz z projektem zmienionej umowy należy przesłać pisemną informację o prawie do wypowiedzenia umowy⁹³. Zatem wyłącznie w przypadku zmiany cen lub stawek opłat określonych w taryfach zatwierdzonych przez Prezesa URE nie ma obowiązku informowania odbiorcy o zmianie przed jej dokonaniem.

Zmiana sprzedawcy

W przypadku zrealizowania decyzji konsumenta o zmianie sprzedawcy dochodzi do rozdzielenia jednej, kompleksowej umowy na dwie odrębne: dystrybucyjną i sprzedaży. Pierwsza określa warunki świadczenia samej usługi dystrybucyjnej i będzie zawarta z przedsiębiorstwem sieciowym (zwanym operatorem systemu dystrybucyjnego) na czas nieokreślony. Druga natomiast podpisywana ze sprzedawcą energii elektrycznej, zawiera postanowienia dotyczące zakupu. Ta umowa może być zawierana na czas określony, po którym jest odnawiana. Wypada podnieść, że w interesie odbiorcy jest, aby zawarcie umowy nastąpiło z relatywnie krótkim okresem wypowiedzenia po to, aby zmiana sprzedawcy nie była procesem przewlekłym. Należy zauważyć, że zmiana sprzedawcy energii nie wiąże się z koniecznością budowy odrębnego przyłącza, ponieważ z technicznego punktu widzenia nic się nie zmienia. Odbiorca nadal zachowa prawo do korzystania z usługi dystrybucyjnej na dotychczasowych warunkach.

Zmiana sprzedawcy w praktyce odbywa się w następujący sposób:

1) Odbiorca zawiera umowę sprzedaży z nowym sprzedawcą.

Nowa umowa sprzedaży powinna wejść w życie z dniem wygaśnięcia umowy sprzedaży z dotychczasowym sprzedawcą. Takie rozwiązanie gwarantuje ciągłość sprzedaży;

2) Odbiorca wypowiada umowę sprzedaży dotychczasowemu sprzedawcy.

Ten krok może wykonać nowy sprzedawca, działający z pełnomocnictwa odbiorcy. W przypadku, gdy sprzedawcą dotychczasowym była spółka dystrybucyjna, odbiorca wypowiada tzw. umowę kompleksową, czyli obejmującą zarówno warunki sprzedaży energii elektrycznej jak i świadczenia usługi dystrybucji;

3) Odbiorca zawiera umowę o świadczenie usługi dystrybucji.

⁹³ art. 5 ust. 5 ustawy Prawo energetyczne

Ten krok może wykonać nowy sprzedawca, działający z pełnomocnictwa odbiorcy. Po wypowiedzeniu umowy kompleksowej, oprócz nowej umowy sprzedaży z wybranym sprzedawcą, odbiorca zawiera z operatorem systemu dystrybucyjnego umowę o świadczenie usług dystrybucji. Umowa ta wchodzi w życie z dniem rozwiązania umowy kompleksowej. Istotne jest, że nową umowę o świadczenie usługi dystrybucji odbiorca może zawrzeć na czas nieokreślony i nie jest konieczne wypowiedzianie i ponowne jej zawieranie przy kolejnych zmianach sprzedawców;

4) Odbiorca informuje operatora systemu dystrybucyjnego o zawarciu nowej umowy sprzedaży.

Ten krok może wykonać nowy sprzedawca działający z pełnomocnictwa odbiorcy. W praktyce zgłoszenie (może być wymagane pisemne) powinno zawierać:

a) określenie stron nowej umowy sprzedaży;

b) termin obowiązywania umowy;

c) planowane ilości dostaw energii;

d) określenie podmiotu odpowiedzialnego za bilansowanie handlowe (najczęściej będzie nim nowy sprzedawca).

5) Dostosowanie układów pomiarowo - rozliczeniowych (liczników).

W zależności od wielkości zużycia energii, strefowości rozliczeń, zmiana sprzedawcy może wymagać dostosowania układu pomiarowo-rozliczeniowego. Koszty dostosowania układu ponosi właściciel układu⁹⁴.

6) Odczyt licznika i rozliczenie końcowe ze „starym” sprzedawcą.

W dniu wejścia w życie nowej umowy sprzedaży, (czyli w dniu zmiany sprzedawcy) operator systemu dystrybucyjnego zobowiązany jest dokonać odczytu układu pomiarowego. W przypadku liczników uniemożliwiających transmisję danych odczyt taki może być opóźniony, ale nie powinien nastąpić później niż w ciągu 5 dni roboczych po zmianie sprzedawcy. Stan licznika na dzień zmiany sprzedawcy operator przekazuje dotychczasowemu oraz nowemu sprzedawcy w określonym terminie (do 5 dnia następnego miesiąca). Na tej podstawie sprzedawcy wystawią odbiorcy faktury. Dotychczasowy sprzedawca przygotowuje rozliczenie końcowe. Zgodnie z zatwierdzonymi przez Prezesa URE instrukcjami ruchu i eksploatacji sieci dystrybucyjnych, procedura zmiany sprzedawcy powinna trwać nie dłużej niż 30 dni w przypadku pierwszej zmiany

⁹⁴ W przypadku odbiorców w gospodarstwach domowych właścicielem układu jest OSD

(wymagane może być dostosowanie układów pomiarowo-rozliczeniowych do wymagań określonych w instrukcji). Natomiast każda kolejna zmiana sprzedawcy nie powinna przekroczyć 14 dni. Bliższe informacje na temat zmiany sprzedawcy dostępne są na stronie internetowej Urzędu Regulacji Energetyki pod adresem www.maszwybor.ure.gov.pl, gdzie udostępniony został serwis internetowy w całości poświęcony temu zagadnieniu. Ponadto procedury zmiany sprzedawcy, wraz z instrukcjami, w których zostały opisane, znajdują się na stronach internetowych oraz w siedzibach operatorów systemów dystrybucyjnych, właściwych dla miejsca przyłączenia odbiorców.

Zgodnie z zatwierdzonymi procedurami do odbiorcy należy zawarcie umowy sprzedaży z nowym sprzedawcą i rozliczenie się ze starym sprzedawcą. Wszystkie pozostałe formalności, łącznie z wypowiedzeniem umowy staremu sprzedawcy, może wykonać nowy sprzedawca, jeśli tylko zostanie do tego upoważniony przez odbiorcę. Nie ma ograniczeń w liczbie zmian sprzedawcy, a zmiana ta jest bezpłatna. W URE działa infolinia, dzięki której odbiorcy mogą uzyskać informacje o prawie do zmiany sprzedawcy energii elektrycznej - odbiorcy korzystający z infolinii informowani są o tym, w jaki sposób dokonać takiej zmiany.⁹⁵

Przyłączenie do sieci

Jak wskazano wcześniej, aby odbiorcy w gospodarstwach domowych mogli kupować energię elektryczną oraz usługę jej dostawy na podstawie powyższych umów, wcześniej muszą być przyłączeni do sieci. W związku z tym przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją energii jest obowiązane do zawarcia umowy o przyłączenie do sieci z podmiotami ubiegającymi się o przyłączenie do sieci, na zasadzie równoprawnego traktowania, jeżeli istnieją techniczne i ekonomiczne warunki przyłączenia do sieci i dostarczania energii, a żądający zawarcia umowy spełnia warunki przyłączenia do sieci i odbioru. Jeżeli przedsiębiorstwo energetyczne odmówi zawarcia umowy o przyłączenie do sieci, jest obowiązane niezwłocznie pisemnie powiadomić o odmowie jej zawarcia Prezesa URE i zainteresowany podmiot, podając przyczyny odmowy⁹⁶. Na wskazane przedsiębiorstwa

⁹⁵ Pismo Prezesa URE z dnia 18 marca 2011 r. (DPK-0731-6(2)2011/MAM)

⁹⁶ art. 7 ust. 1 Prawa energetycznego

energetyczne nałożony został przez ustawodawcę publicznoprawny obowiązek zawarcia umowy o przyłączenie z podmiotami ubiegającymi się o przyłączenie. Obowiązek ten nie dotyczy jednak przypadku, gdy podmiot ubiegający się o zawarcie umowy o przyłączenie do sieci nie ma tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości, obiektu lub lokalu, do których ma być dostarczana energia⁹⁷.

Umowa o przyłączenie do sieci powinna zawierać, co najmniej postanowienia określające⁹⁸:

- termin realizacji przyłączenia;
- wysokość opłaty za przyłączenie;
- miejsce rozgraniczenia własności sieci przedsiębiorstwa energetycznego i instalacji podmiotu przyłączonego;
- zakres robót niezbędnych przy realizacji przyłączenia;
- wymagania dotyczące lokalizacji układu pomiarowo - rozliczeniowego i jego parametrów;
- warunki udostępnienia przedsiębiorstwu energetycznemu nieruchomości należącej do podmiotu przyłączanego w celu budowy lub rozbudowy sieci niezbędnej do realizacji przyłączenia;
- przewidywany termin zawarcia umowy, na podstawie której nastąpi dostarczanie energii;
- ilość energii przewidziana do odbioru;
- moc przyłączeniowa;
- odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za opóźnienie terminu realizacji prac w stosunku do ustalonego w umowie;
- okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania.

W ostatecznym rozrachunku przyłączenie do sieci to rezultat postępowania w ramach, którego wyodrębnia się następujące etapy:

- wydanie warunków przyłączenia;
- zawarcie umowy o przyłączenie;

⁹⁷ art. 7 ust. 3 Prawa energetycznego

⁹⁸ art. 7 ust. 2 Prawa energetycznego

- realizacja przyłączenia (budowa infrastruktury niezbędnej do przyłączenia według zakresu uzgodnionego w umowie, odbiór techniczny inwestycji, przyłączenie do sieci).

Wymienione działania doprowadzają do uzyskania przez dany podmiot możliwości korzystania z systemu elektroenergetycznego, co jak już podano wyżej, jest warunkiem zawarcia umowy sprzedaży energii z przedsiębiorstwem obrotu.

Metoda zawierania umów - wzorce umowne

Omawiając umowy stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorstwa elektroenergetyczne, należy podnieść, że nawiązanie stosunków prawnych, które wynikają z przepisów prawa energetycznego i rozporządzeń wykonawczych odbywa się poprzez przystąpienie, czyli adhezję. Taka metoda zawierania umów polega na przygotowaniu przez jedną ze stron umowy - przedsiębiorstwo energetyczne, jeszcze przed zawarciem umowy postanowień kształtujących treść stosunku prawnego (wzorzec umowy), jaki ma wiązać strony. Sytuacja ta powoduje, że druga strona umowy (konsument) nie ma wpływu na treść wzorca umownego. Podane terminy: wzorce umowne, umowa adhezyjna - występują powszechnie w obrocie prawnym. „Wzorce umowne to doktrynalne określenie wszelkich jednostronnie przygotowanych z góry przed zawarciem umowy, gotowych klauzul umów w postaci warunków umów, ich wzorców, regulaminów itp. Rozpowszechnianie tych wzorców ma swe źródło z jednej strony w dążeniu do racjonalizacji obrotu, zwłaszcza masowego, z drugiej jednak strony, te właśnie akty o ogólnym charakterze, narzucane przez proponentów, stają zagrożeniem dla interesów drugiej strony, najczęściej konsumenta”⁹⁹. Autor wzorca - przedsiębiorstwo energetyczne za pośrednictwem sporządzonego przez siebie wzorca wyłącza wobec swego kontrahenta - konsumenta możliwość korzystania z zasady swobody umów.

Na gruncie prawa energetycznego wzorce umowne są stosowane przy zawieraniu umów pomiędzy przedsiębiorstwami energetycznymi a odbiorcami, w tym gospodarstwami domowymi. Zagadnienia dotyczące wzorców umownych uregulowane są przepisami Kodeksu Cywilnego. Ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umów, wzór umowy, regulamin, wiąże drugą stronę, jeżeli

⁹⁹ E. Łętowska, Prawo umów konsumenckich, Warszawa, C.H.Beck 2002, s. 292

został jej doręczony przed zawarciem umowy¹⁰⁰. Zatem przesłanką związania drugiej strony wzorcem umownym jest doręczenie jej wzorca przed zawarciem umowy. Innymi słowy konsument powinien otrzymać pełną treść wzorca umownego na tyle wcześniej, aby mógł zapoznać się z jego treścią. Obowiązujące uregulowania prawne wymagają, aby wzorzec umowy był sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta¹⁰¹. Zatem postanowienia wzorca nie mogą budzić wątpliwości interpretacyjnych, muszą być zrozumiałe dla konsumenta w relacjach o jakich mowa w niniejszym opracowaniu.

Omawiając umowy zawierane przez konsumentów - przy użyciu wzorców umownych - na gruncie prawa energetycznego, należy zauważyć, że mają do nich także zastosowanie regulacje dotyczące niedozwolonych klauzul umownych. Te unormowania stanowią implementację postanowień dyrektywy Rady nr 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich¹⁰². Przepisy Kodeksu Cywilnego normują kontrolę umów zawieranych przez konsumentów przy użyciu wzorców umownych¹⁰³. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przytoczone uregulowanie zawiera klauzulę generalną decydującą o abuzywności umowy (kontrola przez klauzulę generalną). Kryteria abuzywności w klauzuli generalnej obejmują „sprzeczność z dobrymi obyczajami” i „rażące naruszenie interesów konsumentów”. Obie te przesłanki wymagają łącznego spełnienia. Klauzulę generalną uzupełnia lista 23 klauzul, które „w razie wątpliwości” uważa się za niedozwolone¹⁰⁴. W tym miejscu należy wyjaśnić, że w przypadku kontroli przebiegającej na podstawie uregulowanego ustawowo porządku, konsumenta nie wiążą te postanowienia, które są abuzywne. Oznacza, że w pozostałym zakresie umowa wywołuje określone w niej skutki prawne. Przy czym procedurę w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone regulują przepisy k.p.c. na podstawie których sąd nie dokonuje oceny stosunku prawnego wynikającego z umowy. Ocenia natomiast konkretne postanowienia wzorca, stosowane przez pozwanego przedsiębiorcę stosującego niedozwolone postanowienia umowne.

¹⁰⁰ art. 384 § 1 k.c.

¹⁰¹ art. 385 § 2 k.c.

¹⁰² Dz. Urz. UEL 95 z dnia 5 maja 1993 r., s..29

¹⁰³ art. 385¹ - 385³ k.c.

¹⁰⁴ art. 385³ k.c.

W zakończeniu niniejszego punktu, w którym skoncentrowano się wprawdzie na wybranych, ale najważniejszych kwestiach umów - stosowanych przez przedsiębiorstwa elektroenergetyczne - przy użyciu wzorca, należy wskazać na odmiennosc i złożoność tych umów w porównaniu z innymi umowami występującymi w obrocie konsumenckim. Treść tych umów warunkuje rynek energii elektrycznej, a konkretnie jego skomplikowana natura techniczna i ekonomiczna. Dlatego umowy na podstawie których określone się prawa i obowiązki stron (przedsiębiorstwa energetycznego i konsumenta) powinny być wiarygodnym źródłem informacji dla odbiorcy.

2. Kształtowanie cen energii elektrycznej dla odbiorców indywidualnych

Począwszy od 1997 r. obserwujemy przebudowę rynku energii elektrycznej, mającą na celu poprzez - prowadzenie procesów demonopolizacji, liberalizacji, prywatyzacji - wprowadzenie mechanizmów rynkowych w tym sektorze gospodarki. Bezpośrednim celem trwających działań jest zbudowanie konkurencyjnego rynku, na którym rywalizacja przedsiębiorstw będzie miała między innymi bezpośredni wpływ się na obniżenie cen energii elektrycznej. Zagadnienie cen energii elektrycznej to niewątpliwie temat ważny i cieszący się ogromnym zainteresowaniem opinii społecznej.

Metoda kształtowania cen energii elektrycznej dla odbiorców indywidualnych - odbiorców grupy taryfowej G, do której należą odbiorcy w gospodarstwach domowych, różni się od systemu kształtowania tych cen w odniesieniu do odbiorców przemysłowych. Odmiennosc wynika z faktu, iż z początkiem 2008 r. - o czym już wspomiano - zostały uwolnione ceny w obrocie energią elektryczną w odniesieniu do odbiorców przemysłowych. Bezpośrednim skutkiem uwolnienia cen dla tej grupy odbiorców jest zaprzestanie obowiązywania cen regulowanych w obrocie energią elektryczną. Natomiast, co wynika z dotychczasowego opisu, z uwagi na niedostateczne przygotowanie i uwarunkowania rynkowe, ceny energii dla odbiorców grupy taryfowej G mają w dalszym ciągu charakter cen regulowanych.

Uwolnienie tego segmentu rynku energii elektrycznej musi zostać jednak poprzedzone wdrożeniem działań zapewniających bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej i **wzmocnieniem pozycji konsumentów** poprzez zapewnienie im rzeczywistej możliwości zmiany sprzedawcy, co dzisiaj jest tylko w zasadzie hipotezą. Na proces ten składa się przede wszystkim uproszczenie i standaryzacja w skali kraju

procedury zmiany sprzedawcy, wprowadzenie rozwiązań zapewniających odbiorcom w gospodarstwach domowych ciągłość dostaw energii elektrycznej w sytuacjach nieprzewidywalnych oraz ochronę odbiorcy wrażliwego. Powyższe rozwiązania powinny być skorelowane, na co zwrócono już uwagę, z obowiązującym programem pomocy społecznej, adresowanej przede wszystkim do tych odbiorców, którzy aktualnie są beneficjentami dodatków mieszkaniowych i różnych form pomocy społecznej.

Taryfa dla gospodarstw domowych

Zanim jednak nastąpi pełna liberalizacja rynku detalicznego energii elektrycznej wciąż będą obowiązywały na nim dotychczasowe reguły taryfowe. Ogólnie rzecz ujmując, ceny energii elektrycznej dla odbiorców końcowych stanowiących grupę gospodarstw domowych, są ustalane przez przedsiębiorstwa energetyczne w taryfie. Ceny i stawki za prąd oraz warunki sprzedaży i dystrybucji energii elektrycznej określa cennik energii danego przedsiębiorstwa, czyli taryfa dla energii elektrycznej. Finalna cena prądu dla odbiorców końcowych we wszystkich taryfach ustalana jest przez dwa przedsiębiorstwa: usługodawcę transportu energii i sprzedawcę energii. Na cenę energii składa się opłata za transport energii sieciami dystrybucyjnymi, opłata za zużycie energii oraz podatek VAT, ustalany przez przepisy podatkowe. Cennik usług za transport energii elektrycznej to taryfa dla usług dystrybucji energii elektrycznej. Natomiast za zużycie energii elektrycznej przez użytkownika w naszych domach urządzenia płacimy sprzedawcy energii elektrycznej według wskazań licznika (układ rozliczeniowo - pomiarowy).

Zgodnie z przepisami wykonawczymi do ustawy Prawo energetyczne taryfę kształtuje się w ten sposób, aby odbiorca mógł policzyć należność odpowiadającą zakresowi usług związanych z zaopatrzeniem w energię elektryczną, określone w umowie sprzedaży energii elektrycznej albo w umowie o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej, albo w umowie kompleksowej.

Taryfa - to zbiór cen i stawek opłat oraz warunków ich stosowania, opracowany przez przedsiębiorstwo energetyczne i wprowadzany jako obowiązujący dla określonych w nim odbiorców w trybie określonym ustawą¹⁰⁵. Ustawowe uwarunkowania powodują, że taryfa jest zbiorem dwóch elementów, z których jeden to ceny i stawki opłat dla

¹⁰⁵ art. 3 pkt 17 ustawy Prawo energetyczne

określonych odbiorców, a drugi to warunki stosowania tych cen i stawek opłat wobec odbiorców. Łączne zestawienie tych elementów stanowi taryfę dla określonych odbiorców, których dotyczą poszczególne ustalone w niej ceny i stawki opłat oraz warunki ich stosowania.

Taryfa zawiera zasady rozliczeń przedsiębiorstwa energetycznego z odbiorcami i innymi przedsiębiorstwami energetycznymi przy zastosowaniu ustalonych w niej cen i stawek opłat. Skoro taryfę opracowuje przedsiębiorstwo energetyczne to tym samym jest odpowiedzialne za czynność dopełnienia obowiązku sporządzenia taryfy i za zawartość własnej taryfy. Przy czym zasady, według których ustala się taryfy dla energii elektrycznej, szczegóły dotyczące kształtowania taryf, w tym kalkulacja cen i stawek opłat zawarte są w ustawie Prawo energetyczne oraz w rozporządzeniu taryfowym¹⁰⁶. Zatem obowiązujący system kształtowania cen energii elektrycznej dla odbiorców indywidualnych uregulowany został w sposób szczególnie wskazanymi przepisami prawa. Kalkulacja taryf, rozumiana jako „system cenowy” jest zagadnieniem bardzo złożonym i to nie tylko w wymiarze regulacyjnym. W piśmiennictwie podaje się trzy podstawowe funkcje, które taryfa powinna realizować¹⁰⁷:

- funkcja przychodowa, polegająca na zapewnieniu pokrycia wydatków na prowadzenie działalności;
- funkcja stymulacyjna, polegająca na informowaniu nabywców o dostępności i opłacalności stosowania substytutów;
- funkcja rozliczeniowa, która polega na prowadzeniu zrozumiałej dla nabywców formy systemu wielkości cenowych, umożliwiającego prowadzenie poprawnych rozliczeń z poszczególnymi grupami tych nabywców.

Kluczową przesłanką, jaką przedsiębiorstwo energetyczne musi spełniać podczas opracowywania taryfy, jest ustalenie jej w taki sposób, aby zrealizować interesy ekonomiczne przedsiębiorstwa, a równocześnie zapewnić ochronę interesów odbiorców przed nieuzasadnionym poziomem cen i stawek opłat¹⁰⁸. Ustawodawca nakazuje przedsiębiorstwu energetycznemu, aby taryfa została skalkulowana w sposób zapewniający pokrycie wyłącznie kosztów uzasadnionych danego przedsiębiorstwa energetycznego w taki sposób by zapewnić przedsiębiorstwu rentowność prowadzonej działalności gospodarczej.

¹⁰⁶ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz. U. Nr 128, poz. 895 ze zm.)

¹⁰⁷ J. Pasek, *Ekonomia w elektroenergetyce*, Warszawa 2007, s. 182

¹⁰⁸ art. 45 ust. 1 Prawa energetycznego

Odpowiedzialność jaka ciąży na przedsiębiorstwach energetycznych za przygotowanie według ustawowych rygorów taryfy, nie wyłącza co już podniesiono na wstępie w żaden sposób kompetencji Prezesa URE do władczego oddziaływania na jej ostateczny kształt w tych przedsiębiorstwach energetycznych, które muszą przedkładać temu organowi taryfę do zatwierdzenia¹⁰⁹. Ustalanie cen w tym sektorze zostało poddane specjalnej kontroli. Prezes URE posiada bowiem kompetencje do zatwierdzania i kontrolowania stosowania taryf energii elektrycznej pod względem zgodności z zasadami określonymi przepisami Prawa energetycznego, w tym analizowanie i weryfikowanie kosztów przyjmowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne jako uzasadnione do kalkulacji cen i stawek opłat w taryfach. Warto w tym miejscu dodać, iż interwencje w kwestie taryf poprzez ich zatwierdzanie lub nie, leżą w wyłącznej gestii Prezesa URE i nie podlegają jakiegokolwiek kontroli ze strony Prezesa UOKiK, chociaż trzeba nadmienić, iż żądania takich interwencji wciąż wpływają do organu antymonopolowego od konsumentów.

Zatwierdzanie taryfy

Zatwierdzanie taryf to praktyczny instrument prawny, który służy do bezpośredniego równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców energii. Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem sądowym, obowiązek po stronie przedsiębiorstwa energetycznego poddania się ustawowej procedurze zatwierdzania taryfy ma charakter publicznoprawnego obowiązku¹¹⁰. Zatwierdzanie taryf odbywa się w formie decyzji administracyjnej, po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego. Konsumenci - odbiorcy energii elektrycznej, których bezpośrednio dotyczą ceny i stawki opłat zawarte w taryfie, zatwierdzanej przez Prezesa URE nie są dopuszczeni do udziału w postępowaniu o zatwierdzenie taryf. Wynika to z faktu, iż odbiorca energii elektrycznej nie jest stroną postępowania w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania administracyjnego¹¹¹. Takie usytuowanie odbiorcy powoduje, że nie ma on prawa zgłaszania wniosków dowodowych podczas postępowania administracyjnego, żądania uzupełnienia decyzji, czy wreszcie wniesienia od niej odwołania. To Prezes URE reprezentuje w tym postępowaniu interes społeczny, chroni interes ekonomiczny

¹⁰⁹ art. 23 ust. 2 pkt 2 i art. 47 ust. 1 ustawy Prawo energetyczne

¹¹⁰ Wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 10 maja 2000 r., sygn. akt AmE 59/99, LEX nr 56168

¹¹¹ art. 28 k.p.a.

odbiorców przed nieuzasadnionym poziomem cen. W trakcie omawianego postępowania w sprawie zatwierdzenia taryfy organ regulacyjny bada, czy skalkulowane w taryfie koszty zostały ustalone przez przedsiębiorstwo energetyczne na uzasadnionym poziomie. Ma obowiązek równoważenia niezaprzeczalnego prawa przedsiębiorstw energetycznych do osiągnięcia zysku oraz tak samo niezaprzeczalnego prawa odbiorców do zakupu prądu oraz usług związanych z jego dostarczaniem po ekonomicznie uzasadnionych cenach i stawkach opłat. W tym miejscu wypada zwrócić uwagę na trudne zadanie Prezesa URE, albowiem ma ustawowy obowiązek pogodzenia wzajemnie sprzecznych interesów.

Przy czym omawiane kompetencje Prezesa URE sprowadzają się wyłącznie do dwóch możliwości, tj. zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia taryfy w przypadku stwierdzenia jej niezgodności z obowiązującymi zasadami i przepisami. Prezes URE ogłasza w Biuletynie URE, na koszt przedsiębiorstwa energetycznego, zatwierdzone taryfy dla energii elektrycznej - w terminie 14 dni od zatwierdzenia taryfy¹¹². Po przejściu skrótowo omówionej procedury powstaje taryfa, którą po określonym ustawowo terminie może stosować przedsiębiorstwo energetyczne. Zatem warunkiem wprowadzenia do obrotu prawnego taryfy jest po kolei: jej opracowanie, przedłożenie, zatwierdzenie, publikacja i wreszcie upływ terminu od publikacji.

Wskazane powyżej prawne uwarunkowania i wyływające z nich konsekwencje powodują, że przedsiębiorstwa energetyczne nie mają prawa domagać się od odbiorców cen lub stawek opłat wyższych lub niższych niż podane w zatwierdzonej przez Prezesa URE i obowiązującej taryfie. Okoliczność ta powoduje, że zawarte w taryfach ceny i stawki opłat mają charakter **cen sztywnych** w rozumieniu przepisów Kodeksu Cywilnego¹¹³. W tej kwestii w doktrynie istnieje wszakże spór, czy z prawnego punktu widzenia ceny i stawki opłat zawartych w taryfach operatorów systemów dystrybucyjnych mają charakter cen sztywnych, czy tylko maksymalnych. W praktyce jednak nie ma to większego znaczenia, tym bardziej, iż powszechnie uważa się, iż są to raczej ceny sztywne, a zatem nie jest dopuszczalne ich różnicowanie ze względu na odbiorców, co zresztą jest zgodne z obowiązującym regułami konkurencjami, które zabraniają różnicowania podmiotowego na rynku właściwym kontrahentów przedsiębiorstwa dominującego.

¹¹² art. 47 ust. 3 pkt 1 ustawy Prawo energetyczne

¹¹³ art. 537 k.c.

Taryfa jako wzorzec umowy

Mówiąc o procesie kształtowania cen prądu dla odbiorców indywidualnych należy również wskazać, że taryfa definiowana jest w orzecznictwie również jako wzorzec umowy w rozumieniu przepisów Kodeksu Cywilnego. Takie stwierdzenie wynika z faktu, że swoboda przedsiębiorstw energetycznych jako autorów taryfy jest znacznie ograniczona przepisami ustawy Prawo energetyczne i wydanych na jej podstawie rozporządzeń wykonawczych zarówno w zakresie jej sporządzania, jak i zatwierdzenia. Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 15 lutego 2007 r. stwierdził, że „Zatwierdzona przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki i opublikowana taryfa zmieniająca ceny energii w czasie trwania stosunku prawnego wynikającego z umowy sprzedaży energii wiąże odbiorcę w terminie określonym w umowie, w granicach przewidzianych w art. 47 ust. 4 ustawy Prawo energetyczne”¹¹⁴. Z przepisu tego wynika, że przedsiębiorstwo energetyczne wprowadza taryfę do stosowania nie wcześniej niż po upływie 14 dni i nie później niż do 45 dnia od dnia jej opublikowania. Przepis ten, wyznaczający granice czasowe związania nowym wzorcem ma pierwszeństwo w kwestii terminu obowiązywania nowej taryfy dla energii elektrycznej przed modelowymi przepisami Kodeksu Cywilnego dotyczącymi wzorców umownych, określającymi sposób zmiany wzorca w stosunkach o charakterze ciągłym i prawidłowego zakomunikowania drugiej stronie treści nowego wzorca (przez doręczenie)¹¹⁵. Przedsiębiorstwo energetyczne, zgodnie z przepisami Prawa energetycznego nie ma bowiem obowiązku doręczenia odbiorcy indywidualnemu zatwierdzonych przez Prezesa URE taryf. Jednakże taryfy muszą być opublikowane, a o przewidzianej w taryfach podwyżce cen lub stawek opłat przedsiębiorstwo energetyczne zobowiązane jest powiadomić konsumentów w ciągu jednego okresu rozliczeniowego od dnia tej podwyżki¹¹⁶.

¹¹⁴ sygn. akt IIICZP 111/06, OSNC 2007, nr 7 - 8, poz. 94

¹¹⁵ art. 384¹, art. 384 k.c.

¹¹⁶ art. 47 ust. 3, art. 5 ust. 6 Prawa energetycznego

3. Rozliczenia za zużycie energii elektrycznej

Odbiorca reguluje opłaty za dostarczaną energię elektryczną na podstawie dokumentu potocznie zwanego rachunkiem, który jest dla odbiorcy źródłem informacji o wysokości należności do zapłaty. Kwestia tych rachunków bywa też często przedmiotem skarg, które napływają do organu antymonopolowego od gospodarstw domowych.

Sprzedaż energii elektrycznej jako towaru ma jednak charakter specyficzny. Odbywa się poza fizycznym uczestnictwem stron transakcji, zaś świadczenia stron nie są realizowane jednocześnie, jak dzieje się to przy normalnych transakcjach handlowych z udziałem konsumentów. Sprzedaż odbywa się codzienne, natomiast zapłata za zużytą energię dokonuje się najczęściej w odstępach miesięcznych lub dwumiesięcznych, w zależności od dostawcy energii. Natomiast rachunki za zużytą energię elektryczną, z uwagi na aktualnie stosowane liczniki, są wystawiane nie w oparciu o rzeczywiste jej zużycie, lecz na podstawie ustalonych przez dostawcę prognoz. W związku z czym, w zależności od trafności prognoz mogą występować nadpłaty lub niedopłaty, te ostatnie najczęściej wtedy gdy wzrośnie - w stosunku do okresu historycznego - pobór energii elektrycznej w gospodarstwie domowym. Niestety, ze względu na brak możliwości technicznych, większość dostawców w Polsce, a także Europie, nie jest w stanie zapewnić innego sposobu rozliczania. Optymalnym rozwiązaniem byłoby, aby klient płacił za faktyczne zużycie energii elektrycznej. Jednak to zależy od tempa wprowadzenia tzw. liczników inteligentnych. Pokazały się one już w niektórych państwach europejskich, w największej liczbie w Holandii. W Polsce proces wprowadzania rozliczeń za zużytą energię elektryczną za pomocą liczników inteligentnych ma zakończyć się w ciągu dziesięciu lat po wejściu w życie tzw. trzeciego pakietu liberalizacyjnego.

Liczniki inteligentne przede wszystkim dają możliwość pomiaru zużycia energii w systemie on-line, a tym samym stosowanie opłaty za energię nie w oparciu o prognozy, ale według faktycznej konsumpcji energii. Po wyeliminowaniu problemu fizycznego odczytu licznika łatwiej też będzie odbiorcom energii dokonywać bezpłatnego przełączenia się do nowego, tańszego dostawcy. Za wprowadzenie nowoczesnych liczników są odpowiedzialne przedsiębiorstwa dystrybucji energii i dostawcy energii, a nadzór nad ich wprowadzeniem spełnia krajowy regulator rynku energii elektrycznej, w Polsce jest to URE.

Do 2022 r. przedsiębiorstwa energetyczne będą musiały wymienić ok. 16,5 milionów liczników energii na tzw. liczniki inteligentne. Szacuje się, że wymiana takiej ilości liczników może kosztować ponad 10 miliardów zł.

Aktualne zasady rozliczeń za zużytą energię elektryczną określone zostały przepisami rozporządzenia ministra gospodarki w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną¹¹⁷. Opłaty, które konsumenci uiszczają zgodnie z otrzymanymi fakturami, wyliczane są zazwyczaj na podstawie faktycznego zużycia energii elektrycznej w poprzednim okresie rozliczeniowym, analogicznym do okresu prognozowanego. A zatem, jeżeli w gospodarstwie domowym nie zachodzą istotne zmiany co do zapotrzebowania na energię elektryczną, czyli zachowane zostają te same warunki zużycia energii elektrycznej przez klienta w okresach rozliczeniowych, rachunki prognozowane są adekwatne do zużycia rzeczywistego z miesiący roku poprzedniego, z niewielkim błędem statystycznym, po uwzględnieniu zmian opłat w taryfie.

Ten system prognoz i wystawiania faktur nierzadko, w ocenie konsumentów, wydaje się być niesprawiedliwy, gdy pomiędzy opłatami wynikającymi z prognoz a końcowymi rozliczeniami występują duże różnice lub, gdy zdaniem skarżących się prognozy zostały zawyżone. Analiza tego typu przypadków przez UOKiK, kończy się jednak z reguły niestwierdzeniem nieprawidłowości i nienaruszeniem reguł konkurencji lub interesów konsumentów. Taki sposób prowadzenia rozliczeń przez zakłady energetyczne dopuszcza bowiem ustawa Prawo energetyczne.

Stanowisko organu antymonopolowego w tej kwestii potwierdzają w pełni wyroki Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. I tak według sądu, co do zasady brak jest podstaw dla kwestionowania zasadności rozliczania dostaw energii według faktur przejściowych (zaliczkowych). Z natury rzeczy, dla rozliczeń stron nie jest możliwe stosowanie przy tego typu sprzedaży zasady jednoczesnego spełnienia świadczenia przez obie strony, jako praktycznie niewykonalnej. Specyfika dostaw energii (gazu) skutkuje rozliczeniami zakładającymi w pewnych okresach cyklu zaliczkowanie opłat przez odbiorcę i kredytowanie dostaw przez dostawcę, albowiem w całym cyklu rozliczeniowym nie występuje moment równoczesnej realizacji wzajemnych świadczeń.¹¹⁸ Odnotować należy, iż system rozliczeń zaliczkowych został również zaakceptowany w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 1996 r. III CZP 86/96, w której wyrażone zostało stanowisko o prawie dostawcy energii elektrycznej do żądania

¹¹⁷ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz. U. nr 128, poz. 895 ze zm.).

¹¹⁸ Wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 7 czerwca 2000 r., sygn. akt XVII Ama 83/99,

odsetek za czas opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego, określonego zaliczkowo za tę energię w rachunku prognostycznym¹¹⁹.

Warto podkreślić, iż ustawa Prawo energetyczne pozwala na skorygowanie przez odbiorcę energii prognozy zużycia, jeśli pojawiają się duże nadpłaty lub niedopłaty w wystawianych fakturach. Taka sytuacja zdarza się najczęściej w przypadku dłuższej nieobecności odbiorcy energii w zajmowanym lokalu. Wówczas sprzedawca energii powinien wystawić nowe faktury prognozowane obliczone na podstawie zweryfikowanej prognozy.

Umowa sprzedaży (dostawy) energii daje także odbiorcy energii prawo do składania reklamacji rachunków co do błędu dostawcy w oszacowaniu zużycia energii elektrycznej, zanim ewentualnie wkroczy na drogę sądową. Na złożoną reklamację przedsiębiorstwo energetyczne jest zobowiązane odpowiedzieć w ciągu 14 dni od jej złożenia, o ile zawarta umowa nie przewiduje innego terminu.

Prezes UOKiK zajął się zbadaniem systemu księgowania wpłat za energię w spółce EnergiaPro Gigawat. Księgowanie tego typu wpłat ze względu na swą ilość podlega zautomatyzowanym procedurom obsługi płatności masowych. Klient otrzymuje wraz z dostarczaną fakturą blankiety wpłat, za pomocą których może regulować płatności z tytułu umowy sprzedaży energii elektrycznej i usługi dystrybucji. Blankiety te zawierają dane, które są podstawą do prawidłowego automatycznego księgowania wpłat realizowanych w bankach lub urzędach pocztowych. Posługiwanie się tymi blankietami ma zapewniać właściwe przepływy pieniężne na rachunki klientów.

System ten jednak wprowadzał pewne zniekształcenia w księgowaniu wpłat, gdy klienci dokonywali zapłaty z pominięciem oryginalnych blankietów. Następowало to wtedy, kiedy na przelewie klient podał prawidłowe dane z dowodu wpłaty (blankietu), bez zamieszczenia informacji o płaconej fakturze, a jednocześnie zalegał z zapłatą faktur wcześniejszych. Wówczas bieżąca wpłata była księgowana na faktury, których termin zapłaty jeszcze nie nastąpił, zamiast księgowania jej na fakturę zaległą, której termin opłaty już dawno minął. W rezultacie wnoszone w ten sposób opłaty nie niwelowały zadłużenia odbiorcy energii powodując naliczanie mu karnych odsetek.

W wyniku interwencji organu antymonopolowego spółka EnergiaPro Gigawat samoistnie zobowiązała się do dokonania stosownej modyfikacji w systemie księgowania bilingowego polegającego m.in. na umożliwieniu jednostce rozksięgującej wyciągi bankowe wygenerowania z systemu bilingowego dziennego raportu z zestawieniem

¹¹⁹ OSN 1996, z. 12, poz. 154.

wpłat zaksięgowanych wg ww. przypadku na fakturę, która nie jest najstarszą z niezapłaconych blankietów pod względem terminów płatności tak, aby można było dokonać korekty ewentualnych błędnych księgowania. Generowanie tego raportu pozwoli na dokonywanie korekt niewłaściwych księgowania opłat za energię elektryczną w trybie „pozablankietowym”.

4. Perspektywa uwolnienia cen energii elektrycznej dla gospodarstw domowych

Zgodnie z głównymi założeniami procesu liberalizacji sektora energetycznego działalność wytwarzania i działalność obrotu powinny podlegać regułom wolnego rynku, a przesył i dystrybucja - obsługiwane przez niezależnych operatorów - pozostaną monopolami naturalnymi. Aktualnie w naszym kraju zakończony został proces wyodrębnienia w ramach grup energetycznych działalności wytwarzania i obrotu od dystrybucji i przesyłu. Od 1 lipca 2007 r. nastąpiła formalna liberalizacja rynku energii elektrycznej, co oznacza, że wszyscy odbiorcy, w tym także konsumenci, nabyli prawo do zakupu energii elektrycznej od dowolnie wybranego sprzedawcy. Okoliczność ta jednakże nie oznacza jeszcze istnienia konkurencji na krajowym detalicznym rynku energii elektrycznej. Ceny sprzedaży dla wszystkich odbiorców przemysłowych i biznesowych zostały uwolnione od 1 stycznia 2008 r. Natomiast w odniesieniu do gospodarstw domowych (o czym była mowa wcześniej) Prezes URE utrzymał obowiązek zatwierdzania taryf sprzedaży energii elektrycznej, albowiem w jego ocenie, to jeszcze nadal nie ten czas, aby można było uwolnić ceny energii elektrycznej dla tej grupy odbiorców.

Chcąc przyspieszyć ten moment, Prezes URE opracował w 2008 r. dokument pod nazwą: *„Mapa drogowa uwolnienia cen dla wszystkich odbiorców energii elektrycznej „W drodze ku prawom odbiorców i efektywnej konkurencji w sektorze energetycznym”*. Stan i stopień realizacji zadań zapisanych w tym dokumencie jest regularnie przez niego monitorowany. W niektórych obszarach wykonanie warunków oceniane jest na 100% (uproszczenie procedury zmiany sprzedawcy, zmiana zasad funkcjonowania rynku bilansującego, hurtowego, wprowadzenie rynku dnia bieżącego) w innych na 0% (sprzedaż awaryjna czy wzmocnienie niezależności Regulatora).

Warunki jakie muszą być spełnione, aby przedsięwzięcie uwolnienia cen energii dla gospodarstw domowych zakończyło się powodzeniem, w rozumienia korzyści dla

konsumentów, były już przedmiotem wcześniejszych rozważań, dlatego nie ma potrzeby ich powtarzania. Wydaje się jednak, iż warto pokazać jako pewien model godny naśladowania, jak uwolnienie cen przebiegało w Wielkiej Brytanii.

Regulator, tj. Office of Gas and Electricity Markets (Ofgem) zdecydował się na zwolnienie przedsiębiorstw obrotu z obowiązku przedstawiania taryf do akceptacji dopiero 3 lata po faktycznym wprowadzeniu prawa wyboru sprzedawcy dla gospodarstw domowych. Pomimo to, w tym okresie (tzn. w okresie od otwarcia rynku do daty uwolnienia cen) co najmniej 38% odbiorców indywidualnych zdecydowało się na zmianę dostawcy energii elektrycznej raz lub nawet więcej razy, a ponad 90% z nich oceniło procedurę zmiany jako łatwa lub bardzo łatwa. W związku z czym dawne państwowe przedsiębiorstwa obrotu (działające przed prywatyzacją i otwarciem rynku) straciły w skali roku przeciętnie po 10% udziału w rynku, mierzonych ilością odbiorców. Dopiero wysoka ocena funkcjonowania zasady TPA w praktyce wśród odbiorców, jakimi są gospodarstwa domowe oraz jej dostrzegalny wpływ na wzrost prokonkurencyjnych zachowań przedsiębiorców wobec odbiorców, którzy nie zdecydowali się na zmianę, wpłynęło na podjęcie przez brytyjski organ regulacyjny decyzji o uwolnieniu cen.

Brytyjski organ regulacyjny od początku swojego powstania w czerwcu 1999 r. nieprzerwanie prowadzi aktywną działalność na rzecz promowania wśród odbiorców przysługującego im prawa zmiany sprzedawcy, ze szczególnym uwzględnieniem dbałości o odbiorców wrażliwych, a także na bieżąco analizuje i publikuje informacje na temat rozwoju zasady TPA w praktyce, oceny jej funkcjonowania przez odbiorców, oraz rosnących w czasie korzyści finansowych wyływających z jej sprawnego funkcjonowania. Dodatkowo w listopadzie 2000 r. na mocy Utility Act została powołana także niezależna Rada Konsumentów Gazu i Energii Elektrycznej - Energywatch. Pokazując przypadek rynku brytyjskiego poniżej podajemy w skrócie doświadczenia z pierwszych lat działania Ofgem w zakresie promowania prawa zmiany sprzedawcy:

- w pierwszej połowie 2000 r. Ofgem opublikował 10 głównych wskazówek dla wybrania oraz zmiany sprzedawcy tak, aby odbiorca mógł uzyskać najlepszą dla siebie ofertę. Już do tego czasu ponad 4 miliony osób zmieniło dostawcę, przy czym dawało to możliwość zaoszczędzenia 30 funtów rocznie (plus dodatkowe 60 funtów przy zmianie dostawcy gazu); -- następnie w drugim półroczu 2000 r. Ofgem zainicjował wprowadzanie kodeksów dobrowolnych praktyk gospodarczych (voluntary code), co zapoczątkowało tworzenie standardów w zakresie usługi porównywania cen oferowanych przez poszczególnych sprzedawców, umożliwiającym dotarcie przez odbiorców do wiarygodnej informacji, a dodatkowo, stanowiących dla przedsiębiorców swoiste źródło

przewagi konkurencyjnej przez możliwość promowania swojej oferty jako zgodnej z kodeksem postępowania, firmowanym przez regulatora. Ponadto, na tym etapie Ofgem zamieścił na swojej stronie internetowej arkusz z porównaniem cen energii elektrycznej oraz zestawienie statystyk wnoszonych skarg; - z początkiem 2001 r. z 12 milionów konsumentów, którzy zdecydowali się na zmianę dostawcy energii elektrycznej bądź gazu, ponad 90% oceniło całą procedurę jako prostą tak pod względem długości trwania, jak i wiarygodności dostępnych informacji (wykazała to niezależna ankieta przeprowadzona na zlecenie Ofgem). W tym okresie Ofgem postawił na dalsze promowanie przysługującego odbiorcom prawa do zmiany sprzedawcy (współpracując w tym zakresie z działającą międzynarodowo organizacją charytatywną Help the Aged oraz Energywatch), jednakże w szczególności skupiając się na ludziach starszych, o niskich przychodach oraz ogólnie należących do grupy tzw. odbiorców wrażliwych. Jeszcze w 2001 r.

Ofgem wprowadził udogodnienia w oferowanych przez siebie i Energywatch (zarówno w Internecie, jak i w wersji papierowej oraz dostępne telefonicznie) arkuszach porównujących ceny poszczególnych dostawców, które zapewniały odbiorcom dostęp do jasnej i bezstronnej informacji. W tym okresie czasu funkcjonowały już cztery portale internetowe udostępniające akredytowane przez Ofgem. Energywatch jest niezależną organizacją powołaną przez rząd brytyjski, zapewnia ona dostęp do nieodpłatnej i bezstronnej informacji, a także udziela porad i przyjmuje skargi od odbiorców mających trudności z rozwiązaniem problemów bezpośrednio poprzez kontakt z przedsiębiorstwem energetycznym. Dodatkowo oszczędność wynikającą ze zmiany dostawcy dla konsumentów wzrosła o kolejne 20 funtów i wynosiła już 50 funtów rocznie.

W kwietniu 2002 r. Ofgem zdecydowało o uwolnieniu cen, jednakże decyzja ta została podjęta w oparciu o fakty świadczące o dobrze funkcjonującej na rynku konkurencji, tj. wysokim wskaźniku zmiany sprzedawcy w pierwszych latach po otwarciu rynku oraz postępującej konkurencji cenowej pomiędzy dostawcami. O tak sprawnym rozwoju konkurencji zdecydowały m.in.: powszechna wiedza konsumentów na temat przysługującego im prawa do zmiany sprzedawcy, pozytywne postrzeganie przez konsumentów procedury zmiany, a ponadto ogólnie dostępna informacja o ofertach cenowych poszczególnych sprzedawców¹²⁰.

¹²⁰ Raport UOKiK „Kierunki Rozwoju Konkurencji i Ochrony Konsumentów w Polskim Sektorze Energetycznym (2010)”s. 41-43

W zakończeniu niniejszego opracowania dotyczącego wybiórczo potraktowanego zagadnienia uwolnienia cen energii elektrycznej dla konsumentów należy podać, że w dniu 6 kwietnia 2011 r. Komisja Europejska oficjalnie upomniała Polskę za sposób regulowania cen energii i wezwała do dostosowania krajowych przepisów dotyczących regulowania cen za energię dla odbiorców końcowych do przepisów Unii Europejskiej. Jeśli państwa członkowskie nie wywiążą się ze swoich obowiązków prawnych w terminie dwóch miesięcy, Komisja może skierować sprawy do Trybunału Sprawiedliwości. Komisja, powołując się na przepisy dotyczące wewnętrznego rynku energii twierdzi, że ceny regulowane zakłócają funkcjonowanie rynku, gdyż nie odpowiadają one rzeczywistym potrzebom rynku. Nie dopuszczają wolnej konkurencji i integracji rynkowej. Powodują one zatem utrzymywanie sytuacji monopolu, prowadzącej do niedoinwestowania lub do niepotrzebnie wysokich cen. Jednakże zwrócono także uwagę, że z drugiej strony te same przepisy przewidują, że ceny regulowane mogą być ustanowione w wyjątkowych przypadkach, np. w celu ochrony słabych ekonomicznie odbiorców. W takim przypadku środki muszą być ukierunkowane na najbardziej potrzebujących odbiorców, muszą być ograniczone w czasie i gwarantować przedsiębiorstwom energetycznym w UE równy dostęp do odbiorców krajowych. Zdaniem Komisji, obowiązujące w Polsce przepisy dotyczące cen regulowanych dla odbiorców końcowych nie spełniają tych warunków i naruszają konsumenckie prawo wyboru. W rezultacie Komisja wezwała Polskę żeby dostosowała swoje przepisy dotyczące regulowanych cen energii do zasad unijnych ¹²¹.

¹²¹ Informacja ze strony internetowej <http://www.cire.pl>

Część III. Ochrona konsumentów na rynku energii elektrycznej

Wprowadzenie

Rynek energii elektrycznej jest rynkiem całkowicie regulowanym przez ustawę Prawo energetyczne. Zachowanie przedsiębiorstw energetycznych nie jest w związku z tym dowolne, dyktowane warunkami rynku i procesami konkurencji oraz potrzebami czy preferencjami konsumentów. Głównym czynnikiem kształtującym zachowania rynkowe firm energetycznych w segmencie rynku, którego kontrahentami są konsumenci jest prawo regulacyjne i regulator tego rynku, czyli Prezes Urzędu Regulacji Energetyki (URE). Samo Prawo energetyczne odnoszące się wprost do interesów konsumentów nie zawiera jednak zbyt wiele uregulowań. Powinno się to jednak zmienić wskutek wprowadzenia do niego postanowień trzeciego pakietu liberalizacyjnego.

W aktualnym stanie postanowienia Prawa energetycznego nie nadają URE szczególnych kompetencji administracyjnych ani nie pozwalają mu w sposób władczy interweniować, (z wyjątkiem np. możliwości rozstrzygania sporów powstałych na tle odmowy zawarcia umowy sprzedaży energii¹²²) na tym rynku w interesie konsumentów. Główny ciężar tej ochrony, jeśli takie podstawy formalne i faktyczne zachodzą spoczywa więc na Prezesie Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W drobniejszych sprawach pomocą konsumentom służą również organizacje „czysto” konsumenckie, którymi są Miejscy (Powiatowi) Rzecznicy Konsumentów, działający w strukturach gmin lub powiatu. Trzeba jednak nadmienić, iż po wejściu w życie Prawa energetycznego, co miało miejsce w 1997 r., liczba postępowań antymonopolowych istotnie zmniejszyła się. Wiele bowiem spraw, które wcześniej były przedmiotem postępowań przed organem antymonopolowym zostało skutecznie uregulowanych w Prawie energetycznym. Przede wszystkim chodzi tutaj o takie kwestie jak przyłączenie odbiorców energii do sieci energetycznej, pokrywanie kosztów budowy przyłączy i ich rozliczanie, ponoszenie opłat na rzecz dostawców w związku z tym przyłączeniem oraz spory na tle zawierania umów o dostawę energii elektrycznej lub np. ustanowienie służebności gruntowej.

¹²² Kompetencja przewidziana w art. 8 Prawa energetycznego.

1. Rola Prezesa URE z uwzględnieniem Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii

Najistotniejszy zapis ustawy Prawo energetyczne odnoszący się do interesów konsumentów zawarty jest w jej art. 1 ust. 2, w tej części, która mówi, iż Prawo energetyczne ma przeciwdziałać negatywnym skutkom naturalnych monopolii oraz równoważyć interesy przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii. W praktyce równoważenie to, z punktu widzenia interesów konsumentów, odbywa się w procesie zatwierdzania taryf dla gospodarstw domowych. Prezes URE, starając się wyważyć tutaj interesy stron, a jednocześnie stojąc na straży interesów konsumentów, z reguły nie zgadza się na proponowane podwyżki cen i opłat dostawców energii, zawarte w przedkładanych mu projektach nowych taryf. Przy zatwierdzaniu taryf, biorąc pod uwagę interesy konsumentów sprawdza nie tylko kalkulację kosztów uzasadnionych, lecz kieruje się również planowanym wskaźnikiem inflacji na rok obowiązywania taryfy. I tak na 2011 r. wzrost energii dla odbiorców w grupie gospodarstw domowych zatwierdzonych w taryfach wyniesie średnio 7,7% (od 6,9% Energia Obrót do 8,4% w PGE Obrót). Natomiast w pierwszych wnioskach taryfowych sprzedawcy oczekiwali podwyżek o ok. 16% (od 13 do 22%) w stosunku do taryf obowiązujących w 2010 r., w związku z czym regulator czterokrotnie wzywał przedsiębiorstwa do korekty wniosków. Jako przyczyny tak wysokiego wzrostu firmy energetyczne wskazywały na zwiększenie kosztów wynikających z inwestycji sieciowych (zwłaszcza wzrost amortyzacji, zwrot z kapitału, podatki od majątku sieciowego), a także na obowiązek realizacji zakupu energii ze źródeł odnawialnych i kogeneracji oraz na wzrost hurtowej ceny energii elektrycznej.

Drugim ważnym obszarem związanym z ochroną interesów konsumentów są uprawnienia Prezesa URE do rozstrzygania sporów dotyczących :

- odmowy przyłączenia do sieci;
- odmowy sprzedaży energii;
- nieuzasadnionego wstrzymania dostawy energii.

Ten administracyjny tryb rozstrzygania sporów przez organ regulacyjny radykalnie przyczynił się do spadku ilości sporów, skrócenia czasu ich trwania i obniżenia kosztów, które musiał ponosić konsument w przypadku wejścia na drogę postępowania sądowego.

Trzecim obszarem, który ma bezpośredni związek z interesem konsumentów jest obowiązek kontrolowania przez regulatora standardów jakościowych obsługi odbiorców

oraz kontrolowanie, na wniosek odbiorcy dotrzymania parametrów jakościowych energii elektrycznej.

Te podstawowe zagadnienia, które organowi regulacyjnemu zostały przypisane do realizacji na mocy ustawy nie wyczerpują jednak wszystkich spraw i sporów, które występują pomiędzy konsumentami i dostawcami energii elektrycznej, zwłaszcza gdy chodzi o standardy ich obsługi. W związku z tą luką, Prezes URE w ramach swojego urzędu, postanowił utworzyć stanowisko Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii.

Rzecznik Odbiorców Paliw i Energii powołany został w dniu 1 lipca 2002 r. na mocy Regulaminu Organizacyjnego URE. Został on powołany na podstawie zarządzenia Ministra Gospodarki w sprawie nadania statutu Urzędowi Regulacji Energetyki. Nie ma on zatem umocowania w prawie energetycznym, co z pewnością osłabia jego pozycję w wobec przedsiębiorstw energetycznych i skuteczność działania. Do jego zadań należą w szczególności:

- 1) udzielanie informacji i pomocy odbiorcom energii elektrycznej, paliw gazowych i ciepła, w celu ochrony odbiorców w ich stosunkach z przedsiębiorstwami energetycznymi;
- 2) współpraca z przedsiębiorstwami energetycznymi i ich organizacjami w zakresie ochrony interesów odbiorców oraz z instytucjami zajmującymi się ochroną konsumentów.

Użycie przy określeniu zadań Rzecznika określenia „w szczególności” oznacza, iż powyższe zadania stanowią jedynie wyliczenie przykładowe, zaś ich konkretyzacja kształtowana jest przez praktyczną działalność Rzecznika. W założeniu działania te mają na celu ochronę interesów odbiorców w ich stosunkach z przedsiębiorstwami energetycznymi. W chwili obecnej siedzibą Rzecznika Odbiorców jest Warszawa. Z uwagi na narastającą liczbę spraw i konieczność szybkiej reakcji na zgłaszane przez odbiorców problemy oraz konieczność podjęcia próby ich kompleksowego rozwiązywania zarówno z przedsiębiorstwami energetycznymi, jak i innymi instytucjami oraz organizacjami konsumenckimi, decyzją Prezesa URE z 22 kwietnia 2010 r. stanowisko Rzecznika zostało przekształcone w stanowisko wieloosobowe. Powyższą decyzję należy postrzegać jako istotne wzmocnienie instytucji Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii.

Zadania informacyjne Rzecznik Odbiorców realizuje poprzez bezpośrednie odpowiedzi na sygnalizowane przez odbiorców problemy oraz przekazywanie informacji

adresowanych do szerokiego grona odbiorców w **Poradniku Odbiorcy**, zamieszczonym na stronie internetowej URE. Oprócz konsumentów Rzecznik wspiera także osoby prowadzące drobną działalność gospodarczą, przedstawiciele przedsiębiorstw, spółdzielni oraz wspólnot mieszkaniowych. Współpracuje również z miejskim i powiatowymi rzecznikami konsumentów.

W opracowanym przez Rzecznika Odbiorcy Paliw i Energii „Poradniku odbiorcy” zamieszczane są ważne dla konsumentów informacje, takie jak m.in. odpowiedzi na typowe pytania oraz szersze omówienia najczęściej spotykanych problemów. Dostępne są tu także artykuły omawiające zagadnienia, które mogą zainteresować odbiorców. Oddzielnym działem Poradnika jest część poświęcona oszczędzaniu energii, gdzie poza praktycznymi informacjami dotyczącymi oszczędzania energii w gospodarstwach domowych, znajdują się informacje o programach oszczędzania energii i o organizacjach propagujących takie idee.¹²³ Liczba skarg, które napływają do rzecznika nieustannie rośnie. W 2010 r. rozpatrzył on 3045 spraw. Najczęściej skargi dotyczyły spraw bieżących konsumentów związanych z rozliczeniami za energię i zawartością faktury. np. zasad fakturowania, czyli pobierania opłat za energię, (wysokości stawek, sposobów rozliczeń, terminów wnoszonych opłat). Konsumenty zwracali się też o wyjaśnienie im zapisów umowy i podstawy prawne, zasady zatwierdzania taryf itp. Rzecznik podkreśla także zwiększone zainteresowanie konsumentów w 2011 r. możliwością zmiany sprzedawcy energii elektrycznej. Do Rzecznika zwracali się również konsumenci mający kłopoty w opłaceniu rachunków, z prośbą o umożliwienie pomocy w ich opłaceniu lub podjęcie decyzji o bezpłatnym dostarczaniu im energii elektrycznej, z uwagi na szczególną sytuację życiową. W tymże roku spadła natomiast liczba skarg związanych z nielegalnym poborem energii elektrycznej.

Niewątpliwie ustanowienie Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii przy Prezesie URE było działaniem właściwym i korzystnym na trudnym i mało czytelnym rynku, z punktu widzenia relacji sprzedawca energii - odbiorca energii. Wydaje się zatem pilną potrzebą, w świetle niedalekiego terminu uwolnienia cen energii dla gospodarstw domowych, wzmocnienie pozycji Rzecznika poprzez oparcie jego działalności na przepisach ustawowych i rozbudowanie kompetencji.

¹²³ Źródło : „Rzecznik Odbiorców Paliw i Energii”
,http://www.ure.gov.pl/palm/odb/295/1808/Dzialalnosc_Rzecznika_Odbiorcow_Paliw_i_Energii.html

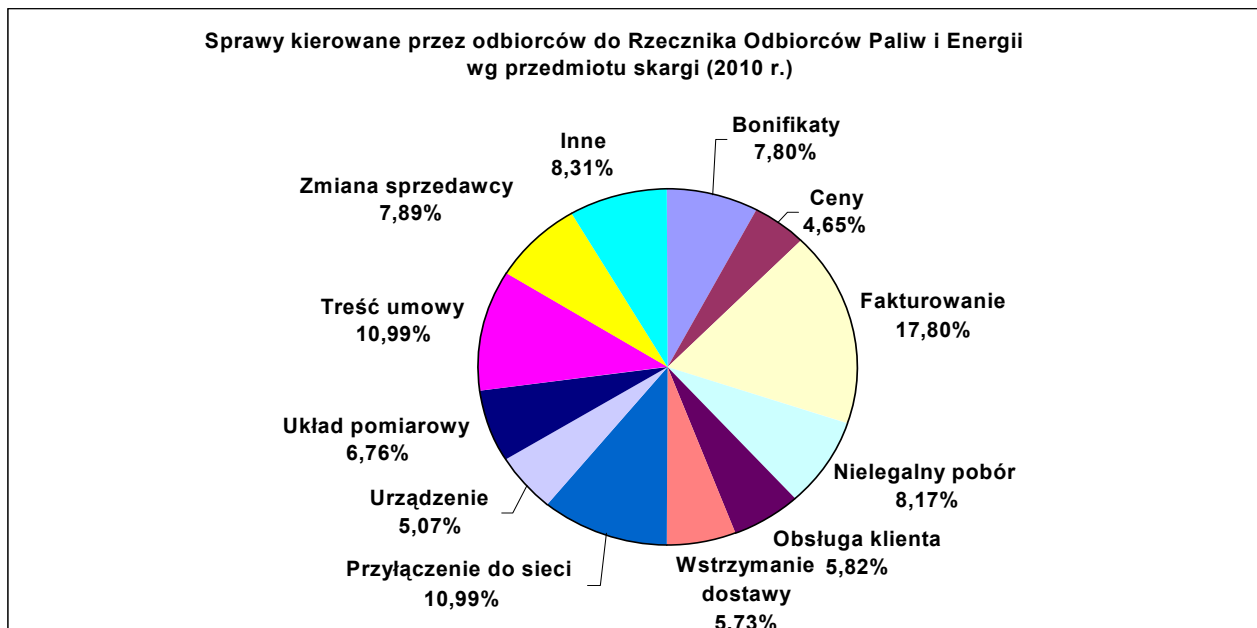
Szczegółowe dane odnoszące się do rodzajów skarg rozpatrywanych przez Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii pod względem przedmiotowych przedstawione zostały w tabeli nr 15 oraz na zamieszczonych wykresach nr 9,10 i 11.

Tabela nr 15 Sprawy kierowane do Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii

Rodzaj problemu odbiorców energii elektrycznej	Suma	Udział
Bonifikaty	166	7,80%
Ceny	99	4,65%
Fakturowanie	379	17,80%
Nielegalny pobór	174	8,17%
Obsługa klienta	124	5,82%
Wstrzymanie dostawy	122	5,73%
Przyłączenie do sieci	234	10,99%
Urządzenie	108	5,07%
Układ pomiarowy	144	6,76%
Treść umowy	234	10,99%
Zmiana sprzedawcy	168	7,89%
Inne	177	8,31%
RAZEM	2129	100,00%

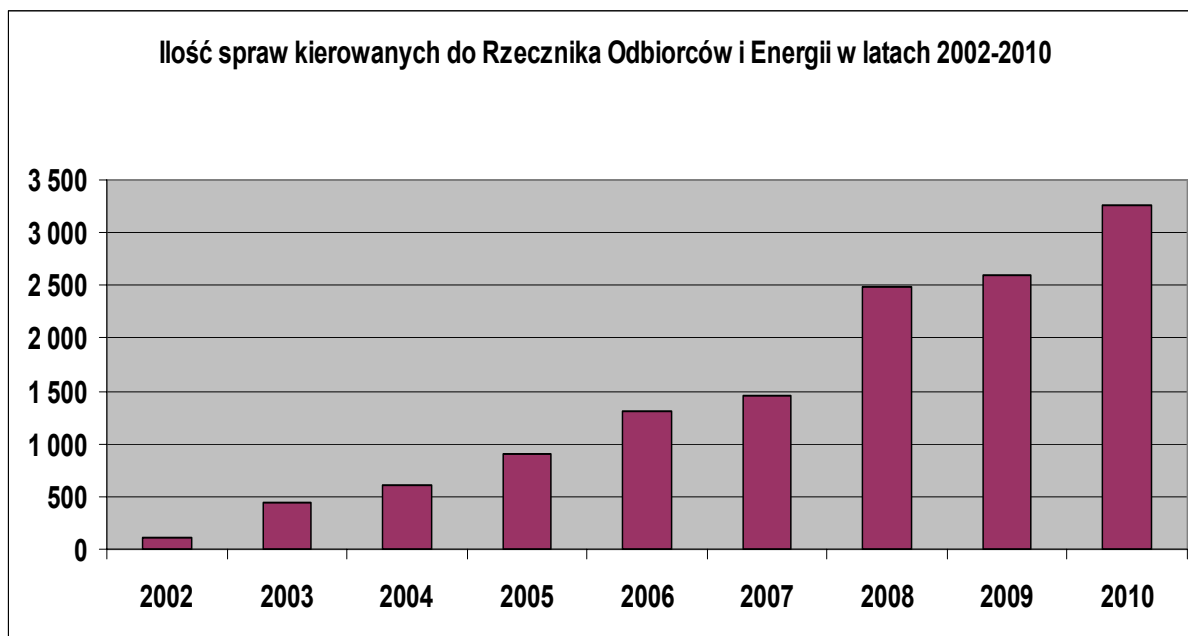
Źródło: opracowanie własne UOKiK

Wykres 9. Sprawy kierowane przez odbiorców do Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii w 2010 r. wg przedmiotu skargi

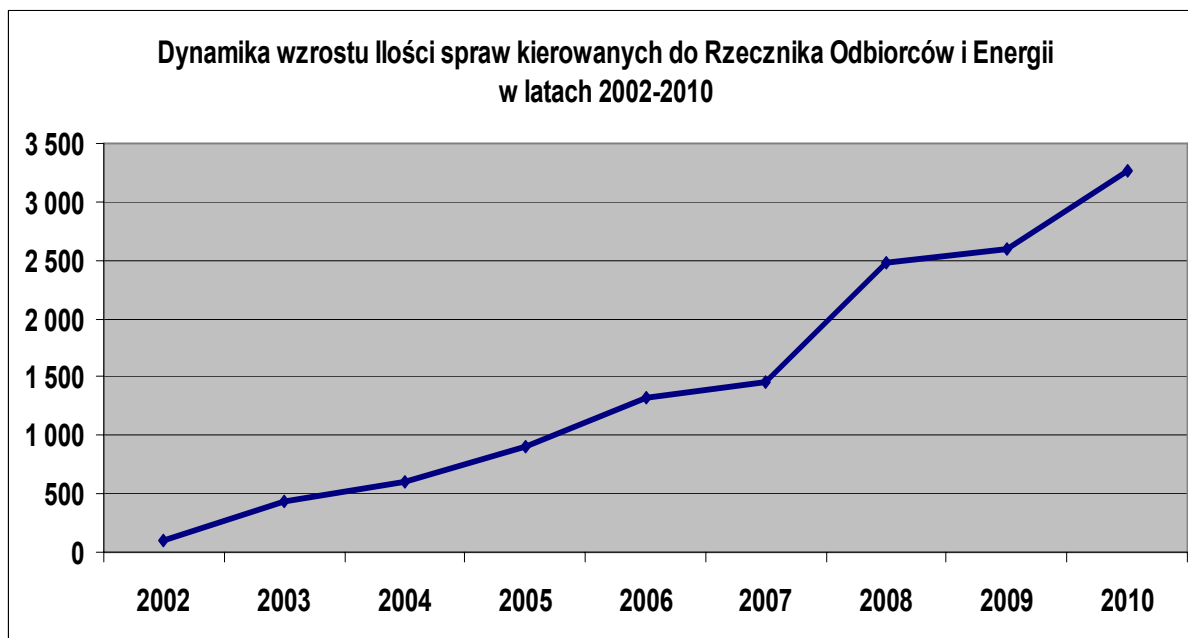
Źródło: opracowanie własne UOKiK

Wykres 10. Ilość spraw kierowanych do Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii w latach 2002-2010

Źródło: opracowanie własne UOKiK

Wykres 11. Dynamika wzrostu ilości spraw kierowanych do Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii w latach 2002 - 2010

Źródło: opracowanie własne UOKiK

2. Rola Miejskich i Powiatowych Rzeczników Konsumentów

Pomocną instytucją w sprawach konsumenckich są miejscy i powiatowi rzecznicy konsumentów. Są oni lokalnymi doradcami mieszkańców gmin i powiatów. Zakres przedmiotowy działalności rzeczników nie jest ograniczony, a więc może zwrócić się do nich o pomoc w każdej indywidualnej sprawie konsumenckiej każdy mieszkaniec danej miejscowości. Do zakresu ich działalności wchodzi zatem także udzielanie pomocy konsumentom w sprawach z rynku energii elektrycznej. Zakres spraw, z którymi zwracają się konsumenci do miejskich rzeczników konsumentów jest podobny do tych, które trafiają do Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii. Istnieją między nimi natomiast dwie różnice. Miejscy rzecznicy konsumentów dysponują dość silnymi, przewidzianymi ustawowo możliwościami działania w interesie konsumentów, natomiast nie dysponują tak szeroką wiedzą i doświadczeniem w sprawach energetycznych jak Rzecznik Odbiorców Paliw i Energii. Z tego powodu bardziej złożone sprawy z tego zakresu trafiają do Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii lub rzecznicy konsumentów zasięgają u niego opinii. Jest to dodatkowy argument za tym, aby jego pozycja formalna uległa ugruntowaniu i wzmocnieniu w trybie ustawowym.

W wystąpieniach do miejskich rzeczników konsumentów konsumenci najczęściej zgłaszają następujące problemy :

- 1) nieczytelność i skomplikowanie zapisów na fakturach, brak ich zrozumienia i w związku z tym trudności w weryfikacji prawidłowości ustalenia należności wobec przedsiębiorcy energetycznego;
- 2) zbyt duża ilość przesyłanych faktur różnego rodzaju - prognoz, rozliczeń, korekt rozliczeń i korekt w odniesieniu do wcześniej dokonanych korekt - bez wystarczającego wyjaśnienia ich podstaw faktycznych i prawnych;
- 3) lakoniczność wyjaśnień udzielanych w reklamacjach albo ich zawitość;
- 4) niedokonywanie odczytów liczników przez długie okresy, podczas których rozliczenia dokonywane są na podstawie zaniżonych prognoz w stosunku do faktycznego zużycia, co skutkuje kumulacją w rozliczeniu opłat w jednym okresie rozliczeniowym;
- 5) dokonywanie korekt rozliczeń na niekorzyść klienta w razie stwierdzenia błędów w pomiarze lub odczycie licznika, wbrew przepisowi § 34 ust. 1 rozporządzenia

Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną¹²⁴;

6) kalkulowanie wysokości prognoz według niejasnych kryteriów, skutkujących ustaleniem wysokości prognoz rażąco odbiegających od zużycia energii we wcześniejszych okresach rozliczeniowych;

7) stwierdzanie nielegalnego poboru energii w oparciu o mało wiarygodne - w odczuciu konsumentów - protokoły kontroli dokonywanej przez pracowników przedsiębiorstwa energetycznego lub protokoły badania w wewnętrznym laboratorium przedsiębiorstwa, przy bezpodstawnym wykluczeniu innych, niż manipulacje w celu nielegalnego poboru energii, przyczyn wykrytych uszkodzeń lub wadliwości działania licznika;

8) budowanie przyłączy energetycznych z dużą zwłoką (czasami kilkunastomiesięczną), przy jednoczesnym stosowaniu w umowach o przyłączenie postanowień ograniczających możliwość dochodzenia naprawienia szkody będącej następstwem opóźnienia w wykonaniu przyłącza;

9) mała dostępność punktów, w których konsumenci mogliby bezpośrednio regulować płatności za dostawę i sprzedaż energii elektrycznej;

10) jakość obsługi w biurach obsługi klienta przedsiębiorców energetycznych;

11) przerwy w dostawach energii elektrycznej spowodowane zjawiskami atmosferycznymi i problemów z uzyskaniem z tego tytułu bonifikat od przedsiębiorców energetycznych;

12) wywieranie presji na odbiorcach energii, którzy kwestionują wysokość rachunków, poprzez grożenie wstrzymaniem dostaw energii;

13) umarzanie lub rozkładanie należności za dostawę energii elektrycznej na raty,

14) wstrzymanie dostaw energii elektrycznej (sporadycznie).

Przedstawiając wnioski płynące z rozpatrzonych w 2010 r. przez miejskich rzeczników konsumentów skarg na działania przedsiębiorstw energetycznych dostrzec można w dalszym ciągu dysproporcję pomiędzy faktyczną pozycją tych przedsiębiorstw a pozycją konsumentów. Rzecznicy wskazali na często iluzoryczną jedynie możliwość

¹²⁴ ¹²⁴ 123 Dz. U. Nr 128, poz. 895; zgodnie z powołanym § 34. 1. W przypadku stwierdzenia błędów w pomiarze lub odczycie wskazań układu pomiarowo-rozliczeniowego, które spowodowały zawyżenie należności za pobraną energię elektryczną, przedsiębiorstwo energetyczne dokonuje korekty uprzednio wystawionych faktur.

kwestionowania wysokości faktur za dostawę energii, spowodowaną faktem zapowiedzi (odbieranej jako groźba) wstrzymania dostaw energii w razie braku zapłaty. Konsument znajdując się w zdecydowanie gorszej z tego powodu pozycji negocjacyjnej zmuszony jest poszukiwać ochrony swoich praw na drodze sądowej, zaś przedsiębiorstwo energetyczne - żądające zapłaty pod groźbą wstrzymania sprzedaży energii - stosuje łatwiejszy sposób dochodzenia swoich racji. W praktyce następuje więc odwrócenie ciężaru dowodu w sprawie, gdyż to konsument, jako inicjujący proces cywilny, musi udowodnić zasadność swoich roszczeń¹²⁵. W połączeniu z innymi barierami w dostępie do sądu - nieznanymi przepisów, czy kosztami postępowania (na które składa się przede wszystkim opłata od pozwu oraz ew. wynagrodzenie profesjonalnych pełnomocników) - możliwość skutecznego dochodzenia swoich praw przez konsumentów w sporach z przedsiębiorcami energetycznymi jest istotnie ograniczona. Powoduje to bezradność części konsumentów i rezygnację z dochodzenia swoich praw na drodze sądowej.

Podnieść należy również, iż w opinii rzeczników najwięcej problemów zgłaszanych przez konsumentów wynika ze skomplikowania zapisów na fakturach, zbyt dużej ilości składników opłat, nieumiejętności wyjaśnienia przez przedsiębiorców w jaki sposób dokonywane są rozliczenia za dostarczoną energię, a w konsekwencji z jednej strony niezrozumienia tych mechanizmów przez konsumentów, z drugiej zaś praktycznej niemożności zweryfikowania przez nich wątpliwości np. co do wysokości rachunków. W ocenie rzeczników odpowiedzi udzielane na reklamacje (oraz na wystąpienia rzeczników) wątpliwości tych najczęściej nie wyjaśniały. Inną grupą spraw wymagających nowelizacji obowiązujących przepisów, zwłaszcza Prawa energetycznego, jest kwestia dot. nielegalnego poboru energii elektrycznej. Rzecznicy wskazywali na nadmierne uprzywilejowanie przedsiębiorców energetycznych również w tym zakresie i brak kompetencji do rozstrzygania sporów na tym tle zarówno przez Prezesa URE, jak i Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii.

Inne organizacje konsumenckie działające poza sferą publiczną nie odgrywają większej roli w sprawach konsumenckich z rynku energii elektrycznej.

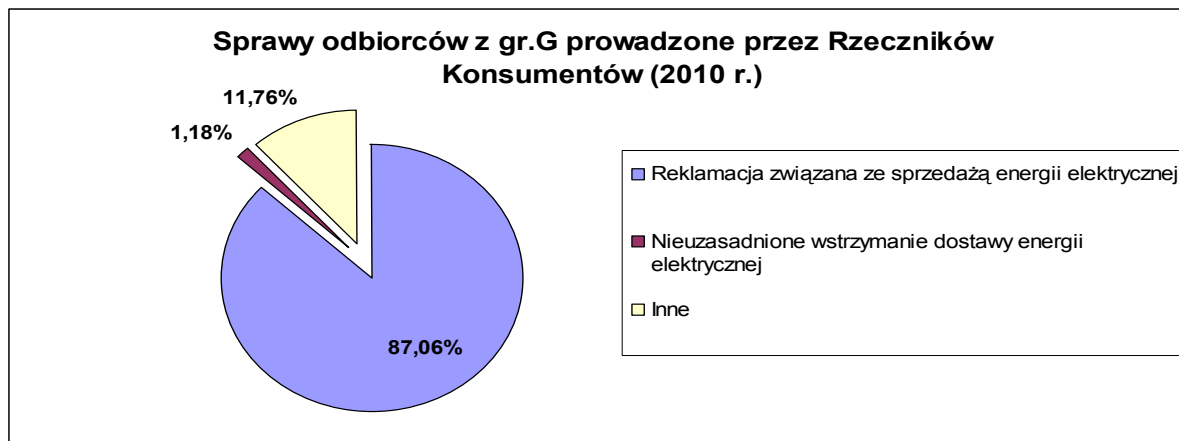
Szczegółowe dane interwencji miejskich rzeczników konsumentów największych miast w Polsce zawarte są poniżej w tabeli nr 16.

¹²⁵ Zgodnie z art. 6 Kodeksu cywilnego *Ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.*

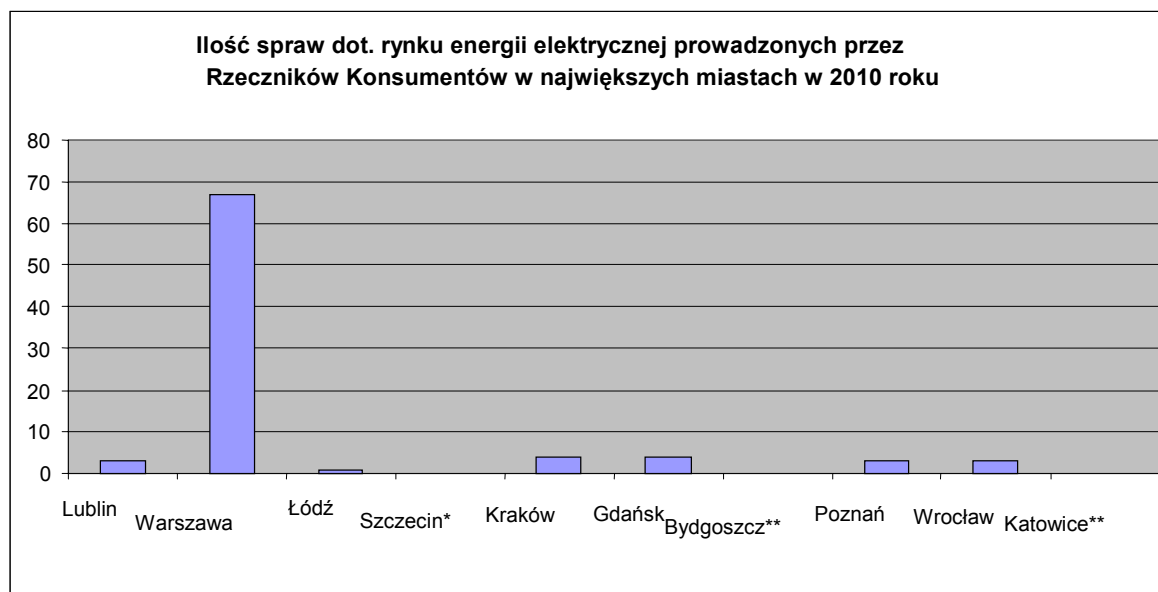
Tabela nr 16. Główne sprawy prowadzone przez Rzeczników Konsumentów w 2010 r.

Przedmiot sporu	Suma	Udział
Odmowa przyłączenia do sieci elektroenergetycznej	0	0,00%
Reklamacja związana ze sprzedażą energii elektrycznej	74	87,06%
Nieuzasadnione wstrzymanie dostawy energii elektrycznej	1	1,18%
Inne	10	11,76%
RAZEM	85	100,00%

Źródło: opracowanie własne UOKiK

Wykres 12. Struktura spraw odbiorców z gr. G prowadzonych przez Rzeczników Konsumentów w 2010 r.

Źródło: opracowanie własne UOKiK

Wykres 13. Ilość spraw dot. rynku energii elektrycznej prowadzonych przez Rzeczników Konsumentów w największych miastach w 2010 r.

Źródło: opracowanie własne UOKiK.

3. Działania Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w zakresie ochrony konsumentów na rynku energii elektrycznej

Interwencje Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na rynku energii elektrycznej w interesie konsumentów odbywają się w dwojaki sposób pod względem prawnym, w trybie prowadzenia postępowania właściwego kończącego się decyzją administracyjną, bądź w trybie postępowania wyjaśniającego, które najczęściej poprzedza postępowanie właściwe i ma ono na celu takie rozpoznanie wstępnego zarzutu, iż prawdopodobieństwo jego udowodnienia staje się na tyle realne, że zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania przeciwko konkretnemu przedsiębiorcy o naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ochronę interesów konsumentów na rynku energii elektrycznej organ antymonopolowy wykonuje poprzez zakazywanie stosowania praktyk ograniczających konkurencję przez przedsiębiorców energetycznych, przede wszystkim poprzez zakazywanie nadużywania pozycji dominującej, które mają charakter praktyk eksploatacyjnych i polegają na wykorzystywaniu słabszych ekonomicznie uczestników rynku, następnie poprzez przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji, zwłaszcza w sferze dystrybucji i obrotu energią, aby po uwolnieniu cen konkurencja pomiędzy dostawcami energii mogła rzeczywiście się rozwinąć oraz na drodze wydawania decyzji w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. W przypadku rynku energii elektrycznej naruszenia te wynikają przede wszystkim z umów zawieranych z konsumentami, tj. umów sprzedaży, umów o świadczenie usług przesyłu i dystrybucji, umów kompleksowych i umów przyłączeniowych. Nadużycia konsumenckie zawarte w tych umowach zostaną szczegółowo zanalizowane i przedstawione w ostatniej części raportu.

W celu lepszego zrozumienia działalności organu antymonopolowego na rynku energii elektrycznej, czy też oddziaływania na przemysł elektroenergetyczny należy nadmienić, iż zasady funkcjonowania tego rynku oraz obowiązki przedsiębiorstw w tym zakresie wynikają z postanowień Prawa energetycznego. Wiodącym regulatorem tego rynku jest zaś Prezes URE jako organ do spraw regulacji gospodarki paliwami i energii oraz promowania konkurencji. Natomiast organem odpowiedzialnym za koncepcję i realizację kompleksowej polityki energetycznej kraju jest Minister Gospodarki. Celem tej polityki zgodnie z ustawą Prawo energetyczne, jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju, wzrostu konkurencyjności gospodarki i jej efektywności

energetycznej, a także ochrony środowiska.¹²⁶ Interwencje Prezesa w sprawy energetyczne i konkurencję mają więc miejsce tam, gdzie Prawo energetyczne nie obejmuje danego rodzaju spraw. Taką dziedziną szczególnie ważną dla konkurencji i interesów konsumentów jest kontrola koncentracji przedsiębiorstw w przemyśle elektroenergetycznym, który z natury rzeczy należy, co zostało szczegółowo wykazane w części pierwszej, do gałęzi o najwyższej koncentracji. Natomiast skutkiem obowiązywania Prawa energetycznego jest to, iż w relacji do okresu sprzed jego wprowadzenia, znacząco spadła liczba praktyk monopolistycznych w sektorze przedsiębiorstw energetycznych.

W związku z równoległym funkcjonowaniem dwóch systemów prawnych, tj. prawa antymonopolowego i prawa energetycznego oraz dwóch organów, których zadaniem jest egzekwowanie od przedsiębiorstw przestrzegania tego prawa na tym samym rynku, chociaż w innym zakresie przedmiotowym, pojawiło się ważne zagadnienie natury procesowej, dotyczące kwestii rozdziału kompetencji pomiędzy Prezesem URE a Prezesem UOKiK. Rozstrzygnięcie tej kwestii znajdujemy w wyroku Sądu Najwyższego.

W orzeczeniu z 25 maja 2004 r.¹²⁷ Sąd Najwyższy stwierdził, iż odbiorca nie ma prawa do decydowania w konkretnej sytuacji faktycznej o wyborze drogi ochrony prawnej. Zdaniem Sądu kompetencje decyzyjne Prezesa UOKiK i Prezesa URE, a w konsekwencji także zakres i przedmiot prowadzonych przez nich postępowań, zostały wyraźnie prawnie rozgraniczone, choć są one względem siebie komplementarne. Sąd Najwyższy przyjął, że Prezes UOKiK jest w zakresie spraw z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów organem, któremu przysługuje kompetencja ogólna. Organ ten może zatem działać, o ile wyraźne przepisy ustawowe nie zastrzegły określonych kompetencji na rzecz organu regulacyjnego – w tym wypadku Prezesa URE. Tylko w zakresie nieuregulowanym szczegółowymi przepisami prawa energetycznego, odbiorca energii elektrycznej może korzystać ze środków ochrony prawnej określonych w przepisach ustawy o *ochronie konkurencji i konsumentów*.¹²⁸ Z powyższego orzeczenia wynika, iż Prezes UOKiK nie posiada kompetencji do rozstrzygania sporów w zakresie określonym art. 8¹²⁹ Prawa energetycznego, gdyż sprawy te zastrzeżone zostały wprost do wyłącznej

¹²⁶ Art. 13 ustawy Prawo energetyczne.

¹²⁷ sygn. akt III SK 48/04.

¹²⁸ „Prezes URE czy Prezes UOKiK?” Autorzy: dr Jerzy Baehr -, Aleksander Stawicki - radca prawny, („Wokół Energetyki” - kwiecień 2006).

¹²⁹ Art. 8. 1. W sprawach spornych dotyczących odmowy zawarcia umowy o przyłączenie do sieci, umowy sprzedaży, umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji paliw lub energii, umowy o świadczenie usług transportu gazu ziemnego, umowy o świadczenie usługi magazynowania paliw gazowych, umowy, o której mowa w art. 4c ust. 3, umowy o świadczenie usługi skraplania gazu ziemnego oraz umowy kompleksowej, a także w przypadku nieuzasadnionego wstrzymania dostarczania paliw gazowych lub energii albo odmowy

kompetencji Prezesa URE. W pozostałych sprawach, nie mieszczących się literalnie w zakresie przedmiotowym art. 8 Prawa energetycznego, Prezes UOKiK posiada możliwość prawnej ingerencji.¹³⁰

Poniżej przedstawione zostaną najważniejsze sprawy antymonopolowe, koncentracyjne i konsumenckie z rynku energii elektrycznej, którymi organ antymonopolowy zajmował się w latach 2009 -2010.

A. Ochrona konkurencji i interesów konsumentów w zakresie stosowania prawa antymonopolowego

Na gruncie prawa antymonopolowego w tym okresie Prezes Urzędu wydał 5 decyzji, antymonopolowych. Wszystkie dotyczyły nadużywania pozycji dominującej. Oto ich krótka charakterystyka:

1) W decyzji nr RŁO 5/2009 z 20 marca 2009 r. Prezes uznał za ograniczającą konkurencję prowadzoną przez PGE Zakłady Energetyczne Okręgu Radomsko - Kieleckiego Dystrybucja Sp. z o.o. praktykę, polegającą na narzucaniu podmiotom zaliczonym do IV grupy przyłączeniowej (podmioty, których urządzenia, instalacje i sieci są przyłączane bezpośrednio do sieci o napięciu znamionowym nie wyższym niż 1 kV oraz mocy przyłączeniowej nie większej niż 40 kW i prądzie znamionowym zabezpieczenia przedlicznikowego nie większym niż 63 A) i V grupy przyłączeniowej (podmioty, których urządzenia, instalacje i sieci są przyłączane do sieci poprzez tymczasowe przyłącze, na okres nie dłuższy niż rok), uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów o przyłączenie do sieci. Polegały one na obciążaniu podmiotów, które wystąpiły o zmianę warunków przyłączenia w zakresie typu przyłącza, opłatami dodatkowymi, wbrew obowiązującej taryfie dla energii elektrycznej. W decyzji nakazano zaniechanie stosowania stwierdzonej praktyki. Na przedsiębiorcę nałożono karę pieniężną. Decyzja jest prawomocna;

2) W decyzji nr RKR 32/2009 z 31 grudnia 2009 r. Prezes m.in. uznał za ograniczające konkurencję stosowane przez Enion SA z siedzibą w Krakowie praktyki,

dostępu do internetowej platformy handlowej rozstrzyga Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, na wniosek strony.

¹³⁰ Np. w wyroku z 12 września 2003 r. sygn. akt I CKN 504/01 SN stwierdził, iż W trybie art. 8 Prawa energetycznego nie można dochodzić nakazania zmiany umowy, nawet wtedy, kiedy odbiorcy energii elektrycznej zostały narzucone uciążliwe warunki umowy wskutek stosowania praktyki monopolistycznej. Właściwym i jedynie uprawnionym organem do rozpoznania tego rodzaju zarzutu jest prezes UOKiK.

polegające na narzucaniu w umowach o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej oraz Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Rozdzielczej:

- warunków uniemożliwiających - poprzez wprowadzenie obowiązku stworzenia, przez przedsiębiorstwa obrotu energią elektryczną, oddzielnych jednostek graficznych dla każdego z odbiorców końcowych - wspólne rozliczanie odchyłeń od pozycji kontraktowej tych odbiorców, którzy kupują energię elektryczną od jednego sprzedawcy, przy jednoczesnym korzystaniu z takiego prawa w relacjach z operatorem systemu przesyłowego,

- warunków nakładających wyłącznie na przedsiębiorstwa obrotu energią elektryczną obowiązek ustanowienia zabezpieczeń finansowych z tytułu uczestnictwa w rynku bilansującym, niezależnie od ryzyka występującego po obu stronach kontraktu.

W wyniku stosowania powyższych praktyk ograniczających konkurencję dochodziło do narzucania przez przedsiębiorstwo dystrybucyjne przedsiębiorstwom obrotu energią elektryczną nieuczciwych warunków dystrybucji energii elektrycznej. Organ antymonopolowy stwierdził także, że przedsiębiorstwo dystrybucyjne przeciwdziałało ukształtowaniu się warunków niezbędnych do rozwoju konkurencji na krajowym rynku obrotu energią elektryczną na rzecz podmiotów uprawnionych do korzystania z prawa wyboru sprzedawcy na zasadach TPA. W decyzji stwierdzono zaniechanie stosowania tych praktyk. W związku ze stosowaniem określonych wyżej praktyk ograniczających konkurencję Prezes UOKiK nałożył na przedsiębiorstwo dystrybucyjne karę pieniężną. Decyzja nie jest prawomocna, przedsiębiorstwo energetyczne złożyło od niej odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów;

3) W decyzji nr RWR 2/2010 z 22 lutego 2010 r. Prezes UOKiK uznał za niedozwoloną praktykę polegającą na nadużywaniu przez przedsiębiorstwo energetyczne EnergiaPro SA z siedzibą we Wrocławiu pozycji dominującej na rynku przyłączania podmiotów do sieci elektroenergetycznej, polegającą na wymuszaniu na odbiorcach energii uciążliwych warunków umów poprzez obciążanie ich kosztami sporządzenia aktu notarialnego na rzecz ustanowienia służebności pasa gruntu wzdłuż przebiegu sieci elektroenergetycznej i stwierdził zaniechanie jej stosowania 22 września 2009 r. Zdaniem organu antymonopolowego, obciążanie podmiotów przyłączanych, innymi - poza opłatą przyłączeniową - opłatami, w tym m.in. kosztami sporządzenia aktów notarialnych dotyczących ustanowienia służebności pasa gruntu wzdłuż przebiegu sieci elektroenergetycznej, jest niezasadne i nie powinno mieć miejsca. W trakcie postępowania ustalono, iż średni koszt jednego ww. aktu notarialnego poniesiony przez podmiot przyłączany wyniósł ponad 520 zł. Według organu antymonopolowego,

powyższa kwota stanowiła uciążliwe, dodatkowe obciążenie budżetu podmiotów przyłączanych, które zamierzały się przyłączyć do sieci elektroenergetycznej spółki. Należy zaznaczyć, iż przedmiotowa służebność na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego ustanawiana była bezterminowo i nieodpłatnie, a więc podmiot przyłączany nie odnosił żadnych korzyści z jej ustanowienia. Natomiast przedsiębiorstwo nie ponosząc dodatkowych kosztów uzyskiwało prawo do korzystania z nieruchomości w zakresie zgodnym z przeznaczeniem urządzeń przesyłowych, m.in. w celu ich konserwacji i naprawy. Stwierdzona praktyka miała charakter czasowy. Przedsiębiorstwo energetyczne wycofało się z stosowania tego rodzaju praktyk. Za nadużywanie pozycji dominującej Prezes UOKiK nałożył na nią karę pieniężną. Decyzja jest prawomocna;

4) W decyzji nr RKT-17/2010 z dnia 19.07.2011 r. Prezes UOKiK uznał za ograniczającą konkurencję praktykę EnergiaPro S.A. na terenie Gminy Opole, poprzez narzucanie uciążliwych warunków umów w sprawie wykonywania eksploatacji i konserwacji opraw oświetlenia ulicznego, przynoszących EnergiaPro S.A. nieuzasadnione korzyści, w efekcie nakładania na Gminę obowiązku ponoszenia kosztów usuwania niesprawności instalacji oświetlenia ulicznego niezwiązanych z awariami punktów świetlnych. Jednocześnie Prezes nakazał zaniechanie jej stosowania. Zdaniem Prezesa UOKiK nie budzi wątpliwości fakt, iż na gminie spoczywa obowiązek finansowania oświetlenia ulic, placów i dróg publicznych, który powinien być realizowany poprzez finansowanie kosztów energii elektrycznej pobranej przez punkty świetlne oraz koszty ich budowy i utrzymania. Tymczasem na Gminę w umowie został nałożony dodatkowo obowiązek finansowania usuwania awarii w całej instalacji oświetleniowej zalicznikowej, podczas gdy zgodnie z przepisami jest ona zobowiązana do finansowania wyłącznie usuwania awarii punktów świetlnych. EnergiaPro S.A. nie powinna zatem uzależniać usuwania niesprawności sieci oświetleniowej od dodatkowych zleceń Gminy. Prezes Urzędu uznał, iż nakładanie na Gminę w umowie dotyczącej wykonywania, eksploatacji i konserwacji opraw oświetlenia, obowiązku ponoszenia kosztów usuwania niesprawności instalacji oświetlenia ulicznego, niezwiązanych z awariami punktów świetlnych stanowi dla niej uciążliwy warunek umowy. Przedmiotowy warunek umowy można również wiązać z nieuzasadnionymi korzyściami po stronie EnergiaPro S.A. wynikającymi z obciążenia Gminy kosztami utrzymania instalacji oświetleniowej nie związanymi z budową i utrzymaniem punktów świetlnych. Decyzja jest nieprawomocna. Spółka EnergiaPro wniosła odwołanie do SOKiK;

5) W decyzji nr RPZ -17/2010 z dnia 4.08.2010 r. Prezes UOKiK stwierdził, iż Enea Operator Sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie narzucała swoim kontrahentom uciążliwe warunki umów o przyłączenie do sieci. W umowach podpisywanych ze spółką określana jest m.in. moc przyłączeniowa i moc umowna. Pierwsza z nich to moc planowana do pobierania lub wprowadzenia do sieci, służąca do zaprojektowania przyłącza. Określenie jej wielkości wpływa na koszty przyłączenia, jakie ponosi przyszły odbiorca energii elektrycznej. Natomiast moc umowna - to moc pobierana lub wprowadzana do sieci. Postępowanie przeciwko Enei Operator zostało wszczęte w październiku 2009 roku, po informacjach uzyskanych od Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki. W jego trakcie ustalono, że Spółka narzucała swoim kontrahentom uciążliwe warunki umów, przynoszące jej nieuzasadnione korzyści. Organ antymonopolowy zakwestionował postanowienie w umowie o przyłączenie do sieci, zgodnie z którym w przypadku zamówienia w umowie dystrybucji mocy umownej mniejszej niż przyłączeniowa, ta niższa wartość automatycznie stawała się mocą przyłączeniową, mimo że opłata za przyłączenie do sieci została pobrana od większej mocy. Oznaczało to również, że podmiot który zapłacił już raz za określoną wielkość mocy przyłączeniowej i chciał ją uzyskać w przyszłości, musiał ponownie ponieść opłatę - za zwiększenie mocy przyłączeniowej do wielkości pierwotnej. Decyzja jest nieprawomocna. Spółka ENEA wniosła odwołanie do SOKiK.

Aktualnie w Urzędzie Ochrony Konkurencji i Konsumentów **prowadzonych jest 5** kolejnych postępowań antymonopolowych przeciwko przedsiębiorstwom energetycznym działającym w sferze obrotu i dystrybucji:

1) Postępowanie antymonopolowe wszczęte w 2006 r. w związku z podejrzeniem nadużywania przez RWE Polska S.A. z siedzibą w Warszawie pozycji dominującej poprzez:

- przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania i rozwoju konkurencji poprzez wyłączenie możliwości tworzenia przez przedsiębiorców obrotu energią elektryczną innych niż sprzedawca zasiedziały, zbiorczych grafików dla odbiorców korzystających z zasady TPA,

- wprowadzenie uciążliwego obowiązku tworzenia i przedstawiania przez przedsiębiorstwa obrotu energią elektryczną inne niż sprzedawca zasiedziały, oddzielnych jednostek graficznych dla każdego z odbiorców końcowych korzystających z zasady TPA, przy jednoczesnym zbiorczym rozliczaniu sprzedawcy zasiedziałego w relacjach z operatorem systemu przesyłowego, umożliwiające osiągnięcie przez sprzedawcę zasiedziałego nieuzasadnionych korzyści;

2) Postępowanie antymonopolowe, w związku z podejrzeniem naruszenia przez PGE Zakłady Energetyczne Okręgu Radomsko-Kieleckiego Dystrybucja Sp. z o.o. z siedzibą w Skarżysku-Kamiennej (w dniu 31 stycznia 2011 zmieniono na: PGE Dystrybucja S.A. z siedzibą w Lublinie, w zakresie działalności PGE Dystrybucja S.A. Oddziału Skarżysko-Kamienna) zakazu określonego w art. 9 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegającego na nadużywaniu przez tego przedsiębiorcę pozycji dominującej na regionalnym rynku dystrybucji energii elektrycznej na obszarze województwa świętokrzyskiego oraz części województw mazowieckiego i małopolskiego, poprzez narzucanie w umowach o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej w układzie zasilania trójfazowym minimalnej wartości mocy przyłączeniowej 6 kW, pomimo istnienia warunków technicznych i prawnych dla przyłączeń o mocach niższych, co może stanowić przejaw narzucania przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów przynoszących mu nieuzasadnione korzyści;

3) Postępowanie antymonopolowe, w związku z podejrzeniem nadużywania przez Energa Operator S.A. z siedzibą w Gdańsku pozycji dominującej na lokalnym rynku infrastruktury oświetleniowej, służącej do oświetlania ulic, placów i dróg publicznych znajdujących się na terenie Gminy Bytów, poprzez ograniczanie Gminie Bytów swobodnego wyboru sprzedawcy energii elektrycznej dostarczanej do urządzeń oświetleniowych będących własnością Energa Operator S.A. wykorzystywanych na potrzeby oświetlania miejsc publicznych;

4) Postępowanie antymonopolowe, w związku z podejrzeniem nadużywania przez ENEA Operator Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu pozycji dominującej, polegającego na utrudnianiu odbiorcom prawa korzystania z wyboru sprzedawcy energii elektrycznej, poprzez obciążanie w umowach dystrybucji energii elektrycznej (zawieranych w związku z zamiarem skorzystania z prawa wyboru sprzedawcy) odbiorców zasilanych liniami kablowymi lub napowietrznymi, niebędącymi własnością Enea Operator, dodatkowymi lub zwiększonymi kosztami z tytułu poniesionych strat sieciowych na tych liniach w sytuacji, gdy dotychczasowa umowa nie przewidywała takiego obciążenia lub przewidywała je w mniejszym rozmiarze, a jednocześnie nie wystąpiły techniczne zmiany warunków dostarczania energii elektrycznej, które uzasadniałyby zmianę w powyższym zakresie;

5) Postępowanie antymonopolowe, w związku z podejrzeniem nadużywania przez Enea SA z siedzibą w Poznaniu pozycji dominującej na regionalnym rynku świadczenia usług konserwacji oświetlenia dróg i miejsc publicznych obejmującym teren zachodniej i północno-zachodniej części Polski (tj. województwa lub ich części: wielkopolskiego,

lubuskiego, zachodniopomorskiego, kujawsko-pomorskiego) polegającego na narzucanie uciążliwych warunków przynoszących nieuzasadnione korzyści w umowach na wykonanie usług konserwacji oświetlenia dróg i miejsc publicznych na urządzeniach stanowiących własność Enea S.A. poprzez nakładanie obowiązku ponoszenia kosztów prac niezwiązanych z budową i utrzymaniem punktów świetlnych.

B. Kontrola koncentracji przedsiębiorstw

Jak już wskazano w pierwszej części raportu obecna struktura sektora elektroenergetycznego w Polsce jest efektem przeprowadzonych w ostatnich latach procesów konsolidacyjnych, m.in. w latach 2006-2007, które stanowiły realizację założeń „Programu dla elektroenergetyki” przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 28 marca 2006 r. W ramach tych procesów utworzone zostały cztery pionowo zintegrowane grupy energetyczne zajmujące się wytwarzaniem, dystrybucją oraz obrotem energią elektryczną, a przesył został zintegrowany w obrębie jednego przedsiębiorstwa, tj. PSE Operator S.A. Powstały wtedy następujące grupy energetyczne: PGE S.A., Energa S.A., Tauron Polska Energia S.A i Enea S.A. Konsolidacja pionowa to łączenie producentów energii z jej dystrybutorami. Taką strukturę ma większość firm energetycznych w UE. Proces tworzenia ww. czterech grup energetycznych podlegał kontroli Prezesa UOKiK, który analizował planowane koncentracje i ich wpływ na konkurencję.

Należy wskazać, iż jedynie w przypadku koncentracji w ramach tworzenia grupy energetycznej przez Energa S.A. organ antymonopolowy wyraził na nią bezwarunkową zgodę. W przypadku trzech pozostałych koncentracji Prezes UOKiK doszedł do innych wniosków. Dotyczyło to przejęcia kontroli przez :

- Polskie Sieci Energetyczne S.A. z siedzibą w Warszawie nad dwiema elektrowniami i ośmioma zakładami energetycznymi (utworzenie grupy PGE);
- Energetykę Południe S.A. z siedzibą w Katowicach nad Enion S.A. (Kraków), EnergiaPro Koncern Energetyczny S.A. (Wrocław), Elektrownią Stalowa Wola S.A. (Stalowa Wola) oraz Południowym Koncernem Energetycznym S.A. (Katowice),
- Enea S.A. z siedzibą w Poznaniu nad Elektrownią Kozienice S.A. (Świerże Górne),

w których to przypadkach zgody na koncentracje zostały wydane na podstawie przepisów art. 20 ust 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i

konsumentów¹³¹ lub art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, który jest artykułem analogicznym do art. 20 ust 2 ww. ustawy z dnia 16 lutego 2007 r.

Należy zaznaczyć, iż konsolidacja pionowa jest mniej niebezpieczna dla konkurencji niż konsolidacja pozioma (tj. pomiędzy konkurentami działającymi na tym samym szczeblu obrotu). Niemniej jednak, powiązania pionowe pomiędzy wytwórcami energii elektrycznej, przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w zakresie obrotu hurtowego, a spółkami dystrybucyjnymi niosą zagrożenia w szczególności w stosunku do producentów energii elektrycznej nie objętych konsolidacją pionową (wytwórcy ci mogą mieć problemy ze sprzedażą energii elektrycznej), spółek dystrybucyjnych nieobjętych konsolidacją pionową (dystrybutorzy ci mogą mieć problemy z zakupem energii elektrycznej lub zakupem na niedyskryminujących zasadach) oraz przedsiębiorców działających na rynku obrotu (skonsolidowane grupy mogą starać się wyeliminować tych pośredników w handlu energią). Konsolidacje takie redukują konieczność handlu na rynku hurtowym i prowadzą w efekcie do małej płynności na tym rynku. Zapewnienie płynności na rynku, gwarantującej odpowiednią ilość energii elektrycznej w obrocie, jest natomiast warunkiem koniecznym do zaistnienia konkurencji na tym rynku.

W latach 2009 - 2010 Prezes UOKiK w dziewięciu przypadkach wydał decyzję wyrażającą zgodę na dokonanie koncentracji z udziałem przedsiębiorstw energetycznych działających w obszarze rynku energii elektrycznej. Natomiast w decyzji nr DKK-1/2011 z dnia 13 stycznia 2011 r. organ antymonopolowy zakazał przejęcia przez PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. z siedzibą w Warszawie kontroli nad Energa S.A. z siedzibą w Gdańsku. Poniżej przedstawiono i krótko scharakteryzowano najważniejsze z nich.

Jak już wspomniano powyżej w decyzji nr DKK-1/2011 z dnia 13 stycznia 2011 r. organ antymonopolowy wydał zakaz przejęcia przez spółkę PGE kontroli nad Energa S.A. Rynkami, na które koncentracja wywierała wpływ układzie horyzontalnym (poziomym) oraz wertykalnym (pionowym) były m.in.:

- krajowy rynek wytwarzania i wprowadzania do obrotu energii elektrycznej;
- krajowy rynek obrotu hurtowego energią elektryczną;

¹³¹ Zgodnie z art. 20 ust. 2 Prezes UOKiK wydaje zgodę na dokonanie koncentracji, w wyniku której konkurencja na rynku zostanie istotnie ograniczona, w szczególności przez powstanie lub umocnienie pozycji dominującej na rynku, w przypadku gdy odstąpienie od zakazu koncentracji jest uzasadnione, a w szczególności: gdy przyczyni się ona do rozwoju ekonomicznego lub postępu technicznego lub może ona wywrzeć pozytywny wpływ na gospodarkę narodową.

- krajowy rynek sprzedaży detalicznej energii elektrycznej.

Organ antymonopolowy nie wyraził zgody na przedmiotową koncentrację, ponieważ w jej wyniku zniknąłby z rynku jeden z największych konkurentów PGE na rynku sprzedaży detalicznej energii elektrycznej. Przejęcie przez PGE kontroli nad Energa negatywnie wpłynęłoby na strukturę tego rynku i w istotnym stopniu ograniczyło odbiorcom energii elektrycznej, w tym konsumentom, możliwość wyboru dostawcy energii elektrycznej. W efekcie skutek tej koncentracji mógłby być jeszcze bardziej niekorzystny dla kształtowania się wskaźnika zmiany sprzedawcy, bowiem ograniczona zostałaby propozycja ofertowa.

Decyzja nr DKK-147/2010 z dnia 27 grudnia 2010 r. wyrażała zgodę na przejęcie przez Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o. we Wrocławiu kontroli nad Elektrociepłownią Zabrze S.A. w Zabrzu oraz Zespołem Elektrociepłowni Bytom S.A. w Bytomiu. Koncentracja ta miała charakter konsolidacji horyzontalnej (poziomej) ponieważ wszyscy ww. uczestnicy koncentracji wspólnie prowadzą działalność m.in. na rynkach wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej.

W decyzji nr DKK-135/2010 z dnia 10 grudnia 2010 r. wyrażono zgodę na utworzenie przez Energa Invest S.A. w Gdańsku i Electricity Supply Board International Investments B.V. w Amsterdamie (Holandia) wspólnego przedsiębiorcy - spółki specjalnego przeznaczenia, w celu realizacji projektu budowy i późniejszej eksploatacji elektrowni gazowej. W założeniu będzie to elektrownia zlokalizowana na północy Polski, której uruchomienie planowane jest na początek 2016 r.

Decyzja nr DKK-132/2010 z dnia 9 grudnia 2010 r. - wyrażała zgodę na przejęcie przez Kulczyk Holding S.A. w Warszawie kontroli nad Enea S.A. w Poznaniu. Analiza skutków koncentracji nie wykazała zagrożeń płynących z zamiaru przejęcia przez Kulczyk Holding kontroli nad spółką Enea. Prezes UOKiK uznając za zasadne wyrażenie zgody na dokonanie tej koncentracji wziął pod uwagę, iż w rozpatrywanej sprawie brak było rynków właściwych, na które koncentracja wywierałaby wpływ w układzie horyzontalnym (poziomym) i wertykalnym (pionowym). Występują wprawdzie rynki właściwe, na które koncentracja wywiera wpływ w układzie konglomeratowym, ale dotyczy to głównie rynków o charakterze lokalnym, na których działają niektóre spółki z obu grup kapitałowych uczestniczących w koncentracji. Silna pozycja tych przedsiębiorców na obszarze ich działania nie będzie miała istotnego wpływu na inne rynki, na których są obecne pozostałe spółki z Grupy Kulczyk i z Grupy Enea.

W decyzji nr DKK-123/2010 z dnia 26 listopada 2010 r. - organ antymonopolowy wydał zgodę na nabycie przez Giełdę Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie (GPW), Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie (KDPW) i WSEInfoEngine S.A. w Warszawie części mienia ELBIS Sp. z o.o. w Rogowcu (tj. zorganizowanej części przedsiębiorstwa w postaci Internetowej Platformy Obrotu Energią Elektryczną - „POEE”).

Deklarowaną przyczyną planowanej koncentracji był zamiar przystąpienia przez GPW do organizowania obrotu towarami giełdowymi (na bazie przejętej części przedsiębiorstwa ELBIS planowane było utworzenie rynku towarowego GPW, na którym organizowany będzie obrót energią elektryczną, prawami majątkowymi oraz uprawnieniami do emisji CO₂) oraz zamiar dokonywania rozliczeń obrotu towarami giełdowymi przez KDPW. Koncentracja ma doprowadzić do powstania podmiotu mogącego uzupełniać działalność jedynej, jak dotychczas, towarowej giełdy energii elektrycznej działającej w Polsce.

Kolejna decyzja nr DKK-122/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. zawierała zgodę na utworzenie przez Południowy Koncern Energetyczny S.A. w Katowicach i ZAK S.A. w Kędzierzynie-Koźlu wspólnego przedsiębiorcy pn. Ecocarbon Sp. z o.o. w Łaziskach Górnych.

Ecocarbon to spółka celowa tworzona w celu realizacji projektu budowy i późniejszej eksploatacji nowoczesnej, węglowej elektrowni poligeneracyjnej, umożliwiającej jednoczesną produkcję energii elektrycznej, ciepła i gazu syntezowego. Nowa elektrownia poligeneracyjna będzie budowana na terenie Kędzierzyna-Koźła, a jej uruchomienie planowane jest na 2015 r.

Natomiast w decyzji nr DKK-104/2010 z dnia 11 października 2010 r. została wydana zgodę na utworzenie przez PGNiG S.A. w Warszawie i Tauron Polska Energia S.A. w Katowicach wspólnego przedsiębiorcy pn. Elektrociepłownia Stalowa Wola S.A. w Stalowej Woli. Działalność wspólnego przedsiębiorcy ma polegać na budowie i późniejszej eksploatacji nowego bloku gazowo-parowego na terenie Stalowej Woli, wytwarzającego energię elektryczną i ciepłą w oparciu o paliwo gazowe.

W decyzji nr DKK-24/2009 z dnia 15 maja 2009 r. Prezes UOKiK wyraził zgodę na przejęcie przez Ukrenergy Holding AG w Zurychu (Szwajcaria) kontroli nad Zomar S.A. w Chetmie. Ukrenergy jest spółką holdingową, która za pośrednictwem spółek zależnych prowadzi działalność gospodarczą w zakresie handlu energią elektryczną w Europie Centralnej i Wschodniej. W Polsce ma jedną spółkę zależną - Ukrenergy Trade Sp. z o.o.

z siedzibą w Warszawie, której przedmiotem działalności jest handel hurtowy energią elektryczną. Zomar zajmuje się obrotem energią elektryczną, nabywaną od UKRINTERENERGO (kontroluje Ukrenergy) oraz PSE-ELECTRA S.A. z siedzibą w Warszawie. Rynkiem wspólnym jest krajowy hurtowy obrót energią elektryczną, w którym łączny udział uczestników wynosi poniżej 1 %.

Na podstawie analizy przedstawionych powyżej siedmiu koncentracji z lat 2009 - 2010 można zauważyć, iż większą część z nich (4) stanowiły konsolidacje w sferze wytwarzania energii elektrycznej, w szczególności związane z utworzeniem wspólnego przedsiębiorcy w celu budowy nowej elektrowni lub bloku energetycznego (3). Jedna koncentracja dotyczyła giełdowego rynku energii, jedna hurtowego obrotu energią elektryczną a jedna dotyczyła przejęcia spółki Enea przez przedsiębiorcę prowadzącego działalność na innych rynkach właściwych (tj. Grupę Kulczyk.) Wydana w styczniu 2011r. decyzja zakazująca koncentracji spółek PGE i Energa dotyczyła zarówno sfery wytwarzania energii elektrycznej, jak również jej obrotu hurtowego i sprzedaży detalicznej.

Rynek energii elektrycznej jest jak widzimy bardzo dynamicznym pod względem postępującej koncentracji i z pewnością można się na nim spodziewać dalszego łączenia przedsiębiorstw. **Z uwagi jednak na to, iż rynek ten jest już bardzo wysoko skoncentrowany dalsza koncentracja, zwłaszcza horyzontalna w sferze obrotu i sprzedaży może przeszkodzić trudnej budowie na nim zasad konkurencji.** Jej ocena musi więc być dokonywana szczególnie wnikliwie z punktu widzenia, czy dalsze ograniczenie konkurencji nie narusza jednocześnie tych interesów konsumentów, którym konkurencja ma służyć.

Szczegółowy wykaz wszystkich decyzji koncentracyjnych wydanych przez organ antymonopolowy w okresie od 1 stycznia 2009 do 28 lutego 2011 przedstawiono w załączniku nr 1.

C. Ochrona konsumentów w zakresie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

Działania Prezesa UOKiK podejmowane są również w stosunku do przedsiębiorstw z sektora energetycznego, w zakresie możliwości naruszenia zakazu stosowania praktyk

naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Oznacza to, że w przypadku gdy zaistnieje podejrzenie podejmowania przez przedsiębiorców tego rodzaju praktyk, określonych w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes UOKiK może wszcząć postępowanie w celu wyeliminowania ewentualnych nieprawidłowości w tym zakresie. W sprawach tych Prezes UOKiK wydaje decyzje administracyjne, gdzie może orzec o stosowaniu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w razie stwierdzenia:

- stosowania postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w [art. 479⁴⁵](#) k.p.c.;
- naruszenia obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji;
- stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych lub czynu nieuczciwej konkurencji.

W ostatnich dwóch latach w sektorze elektroenergetycznym Prezes UOKiK wydał dwie decyzje kończące postępowanie w ww. sprawach, oraz prowadzi aktualnie jedno postępowanie dotyczące omawianej problematyki:

1) Decyzja RKR 15/2009 z dnia 16 czerwca 2009 r. Powyższa decyzja zakończyła postępowanie w wyniku którego Prezes UOKiK stwierdził stosowanie przez Enion S. A. w Krakowie dwóch praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Pierwsze naruszenie polegało na obciążaniu odbiorców, niebędących właścicielami układów pomiarowo - rozliczeniowych, kosztami sprawdzenia prawidłowości działania tych układów w sytuacji, gdy układów tych nie poddano badaniom laboratoryjnym, co uznano za działanie bezprawne, tj. sprzeczne z § 43 ust. 3 *rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektromagnetycznego* (Dz. U. Nr 93, poz. 623, ze zm.), a tym samym stanowiące naruszenie przepisu art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Druga z praktyk polegała na stosowaniu przez Enion S.A. procedury sprawdzenia prawidłowości działania układu pomiarowo - rozliczeniowego za pomocą licznika wzorcowego, w ramach której za nieprawidłowo działający uznawany jest wyłącznie ten układ, dla którego licznik wzorcowy wskazał błąd odczytu o wartości co najmniej dwukrotnie przekraczającej normatywny limit błędu, właściwy dla sprawdzanego układu. Powyższe działanie uznano za stosowanie nieuczciwej praktyki rynkowej określonej w art. 5 ust. 3 pkt 3 i pkt 4 *ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o*

przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206, z późn. zm.), zgodnie z którym „za praktykę rynkową wprowadzającą w błąd uznaje się działanie wprowadzające w błąd, jeżeli powoduje lub może ono powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął” przy czym decyzję konsumenta dotyczącą umowy należy odnosić zarówno do sytuacji, w której konsument postanowi dokonać określonej czynności, jak i powstrzymuje się od jej dokonania i może ona odnosić się do tego czy, w jaki sposób i na jakich warunkach konsument dokona zakupu, zapłaci za produkt w całości lub części, zatrzyma produkt, rozporządzi nim lub wykona uprawnienia umowne związane z produktem. Przepis art. 5 ust. 3 ustawy wskazuje na przykładowe (zwrot: w szczególności) elementy, których może dotyczyć wprowadzenie w błąd. Wśród nich, w pkt 3 wskazano m.in. obowiązki przedsiębiorcy związane z produktem, w tym usługi serwisowe i procedury reklamacyjne, a w pkt 4 prawa konsumenta.

W omawianej decyzji Prezes UOKiK nakazał zaniechania stosowania obu opisanych wyżej praktyk i nałożył karę pieniężną o łącznej wartości ponad 8,5 mln złotych oraz zobowiązał przedsiębiorcę do opublikowania w dodatkach lokalnych do „Gazety Wyborczej oraz w „Metro” - wydawanych na terenie działania Enion S. A. - oświadczeń dotyczących stosowania i zaprzestania stosowania wyżej opisanych bezprawnych działań.

Decyzja nie jest prawomocna, ponieważ Enion S.A. złożył w ustawowym terminie odwołanie do SOKiK.

2) Decyzja RGD 07/2010 z dnia 21 maja 2010 r. Powyższa decyzja zakończyła postępowanie w wyniku którego Prezes UOKiK umorzył postępowanie prowadzone przeciwko przedsiębiorcy: Energa-Obrót S.A. z siedzibą w Gdańsku pod zarzutem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na naruszaniu przez Energa-Obrót S.A. obowiązku udzielenia konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji poprzez powiadamianie ich o zamiarze wypowiedzenia umowy - gdy odbiorca zwleka z zapłatą za pobraną energię elektryczną - listem zwykłym. Uzasadniając umorzenie postępowania w omawianym zakresie Prezes UOKiK stwierdził m.in., iż chociaż bezspornym jest, że Energa-Obrót S.A. wysyła konsumentom wezwania do zapłaty listem zwykłym, to jednak nie można było zarzucić Spółce, że uniemożliwia konsumentom ustalenie daty, od jakiej biegnie termin na dokonanie zaległej zapłaty. Tą datą będzie w każdym przypadku data skutecznego doręczenia wezwania, umożliwiającemu adresatowi zapoznanie się z jego treścią. Ponadto we wszystkich badanych przypadkach, wstrzymanie dostaw energii z powodu

nieuregulowania zaległych należności, następowało co najmniej miesiąc po upływie pierwotnego terminu płatności, po uprzednim skierowaniu do odbiorcy pisemnego wezwania i wyznaczeniu dodatkowego, dwutygodniowego terminu zapłaty. Powyższe działanie mogłoby być bezprawne dopiero wówczas, gdy wstrzymanie dostaw energii odbywałoby się bez uprzedniego upewnienia się przez Spółkę, że dodatkowy termin na uregulowanie należności wyznaczony konsumentowi skutecznie upłynął.

3) Postępowanie o sygn. RWA-61-4/09/PR. - w toku. Postępowanie jest powadzone przeciwko RWE Polska S.A. z siedzibą w Warszawie (sygn. RWA-61-4/09/PR), w związku z podejrzeniem stosowania przez RWE Polska S.A. z siedzibą w Warszawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na nieprzekazaniu odbiorcy energii elektrycznej na etapie przedumownym istotnych informacji o cechach usługi, tj. o warunkach dostawy energii elektrycznej, mogących mieć wpływ na podjęcie przez tego odbiorcę decyzji dotyczącej zawarcia umowy. Niniejsze postępowanie zostało wszczęte w związku ze skargą konsumencką, z której wynikało, że przyjęty przez RWE Polska S.A. tryb zawierania z konsumentami umów na dostarczanie energii elektrycznej powoduje, iż konsumenci przed zawarciem umowy nie mają możliwości zapoznania się z istotnymi cechami usługi świadczonej przez RWE Polska S.A., tzn. do jakiej grupy taryfowej zostaną przydzieleni, jaka będzie moc umowna oraz w jakim cyklu będzie odbywało się rozliczenie zużycia energii elektrycznej, a także nie mają wpływu na warunki umowne w powyższym zakresie, które jednostronnie określa przedsiębiorca już po podpisaniu umowy przez konsumenta.

Reasumując, w badanym okresie zarzuty postawione przedsiębiorcom działającym w sektorze energetycznym dotyczyły stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych (2 sprawy) oraz naruszenia obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (1 sprawa).

D. Postępowania wyjaśniające

W analizowanym okresie organ antymonopolowy prowadził również postępowania wyjaśniające, które dotyczyły przedsiębiorstw z sektora elektroenergetycznego. Prowadzone postępowania wyjaśniające dotyczyły m.in. kwestii:

- 1) korzystania przez odbiorców z zasady TPA;
- 2) świadczenia usług oświetlenia ulic, placów i dróg publicznych,

- 3) nakładania na gminę obowiązku ponoszenia kosztów konserwacji urządzeń oświetleniowych innych niż punkty świetlne;
- 4) podejrzenia stosowania praktyk ograniczających konkurencji polegających na bezpośrednim narzucaniu nieuczciwych (nadmiernie wygórowanych) cen za usługę konserwacji infrastruktury oświetleniowej;
- 5) przyłączenia indywidualnych odbiorców końcowych energii elektrycznej do sieci elektroenergetycznej;
- 6) naliczania pozataryfowych opłat mających stanowić pokrycie kosztów nabycia uprawnień do emisji CO₂;
- 7) wysokości cen za zmianę przez odbiorców mocy umownej;
- 8) zasad naliczania i pobierania opłat dla odbiorców energii elektrycznej;
- 9) ustalenia, czy brak zgody na przedłużenie obowiązywania umowy kompleksowej do czasu ostatecznego rozpatrzenia wniosku o zmianę sprzedawcy narusza przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;
- 10) ustalenia, czy prowadzenie różnorodnych działań powodujących utrudnienia i opóźnienia w przyłączaniu farm wiatrowych do przedsiębiorstwa energetycznego - może stanowić naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
- 11) stosowanych przez przedsiębiorcę energetycznego zasad rozliczeń z odbiorcami w wyniku realizacji wniosków odbiorców o przebudowę sieci elektroenergetycznej;
- 12) narzucania odbiorcom energii elektrycznej nieodpłatnego ustanowienia służebności przesyłu;
- 13) zmiany sposobu odpłatności za świadczone usługi dystrybucji energii elektrycznej z zasady sumarycznego zamawiania mocy na wszystkie przyłącza na zasadę odrębnego zamawiania mocy dla każdego miejsca dostarczenia;
- 14) ustalenie, czy tryb i sposób rozpatrywania reklamacji składanych przez odbiorców energii elektrycznej uszkodzowanych w związku z awariami sieci energetycznej narusza przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;
- 15) ustalenie, czy zasady sprzedaży stosowane przez podmioty działające na rynku wytwarzania i sprzedaży energii elektrycznej naruszają przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

16) ustalenie, czy działania podejmowane w zakresie organizacji telefonicznego systemu obsługi klientów nie naruszają interesów konsumentów i czy nie stanowią praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów;

17) ustalenie, czy wprowadzona zmiana cyklu rozliczeniowego dla odbiorców indywidualnych i związane z tym większe opłaty dla konsumentów narusza przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (sprawa w toku);

18) ustalenie, czy stosowane w obrocie z konsumentami zasady wstrzymywania dostaw energii elektrycznej w związku z zaleganiem przez odbiorców w płatnościach (procedury windykacyjne) naruszają przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (sprawa w toku).

Liczbowe zestawienie aktywności organu antymonopolowego na rynku energii elektrycznej przedstawia tabela nr 17.

Tabela nr 17. Interwencje organu antymonopolowego na rynku energii elektrycznej w okresie styczeń 2009 - luty 2011

	Zakończone w 2009 roku	Zakończone w 2010 roku	Zakończone do końca lutego 2011r. lub w toku*
Postępowania antymonopolowe - nadużywanie pozycji dominującej	2	3	5
Postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów	1	1	1
Postępowania w sprawach koncentracji	3	6	1

* dot. postępowań antymonopolowych

4. Aspekty ekologiczne na rynku energii elektrycznej

Zagadnienia związane z ochroną konsumentów na rynku energii elektrycznej obejmują również kwestie ekologiczne. Mają one bowiem bezpośredni wpływ na jakość życia oraz na wysokość wydatków na energię w budżecie domowym. Dotyczą one rozwoju pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, ochrony środowiska oraz zmniejszenia konsumpcji energii w gospodarstwach domowych.

Energetyka odnawialna odgrywa coraz większą rolę nie tylko dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju (poprzez stopniowe uniezależnianie się od paliw kopalnych oraz dywersyfikację źródeł pozyskania energii), ale również dla ochrony środowiska (podobnie jak rozwój wysokosprawnej kogeneracji, czyli wytwarzania energii elektrycznej równocześnie z innym produktem - ciepłem).

Prawo energetyczne zawiera instrumenty wymuszające zakup energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii, pod którym to pojęciem rozumie źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych¹³². Zwiększenie udziału tych źródeł w bilansie produkcji energii elektrycznej wymaga stosowania odpowiednich metod wsparcia, będących gwarancją ich systematycznego, zrównoważonego rozwoju. Obowiązujące metody wsparcia, zarówno odnawialnych źródeł energii, jak i kogeneracji, zostały w Polsce oparte na systemach kwotowych (obowiązkowego posiadania w portfolio zakupu odpowiednich ilości i rodzajów świadectw pochodzenia), zabezpieczonych w zakresie realizacji represją państwa w postaci bardzo wysokich kar pieniężnych.¹³³

Zasadniczym elementem omawianego zagadnienia jest art. 9a i n. Prawa energetycznego, na podstawie którego przedsiębiorstwa energetyczne, odbiorcy końcowi oraz towarowe domy maklerskie lub domy maklerskie, w zakresie określonym w odrębnych przepisach, są obowiązane uzyskać i przedstawić do umorzenia Prezesowi URE tzw. świadectwo pochodzenia dla energii elektrycznej wytworzonej w źródłach znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub uiścić tzw. opłatę zastępczą do 31 marca każdego roku za rok poprzedni. Świadectwo pochodzenia jest potwierdzeniem wytworzenia energii elektrycznej w odnawialnym źródle energii. Prezes URE wydaje ww. świadectwa pochodzenia, jak również świadectwa pochodzenia z kogeneracji dla energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii spełniającej jednocześnie warunki wysokosprawnej kogeneracji. Świadectwa wydaje Prezes URE na wniosek przedsiębiorstwa energetycznego zajmującego się wytwarzaniem energii elektrycznej w odnawialnych źródłach energii, złożony za pośrednictwem operatora systemu elektroenergetycznego, na którego obszarze działania znajduje się odnawialne źródło energii określone we wniosku. W zakresie przedsiębiorstw

¹³² art. 3 pkt 20 Prawa energetycznego

¹³³ Prawo energetyczne. Komentarz pod red. Mariusza Swory i Zdzisława Murasa, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010, s. 577.

energetycznych do wypełnienia opisanego wyżej obowiązku zobowiązane zostały przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej lub jej obrotem i sprzedające energię elektryczną odbiorcom końcowym.

Przedsiębiorstwa energetyczne na etapie przygotowania taryf kalkulują koszty związane z uzyskaniem i przedstawianiem do umorzenia świadectw pochodzenia lub też koszty uiszczenia opłaty zastępczej, dokonywanej na konto Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej¹³⁴.

Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii oraz w wysokosprawnej kogeneracji sprzyja ograniczeniu emisji do atmosfery szkodliwych substancji w postaci dwutlenku węgla jak również tlenków azotu, przyczyniając się tym samym bezpośrednio do ochrony środowiska, a pośrednio samych konsumentów. Znaczenie tego kierunku działań będzie niewątpliwie rosnąć. Wyrazem znaczenia produkcji energii z odnawialnych źródeł jest ujęcie tego zagadnienia w przyjętym przez Rząd dokumencie „Polityka energetyczna Polski do roku 2030”. Przyjęte w tym dokumencie rozwiązania stanowią kontynuację realizowanych poprzednio założeń¹³⁵, z położeniem większego nacisku na kwestie rozwoju odnawialnych źródeł energii i źródeł kogeneracyjnych. Jako jeden z celów polityki energetycznej określono rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) i rozwoju tej energetyki. Dokument wyznacza następujące cele: 15-proc. udział OZE w zużyciu energii finalnej w 2020 r. oraz 10-proc. udział biopaliw w rynku paliw transportowych w 2020 r. Polska będzie także dążyć do większego wykorzystania biopaliw II generacji. Ponadto prowadzone będą działania, które pomogą w rozwoju biogazowni rolniczych oraz farm wiatrowych na lądzie i morzu. Nowe jednostki OZE i umożliwiające ich przyłączenie sieci elektroenergetyczne, będą mogły uzyskać bezpośrednie wsparcie z funduszy europejskich oraz środków funduszy ochrony środowiska.

Poza rozwijaniem systemu OZE niektóre przedsiębiorstwa energetyczne uwzględniają w szerszym zakresie aspekt ekologiczny w swojej działalności. Rozdzielają się one na sprzedawców energii elektrycznej (SSD) oraz na operatorów sieci dystrybucyjnych (OSD). Należą do nich m.in. następujące działania :

¹³⁴ Podstawa : art. 21 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz. U. Nr 128, poz. 895 ze zm.).

¹³⁵ Chodzi o założenia przyjęte w „Polityce energetycznej Polski do 2025 r.”

Działania SSD:

1) Przeprowadzanie szeregu akcji edukacyjnych, w ramach których klienci (konsumenty) zostali wyposażeni w podstawowe porady odnośnie oszczędzania energii, a tym samym redukcji CO² (np. jeden z przedsiębiorców rozstał do klientów 1 mln ulotek), na stronach internetowych przedsiębiorstw zamieszczane są specjalne sekcje informacyjne „Oszczędzanie energii”, zawierające kalkulatory zużycia energii oraz informacje dotyczące racjonalizacji zużycia energii i ekologii;¹³⁶

2) Oferowanie klientom (konsumentom) wariantu zakupu energii „bardziej ekologicznej” niż oferta standardowa (procentowy udział energii z OZE jest wówczas wyższy, niż wynikający z obligatoryjnego zakupu), w zamian za zakup energii po wyższych cenach. Klient otrzymuje certyfikat zakupu energii ekologicznej;¹³⁷

3) Przygotowanie systemu do przekazywania klientom faktur w formie elektronicznej, co ograniczy liczbę faktur papierowych.¹³⁸

Działania OSD:

1) Plany w zakresie przyłączania odnawialnych źródeł energii (np. elektrownie wiatrowe, małe elektrownie wodne, elektrownie biogazowe), przebudowa linii napowietrznych średniego i niskiego napięcia w terenach leśnych z rozwiązania tradycyjnego (tzw. „gołego przewodu”) na niepełno izolowane lub izolowane, dzięki czemu znacznie poprawia się pewność pracy linii oraz zmniejsza się szerokość niezbędnej wycinki drzew w bezpośrednim sąsiedztwie linii. Ponadto sukcesywne przebudowywanie istniejących stanowisk transformatorów w stacjach WN/SN na rozwiązania szczelne. Taka technologia eliminuje zagrożenie wycieku oleju transformatorowego do gleby w przypadku awarii transformatora,¹³⁹

2) Projektowanie inwestycji zgodnie z wymogami prawa ochrony środowiska;¹⁴⁰

¹³⁶ Instrumenty stosowane przez Vattenfall Sales Poland Sp. z o.o.

¹³⁷ Instrument stosowany przez Energia-Obrót S.A.

¹³⁸ Instrument stosowany przez PGE Obrót S.A.

¹³⁹ Instrumenty stosowane przez Energia-Operator S.A. i PGE Dystrybucja SA.

¹⁴⁰ Chodzi o ustawę z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (j.t. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.).

3) Ograniczanie strat sieciowych poprzez skracanie obwodów i stosowanie większych przekroji przewodów;¹⁴¹

4) Kontrola poboru mocy. Operatorzy za przekroczenia pobranej mocy ponad moc umowną pobierają opłaty zgodnie z zapisami obowiązującymi w Taryfie. W grupach taryfowych, w których nie prowadzi się kontroli przekroczeń, pobór mocy ograniczony jest za pomocą zabezpieczenia podlicznikowego. Postępowanie takie skłania odbiorcę do bardziej przewidywalnego oraz racjonalnego użytkowania urządzeń elektrycznych;¹⁴²

5) Kontrola poboru mocy. Postępowanie takie powoduje zmniejszenie zużycia energii na pokrycie strat energii w sieci, powodowanych nadmierną generacją energii biernej;

6) Eliminacja azbestu poprzez zlecenie demontażu wyrobów azbestowych i oddanie do unieszkodliwienia powstałych odpadów oraz zastąpienie usuniętych wyrobów elementami niezawierającymi azbestu. Zakup i montaż mobilnych, składanych stanowisk ekologicznych (mis olejowych) dla transformatorów rezerwowych lub wycofanych na określony czas ze stanowisk statycznych. Montaż separatorów substancji ropopochodnych na eksploatowanych stanowiskach mycia pojazdów i placach mycia urządzeń energetycznych, z których ścieki i wody opadowe odprowadzane były do wód lub ziemi. Montaż systemów monitorowania napełnienia i sygnalizowania wycieków oleju (paliw) ze zbiorników magazynowych.¹⁴³

Oceniając powyższe działania należy stwierdzić, iż część przedsiębiorstw energetycznych, zarówno operatorów sieci dystrybucyjnej (OSD), jak i sprzedawców energii (SSD), ma na uwadze w zakresie swojej działalności aspekt ekologiczny, chociaż nie wszystkie potrafiły wskazać konkretne przykłady podejmowanych działań w tym zakresie. Niewątpliwie ten aspekt działalności przedsiębiorstw energetycznych będzie nabierał coraz większego znaczenia, o ile będzie wymuszony nie tylko prawem energetycznym, ale także nastawieniem odbiorców energii przy wyborze dostawcy energii dbającego bardziej o aspekty ekologiczne. Jest to też zadanie dla przedsiębiorstw energetycznych, które będą musiały w większym stopniu w swoich strategiach rynkowych i kontaktach z różnymi grupami interesariuszy uwzględniać zasady mieszczące się w koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR).

¹⁴¹ Instrument stosowany przez PGE Dystrybucja SA.

¹⁴² Instrument stosowany przez PGE Dystrybucja SA.

¹⁴³ Instrumenty stosowane przez EnergiaPro SA

Część IV. Naruszenia w umowach zawieranych z konsumentami

W tej części raportu przedstawiono analizę prawną umów - stosowanych w obrocie konsumenckim - dotyczących dostarczania energii elektrycznej (umowy: sprzedaży, o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji, kompleksowe) oraz umów przyłączeniowych¹⁴⁴. Każda z tych rodzajów umów - dostarczania oraz przyłączeniowa, ich elementy składowe i dotyczące ich uregulowania prawne zostały omówione w części II.1. niniejszego raportu. Omawiając umowy zawierane przez przedsiębiorstwa energetyczne z konsumentami zwrócono uwagę na specyfikę tych umów wynikającą z faktu, że na ich treść wpływają nie tylko postanowienia umowne, ale również przepisy k.c., ustawy Prawo energetyczne, rozporządzeń wykonawczych i taryf. Podniesiono też, że nawiązanie relacji prawnych, które wynikają ze wskazanych przepisów prawa odbywa się poprzez przystąpienie, czyli adhezję. Oznacza to, iż przedsiębiorstwa energetyczne przygotowują treść umowy (wzorzec umowy) przed jej zawarciem i tym samym konsument nie ma wpływu na jej treść. Oczywiście jest, że wskazane okoliczności powodują zagrożenia dla konsumentów, jako tej słabszej strony umowy i dlatego szczególnie ważny jest wymóg, aby wzorce umowne stosowane przez przedsiębiorstwa energetyczne zawierały postanowienia wyczerpujące i zrozumiałe oraz informujące konsumentów o ich prawach i obowiązkach wynikających bezpośrednio z treści umów.

Głównym celem przeprowadzonych badań było ustalenie rodzaju i zakresu nieprawidłowości co do treści (zawartości) wprowadzonych do obrotu prawnego wzorców umów, a następnie wykluczenie z obrotu prawnego niekorzystnych dla konsumentów postanowień. Intencją Prezesa UOKiK podczas tego typu czynności jest - oprócz eliminowania postanowień umownych naruszających interesy konsumentów - informowanie przedsiębiorców o ich ustawowych obowiązkach, które na nich spoczywają. Ponadto od przedsiębiorcy wymaga się aby wzorzec umowy był sformułowany w sposób jednoznaczny i zrozumiały dla przeciętnego konsumenta oraz aby obowiązki stron i zakres odpowiedzialności wynikający z zawartej umowy były zrównoważone.

W toku przeprowadzonej kontroli zebrano aktualnie stosowane w stosunkach z konsumentami wzorce umów największych przedsiębiorstw energetycznych:

OSD

1. Enea Operator Sp. z o.o., ul. Strzeszyńska 58, 60-479 Poznań,
2. Energa Operator SA, ul. Marynarki Polskiej 130, 80-557 Gdańsk ,

¹⁴⁴ Analiza umów została przeprowadzona według stanu prawnego na koniec kwietnia 2011 r.

3. EnergiaPro S.A., pl. Powstańców Śląskich 20, 53-314 Wrocław,
4. Enion Spółka Akcyjna, ul. Zawita 65 L, 30-390 Kraków,
5. PGE Dystrybucja S.A., ul. Garbarska 21, 20-340 Lublin,
6. RWE Stoen Operator Sp. z o.o., ul. Piękna 46, 00-676 Warszawa,
7. Vattenfall Distribution Poland S.A., ul. Portowa 14a, 44-100 Gliwice.

SSD

1. Enea S.A., ul. F.Nowowiejskiego 11, 60-967 Poznań,
2. Energa Obrót S.A., ul. Reja 29, 80-870 Gdańsk
3. PGE Obrót Spółka Akcyjna, ul. 8-go Marca 6, 35-959 Rzeszów,
4. RWE Polska S.A., ul. Wybrzeże Kościuszkowskie 41, 00-347 Warszawa,
5. Tauron Sprzedaż Sp. z o.o., ul. Łagiewnicka 60, 30-417 Kraków
6. Vattenfall Sales Poland Sp. z o.o., ul. Barlickiego 2, 44-100 Gliwice.

Obowiązujące wzorce umów w tym: umowy, ogólne warunki umów oraz regulaminy zbadano pod kątem ich zgodności z przepisami k.c. o niedozwolonych postanowieniach umownych¹⁴⁵ oraz ustawy Prawo energetyczne. Aby dane postanowienie zostało uznane za niedozwolone muszą być spełnione kumulatywnie następujące przesłanki:

- wzorzec umowy funkcjonuje w obrocie prawnym z udziałem konsumentów;
- postanowienie umowy nie było z nim uzgodnione indywidualnie;
- postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

W przedmiotowym raporcie poddano badaniu 44 wzorce umowne stosowane przez działających na rynku energii elektrycznej trzynastu ww. przedsiębiorców energetycznych.

Należy wyjaśnić, że przedstawiona w raporcie ocena abuzywności klauzul nie jest ostateczna. Wyłącznie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK), o czym powiedziano już wcześniej, ma kompetencję do uznania postanowienia za niedozwoloną klauzulę. Po uprawomocnieniu się wyroku SOKiK takie postanowienie wpisywane jest do rejestru postanowień niedozwolonych, prowadzonego przez Prezesa UOKiK¹⁴⁶. Od tego momentu jego stosowanie w obrocie z konsumentami jest zakazane.

W przypadku zaś podejrzenia stosowania przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na stosowaniu postanowień wzorców umów,

¹⁴⁵ art. 385¹, art. 385³

¹⁴⁶ rejestr postanowień niedozwolonych dostępny jest na stronie www.uokik.gov.pl

które zostały wpisane do rejestru (może także dotyczyć sytuacji, w których przedsiębiorca stosuje klauzule podobne do wpisanych do rejestru nawet jeśli wyrok SOKiK, na mocy którego dokonano wpisu, nie był wydany w stosunku do tego przedsiębiorcy), ocena praktyki dokonywana jest w decyzji Prezesa UOKiK, po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego. Od takiej decyzji przysługuje odwołanie do SOKiK.

W tej części raportu przedstawione są powtarzające się, pogrupowane tematycznie postanowienia umów dostarczania energii elektrycznej (sprzedaży, o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji, kompleksowych) oraz przyłączeniowych, których treść w ocenie Prezesa UOKiK budzi zastrzeżenia. Podano również przykłady niedozwolonych postanowień występujących w poszczególnych wzorcach umów, stosowanych przez wskazane przedsiębiorstwa energetyczne. Natomiast pełną listę zakwestionowanych postanowień wraz ze wskazaniem nazwy wzorca umowy i przedsiębiorstwa, który je stosuje zawiera tabela, stanowiąca załącznik nr 2 do niniejszego raportu.

1. Analiza umów dostarczania energii elektrycznej

1.1. Postanowienia umowne wyłączające lub ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego

Wyłączenie odpowiedzialności w związku z nadinterpretacją pojęcia siły wyższej

W analizowanych wzorcach umów dotyczących dostarczania energii elektrycznej występują postanowienia ograniczające lub nawet wyłączające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego z tytułu niezapowiedzianych zmian lub przerw w dostawie energii z przyczyn wynikających z wystąpienia siły wyższej, zakreślanej dowolnie i zbyt szeroko przez przedsiębiorstwa energetyczne.

Ustawodawca posługuje się pojęciem „siły wyższej” w wielu miejscach k.c., lecz nie wprowadza do ustawy jego legalnej definicji. Siła wyższa traktowana jest jako zdarzenie nagłe, nieprzewidywalne i niezależne od woli stron uniemożliwiające wykonanie umowy w całości lub części. Taki sposób zdefiniowania siły wyższej znajduje akceptację tak w doktrynie¹⁴⁷, jak i orzecznictwie¹⁴⁸. Stan określany w ten sposób powinien istnieć obiektywnie, a więc musi być widoczny i sprawdzalny dla obserwatora. Odnośnie oceny

¹⁴⁷ Np. G. Bieniek w: G. Bieniek, H. Ciepla, S. Dmowski, J. Gudowski, K. Kotakowski, M. Sychowicz, T. Wiśniewski, Cz. Żuławska, Komentarz do k.c. Księga trzecia Zobowiązania, Warszawa 1996, tom 1, s. 310.

¹⁴⁸ Np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 1953 r., sygn. akt. I C 60/53, OSN 1954, poz. 35, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1962 r., I CR 34/62, OSNCP 1963, poz. 262

stopnia wpływu tego zdarzenia na działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy, przeważa tzw. teoria obiektywna niedopuszczająca, aby miarodajna była wyłącznie ocena podmiotu powołującego się na siłę wyższą. Stosowanie tej teorii musi odbywać się z uwzględnieniem okoliczności ocenianych indywidualnie dla danego przypadku, zatem ocena powinna być dokonywana "z zewnątrz", ale przy uwzględnieniu konkretnej sytuacji ocenianego¹⁴⁹.

Jednak przedsiębiorstwa energetyczne w zakwestionowanych wzorcach umownych z góry przydają nazwanym przez siebie zjawiskom cechy właściwe sile wyższej, przy czym w ocenie Prezesa UOKiK w niektórych przypadkach czynią to w sposób nieuprawniony. Wymieniane są między innymi: „niekorzystne warunki atmosferyczne”, pożar, stan wojenny, stan wyjątkowy. Pośród zdarzeń będących siłą wyższą wymieniono również strajk, który jest instytucją regulowaną w odrębnych przepisach¹⁵⁰ i jako taki nie jest zdarzeniem nieprzewidywalnym, a tym samym nie może być uznany za siłę wyższą. Ponadto, jeżeli chodzi o wymieniane „niekorzystne zjawiska atmosferyczne”, należy mieć na uwadze, iż nie wszystkie mogą być uznane za siłę wyższą, a w szczególności te, których można się spodziewać choćby z tego powodu, że występują corocznie na terenie kraju (np. wymieniane w umowach ulewne deszcze, wichura, szadź). Przedsiębiorstwo energetyczne, formułując w taki sposób postanowienie wzorca umowy, uzyskuje uprawnienie do uznawania danej okoliczności będącej przyczyną niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania jako okoliczności niezależnej od niego, nieprzewidywalnej i której nie mógł zapobiec. Oznacza to, że w wielu przypadkach przedsiębiorstwo energetyczne, powołując się na postanowienie umowy, będzie mogło zwolnić się od odpowiedzialności argumentując, iż za daną okoliczność odpowiedzialności nie ponosi. Tym samym prowadzić to może do wyłączenia lub istotnego ograniczenia odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

Takie działanie narusza dyspozycję art. 385³ pkt 2 k.c. - zgodnie z którym za niedozwolone postanowienia umowne - uważa się w razie wątpliwości postanowienia umowne, które wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy.

Argumentując powyższe, należy podnieść iż Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów - dzieląc przedstawione w pozwie stanowisko Prezesa UOKiK - wskazujące na ww. aspekty, w wyroku z dnia 18 października 2004 r. (sygn. akt XVII Amc 101/03, sprawa z powództwa Prezesa UOKiK przeciwko Przedsiębiorstwu Energetycznemu Okręgu Radomsko-Kieleckiego S.A. w Skarżysku Kamiennej), uznał za postanowienie

¹⁴⁹ wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2002 r., sygn. akt. IV CKN 629/00, LEX nr 54332.

¹⁵⁰ Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 55, poz. 236 ze zm.)

niedozwolone, które następnie zostało wpisane do Rejestru pod poz. 354, klauzulę o treści: „Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane niewykonaniem umowy lub nienależytym jej wykonaniem w przypadku działania siły wyższej (zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli stron uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub części w szczególności: klęski żywiołowej jak pożar, powódź, huragan, sadź, akty władzy państwowej jak stan wojenny, stan wyjątkowy, działania wojenne, akty sabotażu, strajki itp.), wystąpienia awarii systemowej (warunki w sieci przesyłowej i rozdzielczej lub taki ich stan, który wpływa lub z dużym prawdopodobieństwem może wpłynąć na zdolność ZEORK S.A. do świadczenia usługi przemysłowej i sprzedaży energii elektrycznej, który zagraża, lub z dużym prawdopodobieństwem może zagrażać bezpieczeństwu osób i urządzeń) i awarii w sieci skutkującej nieprzewidzianymi przerwami w dostarczaniu energii elektrycznej lub w przypadku wystąpienia konieczności wykonania nieprzewidzianych prac dla zapobieżenia lub usunięcia skutków awarii w sieci”.

W związku z powyższym, stosowanie przez przedsiębiorstwo energetyczne postanowień tożsamych z zacytowaną wyżej klauzulą, może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- „Dostawca ani Dystrybutor nie ponoszą odpowiedzialności za niedostarczenie mocy i energii elektrycznej w szczególności w przypadku: (...), 2) działania siły wyższej tj. zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli Dostawcy, ani Dystrybutora, uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub części, na stałe lub na pewien czas, któremu nie można zapobiec ani przeciwdziałać przy zachowaniu należytej staranności. Przejawami siły wyższej są w szczególności: klęski żywiołowe (np. pożar, powódź, susza,(...), huragan, szadź), akty władzy państwowej (np. stan wojenny, stan wyjątkowy, embarga, blokady), działania wojenne, akty sabotażu, strajki powszechne lub inne niepokoje społeczne (np. publiczne demonstracje, lokauty” (Energia Obrót S.A.);
- ”Sprzedawca i OSD nie ponoszą konsekwencji za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy w przypadku awarii w systemie lub działania Siły Wyższej (np. pożar, powódź, huragan, sadź, akty sabotażu, publiczne demonstracje)”. (PGE Obrót S.A.);
- „Operator systemu dystrybucyjnego jest zwolniony z odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy, jeżeli naruszenie jej

postanowień nastąpiło wskutek oddziaływania siły wyższej lub wskutek chociażby niezawinionych zachowań osób trzecich za które operator systemu dystrybucyjnego odpowiedzialności nie ponosi (...). Siłą wyższą jest zdarzenie nagłe i nieprzewidywalne lub takie któremu z zachowaniem najwyższej staranności nie dało się zapobiec lub zniweczyć jego skutków a w szczególności powódź, wyładowanie atmosferyczne, pożar, porywisty wiatr, szadź, strajk, wojna, akty sabotażu, akty władzy państwowej” (PGE Dystrybucja S.A.);

- *„Strony nie są odpowiedzialne za nie wywiązanie się ze zobowiązań, wynikających z niniejszej Umowy, spowodowanych siłą wyższą. Za siłą wyższą Strony rozumieć będą każde zdarzenie zewnętrzne, na którego powstanie żadna ze stron nie mogła mieć wpływu, takie jak np.: (...) strajki, rozległe przerwy w ruchu kolejowym i drogowym, (...)”(Enion S.A.).*

Wyłączenie/ograniczenie odpowiedzialności w związku z powołaniem się na wystąpienie awarii sieci energetycznych

Przedsiębiorstwa energetyczne wśród okoliczności, których wystąpienie wyłącza ich odpowiedzialność za szkody spowodowane niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy, przewidują wystąpienie awarii systemowej, awarii w sieci skutkującej nieprzewidzianymi przerwami w dostarczaniu energii elektrycznej lub wystąpienie konieczności wykonania nieprzewidzianych prac dla zapobieżenia lub usunięcia skutków awarii w sieci.

Należy w tym miejscu wskazać, iż podstawowym przedmiotem działalności gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych jest wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej. Przedsiębiorstwo energetyczne jest profesjonalistą, w założeniu dysponującym wiedzą i środkami technicznymi, mającymi zapewnić należyte wykonanie zobowiązania. Zgodnie z art. 355 k.c. zobowiązane jest do zachowania należytej staranności przy wykonywaniu umowy. Z kolei, zgodnie z art. 4 ust.1 ustawy Prawo energetyczne: *„Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją paliw lub energii, (...) jest obowiązane utrzymywać zdolność urządzeń, instalacji i sieci do realizacji zaopatrzenia w te paliwa lub energię w sposób ciągły i niezawodny, przy zachowaniu obowiązujących wymagań jakościowych”.* W tej sytuacji, biorąc pod uwagę charakter działalności przedsiębiorstwa energetycznego, należy zauważyć, że powoływanie się przez przedsiębiorstwo energetyczne na powyższe okoliczności w sposób bezwarunkowy

nie może stanowić podstawy zwolnienia od odpowiedzialności względem konsumenta. Przedsiębiorstwo winne w ramach swojej działalności kontrolować stan infrastruktury i dokonywać konserwacji, modernizacji urządzeń w zakresie niezbędnym do prawidłowego i bezawaryjnego świadczenia usług. Dlatego nie może zyskać aprobaty wyłączenie odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania przez przedsiębiorstwo energetyczne względem konsumenta w związku z każdą awarią aż do czasu jej usunięcia. W tym miejscu należy podnieść, że zasady dochodzenia odszkodowania za przerwy w dostarczaniu energii elektrycznej podlegają szczególnym regulacjom. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego - Dz. U. Nr 93 poz. 623 ze zm. („rozporządzenie systemowe”) nieplanowane jednorazowe przerwy w dostawie energii elektrycznej (spowodowane wystąpieniem awarii w sieci) dla grup przyłączeniowych IV i V mogą trwać nie dłużej niż 24 godziny, a czas nieplanowanych przerw w ciągu roku nie może przekroczyć 48 godzin. Czas trwania przerw dla grup przyłączeniowych I-III i VI powinna określać umowa kompleksowa, czyli umowa, jaką większość odbiorców zawarła z dostawcą energii elektrycznej, albo umowa o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji¹⁵¹. Wystąpienie przerw o czasie trwania nie dłuższym niż przewidziane w rozporządzeniu systemowym albo jednej z powyżej opisanych umów nie daje odbiorcom prawa do żądania odszkodowania. Potwierdza to stanowisko Urzędu Regulacji Energetyki opublikowane na stronie internetowej Urzędu w dniu 5 października 2009 r. w związku z informacją na temat awarii zasilania w Łodzi¹⁵².

Jeżeli więc przerwa w dostawie prądu przekroczy określony w rozporządzeniu systemowym albo umowie dopuszczalny czas trwania, wówczas konsumentowi, zgodnie z § 37a rozporządzenia taryfowego, przysługuje prawo do otrzymania od dostawcy bonifikaty. Przepis ten przewiduje dwie przesłanki, których wystąpienie stanowi warunek konieczny powstania obowiązku udzielenia bonifikaty. Są nimi: wystąpienie przerw w dostarczaniu energii elektrycznej oraz przekroczenie dopuszczalnego czasu przerw.

Analiza przedmiotowych umów wykazała, że niektóre postanowienia umowne wyłączają odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego z powodu wystąpienia awarii w każdym przypadku, bez względu na limit przerwy przewidziany w przywołanym przepisie lub w umowie. Taka sytuacja może u konsumenta wywołać przeświadczenie, iż przedsiębiorstwo energetyczne nie jest zobowiązane do przyznania mu bonifikaty.

¹⁵¹ Grupy przyłączeniowe I-VI zdefiniowano w słowniku.

¹⁵² W. Pelc, M. Andruszkiewicz, Zasady odpowiedzialności przedsiębiorstw energetycznych za szkody wynikłe z przerw w dostawach energii elektrycznej, publ. www.cire.pl. Stanowisko URE, publ.: http://www.ure.gov.pl/portal/odb/446/3300/Awaria_zasilania_energia_w_Lodzi.html?search=76768

Takie postanowienia mogą stanowić klauzulę niedozwoloną - wyłączającą lub istotnie ograniczającą odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania (art. 385³ pkt 2 k.c.). Ponadto, mogą stanowić klauzulę niedozwoloną określoną w art. 385³ pkt 9 k.c. stanowiącym, że niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie przyznające kontrahentowi konsumenta uprawnienie do dokonywania wiążącej interpretacji umowy. W tym przypadku przedsiębiorstwo energetyczne uzurpuje sobie prawo do ustalania czasu usunięcia awarii ponad limity przerw nieplanowanych bez ponoszenia odpowiedzialności.

Powyższe może skutkować skierowaniem przez Prezesa UOKiK pozwu do SOKiK w zakresie uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, na podstawie art. 479³⁸ §1 k.p.c.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- *Sprzedawca jest zwolniony z odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń w dostarczaniu energii elektrycznej spowodowanych (...) awarią w sieci elektroenergetycznej przez czas niezbędny do jej usunięcia (...)* ((Tauron Sprzedaż Sp. z o.o.);

Wyłączenie/ograniczenie odpowiedzialności w związku z powołaniem się na inne zdarzenia

Niezależnie od zdarzeń wymienionych powyżej, przedsiębiorstwa energetyczne wśród okoliczności których wystąpienie wyłącza/ogranicza ich odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy, wymieniają inne przypadki, które w ocenie Prezesa UOKiK, nie muszą stanowić podstawy wyłączenia odpowiedzialności. Wprawdzie mogą być one niezależne od przedsiębiorstwa energetycznego, ale niekoniecznie przez niego niezawinione. Wśród tych okoliczności można przytoczyć m.in. „orzeczenia sądowe” i „decyzje organów administracyjnych”, które decydują według przedsiębiorstw energetycznych o ograniczeniu lub przerwie w dostawie energii elektrycznej. W ocenie Prezesa UOKiK formułowanie tego typu postanowień umownych może prowadzić do bezpodstawnego wyłączenia lub istotnego ograniczenia odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

Niniejsze stanowisko Prezesa UOKiK zgodne jest z orzecznictwem SOKiK. Przykładowo w wyroku z dnia 18 maja 2005 r. (sygn. akt XVII AmC 86/03) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienia umowne, które następnie zostały wpisane pod poz. 882 i 883 do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone o treści: „Opóźnienia

wywołane decyzjami administracyjnymi lub ich brakiem, w wyniku zmiany przepisów oraz innych niezależnych od sprzedającego przeszkód spowodują odpowiednie przesunięcie terminów rozpoczęcia budowy i oddania przedmiotu budowy kupującemu.” W uzasadnieniu do wyroku Sąd stwierdził, iż takie zapisy „Naruszają (...) art. 385³ pkt 2 k.c. Przepis ten stanowi, że w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. (...) przytoczone wyżej zapisy wyłączają odpowiedzialność pozwanego względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania (...).

Biorąc powyższe pod uwagę, wskazane postanowienia wzorców umownych mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) oraz wyczerpywać dyspozycję ww. art. 385³ pkt 2 k.c. W rezultacie może to skutkować skierowaniem przez Prezesa UOKiK pozwu do SOKiK w zakresie uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, na podstawie art. 479³⁸ §1 k.p.c.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- „[Przedsiębiorca energetyczny] jest zwolniony z odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń spowodowanych: (...), prawomocnym orzeczeniem sądu albo decyzją organu władzy lub administracji rządowej (samorządowej)”; ((Tauron Sprzedaż Sp. z o.o.);
- „Ponadto Sprzedawca i OSD nie ponoszą odpowiedzialności za szkody wynikłe z przerw w dostawie energii elektrycznej spowodowanych: (...) c) wykonaniem orzeczenia sądu, decyzji organu administracji rządowej lub samorządu terytorialnego” (PGE Obrót S.A.);

1.2. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające termin płatności

W analizowanych wzorcach umów dotyczących dostarczania energii elektrycznej występują klauzule, które albo nie określają precyzyjnie terminu płatności, albo ustalają na fakturze minimalny termin płatności za dostarczoną energię w sposób, który może naruszać dobre obyczaje i ekonomiczne interesy konsumentów.

W świetle wymogu generalnej transparentności treści wzorca niedopuszczalne jest niedoprecyzowanie przez przedsiębiorstwa energetyczne terminów płatności obowiązujących w umowie. Termin płatności stanowi ważny element w stosunkach pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a konsumentem, stąd np. postanowienie o treści „*Regulowanie należności powinno nastąpić w terminie wskazanym na fakturze*” nie gwarantuje odbiorcy minimalnego terminu płatności i umożliwia ustalenie płatności w sposób naruszający interesy konsumentów. W uzasadnieniu wyroku dot. klauzuli wpisanej do rejestru niedozwolonych postanowień wzorców umowy pod nr 495 o treści „*Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym na fakturze, jednak nie później niż w ciągu 14 dni od daty otrzymania faktury z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym na fakturze*”, SOKiK stwierdził m.in., iż przy tak sformułowanym postanowieniu konsument nie posiada wiedzy przy zawieraniu umowy z przedsiębiorstwem energetycznym „odnośnie terminu płatności należności przez niego za świadczenie drugiej strony, gdyż umowa takiego terminu nie określa, a czyni to wyłącznie faktura doręczona po jej zawarciu” (wyrok SOKiK z dnia 14 marca 2005 roku (sygn. akt XVII Amc 6/04).

Z kolei określenie terminu początkowego do zapłaty jako daty wystawienia faktury może wiązać się ze skróceniem faktycznego czasu na wykonanie przez konsumenta zobowiązania oraz może spowodować nieterminowe wywiązanie się ze zobowiązania, ze względu na brak uwzględnienia czasu upływającego pomiędzy wystaniem faktury a jej dostarczeniem konsumentowi. Postanowienie o takiej treści zostało zakwestionowane przez orzecznictwo SOKiK, który w wyroku z dnia 14 marca 2005 roku (sygn. akt XVII Amc 6/04) uznał za niedozwolone postanowienie umowne stosowane przez jednego z dostawców gazu ziemnego (wpisane następnie pod poz. 496 do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone): „*Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą, z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym na fakturze*”.

W związku z powyższym, stosowanie przez przedsiębiorstwo energetyczne postanowień tożsamyh z zacytowaną wyżej klauzulą, może stanowić podstawę do

wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- *„Termin zapłaty (...) oraz numer rachunku bankowego, na który należy dokonywać zapłaty za świadczone usługi dystrybucji jest określony w fakturze lub dokumencie wpłaty (...)”(Vattenfall Distribution Poland S.A.);*
- *„Terminem płatności jest dzień oznaczony na fakturze VAT nie krótszy niż 14 dni od daty wystawienia faktury”(RWE Polska S.A.);*
- *„Kupujący zobowiązuje do zapłaty należności za energię na podstawie otrzymywanych faktur w terminach w nich określonych. Termin zapłaty określony w fakturze wynosić będzie 14 dni od daty jej wystawienia” (Enea S.A.);*
- *„ Odbiorca wnosi należności za energię elektryczną w wysokości i terminie określonych w fakturze, przy czym termin ten nie może być krótszy niż: 1) 10 dni od daty wystawienia faktury dla faktur dostarczanych Odbiorcy drogą pocztową lub 2) 7 dni od daty wystawienia faktury dla faktur doręczanych Odbiorcy przez przedstawiciela Sprzedawcy”. (Energa Obrót S.A.);*

1.3. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające zasady dostarczania konsumentom korespondencji

We wzorcach umów dotyczących dostarczania energii elektrycznej występują postanowienia, które przesądzają o skuteczności doręczenia korespondencji/faktury pomimo braku ich odbioru przez konsumenta, który np. nie powiadomił przedsiębiorstwa energetycznego o zmianie adresu do korespondencji. Tym samym w umowie ustanawia się fikcję skutecznego złożenia oświadczenia woli przez przedsiębiorstwo energetyczne i to w przypadku, gdy konsument pozbawiony byłby realnej możliwości zapoznania się z jego treścią. W opinii Prezesa UOKiK, o ile w sytuacji niedochowania przez konsumenta obowiązku powiadomienia przedsiębiorstwa energetycznego o zmianie adresu do korespondencji, można obciążyć go np. kosztami mylnych operacji, to niedopuszczalna jest regulacja sankcjonująca dokonanie przez przedsiębiorcę czynności, która w istocie nie nastąpiła. Tego typu postanowienia zostały zakwestionowane przez orzecznictwo SOKiK, który przykładowo w wyroku z dnia 17 sierpnia 2006 roku (Sygn. Akt XVII Amc 100/50) uznał

za niedozwolone postanowienie umowne (wpisane następnie pod poz. 918 do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone): „(...) Fronton pozostawia w aktach umowy pismo ze skutkiem doręczenia, jeśli nabywca nie zawiadomi Frontonu o zmianie adresu i nazwiska, a wysłane zawiadomienie wróci z adnotacją „adresat nieznan” lub temu podobną (...)”. W uzasadnieniu do wyroku Sąd stwierdził, iż uznany za niedozwolony zapis umowny „kształtuje sytuację konsumenta niekorzystnie w porównaniu z sytuacją pozwanego, nakładając na konsumenta bardzo rygorystyczne skutki w zakresie odbierania korespondencji pozwanego analogicznie jak przepisy k.p.c. w odniesieniu do korespondencji sądowej. Instytucja doręczenia zastępczego należy do prawa procesowego i negatywnie należy ocenić próbę jej adaptowania do obrotu gospodarczego, zwłaszcza, gdy jedną ze stron umowy jest konsument oraz mając na uwadze art. 61 k.c. , zgodnie z którym oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Podkreślić należy, iż instytucja doręczenia zastępczego nie jest gwarantem dojścia do konsumenta oświadczenia woli pozwanego w w/w sposób. Również dwukrotna adnotacja placówki pocztowej „nie podjęto w terminie” nie przesądza o tym, że konsument mógł zapoznać się z oświadczeniem woli pozwanego. Postanowienie [to] (...) może prowadzić do sytuacji, gdy konsument pozbawiony możliwości rzeczywistego zapoznania się z oświadczeniem woli pozwanego narażony będzie na jego skutki prawne. Takie ukształtowanie obowiązków konsumenta rażąco narusza jego interesy i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami.”

W związku z powyższym, stosowanie przez przedsiębiorstwo energetyczne postanowień tożsamyh z zacytowaną wyżej klauzulą, może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- Klient zobowiązuje się do (...) zawiadomienia sprzedawcy o każdorazowej zmianie adresu korespondencyjnego. Brak zgłoszenia o zmianach powoduje że doręczenia na adres wskazany w Umowie lub podany później przez klienta będą uznawane za skuteczne” (Tauron Sprzedaż Sp. z o.o.);
- Klient zobowiązany jest w szczególności do: (...) 1.4. zawiadomienia sprzedawcy o każdorazowej zmianie adresu korespondencyjnego. Brak zgłoszenia o zmianach powoduje, że doręczenia na adres wskazany w Umowie lub podany później przez klienta, będą uznawane za skuteczne” (Vattenfall Sales Poland Sp. z o.o.);

- W szczególności Odbiorca obowiązany jest poinformować pisemnie sprzedawcę o zmianie adresu korespondencyjnego, na który powinna zostać wysłana faktura oraz wszelka inna korespondencja pod rygorem uznania za doręczoną tejsze faktury i korespondencji” (Energa Operator S.A.);

1.4. Postanowienia umowne przyznające przedsiębiorstwu energetycznemu prawo do jednostronnego rozwiązania umowy

W trakcie przedmiotowej analizy, zastrzeżenia Prezesa UOKiK zwróciły również postanowienia dotyczące możliwości rozwiązania umowy dostarczania energii elektrycznej.

Należy zwrócić uwagę, iż ustawa Prawo energetyczne (poza przypadkiem braku zgody odbiorcy na zainstalowanie przedpłatowego układu pomiarowo-rozliczeniowego) nie wskazuje, w jakich okolicznościach umowa sprzedaży energii elektrycznej może zostać rozwiązana przez przedsiębiorstwo energetyczne. Należy również podnieść, że na przedsiębiorstwach energetycznych ciąży publicznoprawny obowiązek dostarczania odbiorcom energii elektrycznej w sposób ciągły i niezawodny. Obowiązek ten został wyrażony wprost w art. 4 ustawy Prawo energetyczne. W tej sytuacji należy przyjąć, iż wypowiedzenie umowy dostarczania energii elektrycznej zawartej na czas nieokreślony powinno następować wyłącznie w wyjątkowych przypadkach wskazanych w ustawie Prawo energetyczne.

W orzecznictwie SOKiK zakwestionowano postanowienia wzorców umów, na mocy których umowa zostaje rozwiązana przez przedsiębiorstwo energetyczne bez powodu wynikającego z ustawy Prawo energetyczne, przykładowo postanowienie wpisane do rejestru pod poz. 1465: „Umowa może być rozwiązana z zachowaniem pisemnej formy wypowiedzenia przez BZA S.A. z zachowaniem 3 miesięcznego terminu wypowiedzenia - w przypadkach nie wyszczególnionych powyżej.” (wyrok SOKiK z dnia 11 czerwca 2007 r., sygn. akt XVII Amc 49/06).

Tak więc, postanowienia wzorców umów w tym zakresie, które gwarantują przedsiębiorstwom energetycznym możliwość rozwiązania/wypowiedzenia umowy bez wskazania przyczyny wymienionej w ustawie Prawo energetyczne mogą wprowadzać konsumenta w błąd sugerując, że przedsiębiorstwo energetyczne może w każdym czasie wypowiedzieć lub rozwiązać z nim umowę nawet w sytuacji, gdy ten bez zastrzeżeń wykonuje swoje obowiązki jako odbiorca energii elektrycznej.

W związku z powyższym, stosowanie przez przedsiębiorstwo energetyczne postanowień tożsamyh z zacytowaną wyżej klauzulą, może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- „Dostawca może rozwiązać umowę z zachowaniem 30 -dniowego okresu wypowiedzenia” (Energia Obrót S.A.)
- „Strony mogą rozwiązać umowę z przyczyn innych niż wymienione w ust.1 i ust.2 za 3-miesięcznym okresem wypowiedzenia” (Enea Operator Sp. z o.o.)

Ponadto niektóre z zakwestionowanych postanowień wzorów umów są sformułowane w sposób bardzo ogólny, dający możliwość ich interpretacji według uznania przedsiębiorcy. Takie postanowienia mogą wprowadzać konsumenta w błąd sugerując, że przedsiębiorstwo energetyczne może według własnej oceny zdarzeń, rozwiązać z nim umowę. Biorąc powyższe pod uwagę, wskazane postanowienia wzorców umownych mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) oraz stanowić klauzulę niedozwoloną określoną w art. 385³ pkt 9 k.c.

Powyższe może skutkować skierowaniem przez Prezesa UOKiK pozwu do SOKiK w zakresie uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, na podstawie art. 479³⁸ §1 k.p.c.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- „Umowa może być rozwiązana przez Sprzedawcę z zachowaniem 1-miesięcznego okresu wypowiedzenia w przypadku gdy: (...) Umowa wykonywana niezgodnie z jej treścią i przeznaczeniem (...)” (PGE Obrót S.A.);
- „Sprzedawca może rozwiązać niniejszą umowę ze skutkiem natychmiastowym: (...) W przypadkach rażącego naruszenia warunków Umowy przez Odbiorcę (...)” (PGE Dystrybucja S.A.);

1.5. Postanowienia niedozwolone dotyczące ustalania właściwości sądu w przypadku rozstrzygania sporów wynikających z umów

Analiza niektórych kontrolowanych wzorców umownych wykazała obecność postanowień, które regulują nieprawidłowo kwestie dotyczące właściwości sądu

rozstrzygającego ewentualne spory wynikające z umowy. Takie postanowienia, wielokrotnie kwestionowane przez SOKiK, są tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone np. pod nr. 353, tj. „Wszelkie sprawy jakie mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.” (wyrok SOKiK z 18 października 2004r., sygn. akt XVII Amc101/03).

W związku z powyższym, stosowanie przez przedsiębiorstwo energetyczne postanowień tożsamych z zacytowaną wyżej klauzulą, może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- *„Spory, jakie mogą powstać w wyniku realizacji Umowy Strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku braku porozumienia spory te będzie rozstrzygał sąd powszechny, właściwy dla siedziby [Przedsiębiorcy energetycznego]”* (RWE Stoen Operator Sp. z o.o.);
- *„Spory mogące wynikać w trakcie realizacji Umowy a nie podlegające kompetencji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki podlegają rozstrzygnięciu sądu powszechnego - właściwego dla siedziby OSD”* (EergiaPro S.A.);

1.6. Naruszenie obowiązków informacyjnych wynikających z ustawy Prawo energetyczne

Przepisy ustawy Prawo energetyczne podają podstawowe elementy jakie powinny zawierać umowy dostarczania energii elektrycznej. Zostały one omówione w rozdziale II.1. „Umowy stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorstwa elektroenergetyczne”.

Przeprowadzona analiza wzorców umów wykazała, że przedsiębiorstwa energetyczne nie zawierają w umowach wszystkich wymaganych składników. Dotyczy to zwłaszcza braku we wzorcach umownych postanowień określających wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorcy oraz postanowień określających parametry techniczne energii, jak również wysokość bonifikaty za

niedotrzymanie tych parametrów. W powyższych kwestiach przedsiębiorstwa zamieszczają niekiedy ogólne odesłania do taryfy, nie wymieniając jej jednak jako integralnej części umowy i nie dostarczając jej przy zawieraniu umowy z konsumentem. Przykładowo posługują się sformułowaniami typu: „*Za niedotrzymanie przez Sprzedawców standardów jakościowych obsługi odbiorców, Sprzedawca ponosi opłaty określone w aktualnej Taryfie*” lub „*Bonifikaty za niedotrzymanie parametrów technicznych określa Taryfa*”. Takie praktyki można uznać za naruszające interesy konsumentów, ponieważ konsumenci nie są w sposób jasny i jednoznaczny informowani o przysługujących im prawach w sytuacji niedotrzymania przez przedsiębiorstwo energetyczne warunków umowy. W tym miejscu należy przypomnieć, że zgodnie z art. 3 pkt 17 ustawy Prawo energetyczne, taryfa jest zbiorem cen i stawek opłat oraz warunków ich stosowania, opracowana przez przedsiębiorstwo energetyczne i wprowadzona jako obowiązująca dla określonych w niej odbiorców w trybie określonym ustawą. Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem i dystrybucją energii elektrycznej ustala w taryfie ceny, stawki opłat za przyłączenie do sieci przesyłowej, stawki opłat za usługi przesyłowe, stawki opłat abonamentowych, bonifikaty z tytułu niedotrzymywania parametrów jakości dostarczanych paliw, opłaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców, opłaty za nielegalny pobór energii elektrycznej. Taryfa jest więc ważnym elementem stosunku zobowiązaniowego. Poza cenami i stawkami określa również ogólne i szczegółowe zasady rozliczeń za świadczone usługi, zasady ustalania opłat, bonifikaty i upusty.

W opinii Prezesa UOKiK postanowienia taryfy, przynajmniej te obejmujące kwestie określone w art. 5 ust.2 ustawy Prawo energetyczne (między innymi wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorcy, postanowienia określające parametry techniczne energii, wysokość bonifikaty za niedotrzymanie tych parametrów) powinny być zamieszczone w umowie. Innym rozwiązaniem może być doręczenie taryfy (lub stosownego wyciągu) w formie załącznika stanowiącego integralną część umowy. Wówczas, zgodnie z art. 384 § 1 k.c., postanowienia taryfy będą traktowane na równi z zapisami wzorca umowy. Wydaje się być słusznym, zastosowanie wobec takich sytuacji art. 384 § 1 k.c., który nakłada na przedsiębiorcę obowiązek doręczenia konsumentowi ustalonego wzorca (regulaminu) przy zawieraniu umowy. Doręczenia nie może jednak zastąpić udostępnienie taryf w jednostkach terenowych przedsiębiorstw energetycznych lub na stronach internetowych. W konsekwencji wzorzec odsyłający w swej treści do taryfy, która ani w całości ani w formie wyciągu nie jest konsumentowi doręczona, nie spełnia podstawowego wymogu sformułowania go w sposób jasny i zrozumiały (art. 385 § 2 k.c.).

Powyższe bezprawne działanie przedsiębiorstwa energetycznego może być podstawą do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

1.7. Inne naruszenia

Naruszenia w zakresie obowiązku ochrony danych osobowych

Niektóre analizowane wzorce umów stosowane przez przedsiębiorstwa energetyczne zawierają niewyodrębnione (tj. wpisane w umowie jako jedno z jej postanowień) oświadczenie zawierające zgodę na przetwarzanie danych osobowych odbiorcy, dodatkowo bez jednoznacznie określonego celu i zakresu przetwarzania. Przetwarzanie danych osobowych konsumentów jest dopuszczalne na mocy przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.), za zgodą konsumenta i w zakresie określonym tą ustawą. Oświadczenie konsumenta nie może być - zgodnie z art. 7 ust. 5 tej ustawy - wyinterpretowane, domniemywane lub dorozumiane z innego oświadczenia (postanowienia umowy), którego treść jest niejednoznaczna i pozwala przedsiębiorcy na nieograniczone przedmiotowo przetwarzanie danych osobowych konsumenta. Ponadto taki zapis - umieszczony w umowie - nie przyznaje konsumentowi możliwości wyboru, czy chce aby jego dane osobowe były przetwarzane i w jakim zakresie. Skutkuje to pozbawieniem konsumenta prawa do odmowy wyrażenia zgody na wykorzystanie jego danych osobowych, np. w celach informacyjnych czy marketingowych. Postanowienie wzorca umowy w powyższym kształcie, ustanawiające w istocie przymus udzielenia przez konsumentów zgody na przetwarzanie ich danych osobowych, stanowi naruszenie ww. przepisu ustawy o *ochronie danych osobowych*.

Powyższe może skutkować skierowaniem przez Prezesa UOKiK zawiadomienia do GIODO w związku z naruszeniem ustawy o ochronie danych osobowych.

Przykład zakwestionowanego postanowienia w tym zakresie:

- „(...) Odbiorca wyraża zgodę na gromadzenie i przetwarzanie swoich danych osobowych przez Sprzedawcę (...) oraz własnych celów marketingowych Sprzedawcy.” (Tauron Sprzedaż Sp. z o.o.);

Uprawnienie przedsiębiorstwa energetycznego do żądania ustanowienia zabezpieczenia umowy

W trakcie analizy wzorców umów jednego z przedsiębiorstw energetycznych, ustalono, iż stosuje ono postanowienie o następującej treści: *„Jeżeli Dostawca stwierdzi, że ze względu na stan majątkowy Odbiorcy wątpliwa jest zapłata należności wynikających z umowy kompleksowej, może zażądać od Odbiorcy zabezpieczenia, 2. Przedstawiając pisemne żądanie zabezpieczenia Dostawca wskaże jego formę oraz termin, w którym zabezpieczenia należy dokonać, 3. Niewykonanie lub nienależyte wykonanie przez Odbiorcę obowiązku zabezpieczenia upoważnia Dostawcę do wypowiedzenia umowy kompleksowej bez zachowania terminu wypowiedzenia, 4. Postanowienia ust 1-3 stosuje się do konsumentów tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 14 lutego 2003 roku o udostępnianiu informacji gospodarczych (Dz. U. Nr 50, poz. 424 ze zm.) lub w innych przepisach”* (Energa Operator S.A.).

Przedmiotowe postanowienie w pierwszej kolejności uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do żądania ustanowienia zabezpieczenia bez wskazania podstawy prawnej tego zabezpieczenia. Wskazana zaś w tym postanowieniu ustawa z dnia 14 lutego 2003 roku o udostępnianiu informacji gospodarczych (Dz. U. Nr 50, poz. 424 ze zm.) aktualnie nie obowiązuje. Okoliczność ta stanowi element wprowadzający konsumenta w błąd w zakresie jego praw i obowiązków wynikających z umowy. Powyższe postanowienie zawiera również sankcję rozwiązania umowy bez wypowiedzenia w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku zabezpieczenia.

Tak sformułowane postanowienie przewidujące nie tylko bezprawny obowiązek zabezpieczenia, ale również związaną z nim bezpodstawną sankcję rozwiązania umowy może stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust.1 i 2 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. Nr 171, poz. 1206 ze zm.). Zgodnie z przywołanym przepisem: „ust.1. Praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. 2. Za nieuczciwą praktykę rynkową uznaje się w szczególności praktykę rynkową wprowadzającą w błąd (...), jeżeli działania te spełniają przesłanki określone w ust. 1”.

Powyższe bezprawne działanie przedsiębiorstwa energetycznego może być podstawą do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

2. Analiza umów przyłączeniowych

2.1. Postanowienia wyłączające lub ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy

Jednym z ustawowych (wymienionych w ustawie Prawo energetyczne) elementów umowy o przyłączenie do sieci jest wskazanie terminu wykonania przyłączenia do sieci przez przedsiębiorstwo energetyczne. W niektórych kontrolowanych wzorcach umownych, zawarte są postanowienia, które - w ocenie Prezesa UOKiK - wyłączają odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego za opóźnienie w wykonaniu zobowiązania w przypadku zaistnienia zdarzeń opisanych w sposób niejednoznaczny i trudny do sprecyzowania oraz z przyczyn, co prawda niezależnych od przedsiębiorstwa energetycznego, lecz przez niego zawinionych. Zdaniem Prezesa UOKiK, tak sformułowane postanowienia mogą stanowić niedozwolone postanowienia umowne, o jakich mowa w art. 385³ pkt 2 k.c. Z przepisu tego wynika, że w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. Argumentując powyższą ocenę należy wskazać, że podobnie wypowiedział się już Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów - uznając za niedozwolone postanowienia, wpisane następnie - do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod poz. 882 i 883 (wyrok z 18.05.2005 r., sygn. akt XVII AmC 86/03), o treści: *„Opóźnienia wywołane decyzjami administracyjnymi lub ich brakiem, w wyniku zmiany przepisów oraz innych niezależnych od sprzedającego przeszkód spowodują odpowiednie przesunięcie terminów rozpoczęcia budowy i oddania przedmiotu budowy kupującemu.”* i *„W przypadku wystąpienia w trakcie realizacji budowy niekorzystnych warunków atmosferycznych takich jak np. niskie temperatury poniżej -5 stopni C, ulewne deszcze trwające przez co najmniej 30 dni lub też wystąpienia innych podobnych i niezależnych od Sprzedającego przeszkód. Sprzedający zastrzega sobie prawo do*

przedłużenia terminów, o których mowa w ust. 1 o czas trwania tych przeszkód, nie dłużej niż o 3 miesiące.”

Reasumując takie postanowienia mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ k.c.), stanowić niedozwolone postanowienia umowne, o jakich mowa w art. 385³ pkt 2 k.c. W rezultacie może to skutkować skierowaniem przez Prezesa UOKiK pozwu do SOKiK w zakresie uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, na podstawie art. 479³⁸ §1 k.p.c.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- *„Termin Realizacji Przyłączenia ulegać będzie przedłużeniu także w przypadku zaistnienia okoliczności niezależnych od którejkolwiek ze Stron powodujących niemożność, przy zachowaniu należytej staranności, dotrzymania Terminu Przyłączenia, w szczególności zaś w następujących przypadkach:*

1. *z powodu spadku temperatury powietrza poniżej 0° C - Termin Realizacji Przyłączenia ulega przedłużeniu o taką ilość dni, o jaką Operator nie mógł wykonywać prac przyłączeniowych z tego powodu (...)*
3. *przekroczenia przez właściwy organ ustawowego terminu zakończenia procedury administracyjnej związanej z budową Przyłącza lub Rozbudową Sieci - o czas przekroczenia ustawowych terminów.*

W przypadku zaistnienia jakiegokolwiek okoliczności, o której mowa w ust. (...) 4 powyżej, powodującej niemożność dotrzymania Terminu Realizacji przyłączenia, Operator powiadomi - pisemnie pod rygorem nieważności Podmiot Przyłączany o zaistnieniu takich okoliczności, ich rodzaju, oraz określi nowy Termin Realizacji Przyłączenia lub wskaże, o jaki okres Termin Realizacji Przyłączenia ulegnie przedłużeniu.” (Energia Operator S.A.);

- *„[Zakład Energetyczny] nie ponosi odpowiedzialności z tytułu opóźnienia w wykonaniu przedmiotu umowy w przypadku, gdy opóźnienie nastąpiło z przyczyn nieleżących po stronie [Zakładu Energetycznego] a w szczególności” (PGE Dystrybucja S.A.):*

c) wystąpienia siły wyższej jak również działania lub zaniechania organów państwowych lub samorządowych uniemożliwiających terminową realizację przyłączenia,

d) wystąpienia niesprzyjających warunków atmosferycznych uniemożliwiających prowadzenie robót.” (PGE Dystrybucja S.A.);

- „Przedsiębiorstwo Sieciowe zastrzega sobie możliwość zmiany terminu, o którym mowa w § 4, niniejszej umowy w przypadku wystąpienia siły wyższej, a także poważnej awarii sieciowej uniemożliwiającej przeprowadzenie prac w terminie przez konieczność zaangażowania pracowników Przedsiębiorstwa Sieciowego wykonujących przedmiot umowy do usunięcia takiej awarii.” w zw. z „Strony wyłączają odpowiedzialność odszkodowawczą Przedsiębiorstwa Sieciowego z powodu zmiany terminu wykonania przedmiotu niniejszej umowy wywołanej przyczynami opisanymi w ust. 1.”(EnergiaPro S.A.);
- „Strony zastrzegają sobie prawo renegocjowania terminu realizacji przedmiotu Umowy w przypadku, gdy warunki atmosferyczne lub inne, wymienione §9 ust. 6 przyczyny uniemożliwiają prowadzenie robót.”(Enion S.A.);

2.2. Postanowienia określające w sposób nieuprawniony prawa i obowiązki stron z tytułu wykonanych prac

Nakładające na konsumenta obowiązek udzielenia gwarancji na wykonane prace

Umowa o przyłączenie jest umową cywilno prawną, określa ona między innymi obowiązki stron w procesie przyłączeniowym. Analiza treści wzorców umownych umów o przyłączenie do sieci wykazała, iż strony tej umowy przyjmują na siebie zobowiązanie do przeprowadzenia różnorodnego zakresu prac związanych z wykonaniem przyłączenia. W takich umowach, w których główny ciężar prac spoczywa na konsumentach, zawarte są postanowienia nakładające na konsumentów obowiązek udzielenia gwarancji na wykonane roboty. Nałożenie takiego obowiązku na konsumentów wydaje się być sprzeczne z zasadą dobrowolności udzielenia gwarancji. Wskazać także należy, iż konsument nie jest w tym stosunku prawnym profesjonalistą, a jedynie zazwyczaj wykonuje on swoje zobowiązanie za pomocą takich podmiotów. Ponadto w momencie sprzedaży przedsiębiorstwu energetycznemu wykonanych przez konsumentów urządzeń elektroenergetycznych następuje weryfikacja poprawności wykonanych prac w drodze odbioru technicznego zatwierdzanego przez to przedsiębiorstwo. Wskazać także trzeba, iż zastrzeżone we wzorcach umownych terminy udzielenia gwarancji są zazwyczaj znacząco dłuższe od terminów gwarancji udzielanych przez sprzedawców.

Tym samym w opinii Prezesa UOKiK takie postanowienia mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.). W

rezultacie może to skutkować skierowaniem przez Prezesa UOKiK pozwu do SOKiK w zakresie uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, na podstawie art. 479³⁸ §1 k.p.c.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- „(...) *Natomiast na poprawność wykonanych prac zgodnie z § 5 ust.4 podmiot przyłączany udzieli przedsiębiorstwu energetycznemu 60 miesięcznej gwarancji.*” (Vattenfall Distribution Poland S.A.);
- „*Klient oświadcza, że udzieli [Zakładowi Energetycznemu] na wykonane elementy, o których mowa w ust. 4 pkt 3, gwarancji przez okres 36 miesięcy, licząc od dnia ich sprzedaży.*” (Enea Operator Sp. z o.o.);
- „*Podmiot Przyłączany udziela dla [Zakładu Energetycznego] gwarancji na wybudowane przez siebie i odsprzedane [Zakładowi Energetycznemu] urządzenia elektroenergetyczne na okres trzech lat od daty odbioru końcowego i jest zobowiązany do usuwania wad na własny koszt.*” (PGE Dystrybucja S.A.);
- „*Inwestor udziela dwuletniej gwarancji na przebudowane elementy sieci elektroenergetycznej.*” (EnergiaPro S.A.);

Wyłączające uzyskanie pełnej rekompensaty za wykonane przez konsumenta prace

W omawianych rodzajach wzorców umownych, określających sytuacje w których konsument zobowiązany jest do przeprowadzenia części prac związanych z realizacją przyłączenia, znajdują się postanowienia przewidujące jednostronne uprawnienie przedsiębiorstwa energetycznego do ustalenia ceny sprzedaży tych prac, z pominięciem wartości podatku VAT, który został uiszczony przez konsumenta na rzecz podmiotu wykonującego na jego zlecenie wskazane prace. Zastosowanie takich postanowień prowadzi do sytuacji, w której konsument nigdy nie otrzyma pełnej rekompensaty za wykonane roboty lub prawa przenoszone na rzecz przedsiębiorcy energetycznego.

W sposób oczywisty taka sytuacja może być sprzeczna z dobrymi obyczajami i naruszać ekonomiczne interesy konsumentów, stanowiąc tym samym podejrzenie niedozwolonego postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. W rezultacie

może to skutkować skierowaniem przez Prezesa UOKiK pozwu do SOKiK w zakresie uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, na podstawie art. 479³⁸ §1 k.p.c.

Przykład zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- *„Cena sprzedaży urządzeń, o których mowa w ust. 1, oraz cena majątkowych praw autorskich do dokumentacji techniczno - budowlanej zostanie ustalona na podstawie:*
 - 1) *kosztorysu powykonawczego na roboty budowlano - montażowe związane z realizacją prac, o których mowa w § 5 ust. 4, dostarczonego przez podmiot przyłączany i zweryfikowanego przez przedsiębiorstwo energetyczne, w kwocie netto (bez podatku VAT),*
 - 2) *faktury na roboty niebudowlane związane z realizacją prac, o których mowa w §5 ust. 4 (pomiar geodezyjny powykonawczy, nadzory branżowe, zajęcia pasa drogi itp.) dostarczonych przez podmiot przyłączany i zweryfikowanych przez przedsiębiorstwo energetyczne, w kwocie netto (bez podatku VAT),*
 - 3) *wyceny dokumentacji techniczno - budowlanej, o której mowa w 5 ust. 1, opracowanej w oparciu o cennik prac projektowych ŚWPT-2000, dostarczonej przez podmiot przyłączany i zweryfikowanych przez przedsiębiorstwo energetyczne , w kwocie netto (bez podatku VAT)”.(Vattenfall Distribution Poland S.A.);*

Obciążające konsumenta bezwarunkowym obowiązkiem zapłaty na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego

Wśród regulacji dotyczących wzajemnych rozliczeń stron umowy z tytułu przeprowadzonych robót związanych z realizacją przyłączenia zamieszczone jest postanowienie nakazujące konsumentowi bezwarunkowe uiszczenie ceny za wykonane przez przedsiębiorstwo energetyczne prace, pomimo kwestionowania przez konsumenta jej wysokości. Podkreślić należy, iż w świetle tego postanowienia, przyznane konsumentowi uprawnienie do podważania ceny wskazanej przez przedsiębiorstwo energetyczne, zostało pozbawione skutków, które winno wywoływać. Konsument został bowiem bezwzględnie zobowiązany na podstawie umowy do zapłaty wskazanej ceny i to na dodatek pod rygorem niemożliwości wnoszenia roszczeń przeciwko przedsiębiorcy dotyczących wyceny robót.

W ocenie Prezesa UOKiK, takie postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ekonomiczne interesy konsumenta (art. 385¹ § 1 k.c.). W rezultacie może

to skutkować skierowaniem przez Prezesa UOKiK pozwu do SOKiK w zakresie uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, na podstawie art. 479³⁸ §1 k.p.c.

Przykład zakwestionowanego postanowienia w tym zakresie:

- *„Złożenie oświadczenia o odmowie zatwierdzenia specyfikacji kosztów oraz kosztorysu powykonawczego nie zwalnia Inwestora z obowiązku terminowego uiszczenia ceny wynikającej z faktury, o której mowa w ust. 11. Ewentualnych roszczeń co do wysokości zapłaty określonej w ust. 11, Inwestor dochodzić może nie wcześniej, niż po uiszczeniu przez niego wszelkich należności wynikających z wykonania przedmiotu niniejszej umowy.” (EnergiaPro S.A.)*

2.3. Postanowienia przyznające przedsiębiorstwom energetycznym prawo do odstąpienia od umowy

Przedsiębiorstwa energetyczne w niektórych wzorcach umów stosują postanowienia zgodnie z którymi mogą odstąpić od umowy bez wcześniejszego powiadomienia konsumenta.

Mając na uwadze, że umowa o przyłączenie do sieci jest kontraktem wzajemnym, dokonanie ww. czynności bez uprzedniego wezwania konsumenta do spełnienia świadczenia jest sprzeczne z przepisem art. 491 §1 k.c. Zgodnie z jego treścią, jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Przeprowadzona analiza wzorców umownych wykazała, iż znajdują się w nich postanowienia przewidujące prawo przedsiębiorstwa energetycznego do odstąpienia od zawartej umowy w przypadku, gdy konsument pozostaje w zwłoce z zapłatą zaliczki (raty) na opłatę przyłączeniową i tym samym zwalniające przedsiębiorców z ustanowionego w art. 491 §1 k.c. obowiązku wystosowania dodatkowego uprzedniego wezwania do zapłaty. W opinii Prezesa UOKiK, chociaż przytoczony przepis nie ma charakteru obligatoryjnego, to jednak jego treść powinna być powszechnie stosowana w obrocie gospodarczym i stanowić jeden z jego dobrych obyczajów. Zachowanie przedsiębiorstwa energetycznego uchylające takiemu uregulowaniu jest sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco narusza interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.). Wskazać należy, iż podobnie

wypowiedział się Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, gdy wyrokiem z dnia 31.10.2007r. uznał za niedozwolone postanowienie, wpisane następnie do rejestru klauzul abuzywnych pod nr. 1350, o treści: „*Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3; b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7*”.

W związku z powyższym, stosowanie przez przedsiębiorstwo energetyczne postanowień tożsamyh z zacytowaną wyżej klauzulą, może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- „*[Zakładowi Energetycznemu] przysługuje prawo odstąpienia od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w sytuacji gdy Podmiot Przyłączany nie uiści pierwszej raty opłaty za przyłączenie, określonej w ust. 2, w terminie 30 dni od wymaganego terminu zapłaty*” (EnergiaPro S.A.)
- „*Przedsiębiorstwu Sieciowemu przysługuje prawo odstąpienia od umowy w przypadku, gdy w terminie 45 dni od daty wymaganego terminu zapłaty Inwestor nie uiści zaliczki, określonej w ust. 2*” ((EnergiaPro S.A.);

2.4. Postanowienia uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do podwyższenia opłaty za przyłączenie bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy

W analizowanych wzorcach znalazły się postanowienia, w których przedsiębiorstwo energetyczne zastrzega sobie prawo do zmiany wysokości opłaty za przyłączenie. Jednym z głównych świadczeń, do których zobowiązany jest konsument na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego jest zapłata opłaty przyłączeniowej. W skontrolowanych wzorcach umownych znajdują się takie postanowienia, które uprawniają przedsiębiorstwa energetyczne do podwyższenia opłaty za przyłączenie o wartość do + 10% bez zgody konsumenta i jednocześnie bez przyznania mu prawa do odstąpienia od zawartej umowy. Zastrzeżenie prawa do zmiany wysokości tej opłaty pozostaje w sprzeczności z art. 385³ pkt 10 k.c., zgodnie z którym niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie uprawniające kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej

przyczyny wskazanej w tej umowie oraz art. 385³ pkt 20 k.c., zgodnie z którym za niedozwolone postanowienia umowne uznać należy takie, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa do odstąpienia od umowy. Analizowane wzorce w omawianym zakresie nie zapewniają konsumentom poczucia bezpieczeństwa, co do wysokości określonej opłaty.

W konsekwencji zachodzi uzasadnione podejrzenie, że zakwestionowane postanowienie wypełnia dyspozycję art. 385³ pkt 10 i pkt 20 k.c. oraz jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów, a zatem może stanowić niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. W rezultacie może to skutkować skierowaniem przez Prezesa UOKiK pozwu do SOKiK w zakresie uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, na podstawie art. 479³⁸ §1 k.p.c.

Przykład zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- *„Zmiana ostatecznej opłaty za przyłączenie w wysokości +/- 10% w stosunku do opłaty wstępnej nie wymaga aneksu w formie pisemnej.” (RWE Stoen Operator Sp. z o.o.)*

2.5. Postanowienia niedozwolone dotyczące ustalania właściwości sądu w przypadku rozstrzygnięcia sporów wynikających z umowy

Analiza niektórych kontrolowanych wzorców umownych wykazała obecność postanowień, które nieprawidłowo regulują kwestie dotyczące właściwości sądu rozstrzygającego ewentualne spory wynikające z umowy. Takie postanowienia, wielokrotnie już kwestionowane przez SOKiK, są tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone np. pod nr. 353, tj. „Wszelkie sprawy jakie mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.” (wyrok SOKiK z 18. października 2004r., sygn. akt XVII Amc101/03).

W związku z powyższym, stosowanie przez przedsiębiorstwo energetyczne postanowień tożsamych z zacytowaną wyżej klauzulą, może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przykłady zakwestionowanych postanowień w tym zakresie:

- „Ewentualne spory wynikłe przy wykonywaniu niniejszej umowy Strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia spory te rozstrzygać będzie sąd miejscowo właściwy dla siedziby [Zakładu Energetycznego] lub jego jednostki organizacyjnej uprawnionej do zawarcia niniejszej umowy.”(EnergiaPro S.A.);
- „Spory, jakie mogą powstać w wyniku realizacji Umowy Strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku braku porozumienia spory te będzie rozstrzygał sąd powszechny, właściwy dla siedziby [Zakładu Energetycznego]” (RWE Stoen Operator Sp. z o.o.);

2.6. Naruszenie we wzorcach umownych obowiązków informacyjnych wynikających z ustawy Prawo energetyczne

Analiza przedmiotowych wzorców umownych wykazała, że oprócz posługiwania się postanowieniami, które mogą być uznane za niedozwolone, przedsiębiorstwa energetyczne często dopuszczają się niedopełniania spoczywających na nich obowiązków informacyjnych wynikających z ustawy Prawo energetyczne. Ustawodawca wyznaczył minimalny zakres informacji, które powinny znaleźć się w umowie o przyłączenie do sieci. Ma to zapewnić należyte określenie zakresu zobowiązań podejmowanych przez kontrahentów, treść przewidywanych uprawnień oraz zasady wykonania umowy. Brak określonych danych w umowie powoduje, że zakres wzajemnych zobowiązań stron nie jest precyzyjnie określony, może prowadzić do powstania sporu na tle wykonania umowy oraz powodować trudności dowodowe w razie jego wystąpienia. Zgodnie z art. 7 ust.2 ustawy Prawo energetyczne umowa o przyłączenie do sieci powinna zawierać co najmniej postanowienia określające: termin realizacji przyłączenia, wysokość opłaty za przyłączenie, miejsce rozgraniczenia własności sieci przedsiębiorstwa energetycznego i instalacji podmiotu przyłączanego, zakres robót niezbędnych przy realizacji przyłączenia, wymagania dotyczące lokalizacji układu pomiarowo-rozliczeniowego i jego parametrów, warunki udostępnienia przedsiębiorstwu energetycznemu nieruchomości należącej do podmiotu przyłączanego w celu budowy lub rozbudowy sieci niezbędnej do realizacji przyłączenia, przewidywany

termin zawarcia umowy, na podstawie której nastąpi dostarczanie paliw gazowych lub energii, ilości paliw gazowych lub energii przewidzianych do odbioru, moc przyłączeniową, odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za opóźnienie terminu realizacji prac w stosunku do ustalonego w umowie, oraz okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania.

W świetle powyższego przepisu wskazać należy, iż najczęstszym zaniechaniem przedsiębiorstw energetycznych jest brak zamieszczenia w stosowanych wzorcach umownych regulacji określającej odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego z tytułu niedotrzymania warunków umowy (zazwyczaj, za wyjątkiem kar umownych za zwłokę). Wskazać przy tym należy, iż w tych samych wzorcach umownych informacja na temat odpowiedzialności konsumenta była zazwyczaj określana wyczerpująco. Pozbawienie konsumentów informacji na temat zakresu odpowiedzialności przedsiębiorstw energetycznych może naruszać ich interes ekonomiczny, skutkować brakiem wysuwania roszczeń przeciwko przedsiębiorcom w sytuacjach, gdy takie żądania byłyby uzasadnione.

Powyższe działanie przedsiębiorstwa energetycznego może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

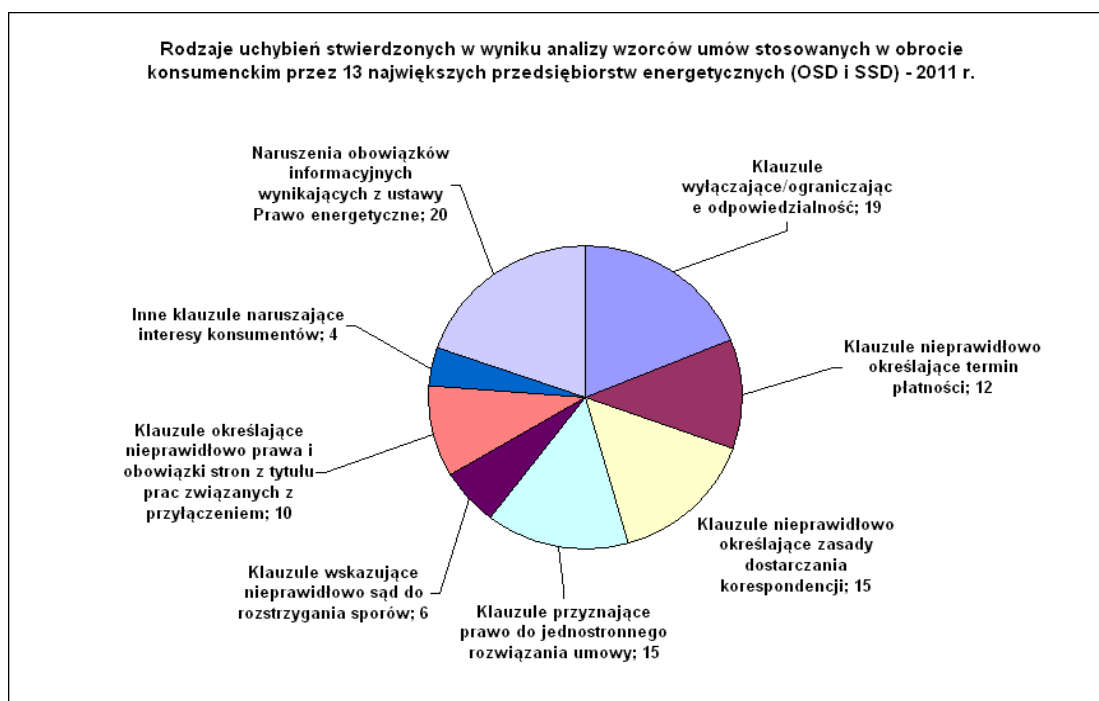
3. Podsumowanie analizy prawnej wzorców umownych stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne

Prawnej ocenie z punktu widzenia ochrony interesów konsumentów poddano **44** wzorce umów dostarczania energii elektrycznej i przyłączeniowych stosowanych przez **13** przedsiębiorstw energetycznych. Łącznie, tj. w **37** wzorcach spośród wszystkich skontrolowanych, zakwestionowano **81** postanowień umownych jako naruszających interesy konsumentów, oraz dopatrzone się **20** uchybień dotyczących naruszenia obowiązku informacyjnego, co w sumie stanowi **101** zastrzeżeń. Zdaniem Prezesa UOKiK wskazane nieprawidłowości mogą stanowić odpowiednio klauzule niedozwolone i praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że spośród **101** zgłoszonych zastrzeżeń, największa ilość, tj. **20** dotyczy naruszeń w zakresie obowiązków informacyjnych wynikających z ustawy Prawo energetyczne. Kolejna duża grupa zakwestionowanych postanowień, tj. **19** to postanowienia wyłączające/ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorcy energetycznego z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy.

Następne kategorie zakwestionowanych postanowień w liczbie po 15 dotyczą przyznania przedsiębiorcy uprawnienia do jednostronnego rozwiązania umowy oraz nieprawidłowych zasad dostarczania korespondencji. Dalsze grupy zakwestionowanych postanowień umownych dotyczą: nieprawidłowo określonego terminu płatności (12 postanowień), nieprawidłowo ustalonych praw i obowiązków stron z tytułu prac związanych z realizacją umowy przyłączeniowej (10 postanowień), ustalenia właściwości sądu do rozstrzygania sporów w sposób niezgodny z przepisami k.p.c. (6 postanowień) i innych naruszeń (4 postanowienia). Statystykę ww. uchybień przedstawiono poniżej w wykresie nr 14.

Wykres nr 14. Rodzaje uchybień stwierdzonych w wyniku analizy wzorców umów stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne w obrocie konsumenckim

Źródło: opracowanie własne UOKiK

Reasumując, z przeprowadzonej analizy prawnej stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne wzorców umów wynika, że zdecydowana większość zbadanych wzorców umów zawiera istotne nieprawidłowości, omówione przez Prezesa UOKiK w niniejszej części raportu. Generalnie należy podnieść, że spośród 81 zakwestionowanych postanowień, 31 to postanowienia, wobec których istnieje podejrzenie uznania ich za klauzule niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), albowiem w uznaniu Prezesa UOKiK kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Ponadto, co już wskazano, w skontrolowanych

wzorcach zamieszczono **49** postanowień, wobec których istnieje podejrzenie, że ich treść jest tożsama z treścią postanowień wpisanych już do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Okoliczność ta pozwala - w stosunku do przedsiębiorców stosujących wzorce zawierające takie postanowienia - wszcząć postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Należy także wskazać, że naruszenia obowiązku informacyjnego, stwierdzone w **20** przypadkach, również stanowią podstawę wszczęcia postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W odniesieniu zaś do **1** naruszenia w zakresie ochrony danych osobowych, Prezes UOKiK złoży stosowne zawiadomienie do GIODO.

W tej sytuacji Prezes UOKiK planuje podjęcie stosownych czynności - odpowiednich do rodzaju naruszenia - wynikających z ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w celu ich eliminacji:

- postępowania administracyjne w sprawach stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów - przeciwko wszystkim, ww. **13** przedsiębiorcom energetycznym. Postępowania te zostaną zakończone wydaniem decyzji administracyjnej, od której przysługuje odwołanie do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.
- pozwy do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie uznania za niedozwolone postanowień wzorców umów - przeciwko **10** przedsiębiorcom, jednak liczba ta może ulec zmianie, w związku z podobieństwem zakwestionowanych postanowień u poszczególnych przedsiębiorców.

Zakończenie

Zgodnie z regułami ekonomii nie można mówić o korzyściach regulacji rynkowej, której beneficjentami są konsumenci, jeśli nie działają na rynku w pełni mechanizmy konkurencji. Tworzenie zasad konkurencji na rynku energii elektrycznej, co wydawało się kiedyś rzeczą niemożliwą, dzięki opracowaniu koncepcji TPA, postępowi technicznemu umożliwiającemu budowę zintegrowanych i płynnych systemów przesyłowych, oraz wprowadzenie regulacji usuwającej bariery dostępu do linii przesyłowych producentom energii a przedsiębiorstwom handlowym do sieci dystrybucyjnych zaś odbiorcom przyznanie prawa do wyboru tańszego dostawcy sprawia, iż konkurencja pomiędzy dostawcami energii o odbiorców energii staje się całkiem realna. Są jednak również pewne czynniki utrudniające ten proces. Oprócz oporu samego sektora elektroenergetycznego nienauczonego działać na rynku konkurencyjnym, barierą są również wiążące się z tym ogromne nakłady inwestycyjne potrzebne na modernizację infrastruktury energetycznej.

Z Raportu wynika, iż szczególnie ważnym czynnikiem zagrażającym rozwojowi konkurencji cenowej jest postępująca koncentracja w sferze obrotu i dystrybucji energii elektrycznej w Polsce. Przy nadmiernej koncentracji po stronie podaży sama bowiem prokonkurencyjna regulacja nie zastąpi warunków strukturalnych rynku w ramach których konkurencja może normalnie funkcjonować.

Kolejnym istotnym wnioskiem płynącym z raportu jest to, iż przed uwolnieniem cen na rynku detalicznym energii elektrycznej niezbędne jest wprowadzenie w prawie energetycznym osłon dla tzw. konsumentów wrażliwych (tj. osób rodzin o niskich dochodach, rencistów, emerytów itp.)¹⁵³ na wypadek, gdyby ceny energii po ich uwolnieniu wzrosły nadmiernie a konkurencja cenowa nie zadziałała .

Raport wskazuje także, iż pozycja konsumenta na rynku energii elektrycznej jest najłabsza z wszystkich możliwych rynków produktowych na których konsument dokonuje transakcji zakupu. Jest to rynek trudny dla konsumentów, mało przejrzysty a jak wskazują doświadczenia instytucji zajmujących się ochroną konsumentów, przedsiębiorstwa energetyczne nie są szczególnie zorientowane na tę grupę odbiorców energii. Tej orientacji nie sprzyja także ustawa Prawo energetyczne, skoro konsument i jego interesy w tym prawie nie istnieją. Niezbędne zatem staje się wzmocnienie prawne pozycji konsumentów na rynku energii elektrycznej poprzez odpowiednie uregulowania prawne nakładające na przedsiębiorstwa większe obowiązki w zakresie obsługi konsumentów niż do

¹⁵³ Szerzej: A. Bednarska „Taryfy socjalne i inne formy pomocy odbiorcom „słabym ekonomicznie” – doświadczenia europejskie”. Biuletyn URE Nr 5/2007, s.21 i nast.

tej pory, w tym również w zakresie obowiązków informacyjnych. Wydaje się, iż pomocne w tym byłoby także rozbudowanie kompetencji i wzmocnienie pozycji Rzecznika Odbiorców Paliw i Energii oraz dekoncentracja jego działalności.

W pełni potwierdza powyższy wniosek również treść IV części Raportu, w której przedstawiono wyniki analizy prawnej umów zawieranych przez przedsiębiorstwa energetyczne z konsumentami.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Załącznik nr 1. Wykaz decyzji w sprawie koncentracji wydanych przez Prezesa UOKiK w latach 2009 - luty 2011

1) Decyzja nr **DKK-1/2011** z dnia 13 stycznia 2011 r. zawierająca zakaz przejęcia przez PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. z siedzibą w Warszawie kontroli nad Energa S.A. z siedzibą w Gdańsku.

2) Decyzja nr **DKK-147/2010** z dnia 27 grudnia 2010 r. zawierająca zgodę na przejęcie przez Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o. we Wrocławiu kontroli nad Elektrociepłownią Zabrze S.A. w Zabrzu oraz Zespołem Elektrociepłowni Bytom S.A. w Bytomiu.

3) Decyzja nr **DKK-135/2010** z dnia 10 grudnia 2010 r. zawierająca zgodę na utworzenie przez ENERGA Invest S.A. w Gdańsku i Electricity Supply Board International Investments B.V. w Amsterdamie (Holandia) wspólnego przedsiębiorcy - spółki specjalnego przeznaczenia, w celu realizacji projektu budowy i późniejszej eksploatacji elektrowni gazowej o łącznej mocy elektrycznej ok. 800 MW (największy spośród planowanych w Polsce gazowych obiektów wytwórczych).

4) Decyzja nr **DKK-132/2010** z dnia 9 grudnia 2010 r. zawierająca zgodę na przejęcie przez Kulczyk Holding S.A. w Warszawie kontroli nad ENEA S.A. w Poznaniu.

5) Decyzja nr **DKK-123/2010** z dnia 26 listopada 2010 r. zawierająca zgodę na nabycie przez Giełdę Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie, Krajowy Depozyt papierów Wartościowych S.A. w Warszawie i WSEInfoEngine S.A. w Warszawie części mienia ELBIS Sp. z o.o. w Rogowcu (tj. zorganizowanej części przedsiębiorstwa w postaci Internetowej Platformy Obrotu Energią Elektryczną - „POEE”).

6) Decyzja nr **DKK-122/2010** z dnia 24 listopada 2010 r. zawierająca zgodę na utworzenie przez Południowy Koncern Energetyczny S.A. w Katowicach i ZAK S.A. w Kędzierzynie-Koźlu wspólnego przedsiębiorcy pn. ECOCARBON Sp. z o.o. w Łaziskach Górnych.

7) Decyzja nr **DKK-104/2010** z dnia 11 października 2010 r. zawierająca zgodę na utworzenie przez PGNiG S.A. w Warszawie i TAURON Polska Energia S.A. w Katowicach wspólnego przedsiębiorcy pn. Elektrociepłownia Stalowa Wola S.A. w Stalowej Woli.

8) Decyzja nr **DKK-31/2009** z dnia 1 czerwca 2009 r. zawierająca zgodę na przejęcie przez Bank Polska Kasa Opieki S.A. w Warszawie kontroli nad Elektrownią Pątnów II Sp. z o.o. w Koninie.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

9) Decyzja nr **DKK-30/2009** z dnia 1 czerwca 2009 r. zawierająca zgodę na przejęcie przez Bank Polska Kasa Opieki S.A. w Warszawie kontroli nad PAK - HOLDCO Sp. z o.o. w Koninie.

10) Decyzja nr **DKK-24/2009** z dnia 15 maja 2009 r. zawierająca zgodę na przejęcie przez Ukrenergy Holding AG w Zurychu (Szwajcaria) kontroli nad Zomar S.A. w Chełmie.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Załącznik Nr 2 Wykaz zakwestionowanych postanowień wzorców umownych stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne

Skontrolowano wzorce umowne 13 przedsiębiorców sektora elektroenergetycznego (6 SSD i 7 OSD) według stanu prawnego na koniec kwietnia 2011 r.

Łącznie przeprowadzono analizę 44 wzorców umownych.

Zastrzeżenia wniesiono wobec 37 wzorców umownych.

Łącznie odnotowano 101 uchybień, w tym zakwestionowano 81 postanowień umownych oraz wniesiono 20 zastrzeżeń związanych z naruszeniem obowiązku informacyjnego.

L.p.	Nazwa i adres przedsiębiorcy	Nazwa wzorca umownego/ Treść niedozwolonego postanowienia umownego	Kwalifikacja prawna	Uzasadnienie kwalifikacji	Przewidziane działania
I.	Sprzedawcy detaliczni energii elektrycznej (SSD)				
1.	ENEA S.A., ul. F.Nowowowiejskiego 11, 60-967 Poznań				
1.1.		1. Umowa Sprzedaży Energii Elektrycznej dla odbiorców z grup taryfowych G § 6 ust.4 „Kupujący zobowiązuje do zapłaty należności za energię na podstawie otrzymywanych faktur w terminach w nich określonych. Termin zapłaty określony w fakturze wynosi 14 dni od daty jej wystawienia”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez	- postępowanie ws. naruszenia zik

				Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	
1.2.		Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców i odpowiedzialności Sprzedawcy za niedotrzymanie warunków Umowy	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1 ustawy Prawo energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ust.2 ustawy Prawo energetyczne.	- postępowanie ws. naruszenia zik
1.3.		<p>2. Umowa o świadczenie usługi kompleksowej dla odbiorców z grup taryfowych G przyłączonych do sieci niskiego napięcia</p> <p>§ 6 ust.1 Odbiorca zobowiązuje się do (...) k) aktualizowania wszelkich danych zawartych w Umowie mających wpływ na jej realizację, w formie pisemnej pod rygorem nieważności, w szczególności jest zobowiązany poinformować Sprzedawcę w formie pisemnej pod rygorem nieważności o zmianie adresu korespondencyjnego na który powinna zostać wysłana faktura oraz wszelka inna korespondencja, pod rygorem uznania faktury i korespondencji za skutecznie doręczoną na dotychczasowy adres”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi"	- postępowanie ws. naruszenia zik
1.4.		§ 7 ust.5 „ Odbiorca zobowiązuje się do zapłaty należności za świadczoną usługę kompleksową na podstawie faktur VAT lub blankietów zapłaty w terminach w nich określonych. Termin zapłaty faktury VAT nie będzie krótszy niż 14 dni od dnia jej	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie	postępowanie ws. naruszenia zik

		wystawienia”.		faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	
1.5.		<p>3. Umowa o świadczenie usługi kompleksowej dla odbiorców z grup taryfowych G przyłączonych do sieci niskiego napięcia rozliczanej w systemie przedpłatowym</p> <p>§ 6 ust.1 k),„Odbiorca zobowiązuje się do (...) k) aktualizowania wszelkich danych zawartych w Umowie mających wpływ na jej realizację, w formie pisemnej pod rygorem nieważności, w szczególności jest zobowiązany poinformować Sprzedawcę w formie pisemnej pod rygorem nieważności o zmianie adresu korespondencyjnego na który powinna zostać wysłana faktura oraz wszelka inna korespondencja, pod rygorem uznania faktury i korespondencji za skutecznie doręczoną na dotychczasowy adres”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi"	- postępowanie ws. naruszenia zik
1.6.		§ 7 ust.3 b) (...) Faktura płatna będzie w terminie 14 dni od daty jej wystawienia.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu	- postępowanie ws. naruszenia zik

				usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	
2.	Energa Obrót S.A. ul. M.Reja 29, 80-870 Gdańsk				
2.1.		1. Ogólne Warunki Umów Kompleksowych Energa Obrót S.A. § 17 ust.1 „ Odbiorca wnosi należności za energię elektryczną w wysokości i terminie określonych w fakturze, przy czym termin ten nie może być krótszy niż: 1) 10 dni od daty wystawienia faktury dla faktur dostarczanych Odbiorcy drogą pocztową lub 2) 7 dni od daty wystawienia faktury dla faktur doręczanych Odbiorcy przez przedstawiciela Sprzedawcy”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	postępowanie ws. naruszenia zik
2.2.		§19 1. Jeżeli Dostawca stwierdzi, że ze względu na stan majątkowy Odbiorcy	Art.24 ust.1 i 2 pkt 3) ustawy o	- Kwestionowane postanowienie uprawnia przedsiębiorstwo	- postępowanie ws. naruszenia zik

		<p>wątpliwa jest zapłata należności wynikających z umowy kompleksowej, może zażądać od Odbiorcy zabezpieczenia,</p> <p>2. Przedstawiając pisemne żądanie zabezpieczenia Dostawca wskaże jego formę oraz termin, w którym zabezpieczenia należy dokonać.</p> <p>3. Niewykonanie lub nienależyte wykonanie przez Odbiorcę obowiązku zabezpieczenia upoważnia Dostawcę do wypowiedzenia umowy kompleksowej bez zachowania terminu wypowiedzenia</p> <p>4. Postanowienia ust 1-3 stosuje się do konsumentów tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 14 lutego 2003 roku o udostępnianiu informacji gospodarczych (Dz. U. Nr 50, poz. 424 ze zm.) lub w innych przepisach”.</p>	<p>o.k. i k., w zw. z art.4 ust 1 i 2 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o <i>przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym</i>.</p>	<p>energetyczne do żądania ustanowienia zabezpieczenia bez wskazania podstawy prawnej tego zabezpieczenia. Wskazana zaś w tym postanowieniu ustawa z dnia 14 lutego 2003 roku aktualnie już nie obowiązuje, co dodatkowo wprowadza do umowy element wprowadzający w błąd konsumenta w zakresie jego praw i obowiązków wynikających z umowy. Ponadto postanowienie przewiduje związaną z ww. zabezpieczeniem sankcję rozwiązania umowy bez wypowiedzenia.</p>	
2.3.		<p>§ 20 ust.2 pkt 2) „Dostawca ani Dystrybutor nie ponoszą odpowiedzialności za niedostarczenie mocy i energii elektrycznej w szczególności w przypadku: (...), 2) działania siły wyższej tj. zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli Dostawcy, ani Dystrybutora, uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub części, na stałe lub na pewien czas, któremu nie można zapobiec ani przeciwdziałać przy zachowaniu należytej staranności. Przejawami siły wyższej są w szczególności: klęski żywiołowe (np. pożar,</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 354: „Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane niewykonaniem umowy lub nienależytym jej wykonaniem w przypadku działania siły wyższej (zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli stron uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub części w szczególności: klęski żywiołowej jak pożar, powódź, huragan, sady, akty władzy państwowej jak stan wojenny,</p>	<p>- postępowanie ws. naruszenia zik</p>

		<p>powódź, susza, trzęsienie ziemi, huragan, szadź), akty władzy państwowej (np. stan wojenny, stan wyjątkowy, embarga, blokady), działania wojenne, akty sabotażu, strajki powszechne lub inne niepokoje społeczne (np. publiczne demonstracje, lokauty) (...),</p>		<p>stan wyjątkowy, działania wojenne, akty sabotażu, strajki itp.), wystąpienia awarii systemowej (warunki w sieci przesyłowej i rozdzielczej lub taki ich stan, który wpływa lub z dużym prawdopodobieństwem może wpłynąć na zdolność ZEORK S.A. do świadczenia usługi przemysłowej i sprzedaży energii elektrycznej, który zagraża, lub z dużym prawdopodobieństwem może zagrażać bezpieczeństwu osób i urządzeń) i awarii w sieci skutkującej nieprzewidywanymi przerwami w dostarczaniu energii elektrycznej lub w przypadku wystąpienia konieczności wykonania nieprzewidywanych prac dla zapobieżenia lub usunięcia skutków awarii w sieci”</p>	
2.4.		<p>§ 23 ust.2 pkt 1 „Dostawca może rozwiązać umowę z zachowaniem 30 - dniowego okresu wypowiedzenia”.</p>	<p>art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 1465: „Umowa może być rozwiązana z zachowaniem pisemnej formy wypowiedzenia przez BZA S.A. z zachowaniem 3 miesięcznego terminu wypowiedzenia - w przypadkach nie wyszczególnionych powyżej.”</p>	<p>- postępowanie ws. naruszenia zik</p>
2.5.		<p>§ 23 ust.2 pkt 2b). Dostawca może rozwiązać umowę (...) 2. Bez zachowania okresu wypowiedzenia, (...) b) w przypadku wskazanym w § 19 ust.3 [dot.</p>	<p>- art. 385¹ § 1 k.c. - art. 385³ § pkt 9 k.c.</p>	<p>- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, ponieważ</p>	<p>- pozew do SOKiK</p>

		niewykonania lub nienależytego wykonania przez Odbiorcę obowiązku zabezpieczenia]		uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do rozwiązania z przyczyn określonych w sposób zbyt ogólny przyznający w tym zakresie faktyczną możliwość dokonywania własnej oceny zdarzeń przez przedsiębiorcę i rozwiązywania umowy wg własnego uznania.	
2.6.		§ 24 „ Strony zobowiązują się do aktualizowania wszelkich danych zawartych w umowie kompleksowej mających wpływ na jej realizację. W szczególności Odbiorca obowiązany jest niezwłocznie poinformować pisemnie dostawcę o zmianie adresu korespondencyjnego, na który powinna zostać wysłana faktura oraz wszelka inna korespondencja pod rygorem uznania za doręczoną tejże faktury i korespondencji”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi”.	- postępowanie ws. naruszenia zik
2.7.		2. Umowa Kompleksowa Nr Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorcy.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1 i 2 art.5 ust.3 ustawy Prawo energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ustawy Prawo energetyczne (odesłanie do taryfy nie jest wystarczające, ponieważ nie stanowi ona integralnej części umowy a jedynie jest wymieniona jako akt regulujący kwestie nieuregulowane w umowie)	- postępowanie ws. naruszenia zik

2.8.		Brak w umowie postanowienia określającego parametry techniczne energii oraz wysokość bonifikaty za niedotrzymanie tych parametrów.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1 i 2 i art. 5 ust.3 ustawy Prawo energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ustawy Prawo energetyczne (odesłanie do taryfy nie jest wystarczające, ponieważ nie stanowi ona integralnej części umowy a jedynie jest wymieniona jako akt regulujący kwestie nieuregulowane w umowie.	- postępowanie ws. naruszenia zik
2.9.		<p>3. Ogólne Warunki Umowy Sprzedaży Energii Elektrycznej Energa Obrót S.A.</p> <p>§ 12 ust.1 „ Odbiorca wnosi należności za energię elektryczną w wysokości i terminie określonych w fakturze, przy czym termin ten nie może być krótszy niż 1) 10 dni od daty wystawienia faktury dla faktur dostarczanych Odbiorcy drogą pocztową lub 2) 7 dni od daty wystawienia faktury dla faktur doręczanych Odbiorcy przez przedstawiciela Sprzedawcy.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	postępowanie ws. naruszenia zik
2.10.		§ 14 ust.1 Jeżeli Sprzedawca stwierdzi, że ze względu na stan majątkowy Odbiorcy wątpliwa jest zapłata należności wynikających z umowy sprzedaży energii elektrycznej, może zażądać od Odbiorcy	Art.24 ust.1 i 2 pkt 3) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.4 ust 1 i 2 ustawy z	- Kwestionowane postanowienie uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do żądania ustanowienia zabezpieczenia bez wskazania podstawy prawnej tego	- postępowanie ws. naruszenia zik

		zabezpieczenia, 2. Przedstawiając pisemne żądanie zabezpieczenia Dostawca wskaże jego formę oraz termin, w którym zabezpieczenia należy dokonać. 3. Niewykonanie lub nienależyte wykonanie przez Odbiorcę obowiązku zabezpieczenia upoważnia Dostawcę do wypowiedzenia umowy kompleksowej bez zachowania terminu wypowiedzenia. 4. Postanowienia ust 1-3 stosuje się do konsumentów tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 14 lutego 2003 roku o udostępnianiu informacji gospodarczych (Dz. U. Nr 50, poz. 424 ze zm.) lub w innych przepisach rangi ustawy.	dnia 23 sierpnia 2007 r. o <i>przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym</i> .	zabezpieczenia. Wskazana zaś w tym postanowieniu ustawa z dnia 14 lutego 2003 roku aktualnie już nie obowiązuje, co dodatkowo wprowadza do umowy element wprowadzający w błąd konsumenta w zakresie jego praw i obowiązków wynikających z umowy. Ponadto postanowienie przewiduje związaną z ww. zabezpieczeniem sankcję rozwiązania umowy bez wypowiedzenia.	
2.11		§ 17 ust.2 pkt 1 „Dostawca może rozwiązać umowę z zachowaniem 30 - dniowego okresu wypowiedzenia”.	art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 1465: „Umowa może być rozwiązana z zachowaniem pisemnej formy wypowiedzenia przez BZA S.A. z zachowaniem 3 miesięcznego terminu wypowiedzenia - w przypadkach nie wyszczególnionych powyżej.”	- postępowanie ws. naruszenia zik
2.12	.	§ 17 ust.2 pkt 2b). Dostawca może rozwiązać umowę (...) 2. Bez zachowania okresu wypowiedzenia, (...) b) w przypadku wskazanym w § 19 ust.3 [dot. niewykonania lub nienależytego wykonania przez Odbiorcę obowiązku zabezpieczenia]	- art. 385 ¹ § 1 k.c. - art. 385 ³ § pkt 9 k.c.	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, ponieważ uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do rozwiązania z przyczyn określonych w sposób zbyt	- pozew do SOKiK

				ogólny przyznający w tym zakresie faktyczną możliwość dokonywania własnej oceny zdarzeń przez przedsiębiorcę i rozwiązywania umowy wg własnego uznania.	
2.13 .		§ 18 ust.2 „W szczególności Odbiorca obowiązany jest poinformować pisemnie sprzedawcę o zmianie adresu korespondencyjnego, na który powinna zostać wysłana faktura oraz wszelka inna korespondencja pod rygorem uznania za doręczoną tejsze faktury i korespondencji”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi"	- postępowanie ws. naruszenia zik
2.14 .		4. Umowa Sprzedaży Energii Elektrycznej Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorcy	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1 ustawy Prawo Energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ust.2 ustawy Prawo Energetyczne (odeślanie do taryfy nie jest wystarczające, ponieważ nie stanowi ona integralnej części umowy a jedynie jest wymieniona jako akt regulujący kwestie nieuregulowane w umowie).	- postępowanie ws. naruszenia zik

3.	PGE Obrót S.A.* ul. 8 Marca 6 35-959 Rzeszów				
3.1.		<p>1.Ogólne warunki umowy kompleksowej sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług dystrybucji</p> <p>pkt II ust.5 "Sprzedawca i OSD nie ponoszą konsekwencji za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy w przypadku awarii w systemie lub działania Siły Wyższej (np. pożar, powódź, huragan, sadź, akty sabotażu, publiczne demonstracje)".</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 354: „Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane niewykonaniem umowy lub nienależytym jej wykonaniem w przypadku działania siły wyższej (zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli stron uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub części w szczególności: klęski żywiołowej jak pożar, powódź, huragan, sadź, akty władzy państwowej jak stan wojenny, stan wyjątkowy, działania wojenne, akty sabotażu, strajki itp.), wystąpienia awarii systemowej (warunki w sieci przesyłowej i rozdzielczej lub taki ich stan, który wpływa lub z dużym prawdopodobieństwem może wpłynąć na zdolność ZEORK S.A. do świadczenia usługi przemysłowej i sprzedaży energii elektrycznej, który zagraża, lub z dużym prawdopodobieństwem może zagrażać bezpieczeństwu osób i urządzeń) i awarii w sieci skutkującej nieprzewidywanymi przerwami w	Postępowanie ws. naruszenia zik

				dostarczaniu energii elektrycznej lub w przypadku wystąpienia konieczności wykonania nieprzewidzianych prac dla zapobieżenia lub usunięcia skutków awarii w sieci”	
3.2.		pkt II ust.6 „Ponadto Sprzedawca i OSD nie ponoszą odpowiedzialności za szkody wynikłe z przerw w dostawie energii elektrycznej spowodowanych: (...) c) wykonaniem orzeczenia sądu, decyzji organu administracji rządowej lub samorządu terytorialnego.	- art. 385 ¹ § 1 k.c., art. 385 ³ pkt 2 k.c.,	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ekonomiczne interesy konsumenta w związku z istotnym ograniczeniem odpowiedzialności przedsiębiorstwa energetycznego wobec konsumenta.	- pozew do SOKiK
3.3.		Pkt III. ust.3 ppkt 3.1 „Umowa może być rozwiązana przez Sprzedawcę z zachowaniem 1-miesięcznego okresu wypowiedzenia w przypadku gdy: 3.1. Umowa wykonywana niezgodnie z jej treścią i przeznaczeniem (...)”	- art. 385 ¹ § 1 k.c. - art. 385 ³ § pkt 9 k.c.	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, ponieważ uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do rozwiązania z przyczyn określonych w sposób zbyt ogólny przyznający w tym zakresie faktyczną możliwość dokonywania własnej oceny zdarzeń przez przedsiębiorcę i rozwiązywania umowy wg własnego uznania.	- pozew do SOKiK
3.4.		Pkt III ust.5 ppkt 5.1 Sprzedawca może rozwiązać niniejszą umowę ze skutkiem natychmiastowym: 5.1. W przypadkach rażącego naruszenia warunków Umowy przez Odbiorcę (...)”	- art. 385 ¹ § 1 k.c. - art. 385 ³ § pkt 9 k.c.	j.w.	- pozew do SOKiK

3.5.		Pkt IV ust.1 „Odbiorca zobowiązany jest do: (...) 1.15.niezwłocznego pismem zgłoszenia zmiany miejsca zamieszkania lub siedziby i adresu do korespondencji. Brak takiego zgłoszenia powoduje, że nedoręczana korespondencja sprzedawcy będzie składana przez sprzedawcę w aktach ze skutkiem doręczenia”	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi"	postępowanie ws. naruszenia zik
3.6.		2.Umowa kompleksowa sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług dystrybucji dla odbiorców z grupy taryfowej G Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorcy	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1 i 2art.5 ust.3 ustawy Prawo energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ust.2 ustawy Prawo Energetyczne	- postępowanie ws. naruszenia zik
3.7.		Brak w umowie postanowienia określającego parametry techniczne energii oraz wysokość bonifikaty za niedotrzymanie tych parametrów	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1 i art.5 ust.3 ustawy Prawo energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ust.2 ustawy Prawo Energetyczne	- postępowanie ws. naruszenia zik

3.8.		<p>3. Regulamin sprzedaży energii elektrycznej PGE Obrót S.A. do umowy sprzedaży energii elektrycznej dla odbiorców z grupy taryfowej G</p> <p>§ 5 pkt 5 „Odbiorca zobowiązany jest do pisemnego zgłoszenia w terminie 14 dni od zmiany adresu doręczania korespondencji. Brak zgłoszenia upoważnia sprzedawcę do uznania korespondencji dostarczanej na adres wskazany w umowie za skutecznie doręczoną”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi".	- postępowanie ws. naruszenia zik
4.	RWE Polska S.A. ul. Wybrzeże Kościuszkowskie 41 00-347 Warszawa				
4.1.		<p>1. Kompleksowa umowa sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług dystrybucji dla klientów indywidualnych</p> <p>§ 7 ust.3 „Terminem płatności jest dzień oznaczony na fakturze VAT nie krótszy niż 14 dni od daty wystawienia faktury”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez	postępowanie ws. naruszenia zik

				Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	
4.2.		Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorcy.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1 i 2 art.5 ust.3 ustawy Prawo energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ustawy Prawo energetyczne (odesłanie do taryfy nie jest wystarczające, ponieważ nie stanowi ona integralnej części umowy a jedynie jest wymieniona jako akt regulujący kwestie nieuregulowane w umowie)	- postępowanie ws. naruszenia zik
4.3.		Brak w umowie postanowienia określającego parametry techniczne energii oraz wysokość bonifikaty za niedotrzymanie tych parametrów.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1 i 2 i art. 5 ust.3 ustawy Prawo energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ustawy Prawo energetyczne (odesłanie do taryfy nie jest wystarczające, ponieważ nie stanowi ona integralnej części umowy a jedynie jest wymieniona jako akt regulujący kwestie nieuregulowane w umowie)	- postępowanie ws. naruszenia zik
4.4.		2. Umowa sprzedaży energii elektrycznej § 7 ust.3 „Terminem płatności jest dzień oznaczony na fakturze VAT nie krótszy niż 14 dni od daty wystawienia faktury”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem	postępowanie ws. naruszenia zik

				§ 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	
4.5.		Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorcy	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1 ustawy Prawo energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ust.2 ustawy Prawo energetyczne (odeślanie do taryfy nie jest wystarczające, ponieważ nie stanowi ona integralnej części umowy a jedynie jest wymieniona jako akt regulujący kwestie nieuregulowane w umowie)	- postępowanie ws. naruszenia zik
5.	Tauron Sprzedaż Sp. z o.o. ul. Łagiewnicka 60 30-417 Kraków				
5.1.		1. Ogólne Warunki Umowy Kompleksowej Dostarczania Energii Elektrycznej (OWU) § 3 ust.14 „Odbiorca jest zobowiązany do: (...) 14.12. Pisemnego zgłaszania każdorazowej zmiany adresu zamieszkania i adresu korespondencyjnego. Brak zgłoszenia o zmianach upoważnia Sprzedawcę do uznania za skuteczne doręczenie korespondencji, przestanej na adres wskazany w Umowie Kompleksowej lub podany później”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi".	Postępowanie ws. naruszenia zik

5.2.		<p>§ 6 ust 3 "Sprzedawca jest zwolniony z odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń w dostarczaniu energii elektrycznej spowodowanych: 3.1. działaniem siły wyższej [w zw. z § 3 ust.12: "siła wyższa - zewnętrzne zdarzenie nagłe, nieprzewidywalne i niezależne od woli Stron, uniemożliwiające wykonanie Umowy Kompleksowej w całości lub w części, na stałe lub na pewien czas, któremu nie można zapobiec ani przeciwdziałać przy zachowaniu należytej staranności Stron. Przejawami siły wyższej są w szczególności: stan klęski żywiołowej, pożar, trzęsienie ziemi, huragan, wichura, gwałtowne śnieżyce, powódź, stan wojenny, stan wyjątkowy, działania wojenne, akty sabotażu, akty terrorystyczne, blokady i inne skutki niepokoju społecznego.</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 354: „Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane niewykonaniem umowy lub nienależytym jej wykonaniem w przypadku działania siły wyższej (zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli stron uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub części w szczególności: klęski żywiołowej jak pożar, powódź, huragan, szał, akty władzy państwowej jak stan wojenny, stan wyjątkowy, działania wojenne, akty sabotażu, strajki itp.), wystąpienia awarii systemowej (warunki w sieci przesyłowej i rozdzielczej lub taki ich stan, który wpływa lub z dużym prawdopodobieństwem może wpłynąć na zdolność ZEORK S.A. do świadczenia usługi przemysłowej i sprzedaży energii elektrycznej, który zagraża, lub z dużym prawdopodobieństwem może zagrażać bezpieczeństwu osób i urządzeń) i awarii w sieci skutkującej nieprzewidywanymi przerwami w dostarczaniu energii elektrycznej lub w przypadku wystąpienia konieczności wykonania nieprzewidywanych prac dla zapobieżenia lub usunięcia skutków awarii w sieci”</p>	<p>Postępowanie ws. naruszenia zik</p>
------	--	---	---	---	--

5.3.		§ 6 ust 3 "Sprzedawca jest zwolniony z odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń w dostarczaniu energii elektrycznej spowodowanych: (...), 3.2. awarią w sieci elektroenergetycznej przez czas niezbędny do jej usunięcia (...), 3.3. prawomocnym orzeczeniem sądu albo decyzją organu władzy lub administracji rządowej (samorządowej).	art. 385 ¹ § 1 k.c., Art. 385 ³ pkt 2 i 9 k.c.	Powyższe postanowienie wzorca umownego może stanowić niedozwolone postanowienie umowne, w zakresie w jakim ogranicza odpowiedzialność zakładu energetycznego za niewykonanie/ nienależyte wykonanie umowy.	- pozew do SOKiK
5.4		2. Umowa Sprzedaży Energii Elektrycznej § 7 „Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń w sprzedaży energii elektrycznej spowodowanych (...) b) awarią w sieci elektroenergetycznej przez czas niezbędny do ich usunięcia (...); c) prawomocnym orzeczeniem sądu albo decyzją organu władzy lub administracji rządowej (samorządowej), d) przerwami w dostarczaniu energii elektrycznej.	art. 385 ¹ § 1 k.c., Art. 385 ³ pkt 2 i 9 k.c.	Powyższe postanowienie wzorca umownego może stanowić niedozwolone postanowienie umowne, w zakresie w jakim ogranicza odpowiedzialność zakładu energetycznego za niewykonanie/ nienależyte wykonanie umowy.	- pozew do SOKiK
5.5.		§ 10 ust.1 „Umowa może być rozwiązana przez Sprzedawcę: a) w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez odbiorcę (...).	- art. 385 ¹ § 1 k.c. - art. 385 ³ § 9 k.c.	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, ponieważ uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do rozwiązania z przyczyn określonych w sposób zbyt	- pozew do SOKiK

				ogólny przyznający w tym zakresie faktyczną możliwość dokonywania własnej oceny zdarzeń przez przedsiębiorcę i rozwiązywania umowy wg własnego uznania.	
5.6.		§ 8 ust.4. „(...) Odbiorca wyraża zgodę na gromadzenie i przetwarzanie swoich danych osobowych przez Sprzedawcę (...) oraz własnych celów marketingowych Sprzedawcy.”	art. 385 ¹ § 1 k.c.,	Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.	- zawiadomienie do GIODO
5.7.		Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie parametrów technicznych oraz standardów jakościowych obsługi odbiorcy.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 1	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ust.2 ustawy Prawo Energetyczne, Przedsiębiorca zobowiązuje się tylko do zachowania standardów jakościowych.	postępowanie ws. naruszenia zik
6.	Vattenfall Sales Poland Sp. z o.o. ul. Barlickiego 2 44-100 Gliwice				
6.1.		1.Umowa kompleksowa na dostarczenie energii elektrycznej - § 3 ust. 12 „Terminem płatności jest dzień oznaczony na fakturze lub dokumencie zapłaty. (...)”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 495: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym na fakturze, jednak nie później niż w ciągu 14 dni od daty otrzymania	postępowanie ws. naruszenia zik

				faktury z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym na fakturze”.	
6.2.		<p>2.Ogólne Warunki Umowy Kompleksowej Dostarczenia Energii Elektrycznej (Taryfa)</p> <p>- § 4 ust. 1 pkt 1.11 „Klient zobowiązuje się do (...) zawiadomienia sprzedawcy o każdorazowej zmianie adresu korespondencyjnego. Brak zgłoszenia o zmianach powoduje że doręczenia na adres wskazany w Umowie lub podany później przez klienta będą uznawane za skuteczne”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206:</p> <p>”W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi”</p>	postępowanie ws. naruszenia zik
6.3.		<p>3.Umowa sprzedaży energii elektrycznej</p> <p>§ 4 ust.1 „Klient zobowiązany jest w szczególności do: (...) 1.4. zawiadomienia sprzedawcy o każdorazowej zmianie adresu korespondencyjnego. Brak zgłoszenia o zmianach powoduje, że doręczenia na adres wskazany w Umowie lub podany później przez klienta, będą uznawane za skuteczne”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206:</p> <p>”W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest</p>	postępowanie ws. naruszenia zik

				znany bankowi”.	
II.	Operatorzy systemu dystrybucyjnego energii elektrycznej (OSD)				
7.	Enea Operator Sp. z o.o. Ul. Strzeszyńska 58 60-479 Poznań				
7.1		<p>1.Umowa o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej</p> <p>§ 9 ust.6 (...) Termin zapłaty określony na fakturze nie będzie krótszy niż 7 dni i nie dłuższy niż 21 dni od jej wystawienia”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	postępowanie ws. naruszenia zik
7.2.		Brak w umowie postanowienia określającego parametry techniczne energii oraz wysokość bonifikaty za niedotrzymanie tych parametrów oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 2 ustawy Prawo energetyczne	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ustawy Prawo Energetyczne (odesłanie do taryfy nie jest wystarczające, ponieważ nie jest wymieniona jako integralna część umowy)”.	- postępowanie ws. naruszenia zik

7.3.		<p>2.Umowa o przyłączenie do sieci</p> <p>§ 4 ust. 1 „ENEA Operator (...) uzyska decyzje, o których mowa w § 3 ust. 5 (...)” w zw. z § 8 ust. 6 „Jeżeli przyłączenie nie nastąpi z przyczyn wymienionych w ust. 1.2. i ust. 1.3. niniejszego paragrafu Klient zobowiązany jest do pokrycia ENEA Operator udokumentowanych wydatków poniesionych przez ENEA Operator i zobowiązań zaciągniętych przez ENEA Operator w związku z realizacją niniejszej umowy do wysokości szacunkowej kwoty opłaty za przyłączenie”.</p>	<p>- art. 385¹ § 1 k.c.</p>	<p>Brak rozróżnienia sytuacji konsumenta w zależności od tego, czy niewykonanie zobowiązania następuje z winy przedsiębiorcy, czy też jest obiektywnie niemożliwe. W obu tych sytuacjach podać jednak należy w wątpliwość samą odpowiedzialności konsumenta za powstałą szkodę.</p>	<p>- pozew do SOKiK</p>
7.4.		<p>§ 4 ust. 6 „Klient oświadcza, że udzieli ENEA Operator na wykonane elementy, o których mowa w ust. 4 pkt 3, gwarancji przez okres 36 miesięcy, licząc od dnia ich sprzedaży.”</p>	<p>- art. 385¹ § 1 k.c.</p>	<p>Postanowienie może być sprzeczne z dobrymi obyczajami w zakresie, w jakim nakłada na konsumenta, nie będącego profesjonalistą, obowiązek dania gwarancji na usługi wykonane, zazwyczaj za pośrednictwem innych podmiotów profesjonalnych, w trakcie wykonywania umowy o przyłączenie. Nałożenie takiego obowiązku na konsumenta wydaje się być sprzeczne z zasadą dobrowolności udzielenia gwarancji. Podkreślić również należy, iż w momencie sprzedaży przedsiębiorstwu energetycznemu wykonanych przez konsumenta urządzeń elektroenergetycznych następuje ich odbiór techniczny zatwierdzany przez to przedsiębiorstwo. Ponadto termin udzielenia gwarancji jest znacząco</p>	<p>- pozew do SOKiK</p>

				dłuższy od terminów gwarancji udzielanych zazwyczaj przez sprzedawców.	
7.5.		§ 8 ust.4 „Strony mogą rozwiązać umowę z przyczyn innych niż wymienione w ust.1 i ust.2 za 3-miesięcznym okresem wypowiedzenia”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz 1465: „Umowa może być rozwiązana z zachowaniem pisemnej formy wypowiedzenia przez BZA S.A. z zachowaniem 3 miesięcznego terminu wypowiedzenia - w przypadkach nie wyszczególnionych powyżej.”	postępowanie ws. naruszenia zik
7.6.		§ 11 ust.1 „Strony ustalają, że adresami stron dla doręczeń są adresy wskazane w umowie a wysłanie pisma poleconego ma pomiędzy stronami skutek doręczenia (...).	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi"	postępowanie ws. naruszenia zik
7.7.		Brak regulacji określającej odpowiedzialność zakładu energetycznego z tytułu niedotrzymania warunków umowy (za wyjątkiem kar umownych za zwłokę). Brak jest także postanowień określających warunki rozwiązania umowy o przyłączenie.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k. w zw. z art. 7 ust.2 ustawy Prawo Energetyczne	Art. 7 ust.2 Prawa energetycznego stanowi m.in. o elementach jakie powinna zwierać umowa o przyłączenie do sieci (m.in. odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za opóźnienie	- postępowanie ws. naruszenia zik

				terminu realizacji prac w stosunku do ustalonego w umowie, oraz okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania). Brak któregokolwiek z tych elementów jest naruszeniem prawa konsumentów istotnych do informacji określających ich uprawnienia i może naruszać ich interes ekonomiczny.	
8.	Energa Operator S.A. ul. Marynarki Polskiej 130, 80-557 Gdańsk				
8.1.		1. Ogólne Warunki Umów o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej Energa Operator S.A. § 17 ust.1 „ Odbiorca wnosi należności za świadczenie usług energii elektrycznej w wysokości i terminie określonych w fakturze, przy czym termin ten nie może być krótszy niż 1) 10 dni od daty wystawienia faktury dla faktur dostarczanych Odbiorcy drogą pocztową lub 2) 7 dni od daty wystawienia faktury dla faktur doręczanych Odbiorcy przez przedstawiciela Dystrybutora”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	postępowanie ws. naruszenia zik
8.2.		§ 19 ust.1 Jeżeli Dystrybutor stwierdzi, że ze względu na stan majątkowy Odbiorcy wątpliwa jest zapłata należności wynikających z umowy o świadczenie	Art.24 ust.1 i 2 pkt 3) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.4 ust	- Kwestionowane postanowienie uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do żądania ustanowienia zabezpieczenia bez	- postępowanie ws. naruszenia zik

	<p>usług energii elektrycznej, może zażądać od Odbiorcy zabezpieczenia.</p> <p>2. Zabezpieczenie polega w szczególności na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wpłaceniu kaucji, 2) poręczeniu osoby trzeciej; 3) poddanie się rygorowi egzekucji z aktu notarialnego; 4) wystawieniu przez odbiorcę weksła własnego In blanco; 5) wystawieniu przez odbiorcę weksła gwarancyjnego poręczonego przez podmiot wiarygodny finansowo; 6) uzyskaniu gwarancji bankowej; 7) przewłaszczeniu wskazanych przez Dystrybutora składników majątku Odbiorcy; 8) Ustanowieniu hipoteki; 9) upoważnieniu do dysponowania rachunkiem bankowym wskazanym przez Odbiorcę. <p>3 Przedstawiając pisemne żądanie zabezpieczenia Dystrybutor wskaże jego formę oraz termin, w którym zabezpieczenia należy dokonać.</p> <p>4. Niewykonanie lub nienależyte wykonanie przez Odbiorcę obowiązku zabezpieczenia upoważnia Dystrybutora do wypowiedzenia umowy o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej bez zachowania terminu wypowiedzenia.</p> <p>5. Postanowienia ust 1-4 stosuje się odpowiednio do konsumentów tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 14 lutego 2003 roku o udostępnianiu informacji gospodarczych (Dz. U. Nr 50, poz. 424 ze zm.) lub w innych przepisach</p>	<p>1 i 2 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o <i>przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym</i>.</p>	<p>wskazania podstawy prawnej tego zabezpieczenia. Wskazana zaś w tym postanowieniu ustawa z dnia 14 lutego 2003 roku aktualnie już nie obowiązuje, co dodatkowo wprowadza do umowy element wprowadzający w błąd konsumenta w zakresie jego praw i obowiązków wynikających z umowy. Ponadto postanowienie przewiduje związaną z ww. zabezpieczeniem sankcję rozwiązania umowy bez wypowiedzenia.</p>	
--	---	--	--	--

		rangi ustawy.			
8.3.		<p>§ 20 ust.2 „Dystrybutor nie ponosi odpowiedzialności za niedostarczenie mocy i energii elektrycznej w szczególności w przypadku: (...)</p> <p>2) działania siły wyższej tj. zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli Dystrybutora, przeciwdziałać przy zachowaniu należytej staranności. Przejawami siły wyższej są w szczególności: klęski żywiołowe (np. pożar, powódź, susza, trzęsienie ziemi, huragan, szadź), akty władzy państwowej (np. stan wojenny, stan wyjątkowy, embarga, blokady), działania wojenne, akty sabotażu, strajki powszechne lub inne niepokoje społeczne (np. publiczne demonstracje, lokauty), (...).”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 354:</p> <p>„Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane niewykonaniem umowy lub nienależytym jej wykonaniem w przypadku działania siły wyższej (zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli stron uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub części w szczególności: klęski żywiołowej jak pożar, powódź, huragan, szadź, akty władzy państwowej jak stan wojenny, stan wyjątkowy, działania wojenne, akty sabotażu, strajki itp.), wystąpienia awarii systemowej (warunki w sieci przesyłowej i rozdzielczej lub taki ich stan, który wpływa lub z dużym prawdopodobieństwem może wpłynąć na zdolność ZEORK S.A. do świadczenia usługi przemysłowej i sprzedaży energii elektrycznej, który zagraża, lub z dużym prawdopodobieństwem może zagrażać bezpieczeństwu osób i urządzeń) i awarii w sieci skutkującej nieprzewidywanymi przerwami w dostarczaniu energii elektrycznej lub w przypadku wystąpienia konieczności wykonania nieprzewidywanych prac dla zapobieżenia lub usunięcia skutków</p>	postępowanie ws. naruszenia zik

				awarii w sieci”	
8.4.		§ 23 ust.2 pkt 2 c). Dystrybutor może wypowiedzieć umowę (...) 2. Bez zachowania okresu wypowiedzenia, (...) c) w przypadku wskazanym w § 19 ust.4 [dot. niewykonania lub nienależytego wykonania przez Odbiorcę obowiązku zabezpieczenia]	- art. 385 ¹ § 1 k.c. - art. 385 ³ § pkt 9 k.c.	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, ponieważ uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do rozwiązania z przyczyn określonych w sposób zbyt ogólny przyznający w tym zakresie faktyczną możliwość dokonywania własnej oceny zdarzeń przez przedsiębiorcę i rozwiązywania umowy wg własnego uznania.	- pozew do SOKiK
8.5.		§ 24 ust.2 „W szczególności Odbiorca obowiązany jest poinformować pisemnie sprzedawcę o zmianie: (...) 2) adresu korespondencyjnego, na który powinna zostać wysłana faktura oraz wszelka inna korespondencja pod rygorem uznania za doręczoną tejsze faktury i korespondencji”.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi"	- postępowanie ws. naruszenia zik
8.6.		2. Umowa o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej Energa Operator S.A. Brak w umowie postanowienia określającego parametry techniczne	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw.	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ustawy Prawo energetyczne	- postępowanie ws. naruszenia zik

		energii oraz wysokość bonifikaty za niedotrzymanie tych parametrów oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców.	z art.5 ust.2 pkt 2 ustawy Prawo energetyczne	(odesłanie do taryfy nie jest wystarczające, ponieważ nie stanowi ona integralnej części umowy a jedynie jest wymieniona jako akt regulujący kwestie nieuregulowane w umowie)	
8.7.	.	<p>3. Umowa o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej Nr (umowa inwestycyjna)</p> <p>§ 8 ust.2 „Operator może odstąpić od niniejszej umowy jeżeli: (...) 2) zwłoka Podmiotu Przyłączanego w uiszczeniu zaliczki o której mowa w § 6 przekroczy 45 dni”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 1350:</p> <p>„Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3; b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7”.</p>	- postępowanie ws. naruszenia zik
8.8.		<p>4. Umowa o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej Nr (umowa bezinwestycyjna)</p> <p>§ 8 ust.2 „Operator może odstąpić od niniejszej umowy jeżeli: (...) 2) zwłoka Podmiotu Przyłączanego w uiszczeniu zaliczki o której mowa w § 6 przekroczy 45 dni</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 1350:</p> <p>„Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni</p>	- postępowanie ws. naruszenia zik

				z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3; b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7"	
8.9.	.	<p>§ 4 ust. 4 pkt 1 i 3 oraz § 4 ust. 5 „Termin Realizacji Przyłączenia ulegać będzie przedłużeniu także w przypadku zaistnienia okoliczności niezależnych od którejkolwiek ze Stron powodujących niemożność, przy zachowaniu należytej staranności, dotrzymania Terminu Przyłączenia, w szczególności zaś w następujących przypadkach: (...)</p> <p>3) przekroczenia przez właściwy organ ustawowego terminu zakończenia procedury administracyjnej związanej z budową Przyłącza lub Rozbudową Sieci - o czas przekroczenia ustawowych terminów. W przypadku zaistnienia jakiegokolwiek okoliczności, w o której mowa w ust. (...) 4 powyżej, powodującej niemożność dotrzymania Terminu Realizacji przyłączenia, Operator powiadomi - pisemnie pod rygorem nieważności Podmiot Przyłączany o zaistnieniu takich okoliczności, ich rodzaju, oraz określi nowy Termin Realizacji Przyłączenia lub wskaże, o jaki okres Termin Realizacji Przyłączenia ulegnie przedłużeniu.</p>	- art. 385 ¹ § 1 k.c., art. 385 ³ pkt 9 k.c.	Powyższe postanowienia mogą naruszać dobre obyczaje oraz interesy konsumentów a także stanowić niedozwolone postanowienie umowne, o którym mowa w art. 385 ³ pkt 9 k.c.	- pozew do SOKiK
9.	EnergiaPro S.A. pl. Powstańców Śl. 20 53-314 Wrocław				
9.1.		1. Umowa o świadczenie usług			

		<p>dystrybucji energii elektrycznej nr ...</p> <p>§ 7 ust.6 „Jeżeli URD [odbiorca] nie dopełnia obowiązku określonego w § 3 ust.2.o. OSD uznaje za skuteczne doręczenie wszelkich powiadomień na dotychczasowy adres” [§ 3 ust.2.o. stanowi, iż „URD zobowiązuje się do: (...) o. pisemnego powiadamiania o każdorazowej zmiany swojego adresu korespondencyjnego lub zmianie adresu siedziby”]</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: “W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi”</p>	<p>postępowanie ws. naruszenia zik</p>
9.2.		<p>§ 10 ust.2 „Spory mogące wynikać w trakcie realizacji Umowy a nie podlegające kompetencji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki podlegają rozstrzygnięciu sądu powszechnego - właściwego dla siedziby OSD”</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 353 - „Wszelkie sprawy jakie mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.”</p>	<p>Postępowanie ws. naruszenia zik</p>
9.3.		<p>Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie parametrów oraz standardów jakościowych obsługi odbiorcy.</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 2 ustawy Prawo energetyczne</p>	<p>Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ust.2 ustawy Prawo energetyczne. Przedsiębiorca zobowiązuje się tylko do zachowania standardów jakościowych i parametrów technicznych.</p>	<p>- postępowanie ws. naruszenia zik</p>

9.4.		<p>2.Umowa nr o przebudowę sieci elektroenergetycznej</p> <p>§ 17 pkt 3 „Strony ustanawiają odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązań, wynikających z niniejszej umowy, w formie kar umownych, w następujących przypadkach i wysokościach: (...). strony ustanawiają, iż nie ponoszą odpowiedzialności za opóźnienie spowodowane siłą wyższą, w tym trudnymi warunkami meteorologicznymi (...).”</p>	<p>- art. 385¹ § 1 k.c.</p>	<p>- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ekonomiczne interesy konsumenta</p>	<p>- pozew do SOKiK</p>
9.5.		<p>§ 18 ust. 5 „EnergiaPro przysługuje prawo odstąpienia od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w sytuacji gdy Podmiot Przyłączany nie uiści pierwszej raty opłaty za przyłączenie, określonej w ust. 2, w terminie 30 dni od wymaganego terminu zapłaty”.</p>	<p>art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 1350: „Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3; b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7”.</p>	<p>- postępowanie ws. naruszenia zik</p>
9.6.		<p>§ 22 ust. 2 „ Ewentualne spory wynikłe przy wykonywaniu niniejszej umowy Strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia spory te rozstrzygać będzie sąd miejscowo właściwy dla siedziby EnergiaPro lub jego</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 353 - „Wszelkie sprawy jakie mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku</p>	<p>postępowanie ws. naruszenia zik</p>

		jednostki organizacyjnej uprawnionej do zawarcia niniejszej umowy.”		niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.”	
9.7.		<p>3.Umowa nr o przebudowę sieci elektroenergetycznej</p> <p>§ 5 ust. 1 pkt 2 „Przedsiębiorstwo Sieciowe zastrzega sobie możliwość zmiany terminu, o którym mowa w § 4, niniejszej umowy w przypadku (...) poważnej awarii sieciowej uniemożliwiającej przeprowadzenie prac w terminie przez konieczność zaangażowania pracowników Przedsiębiorstwa Sieciowego wykonujących przedmiot umowy do usunięcia takiej awarii.”, zw. z §5 ust. 2 „Strony wyłączają odpowiedzialność odszkodowawczą Przedsiębiorstwa Sieciowego z powodu zmiany terminu wykonania przedmiotu niniejszej umowy wywołanej przyczynami opisanymi w ust. 1.”</p>	- art. 385 ¹ § 1 k.c., art. 385 ³ pkt 2 k.c.,	Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ekonomiczne interesy konsumenta poprzez istotne ograniczenie odpowiedzialności przedsiębiorcy.	- pozew do SOKiK
9.8.		§ 6 ust. 10 lub § 6 ust. 13 „Złożenie oświadczenia o odmowie zatwierdzenia specyfikacji kosztów oraz kosztorysu powykonawczego nie zwalnia Inwestora z obowiązku terminowego uiszczenia ceny wynikającej z faktury, o której mowa w ust. 11. Ewentualnych roszczeń co do wysokości zapłaty określonej w ust. 11, Inwestor dochodzić może nie wcześniej,	art. 385 ¹ § 1 k.c., art. 385 ³ pkt 9	Kwestionowane postanowienia są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ekonomiczne interesy konsumenta w zakresie, w jakim nakazują konsumentowi uiszczenie ceny za wykonane przez zakład energetyczne roboty pomimo kwestionowania jej wysokości. Omawiane postanowienie ustanawia w	- pozew do SOKiK

		niż po uiszczeniu przez niego wszelkich należności wynikających z wykonania przedmiotu niniejszej umowy.”		rzeczywistości jednostronne uprawnienie dla przedsiębiorcy do dokonywania wiążącej interpretacji umowy. Tak bowiem przyznane konsumentowi uprawnienie do kwestionowania ceny wskazanej przez zakład energetyczny jest pozbawione skutków, które winno wywoływać. Konsument jest bowiem bezwzględnie zobowiązany do zapłaty wskazanej ceny i to pod rygorem niemożliwości wnoszenia roszczeń przeciwko przedsiębiorcy dotyczących kwestionowanej wyceny robót.	
9.9.		§ 6 ust. 13, § 6 ust. 15, § 6 ust. 9, § 6 ust. 8 „Przedsiębiorstwu Sieciowemu przysługuje prawo odstąpienia od umowy w przypadku, gdy w terminie 45 dni od daty wymaganego terminu zapłaty Inwestor nie uiszczy zaliczki, określonej w ust. 2”	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 1350: „Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3; b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7”.	- postępowanie ws. naruszenia zik
9.10.		§ 13 „ Ewentualne spory wynikłe przy wykonywaniu niniejszej umowy Strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia spory te rozstrzygać będzie sąd miejscowo właściwy dla siedziby Przedsiębiorstwa Sieciowego lub	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 353 - „Wszelkie sprawy jakie mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku	Postępowanie ws. naruszenia zik

		jego jednostki organizacyjnej uprawnionej do zawarcia niniejszej umowy.”		niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.”	
9.11.		<p>4. Porozumienie nr o przebudowę sieci elektroenergetycznej</p> <p>§ 5 ust. 3 „Inwestor udziela dwuletniej gwarancji na przebudowane elementy sieci elektroenergetycznej.”</p>	- art. 385 ¹ § 1 k.c.	<p>Postanowienie może być sprzeczne z dobrymi obyczajami w zakresie, w jakim nakłada na konsumenta, nie będącego profesjonalistą, obowiązek dania gwarancji na usługi wykonane, zazwyczaj za pośrednictwem innych podmiotów profesjonalnych, w trakcie wykonywania umowy o przyłączenie. Nałożenie takiego obowiązku na konsumenta wydaje się być sprzeczne z zasadą dobrowolności udzielenia gwarancji. Podkreślić również należy, iż w momencie sprzedaży przedsiębiorstwu energetycznemu wykonanych przez konsumenta urządzeń elektroenergetycznych następuje ich odbiór techniczny zatwierdzany przez to przedsiębiorstwo. Ponadto termin udzielenia gwarancji jest znacząco dłuższy od terminów gwarancji udzielanych zazwyczaj przez sprzedawców.</p>	- pozew do SOKiK
9.12.		§ 8 „ Ewentualne spory wynikłe przy wykonywaniu niniejszej umowy Strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia spory te rozstrzygać	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 353 - „Wszelkie sprawy jakie mogą powstać w związku z realizacją	Postępowanie ws. naruszenia zik

		będzie sąd miejscowo właściwy dla siedziby lub jego jednostki organizacyjnej uprawnionej do zawarcia niniejszej umowy.”		umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.”	
10.	ENION S.A. ul. Zawila 65 L 30-390 Kraków				
10.1		1. Umowa o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej nr ... § 8 ust.4 „Enion jest zwolniony z odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń spowodowanych: (...), 4.3. prawomocnym orzeczeniem sądu albo decyzją organu władzy lub administracji rządowej (samorządowej),	art. 385 ¹ § 1 k.c., Art. 385 ³ pkt 2 k.c.	Powyższe postanowienie wzorca umownego może stanowić niedozwolone postanowienie umowne, w zakresie w jakim ogranicza odpowiedzialność zakładu energetycznego za niewykonanie/ nienależyte wykonanie umowy.	- pozew do SOKiK
10.2		§ 11 ust.2 „Umowa może być rozwiązana przez Enion z zachowaniem 1-miesięcznego terminu wypowiedzenia w przypadkach niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez odbiorcę (...):”.	- art. 385 ¹ § 1 k.c. - art. 385 ³ § pkt 9 k.c.	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, ponieważ uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do rozwiązania z przyczyn określonych w sposób zbyt ogólny przyznający w tym zakresie faktyczną możliwość dokonywania własnej oceny zdarzeń przez przedsiębiorcę i rozwiązywania umowy wg własnego uznania.	- pozew do SOKiK
10.3					

		Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie parametrów technicznych oraz standardów jakościowych obsługi odbiorcy.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 2	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ust.2 ustawy Prawo Energetyczne. Przedsiębiorca zobowiązuje się tylko do zachowania standardów jakościowych i parametrów technicznych.	- postępowanie ws. naruszenia zik
10.4		<p>2. Umowa nr ...o przyłączenie do sieci Przedsiębiorstwa Energetycznego</p> <p>§ 3 ust. 4 „Strony zastrzegają sobie prawo renegocjowania terminu realizacji przedmiotu Umowy w przypadku, gdy warunki atmosferyczne lub inne, wymienione § 9 ust. 6 przyczyny uniemożliwiają prowadzenie robót.”</p>	- art. 385 ¹ § 1 k.c., art. 385 ³ pkt 2 k.c.,	Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ekonomiczne interesy konsumenta poprzez istotne ograniczenie odpowiedzialności przedsiębiorcy.	- pozew do SOKiK
10.5		§ 9 ust. 6 „Strony nie są odpowiedzialne za nie wywiązanie się ze zobowiązań, wynikających z niniejszej Umowy, spowodowanych siłą wyższą. Za siłę wyższą Strony rozumieć będą każde zdarzenie zewnętrzne, na którego powstanie żadna ze stron nie mogła mieć wpływu, takie jak np.: (...) strajki, rozległe przerwy w ruchu kolejowym i drogowym, (...)”	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 354: „Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane niewykonaniem umowy lub nienależytym jej wykonaniem w przypadku działania siły wyższej (zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli stron uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub części w szczególności: klęski żywiołowej jak pożar, powódź, huragan, śnieżnica, akty władzy państwowej jak stan wojenny,	Postępowanie ws. naruszenia zik

				stan wyjątkowy, działania wojenne, akty sabotażu, strajki itp.), wystąpienia awarii systemowej (warunki w sieci przesyłowej i rozdzielczej lub taki ich stan, który wpływa lub z dużym prawdopodobieństwem może wpłynąć na zdolność ZEORK S.A. do świadczenia usługi przemysłowej i sprzedaży energii elektrycznej, który zagraża, lub z dużym prawdopodobieństwem może zagrażać bezpieczeństwu osób i urządzeń) i awarii w sieci skutkującej nieprzewidywanymi przerwami w dostarczaniu energii elektrycznej lub w przypadku wystąpienia konieczności wykonania nieprzewidywanych prac dla zapobieżenia lub usunięcia skutków awarii w sieci”	
11.	PGE Dystrybucja S.A.* ul. Garbarska 21a 20-340 Lublin				
11.1		1. Umowa o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej § 4 ust. 1 „Odbiorca zobowiązuje się do (...) Pkt 18. Informowania OSD o każdorazowej zmianie adresu zamieszkania. Niewypełnienie tego obowiązku spowoduje, że wszelka korespondencja przestana na adres znany OSD będzie traktowany jako ze skutkiem doręczenia dla odbiorcy”	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: "W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem	- postępowanie ws. naruszenia zik

				doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi"	
11.2		<p>§ 8 pkt 2 „Operator systemu dystrybucyjnego jest zwolniony z odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy, jeżeli naruszenie jej postanowień nastąpiło wskutek oddziaływania siły wyższej lub wskutek chociażby za niezawinionych zachowań osób trzecich za które operator systemu dystrybucyjnego odpowiedzialności nie ponosi (...). Siłą wyższą jest zdarzenie nagłe i nieprzewidywalne lub takie któremu z zachowaniem najwyższej staranności nie dało się zapobiec lub zniweczyć jego skutków a w szczególności powódź, wyładowanie atmosferyczne, pożar, porwisty wiatr, szadź, strajk, wojna, akty sabotażu, akty władzy państwowej”</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 354: „Sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane niewykonaniem umowy lub nienależytym jej wykonaniem w przypadku działania siły wyższej (zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego i niezależnego od woli stron uniemożliwiającego wykonanie umowy w całości lub części w szczególności: klęski żywiołowej jak pożar, powódź, huragan, sadź, akty władzy państwowej jak stan wojenny, stan wyjątkowy, działania wojenne, akty sabotażu, strajki itp.), wystąpienia awarii systemowej (warunki w sieci przesyłowej i rozdzielczej lub taki ich stan, który wpływa lub z dużym prawdopodobieństwem może wpłynąć na zdolność ZEORK S.A. do świadczenia usługi przemysłowej i sprzedaży energii elektrycznej, który zagraża, lub z dużym prawdopodobieństwem może zagrażać bezpieczeństwu osób i urządzeń) i awarii w sieci skutkującej nieprzewidywanymi przerwami w dostarczaniu energii elektrycznej lub w przypadku wystąpienia konieczności wykonania nieprzewidywanych prac dla</p>	<p>Postępowanie ws. naruszenia zik</p>

				zapobieżenia lub usunięcia skutków awarii w sieci”	
11.3		§ 9 ust.1 „Operator systemu dystrybucyjnego może rozwiązać umowę o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej w przypadku rażącego naruszenia postanowień niniejszej Umowy a w szczególności obowiązków wymienionych w § 4 z zachowaniem 3-miesięcznego okresu wypowiedzenia”.	- art. 385 ¹ § 1 k.c. - art. 385 ³ § pkt 9 k.c.	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, ponieważ uprawnia przedsiębiorstwo energetyczne do rozwiązania z przyczyn określonych w sposób zbyt ogólny przyznający w tym zakresie faktyczną możliwość dokonywania własnej oceny zdarzeń przez przedsiębiorcę i rozwiązywania umowy wg własnego uznania.	- pozew do SOKiK
11.4		Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie technicznych parametrów oraz standardów jakościowych obsługi odbiorcy.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt 2	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ust.2 ustawy Prawo Energetyczne. Przedsiębiorca wskazuje w Umowie tylko przepisy Prawa Energetycznego.	- postępowanie ws. naruszenia zik
11.5		2. Umowa o przyłączenie do sieci dystrybucyjnej § 7 ust. 2 lit. c) i d) „PGE Dystrybucja S.A nie ponosi odpowiedzialności z tytułu opóźnienia w wykonaniu przedmiotu umowy w przypadku, gdy opóźnienie nastąpiło z przyczyn nieleżących po stronie PGE Dystrybucja S.A. a w szczególności:c) wystąpienia siły wyższej jak również działania lub zaniechania organów państwowych lub samorządowych uniemożliwiających	art. 385 ¹ § 1 k.c., Art. 385 ³ pkt 2 k.c.	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ekonomiczne interesy konsumenta w związku z istotnym ograniczeniem odpowiedzialności przedsiębiorstwa energetycznego wobec konsumenta.	- pozew do SOKiK

		terminową realizację przyłączenia,, d) wystąpienia niesprzyjających warunków atmosferycznych uniemożliwiających prowadzenie robót.”			
11.6		Brak regulacji określającej odpowiedzialność zakładu energetycznego z tytułu niedotrzymania warunków umowy (za wyjątkiem kar umownych za zwłokę). Brak jest także postanowień określających warunki rozwiązania umowy o przyłączenie.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k. w zw. z art. 7 ust.2 ustawy Prawo energetyczne	Art. 7 ust.2 Prawa energetycznego stanowi m.in. o elementach jakie powinna zwiierać umowa o przyłączenie do sieci (m.in. odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za opóźnienie terminu realizacji prac w stosunku do ustalonego w umowie, oraz okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania). Brak któregokolwiek z tych elementów jest naruszeniem prawa konsumentów istotnych do informacji określających ich uprawnienia i może naruszać ich interes ekonomiczny.	- postępowanie ws. naruszenia zik
11.7		3. Umowa nr ... sprzedaży przyłącza elektroenergetycznego wraz z dokumentacją projektową przyłącza do zasilania w energię elektryczną § 5 ust. 1 „Podmiot Przyłączany udziela dla PGE Dystrybucja S.A. gwarancji na wybudowane przez siebie i odsprzedane PGE Dystrybucja S.A. urządzenia elektroenergetyczne na okres trzech lat od daty odbioru końcowego i jest zobowiązany do usuwania wad na własny koszt.”	Art. 385 ¹ k.c.	Postanowienie może być sprzeczne z dobrymi obyczajami w zakresie, w jakim nakłada na konsumenta, nie będącego profesjonalistą, obowiązek dania gwarancji na usługi wykonane, zazwyczaj za pośrednictwem innych podmiotów profesjonalnych, w trakcie wykonywania umowy o przyłączenie. Nałożenie takiego obowiązku na	- pozew do SOKiK

				<p>konsumenta wydaje się być sprzeczne z zasadą dobrowolności udzielenia gwarancji. Podkreślić również należy, iż w momencie sprzedaży przedsiębiorstwu energetycznemu wykonanych przez konsumenta urządzeń elektroenergetycznych następuje ich odbiór techniczny zatwierdzany przez to przedsiębiorstwo. Podnieść można również, iż zastrzeżony termin udzielenia gwarancji jest znacząco dłuższy od terminów gwarancji udzielanych zazwyczaj przez sprzedawców.</p>	
11.8		<p>§ 5 ust. 3 „Jeżeli Podmiot Przyłączany nie usunie wad lub nie dokona napraw gwarancyjnych w odsprzedanych urządzeniach, w okresie trwania gwarancji rękojmi, w terminie wyznaczonym przez PGE Dystrybucja S.A., PGE Dystrybucja S.A. dokona napraw lub usunie wady a kosztami ich obciąży Podmiot Przyłączany.</p>	Art. 385 ¹ k.c.	<p>Powyższe postanowienie może być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów nie tylko w zakresie, w jakim określa obowiązki gwarancyjne konsumenta ale również w zakresie, w jakim modyfikuje ustawowe zasady odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy sprzedanej (art. 560§1 k.c.). Jeśliby przyjąć możliwość takiej modyfikacji ustawowych zasad, która polegałaby na wprowadzeniu do stosunku umownego nowego uprawnienia dla kupującego - prawo do wykonania zastępczego - to wydaje się, iż sprzecznym z dobrymi obyczajami jest uzależnienie możliwości wykonania tego uprawnienia od jednostronnej oceny przedsiębiorcy. Tak bowiem, w świetle powyższego postanowienia,</p>	- pozew do SOKiK

				zakład energetyczny jest uprawniony w sposób arbitralny i wiążący dla konsumenta do określenia czasu na usunięcie stwierdzonych wad. Jest to sprzeczne z ustawowym z ustawowym uprawnieniem sprzedawcy do niezwłocznego usunięcia wad.	
12.	RWE Stoen Operator Sp. z o.o. ul. Piękna 46 00-672 Warszawa				
12.1		<p>1. Umowa o świadczenie usług dystrybucji</p> <p>§ 7 ust.4 „Terminem płatności jest dzień oznaczony na fakturze VAT nie krótszy niż 14 dni od daty wystawienia faktury”.</p>	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 496: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę (...) 14 dniowym od daty wystawienia faktury w przypadku wysyłki pocztą z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym w fakturze”.	postępowanie ws. naruszenia zik
12.2		Brak w umowie postanowienia określającego wysokość bonifikaty za niedotrzymanie parametrów technicznych oraz standardów jakościowych obsługi	Art.24 ust.1 i 2 pkt 2) ustawy o o.k. i k., w zw. z art.5 ust.2 pkt	Naruszenie obowiązku informacyjnego, wynikającego z art.5 ustawy Prawo energetyczne (odeślanie do taryfy nie jest	- postępowanie ws. naruszenia zik

		odbiorcy	2 ustawy Prawo energetyczne	wystarczające, ponieważ nie stanowi ona integralnej części umowy a jedynie jest wymieniona jako akt regulujący kwestie nieuregulowane w umowie)	
12.3		<p>2. Umowa o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej RWE Stoen Operator Sp. z o.o. instalacji elektrycznej obiektu klienta nr ... (umowa inwestycyjna)</p> <p>§7 ust. 5 „Zmiana ostatecznej opłaty za przyłączenie w wysokości +/- 10% w stosunku do opłaty wstępnej nie wymaga aneksu w formie pisemnej.”</p>	<p>- art. 385¹ § 1 k.c. art. 385³ pkt 20 k.c</p>	możliwość jednostronnego podwyższenia ceny bez przyznania prawa do odstąpienia od umowy,	- pozew do SOKiK
12.4		<p>§ 8 ust.4 „W przypadku wystąpienia siły wyższej a ponadto w przypadku działania lub zaniechania działania organów państwowych i samorządowych lub osób trzecich, uniemożliwiającego terminową realizację przyłączenia, strony uzgodnią zmianę terminu przyłączenia”</p>	<p>- art. 385¹ § 1 k.c. art. 385³ pkt 2 k.c</p>	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ekonomiczne interesy konsumenta w związku z istotnym ograniczeniem odpowiedzialności przedsiębiorstwa energetycznego wobec konsumenta.	- pozew do SOKiK
12.5		<p>§ 11 ust. 1 „Spory, jakie mogą powstać w wyniku realizacji Umowy Strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku braku porozumienia spory te będzie rozstrzygał sąd powszechny, właściwy dla siedziby RWE Stoen Operator”</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 353 - „Wszelkie sprawy jakie mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.”	Postępowanie ws. naruszenia zik

12.6		Brak regulacji określającej odpowiedzialność zakładu energetycznego z tytułu niedotrzymania warunków umowy (za wyjątkiem kar umownych za zwłokę). Brak jest także postanowień określających warunki rozwiązania umowy o przyłączenie.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k. w zw. z art. 7 ust.2 ustawy Prawo energetyczne	Art. 7 ust.2 Prawa energetycznego stanowi m.in. o elementach jakie powinna zawierać umowa o przyłączenie do sieci (m.in. odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za opóźnienie terminu realizacji prac w stosunku do ustalonego w umowie, oraz okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania). Brak któregokolwiek z tych elementów jest naruszeniem prawa konsumentów istotnych do informacji określających ich uprawnienia i może naruszać ich interes ekonomiczny.	- postępowanie ws. naruszenia zik
12.7		3. Umowa o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej RWE Stoen Operator Sp. z o.o. instalacji elektrycznej obiektu klienta nr ... (umowa bezinwestycyjna) § 8 ust.3 „W przypadku wystąpienia siły wyższej a ponadto w przypadku działania lub zaniechania działania organów państwowych i samorządowych lub osób trzecich, uniemożliwiającego terminową realizację przyłączenia, strony uzgodnią zmianę terminu przyłączenia”.	- art. 385 ¹ § 1 k.c. - art. 385 ³ pkt 2k.c.	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ekonomiczne interesy konsumenta w związku z istotnym ograniczeniem odpowiedzialności przedsiębiorstwa energetycznego wobec konsumenta.	- pozew do SOKiK
12.8		§ 11 ust. 1 „Spory, jakie mogą powstać w wyniku realizacji Umowy Strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku braku porozumienia spory te	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.	Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 353 - „Wszelkie sprawy jakie	postępowanie ws. naruszenia zik

		będzie rozstrzygał sąd powszechny, właściwy dla siedziby RWE Stoen Operator”		mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.”	
12.9		Brak regulacji określającej odpowiedzialność zakładu energetycznego z tytułu niedotrzymania warunków umowy (za wyjątkiem kar umownych za zwłokę). Brak jest także postanowień określających warunki rozwiązania umowy o przyłączenie.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k. w zw. z art. 7 ust.2 ustawy Prawo energetyczne	Art. 7 ust.2 Prawa energetycznego stanowi m.in. o elementach jakie powinna zawierać umowa o przyłączenie do sieci (m.in. odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za opóźnienie terminu realizacji prac w stosunku do ustalonego w umowie, oraz okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania). Brak któregokolwiek z tych elementów jest naruszeniem prawa konsumentów istotnych do informacji określających ich uprawnienia i może naruszać ich interes ekonomiczny.	- postępowanie ws. naruszenia zik
13.	Vattenfall Distribution Poland S.A.. ul. Portowa 14a Gliwice				
13.1		1. Umowa o przyłączenie (inwestycyjna) § 3 ust.2 pkt 2) „Przedsiębiorstwo energetyczne jest zwolnione z realizacji przyłączenia w terminie określonym w ust.1 w przypadkach: (...) 2) w przypadku wystąpienia siły wyższej (...) jak również w przypadku działania lub zaniechania organów państwowych lub samorządowych	- art. 385 ¹ § 1 k.c. - art. 385 ³ pkt 2 k.c.	- Kwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ekonomiczne interesy konsumenta w związku z istotnym ograniczeniem odpowiedzialności przedsiębiorstwa energetycznego wobec konsumenta.	- pozew do SOKiK

		- uniemożliwiających realizację przyłączenia w terminie określonym w ust.1. W takich przypadkach - przedsiębiorstwo energetyczne poinformuje niezwłocznie podmiot przyłączany o przyczynach opóźnienia w realizacji przyłączenia określając jednocześnie w sposób wiążący dla podmiotu przyłączanego - nowy termin przyłączenia. (...)”.			
13.2		<p>§ 3 ust.2 pkt 2)a) (...) „W szczególności za okoliczności uniemożliwiające realizację przyłączenia w terminie określonym w ust.1 strony uznają:</p> <p>a) brak wymaganych decyzji administracyjnych pomimo dołożenia przez przedsiębiorstwo energetyczne należytej staranności w celu ich uzyskania (...)”;</p>	<p>- art. 385¹ § 1 k.c. - art. 385³ pkt 2 k.c.</p>	j.w.	- pozew do SOKiK
13.3		§ 6 ust. 2 zd. 2. „(...) Natomiast na poprawność wykonanych prac zgodnie z § 5 ust.4 podmiot przyłączany udzieli przedsiębiorstwu energetycznemu 60 miesięcznej gwarancji.”	- art. 385 ¹ § 1 k.c.	<p>Postanowienie może być sprzeczne z dobrymi obyczajami w zakresie, w jakim nakłada na konsumenta, nie będącego profesjonalistą, obowiązek dania gwarancji na usługi wykonane, zazwyczaj za pośrednictwem innych podmiotów profesjonalnych, w trakcie wykonywania umowy o przyłączenie. Nałożenie takiego obowiązku na konsumenta wydaje się być sprzeczne z zasadą dobrowolności udzielenia gwarancji. Podkreślić również należy, iż w momencie sprzedaży przedsiębiorstwu energetycznemu wykonanych przez konsumenta urządzeń elektroenergetycznych</p>	- pozew do SOKiK

				następuje ich odbiór techniczny zatwierdzany przez to przedsiębiorstwo. Podnieść można również, iż zastrzeżony termin udzielenia gwarancji jest znacząco dłuższy od terminów gwarancji udzielanych zazwyczaj przez sprzedawców	
13.4		<p>§ 6 ust. 3 Cena sprzedaży urządzeń, o których mowa w ust. 1, oraz cena majątkowych praw autorskich do dokumentacji techniczno - budowlanej zostanie ustalona na podstawie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kosztorysu powykonawczego na roboty budowlano - montażowe związane z realizacją prac, o których mowa w § 5 ust. 4, dostarczonego przez podmiot przyłączany i zweryfikowanego przez przedsiębiorstwo energetyczne, w kwocie netto (bez podatku VAT), 2) faktury na roboty niebudowlane związane z realizacją prac, o których mowa w §5 ust. 4 (pomiar geodezyjny powykonawczy, nadzory branżowe, zajęcia pasa drogi itp.) dostarczonych przez podmiot przyłączany i zweryfikowanych przez przedsiębiorstwo energetyczne, w kwocie netto (bez podatku VAT), 3) wyceny dokumentacji techniczno - budowlanej, o której mowa w 5 ust. 1, opracowanej w oparciu o 	- art. 385 ¹ § 1 k.c.	postanowienie może naruszać dobre obyczaje i interes ekonomiczny konsumentów w zakresie, jakim przewiduje ustalenie ceny sprzedaży prac wykonanych przez konsumenta w wykonaniu umowy z pominięciem wartości podatku VAT, którym obciążony był konsument.	- pozew do SOKiK

		cennik prac projektowych ŚWPT-2000, dostarczonej przez podmiot przyłączany i zweryfikowanych przez przedsiębiorstwo energetyczne, w kwocie netto (bez podatku VAT).			
13.5		§ 10 ust.2 „W przypadku odstąpienia od umowy przez podmiot przyłączany uiszczona opłata za przyłączenie nie podlega zwrotowi (...)”.	- art. 385 ¹ § 1 k.c.	Przedsiębiorstwo energetyczne powinno naliczać pobrane opłaty w oparciu o rzeczywiste koszty. Tymczasem nalicza się różnicę tylko w sytuacji gdy przekroczono wartość opłaty za przyłączenie a nie uwzględnia się sytuacji, gdy rzeczywiste koszty przedsiębiorcy są niższe niż wymiar opłaty za przyłączenie	- pozew do SOKiK
13.6		Brak regulacji określającej odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego z tytułu niedotrzymania warunków umowy (za wyjątkiem kar umownych za zwłokę). Brak jest także postanowień określających warunki rozwiązania umowy o przyłączenie.	Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k. w zw. z art. 7 ust.2 ustawy Prawo energetyczne	Art. 7 ust.2 Prawa energetycznego stanowi m.in. o elementach jakie powinna zawierać umowa o przyłączenie do sieci (m.in. odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za opóźnienie terminu realizacji prac w stosunku do ustalonego w umowie, oraz okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania). Brak któregokolwiek z tych elementów jest naruszeniem prawa konsumentów istotnych do informacji określających ich uprawnienia i może naruszać ich interes ekonomiczny.	- postępowanie ws. naruszenia zik

13.7		<p>2. Ogólne Warunki o świadczenie usług dystrybucji (Taryfa dla gr. G)</p> <p>Pkt IV ust.1 pkt 1.11. „Odbiorca zobowiązuje się do zawiadomienia o każdorazowej zmianie adresu korespondencyjnego. Brak zgłoszenia o zmianach powoduje że doręczenia na wskazany adres będą uznawane za skuteczne”</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 2206: “W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi</p>	<p>postępowanie ws. naruszenia zik</p>
13.8		<p>Pkt VI.8 „Termin zapłaty (...) oraz numer rachunku bankowego, na który należy dokonywać zapłaty za świadczone usługi dystrybucji jest określony w fakturze lub dokumencie wpłaty”.</p>	<p>Art.24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o o.k. i k.</p>	<p>Stosowanie klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod poz. 495: „Należność za gaz ziemny oraz świadczone Kupującemu usługi będą regulowane na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym na fakturze, jednak nie później niż w ciągu 14 dni od daty otrzymania faktury z wyłączeniem § 5 ust. 3 umowy. Należność za gaz ziemny, o której mowa w § 5 ust. 3 umowy Kupujący będzie regulował na podstawie faktur wystawionych przez Sprzedawcę w terminie podanym na fakturze”.</p>	<p>postępowanie ws. naruszenia zik</p>

* - oznakowanie numeracji zakwestionowanych postanowień wzorca umownego może różnić się w zależności od oddziału w którym dany wzorzec obowiązuje (dot. grupy PGE).